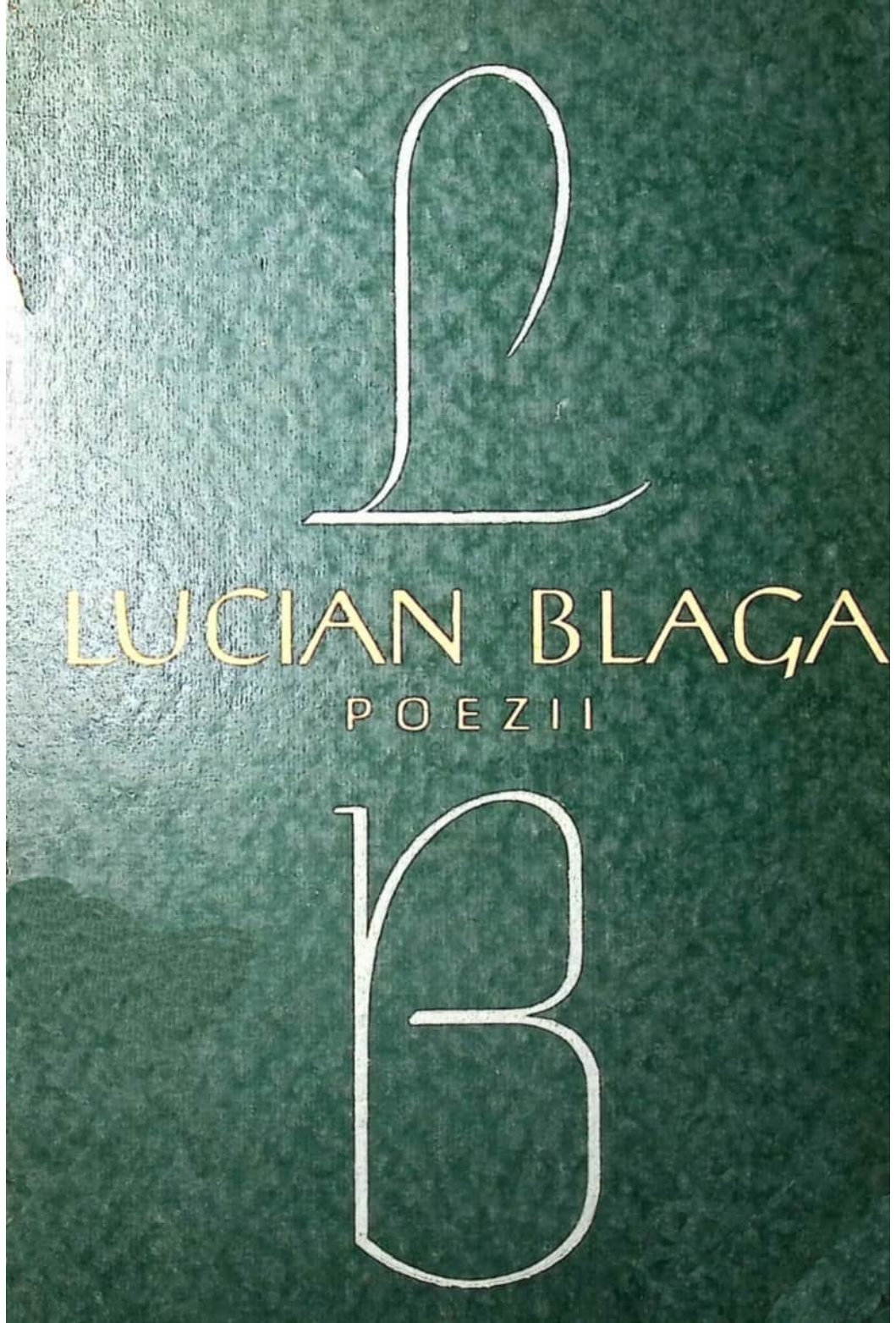
LUCIAN BLAGA
POEZII

Coperta de *Cr. Müller*

Lucian Blaga, în plină tinerețe

LUCIAN BLAGA

POEZII

Ediție îngrijită de
GEORGE IVAȘCU

EDITURA PENTRU LITERATURĂ • 1966

INTRODUCERE

ÎN AMPLA acțiune de valorificare a tradiției culturale românești, actuala ediție de versuri a lui Lucian Blaga constituie un eveniment prin el însuși semnificativ. Sintetizînd o experiență poetică de peste patru decenii, volumul oferă panorama evoluției desfășurate în timp a uneia din marile personalități lirice ale poporului nostru. El reprezintă totodată o întregire necesară a profilului celui care în ultimii ani a fost prezent în conștiința publică atît prin numeroasele versuri apărute în reviste, prin ediția postumă de *Poezii* (1962), cît și prin exegezele critice întreprinse asupra activității sale.

Opera postumă *Hronicul și cîntecul vîrstelor* este un prim document autobiografic, în care, dincolo de sporadicele pierderi în nisipul memorial, poetul se caută pe sine înapoi în timp și în spațiu. Textul începe cu o invocare în versuri a datei și a satului (Lancrăm, situat între orășelul Sebeș-Alba și Alba-Iulia) în care, ca al nouălea copil, s-a născut :

9 MAI 1895

Sat al meu, ce porți în nume
sunetele lacrimei,
la chiemări adînci de mume
în ce noapte te-am ales
ca prag de lume
și potecă patimei.

Spre tine cine m-a-ndrumat
din străfund de veac,
în tine cine m-a chiemat
fie binecuvîntat,
sat de lacrimi fără leac[1].

Aceste atît de personale „amintiri din copilărie" cuprind, firește, portretele părinților. Tatăl, Isidor Blaga, era un preot din tagma lui Popa Tanda al lui Slavici, fiind în tinerețe un priceput, îndemînatic gospodar (a adus în sat prima batoză de treierat, pe la 1885, a dat el însuși examen de mașinist, a cultivat plante necunoscute consătenilor etc.), altfel retrăgîndu-se cu plăcere în sine: „Tata nu-și da pe față bătăile inimii ce le avea pentru noi. El se păstra la depărtare, într-o atitudine de asprime, ce părea domolită numai de un oarecicare dezinteres. El își întindea veghea asupra noastră prin simpla sa prezență, fără a ne ține cu tot prețul sub uitătură. Eram încă prea mic pentru a-i fi putut cuprinde firea și cugetul. Numai tîrziu putui să aflu — de la frații mei mai mari și de la alții care i s-au abătut prin apropiere — că Tata era de-o exuberanță și de o volubilitate deosebit de simpatică atunci cînd se nimerea să se simtă în largul său, între prieteni ce-i arătau înțelegere. Mai aflam că era un liber-cugetător, deși preot. Nici una, nici cealaltă dintre aceste trăsături nu l-au împiedicat totuși să-și îndeplinească din plin datoria față de altar, cădelniță și catapeteasmă. Prestigiul față de săteni și l-a sporit și altfel, și mai ales ca mare sfetnic al Lancrămului, în care calitate el dăruia din prisosul minții sale întregului sat (...). Prin înclinările, cu joc de multe laturi, ale inteligenței sale, prin cultura și știința sa, ce-și întindea antenele spre cele mai diverse domenii (îl pasiona literatura universală, dar și matematica), prin mlădioasa putere de optare a spiritului său, Tata purta în sine, cînd mai

1 Versuri apărute în vol. *Nebănuitele trepte*, Ed. „Dacia Traiană", Sibiu, 1943.

stins, cînd mai treaz, aleanul altor orizonturi (...). El, care citea pe Kant, pe Schopenhauer sau David Strauss, ar fi avut nevoie de oarecare aer şi zare. Acasă era calm şi rar la vorbă, dar nu ursuz. Citeodată — ovada. Evada nu tocmai departe, pînă la Sebeş sau la Bălgrad. Un pahar de vin îl muta în ipostazele vorbăreţe. După alte cinci pahare nu-şi mai stăpînea adîncurile temperamentale, după zece cînta sau aluneca pe povîrnişul disputelor ce nu mai luau sfîrşit." [1]

Dar mama? Ana, născută Moga, „era o fiinţă primară, *eine Urmutter*», cum îi spuneam eu mai tîrziu, făcînd uz de un cuvînt nemţesc, ce mi se părea că i-ar cuprinde chipul şi prin care o proiectam în arhaic. Fără multă şcoală, cu instincte materne şi feminine preistorice. Preistorice în sensul deplinătăţii vitale, grele, masive. Nu avea Mama cunoştinţe folclorice deosebit de bogate, dar ea trăia aievea într-o lume croită pe măsura celei folclorice. Existenţă încadrată de zarea magiei. Ea se simţea cu toată făptura ei vibrînd într-o lume străbătută de puteri misterioase, dar nu se abandona niciodată visării. Fiinţă impersonală, fără gînd întors asupra ei însăşi, stăpînită numai de sacrul egoism al familiei, Mama era substanţa activă în jurul căreia luau înfăţişare palpabilă toate rînduielile vieţii noastre."[2]

Înclinaţia viitorului poet spre speculaţie şi zonele misterului pare a avea deci zone îndepărtate. Mut pînă la vîrsta de 4 ani, Blaga explică, poate exagerînd dar nu deformînd, o prematură tendinţă de interiorizare, de concentrare în sine. Prilej pentru o tulburătoare imagine a primei copilării în acelaşi *Hronic şi cîntec al vîrstelor*: „Începuturile mele stau sub semnul unei fabuloase absenţe a cuvîntului (...). În cei dintîi ani ai copilăriei mele cuvîntul meu nu era — cu-

[1] Lucian Blaga, *Hronicul şi cîntecul vîrstelor*, Editura tineretului, Buc. 1965, pp. 40, 42.
[2] *Idem*, p. 44

vînt. Cuvîntul meu nu semăna cu nimic. Nici măcar cu o stîngace dibuire pe la marginile sunetului, cu atît mai puțin cu o prefigurare a unei rostiri articulate. Adevărat, pe de altă parte, că muțenia mea plutea oarecum în echivoc și nu îndeplinea chiar în toate privințele condițiile unei reale muțenii, căci lumina cu care ochii mei răspundeau la întrebări și îndemnuri era poate mai vie și mai înțelegătoare decît la alți copii, iar urechea mea, ispitită de cei din preajmă, se dovedea totdeauna fără scăderi (...). Totuși, împlineam aproape patru ani, și încă nu pronunțasem nici un cuvînt. Nici barem cuvintele de temelie ale vieții: «Mamă» și «Tată» (...). Mama mai făcu o ultimă încercare să mă ademenească în sfera sunetului. Hotărîse să mă ia cu binișorul, ca pe-un copil mare, și-mi vorbi. Se căznea să mă înduplece, să-mi stîrnească mîndria (...). O ascultam, dar nici după această caznă cuvîntul meu nu voi să se aleagă numaidecît. A doua zi, după cine știe ce noapte de zbucium, pe care am uitat-o acolo în viața fără de grai, m-am dus lîngă ea. Și prinsei a vorbi vorbe legate. Țineam mîna, rușinat, peste ochi, și vorbeam. De sub streașina degetelor și a palmei, cu care mă apăram încă de lumea cuvîntului, graiul ieșea din gura mea întreg, lămurit, picurat ca argintul strecurat."[1]

Între 1902—1906 Lucian Blaga urmează școala primară săsească din Sebeș-Alba, apoi se înscrie la Liceul Șaguna din Brașov, pe care, din cauza greutăților materiale ale familiei (îi moare tatăl în 1908), îl va termina (în 1914), ca elev pregătit în particular. Încă din primii ani ai liceului, Blaga se impune atenției colegilor. „La cursuri, îmi aduc aminte că uimea pe profesori de originalitatea răspunsurilor pe care le da. Și în vreme ce clasa-și îndrepta admirația spre

[1] *Op. cit.*, pp. 3—5.

mușchii atletici ai unor colegi, bănuiam în sclipirea ochilor lui un joc de flăcări deasupra unei comori" — își va aminti mai tîrziu un fost coleg de liceu al poetului.[1] În 1910 debutează în *Tribuna* din Brașov (nr. din 26 martie) cu poezia *Pe țărm*, urmată (în nr. din 8 mai) de cea intitulată *Noapte* și este ales președinte al societății literare din școală. „Începuse să-l pasioneze problemele de știință și filozofie — atestă aceleași *Amintiri*. Ne vorbea despre planeta Marte, încerca să ne dovedească existența vieții acolo. Parcă-l văd și acum la tablă cum desena canalurile din Marte. Cu timpul era pasionat mai mult de problemele filozofice (Conta, Schopenhauer, Höffding, Bergson)." [2]

E ceea ce, peste ani, vor confirma paginile memoriale ale *Hronicului*: „Lecturile mele filozofice, singure, aveau aripi — mărturisește el în cap. XXV — și mediul meu cel mai prielnic era acela al imaginației abstracte". Încă din clasa a VI-a se încumeta „pînă în desișurile Criticii rațiunii pure" și ale „Prolegomenelor kantiene". „Cărțile nu erau numai citite, ci studiate pînă în ultimele articulații, cu creionul în mînă, cu carnetul de însemnări sub ochi, uneori cu veleități de atitudine." *Datele imediate ale conștiinței*, celebra lucrare a lui Bergson, ivită în vitrina Librăriei Zeidner din Brașov, în traducerea germană *(Zeit und Freiheit)*, a constituit pentru tînărul studios un eveniment extraordinar. Și-a vîndut niște haine pentru a o putea cumpăra. Peste un an, studiul lui C. Antoniade, *Filozofia lui Henri Bergson*, avea să-i dea o imagine mai completă. Studiul acesta, înseamnă poetul, „cu toate că nu făcea decît să parafrazeze textele bergsoniene, sau poate că tocmai de aceea, a avut prin lectura sa informativă, cît și prin limba în care era scris, o

[1] Horia Teculescu, *Amintiri despre Lucian Blaga*, în *Țara noastră*, 1 sept. 1935.

[2] *Ibidem.*

deosebită însemnătate pentru dezvoltarea mea. Citind şi recitind această carte, învăţam două lucruri: mai întîi, cum gîndeşte cel mai de seamă filozof al timpului, şi al doilea, cum se poate scrie — plastic şi elegant — filozofie în limba românească."[1]

Un văr de al doilea, Simion Laşiţă, reîntors de la Iena, ca student bătrîn, fără a-şi fi trecut vreun examen, îşi adusese însă cu el o memorabilă bibliotecă filozofică. Tînărul Blaga s-a aruncat deci „ca un incendiu" asupra cărţilor lui Simion. „Metafizica devenea tot mai mult viciul meu fără leac, demonică patimă — mărturiseşte Blaga. Dincolo de orice rezerve kantiene, începeam să-mi alcătuiesc noi criterii de apreciere a creaţiilor metafizice în calitatea lor de *creaţii* ca atare, şi intram în robia lor cu un sentiment de sacră beţie."[2]

Izbucnirea războiului îi zădărniceşte planurile de a pleca în străinătate şi se înscrie la Seminarul teologic din Sibiu pentru a fi scutit de înrolarea în armata austriacă. Preocupările îi rămîn însă aceleaşi — literatura şi filozofia, disciplinele seminarului fiind o anexă: „Preocupările noastre literare şi filozofice fiind mai intense, fatal ne-am izolat de restul colegilor. În fiecare seară, în biblioteca seminarului, Blaga ne ţinea cursuri din istoria filozofiei Renaşterii, după H.Höffding. (Păstrez şi acum caietul cu însemnări.) Eram împreună Blaga, Colan, Roşca, Oţetea şi eu. Munceam la societatea literară şi pasionaţi de probleme o duceam în interminabile discuţii. La o şedinţă festivă a societăţii literare, Blaga a citit un studiu despre H. Bergson, iar eu am declamat *Către pace* de Cerna."[3]

[1] *Ironicul...*, pp. 133—135.

[2] *Idem*, p. 135.

[3] Horia Teculescu, *Amintiri despre Lucian Blaga*, în *Ţara noastră*, 1 sept. 1935.

Interesante sînt paginile *Hronicului* privitoare la această perioadă a studiilor teologice sibiene. Studentul Blaga răsfoia, „cu ochii numai pe jumătate deschiși, cursuri, în mare parte litografiate", strecurîndu-se printre examene „cu bravuri ad-hoc", cu excepția doar la acela al profesorului de „cîntări bisericești", care l-a... „trîntit". Încă de pe atunci, cel care, pentru un exeget al ortodoxismului[1], va constitui mai tîrziu un „caz Blaga"[2] remarcase că în studiul *Ființa creștinismului*, celebrul teolog Adolf Harnak „refuza să vadă în ortodoxie un creștinism autentic (...)", ci „mai curînd profilul și structurile păgînismului antic, care se îmbrăca în forme creștine, și nimic mai mult." [3]

Deși reușise să pună între sine și teologie „o tablă de azbest", Blaga notează în aceeași retrospectivă: „Cu toate acestea contactul cu diversele materii imponderabile și abstracte, ca substanța fictivă a Cerului, a izbutit să deștepte în mine o seamă de interese de aceeași natură, dar degajate de orice criterii dogmatice". Îl fascina, nu mai puțin, „sub zodia Răsăritului", poezia chineză, indiană, persană. Cît despre propriile-i încercări, ele erau „nu multe, și nici mulțumitoare", pe care le-a ars „cu ușurința decepționatului". Ele „trebuie să fi constituit însă o fază intermediară între versurile scrise la 15 ani, de factură obișnuită, tradițională și impersonală, și versurile libere, în ritmuri abrupte, de proză extatică" (cu care avea să debuteze în 1919).

În vara anului 1916, în august, Lucian Blaga e pentru prima oară la Viena. Era întîiul mare oraș european pe care-vedea „după fugara călătorie în Italia", într-o excursie pe

[1] Dumitru Stăniloae, *Poziția d-lui Lucian Blaga față de creștinism și ortodoxie*, 150 pag., Tiparul tipografiei arhidiecezane, Sibiu, 1942.

[2] Chiar cu acest titlu va publica, în 1941, Dan Botta *Cazul Blaga*, opuscul încheiat cu copia unor procese-verbale de... provocare la duel.

[3] *Hronicul...*, p. 167.

Mediterana, organizată de Liceul Şaguna, în vara lui 1911, cu care prilej văzuse şi Atena cu Acropole. Acum, în capitala Austriei, venise la fratele său Lionel, care era chemat în faţa unei comisii medicale, spre a i se hotărî acestuia prelungirea în continuare a scutirii de slujba ostăşească. Străbătînd-o ca pe un muzeu viu, era o Vienă încă ferită şi încă departe de ororile războiului atunci în curs. Parlamentul, „de-o înfăţişare cu amintiri greceşti", Burgtheater-ul, păstrînd încă un afiş cu o piesă de Grillparzer, *Des Meeres und der Liebe Wellen*, în sfîrşit, Universitatea, cu înaltele ei coloane şi maiestuoase trepte. Aici, la un Maximilian-Keller, pe Ring, cunoaşte Blaga pentru prima oară manifestele artei moderniste : „Textul era însoţit şi de ilustraţii din domeniul picturii revoluţionare, ce se încerca — notează *Hronicul* în cap. XXXII. Astfel luai întîiul contact cu inovaţiile artei «expresioniste». Pledoariile nu mi se păreau de loc ezoterice. Dimpotrivă, le găseam foarte clare, iar textele enunţate aveau pentru mine evidenţa străvezie a unor axiome. Prea puţin convingătoare şi catastrofal alese erau, însă, după opinia mea, exemplele destinate să ilustreze tezele. «Astea sunt noile 95 de teze ale lui Luther», glumeam eu. Aveam în faţă desene de Kokoschka, Feininger etc. (Numai încetul cu încetul am reuşit în cursul anilor să-mi revizuiesc gustul faţă de noua pictură.) După dejun ne-am mai îndeletnicit cu lămurirea manifestelor, a căror sesizare presupunea într-adevăr o pregătire filozofică (...). Eu continuam să le arăt că teoria înduplecă, dar că nu mă împac cu realizările artistice ale expresioniştilor, pe care le socoteam lamentabile dibuiri, iar nu izbînzi." [1]

[1] *Op. cit.*, pp. 171, 174—175.

Mărturisirea lui Blaga este prețioasă întrucît modul cum el a receptat „principiile" expresionismului va constitui, peste puțin timp, prima secvență a unei experiențe ce se va prelungi și dezvolta în cunoașterea de către el a artei moderne. În aceeași lună, august 1916, Blaga se instala la Viena, unde acum urmărea cu emoție luptele de pe noile fronturi : România intrase și ea în război.

În octombrie, însă, în viața studentului Blaga se petrecu un eveniment particular, depășind pe celelalte : întîlni pe viitoarea sa soție, Cornelia Brediceanu, care făcuse un an de studii în Elveția. „Adusese cu ea, din Elveția, gustul pentru poezia franceză cea mai nouă. De la ea auzeam întîia oară unele nume prestigioase, într-o vreme cînd cu ignoram într-adins creația poetică a prezentului și îmi stingeam setea lirică numai cu poezia clasică și romantică, cu versurile lui Goethe, Hölderlin, Byron, Shelley, Heine, sau cu poezia străveche a Răsăritului. Făcusem și eu, din curiozitate, incursiuni incidentale prin poezia franceză, dar nu dincoace de Verlaine sau Rimbaud. Cornelia îmi vorbea despre Francis Jammes, Claudel, Maeterlinck. Ea se uita prin geamuri neaburite de istorie de-a dreptul în vitrina actualității."[1]

Revenit în ianuarie 1917 la Sebeș-Alba, Blaga face „cu ajutorul unor excelente monografii și tratate (...) într-adins exerciții de elasticitate spirituală". Căuta, „ca un rîu ce se dezgheață", să-și „spargă carapacea criteriilor clasiciste", căznindu-se să surprindă „valoarea operelor de artă în funcție de criterii imanente lor". Mărturia continuă, revelatoare, pentru formația poetului, care numai peste doi ani avea să dea primul său rod : „Cu o intuiție ce se acomoda obiectului, cu o tot mai vădită flexibilitate, desțeleneam ținuturi

[1] *Op. cit.*, pp. 188 — 189.

ce le ignorasem pînă atunci şi-mi croiam pîrtie spre o largă şi generoasă înţelegere a diverselor stiluri. Arta arhaică, babiloniană, apoi arta bizantină şi gotică îmi destăinuiau încetul cu încetul ceva din spiritul lor, dar numai după ce încetasem să le judec după canonul grec. În acest timp am înţeles întîia oară că nu voi putea să-mi asimilez tot belşugul de forme ale spiritului fără de-a renunţa în prealabil la dogma clasicistă." [1]

În octombrie 1917, poetul e din nou la Viena, student. Mizeria începe să devină generală. Făcea deci naveta între capitala austriacă şi Sebeş-Alba, stînd două luni în metropolă şi două luni „acasă la Mama". Scria poezii (viitoarele *Poeme ale luminii*) şi aforisme (viitoarele *Pietre pentru templul meu*).

La Universitate începuse a părăsi audierea cursurilor de filozofie, care aveau prea puţin inedit pentru atît de autoinstruitul în ele încă din liceu. Se deda deci cu pasiunea unui om de vocaţie ştiinţelor naturii, îndeosebi celor ale biologiei teoretice, cărora „în cursul deceniilor de mai tîrziu avea să le închine o fervoare intermitentă"[2].

În acest timp mersul războiului se precipita spre deznodămînt şi primul mare seism social se şi produsese în Rusia. „Ideologiile revoluţionare din Rusia şi doctrinarii lor, ale căror nume au apărut pe rînd în cadenţa precipitată a vre-

[1] *Op. cit.*, p. 199.

[2] „E poate locul să adaug — continuă Blaga în *Hronicul* său — că aceste probleme, de-o înfăţişare foarte dilematică uneori, au constituit pentru mine una din circumstanţele ce m-au determinat să caut noi metode şi chiar o lărgire a teoriei cunoaşterii în sensul « minus-cunoaşterii ». Unele din ideile pe care vreo cincisprezece ani mai tîrziu le expuneam în *Trilogia cunoaşterii* fuseseră menite la început să alcătuiască doar o introducere metodologică la un studiu cuprinzînd o teorie nouă de filozofie biologică, cu specială referinţă la ontogeneza şi filogeneza fiinţelor vii. Ideile s-au amplificat însă în cursul anilor în aşa măsură, c-am fost nevoit să renunţ la proiectul iniţial şi să accept planul mult mai convingător al *Trilogiilor*." (*Op. cit.*, p. 215.)

muirii sociale din Răsărit de la căderea ţarismului încoace, nu-mi erau necunoscute", notează Blaga.[1]

Octombrie 1918. „În împărăţia austro-ungară şi în Germania simptomele de dezagregare se înmulţeau de la o zi la alta. Mînjite în sînge, simbolurile imperiale se năruiau (...). Pe gangurile Universităţii apăreau tot mai multe feţe combative, brăzdate de experienţa războiului. Sub colonade se vocifera. Alma Mater se înnegrea de funinginea declinului. În Biblioteca Universităţii, unde îmi adunam material în vederea tezei de doctorat, numai ce vedeai, potrivnic oricărei pravili de bună rînduială, ridicîndu-se cîte-un tînăr, ca să ţină vreun incendiar discurs. Rumoarea străzii străbătea prin toate zidurile. Manifestaţiile se înteţeau. Foi volante, vestind revoluţia, se amestecau cu frunzele toamnei. De-un roşu înflăcărat erau şi manifestele şi frunzele. Masele de la periferie apăreau ca pompate de un punct de absorbţie din centru (...). Eram prea tineri, poate, ca să fi putut întrevedea liniile istorice mari ce încercau să se nască sub ochii noştri. De altminteri, semnificaţia seculară a convulsiunilor nu ne preocupa : noi vedeam un singur lucru : vedeam apropiindu-se ziua în care Transilvania va fi a noastră, scăpată din ocolul vulturului heraldic." [2]

Într-adevăr, nu peste mult, poetul va evoca în amintirile sale „momentul destinat să încheie starea nesigură de tranziţie şi să marcheze încadrarea efectivă a poporului în statul mărit al României" [3]. La data aceasta, cele două volumaşe cu care Blaga va debuta erau gata. Dar — interesant — autorul lor ezită să le încredinţeze tiparului. Din ce scrupule? „Faţă de atmosfera generală de entuziasm, ce înconjura

[1] *Op. cit.*, p. 216.
[2] *Idem*, p. 223.
[3] *Idem*, p. 233.

ca o luminoasă aură împlinirea visului de unire națională, aveam modestia de a recunoaște că «poezia» și «cugetările» mele nu aduceau nimic, dar absolut nimic, în legătură cu realitățile istorice palpabile sau în legătură cu izbînzile concrete ale destinului nostru politic, la care luam parte totuși, cu toată căldura și puritatea tinereții. Poeziile și cugetările mele ar fi putut deci să pară cu totul străine de aspirațiile inerente peisajului nostru spiritual. De aici șovăirea să le dau sau nu tiparului." [1]

Poetul și aforistul avea atunci 23 de ani. Rîndurile *Hronicului* său atestă — peste timp — o conștiință profund lucidă, sub semnul celei mai autentice vibrații colective și patriotice. Abia articolul, atît de elogios, din *Glasul Bucovinei* al lui Sextil Pușcariu [2], l-a convins să încredințeze cele două manuscrise tiparului : poemele la Orăștie, aforismele la Sibiu. Pe la sfîrșitul lui martie 1919, cărțile se iveau în lumina vitrinelor. „Cîțiva colegi (...), printre alții Andrei Oțetea, care porneau spre București să se înscrie la Universitate, au luat cu ei cîteva sute de exemplare din cărțile mele, pentru librăriile din capitală." [3] Autorul se îngriji să trimită „exemplarele de rigoare cîtorva personalități din generația mai veche : Iorga, Vlahuță, Duiliu Zamfirescu, Ibrăileanu etc.". Peste două săptămîni, N. Iorga publica, în *Neamul românesc*, *Rînduri pentru un tînăr*, salutînd entuziast *Poemele luminii*.[4]

În spiritul lui Iorga, ziarele și revistele bucureștene salutară și ele cele două volume ca pe un „dar pe care Ardealul îl face României în ziua marii uniri". Cînd autorul lor veni în București, în mai 1919, el putu exclama entuziast: „Aveam

[1] *Op. cit.*, p. 234.
[2] V. *Notele* de la finele volumului de față.
[3] *Hronicul...*, p. 237.
[4] V. *Notele*.

în sfîrşit şi cu o «capitală»!" La Academia Română, Ovid Densusianu îşi ţinea discursul de recepţie, la care îi răspundea Ion Bianu. Nu fără ca acesta să facă o relaţie între „ideile literare" ale mentorului simbolist şi „poeziile de nouă factură ale tînărului poet Lucian Blaga".

Prezentat lui Iorga, este invitat de acesta la redacţia ziarului *Neamul românesc*. Evocarea vizitei e o pagină antologică : „Ilustrul profesor scria la o masă, copleşit de manuscrise şi cărţi. Mi-a întins un deget. Făcea corecturi în spalturi. Vorbea însă tot timpul cu mine, încît mă miram de repeziciunea cu care putea totuşi să facă îndreptările. Concomitent se întreţinea şi cu culegătorii tipografi, care aşteptau cîteva rînduri pentru completarea unor goluri la ziar. Niculae Iorga da ordine, corecta, se tînguia că i s-a îmbolnăvit unul din copii, scria, glumea, îmi vorbea. Mă simţeam în faţa unei uzine, care-şi declanşa subdiviziunile autonome. Profesorul mi-a pus apoi sub ochi nişte vechi hrisoave şi urice, cu foarte interesante peceţi, ca să le apreciez. Dar, cum nu-mi recunoşteam vreo competenţă, le-am privit probabil mai mult dintr-un fel de complezenţă, ceea ce nu a scăpat lui Niculae Iorga, care-mi zise : «Dar pe d-ta nu te interesează lucrurile astea. D-ta eşti metafizician!»" [1]

Ceea ce nu-l împiedică pe tînărul autor să-şi consume succesul în acel Bucureşti trăindu-şi, şi el, euforia celei dintîi primăveri după un război care în atîtea privinţe fusese un coşmar. Poetul s-a lăsat deci purtat în viaţa bucureşteană, care de atunci i-a rămas echivalentă „cu mirosul florilor de tei". La modul baladesc el cunoscu „cîrciumele de la Băneasa, cu duh de stuf şi de baltă, şi cu ţînţari, care îţi trec nevăzute viori pe la urechi, scoţînd supremele sunete inaccesibile

[1] *Hronicul...*, pp. 248—249.

2—1547

arcuşurilor ţigăneşti"; cunoscu „în cîteva ceasuri de noapte grădinile de vară, cu miresme arse, de piper, de grătar şi de garoafe, cu mierle lunecînd prin tufe şi pe sub mese, cu femei dansînd despletite prin chioşcuri, cu paroxismul cîntecului din zori..."[1]

Liniile unui prim portret al poetului la acea vreme le oferă, apoi, nu lipsit şi de elemente retrospective, confirmînd profilul ce se desena viguros încă de pe băncile liceului, Agîrbiceanu: „Înainte cu trei ani am citit uimit în *Românul* din Arad cîteva cugetări iscălite Lucian Blaga. Profunzimea, seninătatea şi adevărul lor m-au impresionat adînc şi o rară bucurie mi-a umplut sufletul. Mi-am zis: iată un om nou în Ardeal, unul care va deschide drumuri noi în mişcarea noastră culturală. Cînd au apărut *Pagini literare* la Arad, am scris pentru întîiul număr cîteva cuvinte despre omul cel nou, dar (...) eu atribuiam cugetările profesorului Blaga, fratele lui Lucian. D-l Stanciu, pe care-l încredinţase colaboratorii cu conducerea revistei, îmi atrage atenţia că cel ce scrie cugetările e fratele profesorului şi că e cleric la Seminarul din Sibiu. Astfel, notiţa mea de atunci n-a apărut. De unde să fi putut crede că stau înaintea unui tînăr ce n-a părăsit băncile şcolii? În puţinele cugetări ce publicase se vedea om matur, cu o bogată cultură, unul care vede cu ochiul ager al vulturului, obişnuit şi cu prăpastiile şi cu înălţimile. A venit războiul României, şi eu, trecînd în Ţară, nu avusesem încă prilejul să-l cunosc pe acest tînăr înzestrat cu puteri aşa de bărbăteşti. Dar între cei veniţi la mine erau şi prieteni de-ai lui Lucian Blaga. Şi mi-au povestit mult, cu admiraţie sinceră, despre prietenul lor, care încă din clasa a şasea de liceu cunoştea toate sistemele filozofice. În primăvara asta l-am cunoscut. Venise la Sibiu să-şi pregătească tipărirea celor două volume, *Poemele luminii* şi *Pietre pentru templul*

1 *Hronicul...*, pp. 246–247.

meu. Un tînăr înalt, palid, cu părul creț, cu o înfățișare de-o înaltă distincție, tăcut și liniștit. Din întreaga lui ființă radiază ceva imaterial, parcă o viață de vis, o lumină discretă și binefăcătoare. De la întîiul contact cu el simți că-i un om care poartă cu el o taină, în care crede, pe care o înțelege, în care trăiește." [1]

Cu imaginea țării întregite și a bucuriilor bucureștene, cu contractul pentru o nouă ediție a celor două prime volume, încheiat și onorat de editura ce lua atunci ființă, „Cartea Românească", Blaga pleacă din nou la Viena, unde-și luă doctoratul cu lucrarea *Kultur und Erkenntnis*.

Aproape an de an, Blaga va fi apoi prezent în viața literară cu volume de versuri, cu piese de teatru, cu volume-manifeste filozofice. *Pașii profetului* și piesa *Zamolxe* (1921), *Cultură și conștiință* (teza de doctorat, 1922) și piesa *Tulburarea apelor* (1923), *Filozofia stilului* și versurile *În marea trecere* (1924), piesele *Daria*, *Fapta*, *Înviere* (1925), *Fețele unui veac*, *Fenomenul originar*, *Ferestre colorate* (1926), piesa *Meșterul Manole* (1927), volumul de versuri *Lauda somnului* (1929), *Daimonion* (studiu, 1930), *Cruciada copiilor* (teatru, 1930), *Trilogia cunoașterii* (1931—1934), versurile *La cumpăna apelor* (1933), piesa *Avram Iancu* (1934), *Trilogia culturii* (1935—1937), volumul de versuri *La curțile dorului* (1938), *Trilogia valorilor* (1941—1942), volumul de versuri *Nebănuitele trepte* (1943), piesa *Arca lui Noe* (1944), culegerea de aforisme *Discobolul* (1945).

Colaborează cu articole și studii diverse la *Voința*, *Lamura*, *Luceafărul*, *Gîndirea* (pînă în 1941), *Adevărul literar*, *Universul literar*, *Viața românească*, *Revista Fundațiilor* etc. Între 1924—1926 scrie articole în limba germană despre

[1] I. Agîrbiceanu, *Lucian Blaga*, în *Patria*, 15 mai 1919.

viața culturală din România la ziarul ceh *Prager Presse*. În 1926 este numit atașat de presă la legația din Varșovia (informînd despre viața artistică română în *Glos Prawdy*), apoi, după o scurtă ședere la Praga, este trimis la Berna (1928—1932), unde promovează literatura română la ziarul *Der Bund*, contribuie la reprezentarea piesei *Omul cu mîrțoaga* etc.

Din 1932 este numit secretar de presă și apoi consilier la Legația română de la Viena, unde stă pînă în 1937. În 1937 este ales membru activ al Academiei Române. După un an petrecut la Lisabona (unde fusese trimis ca ministru plenipotențiar) revine, în 1939, în patrie și este pînă în 1948 profesor universitar la Universitatea din Cluj, apoi, din 1949, profesor la Institutul de istorie și filozofie al Academiei—Cluj, iar din 1951, lucrează în cadrul Filialei Academiei—Cluj în colectivul de istorie literară.

Autor al unui important studiu despre *Gîndirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea* [1] (terminat în 1950), paralel cu munca științifică (în cadrul căreia mai trebuie situate studiile *Despre conștiința filozofică*, 1947, *Aspecte antropologice*, 1948), Blaga continuă după Eliberare activitatea sa literară. Este autorul unor excelente traduceri: *Faust*, 1955, *Din lirica universală*, 1957, *Opere* de Lessing, 1958, iar în ultimii ani colaborează cu articole și poezii la revistele *Steaua* și *Contemporanul*.

Prilej de a-și afirma acum crezul umanist și profund patriotic, o dată cu adeziunea sinceră la timpul nostru. Noua dimensiune a umanității contemporane este sesizată de Blaga în plenitudinea potențelor ei creatoare: „Legătura strînsă nu numai de orientare, dar oarecum de ființă, între

[1] În curs de apariție la Editura științifică.

creație și viața înțeleasă în toată adîncimea ei, a poporului român a învederat cea mai solidă garanție atît pentru continuitatea, cît și pentru noutatea tradiției. Aceeași legătură asigură mai mult decît orice și substanța literaturii. Spun aceasta nu numai ca cetățean loial al patriei așezate pe temeiuri noi, dar și ca unul care urmăresc repercusiunile avute de răsturnările de ordin social și eforturile de construcții din ultimii cincisprezece ani. S-au înfăptuit în toate sectoarele, îndeosebi în cel legat de ideea colectivului uman, industrie, agricultură, învățămînt, știință, impresionante, mari progrese. Acestea nu sînt chestiuni de apreciere pe scara aproximațiilor, ci constatări pe scara matematică. Izbînzile sînt o evidență a tuturor simțurilor, le vezi, le auzi, le pipăi: S-a pornit un fluviu, cota apelor o poți citi pe țărm." (*Probleme și perspective literare*, în *Contemporanul*, nr. 18 [707] din 29 aprilie 1960.)

Lucian Blaga moare la 6 mai în 1961, lăsînd spre a vedea lumina tiparului nu numai piesa *Anton Pann* [1] (din 1945), o *Antologie de cîntece populare* [2], multe traduceri din lirica universală, *Hronicul și cîntecul vîrstelor* [3], un mare număr de aforisme, o vastă corespondență, dar și o bogată creație de poezie originală, din care o bună parte a văzut lumina tiparului în volumul *Poezii* din 1962, apoi în diferite periodice.

DEVENIREA poetică a lui Lucian Blaga, configurația specifică a universului său artistic marchează unul din momentele importante în ansamblul literaturii noastre moderne. Dublul său debut, în 1919, cu volumul de poezii *Poemele luminii* și cu cel de aforisme *Pietre pentru templul meu*, este o primă treaptă a edificiului ce se va ridica de-a lungul anilor. Încă de acum Lucian Blaga impune un peisaj liric și de gîn-

1 Apărută în revista *Teatrul*, nr. 4/1965.
2 În curs de apariție la E.P.L.
3 Apărut la Editura tineretului.

dire original, a cărui structură poartă amprenta formației spirituale a tînărului scriitor ardelean.

În lumina contemporaneității, Blaga este pe meridianul românesc una din acele conștiințe artistice reprezentative, exprimînd într-o manieră proprie elemente ale gîndirii filozofice și ale creației estetice din epocă. Plasarea acestui complex itinerar scriitoricesc în ansamblul european și național este cu atît mai semnificativă.

Dacă din vasta moștenire a secolelor precedente, marxismul este acela care în secolul XX a continuat și dezvoltat cele mai pregnante cuceriri ale rațiunii și ale viziunii larg umaniste, într-o filozofie a istoriei bazate pe legitatea progresului uman, nu e mai puțin adevărat că dialectica secolului nostru prezintă și o multitudine de aspecte — expresie a ceea ce, mai tîrziu, se va încerca să se explice prin *„aventura intelectuală a secolului XX"*[1].

În celebra sa lucrare *Materialism și empiriocriticism*, Lenin denunțase încă din 1908 unul din aspectele curentului idealist-subiectiv al lui Ernst Mach, care nega existența lumii materiale și a legilor ei, considerînd lucrurile drept un complex de senzații. Referindu-se la primatul materiei față de conștiință, Lenin a subliniat că opoziția absolută dintre materie, existență, de o parte, și conștiință, gîndire, de altă parte, nu depășește cadrul „problemei gnoseologice fundamentale" și că „dincolo de acest cadru relativitatea acestei opoziții este neîndoielnică". Aceasta nu fără a preveni că „în domeniul teoriei cunoașterii, ca și în toate celelalte domenii ale științei, trebuie să privim lucrurile în mod dialectic, adică să nu considerăm cunoașterea noastră ca ceva definitiv și imuabil, ci să analizăm în ce mod

[1] R.M. Albérès, *L'Aventure intellectuelle du XX-e siècle, panorama des littératures européennes*, ed. a III-a, Albin Michel, Paris, 1963.

apare *cunoașterea* din *necunoaștere*, în ce mod cunoașterea incompletă, neprecisă devine mai completă și mai precisă" [1].

Nu este fără interes a observa că în ce privește gîndirea filozofică a lui Blaga, atît de aferentă poeziei sale, scriitorul nostru — într-un articol intitulat *Impresionismul* — face, fără a lua poziție împotriva acestui „eretic de sfîrșit de veac", cum îl caracterizează el pe Mach, o serie de conexiuni care privesc îndeaproape ideologia artistică a celui ce dăduse *Poemele luminii*. Prevenind că „pentru noi concepția despre realitate a lui Mach nu e (de astă dată) o filozofie de discutat, ci pur și simplu o apariție de clasat" și văzînd în ea „un moment integrant al unui stil de viață", Blaga invită a se trece în revistă arta timpului, spre a observa — cu surprindere — „că concepția despre realitate a lui Mach pare construită nu atît în laborator, cît în fața unor tablouri de pictură impresionistă". „Priviți — continuă Blaga — un tablou de Manet, de Monet, de Renoir: o grădină, o tufă de liliac, o alergare de cai sau un nud. Realitatea își pierde în aceste tablouri materialitatea, lucrurile își pierd consistența, totul se dizolvă într-un joc de lumină, totul e numai și numai senzație vaporoasă. Linia se topește în umbră. Umbra devine un reflex de culoare. Culoarea suferă efectul complexului fragil din jurul ei. Lucrurile, cu contur iluzoriu, sînt îngroșări de atmosferă, atmosfera e încărcată de răsfrîngeri sufletești; psihicul și fizicul se întretaie în elemente comune. Ai crede, fără nici o rezervă, că Mach a trăit într-o lume cum e aceea a impresioniștilor. Materia dispare. Lucrurile de asemenea (...).

Asemănarea aceasta între filozofia și fizica empirismului curat al lui Mach și estetica impresionistă e una din corespondențele cele mai interesante ale veacului trecut..."

[1] V.I. Lenin, *Opere complete*, ed. a II-a, vol. 18, Editura politică, București, 1963, p. 99.

Bineînțeles, lămurirea acestei analogii „desăvîrșite" trebuie căutată, după Blaga, „în ritmul istoric al stilurilor de viață, care la fiecare pas a produs și va produce astfel de misterioase corespondențe" [1].

Am citat acest eseu pentru că el precedează pe cel intitulat *Psihologia impresiei*, în care autorul își propune să demonstreze că „H. Bergson e psihologul diferențiat al impresionismului, cum E. Mach a fost fizicianul aceluiași curent". Or, filozofia lui Bergson, ca unul din factorii cei mai activi ai *„aventurii intelectuale a secolului XX"*, a avut dintru început o deosebită înrîurire asupra formației filozofice și artistice a lui Blaga. De aceea referirile entuziaste din anii adolescenței continuă și mai tîrziu. Iată-l pe poetul român demonstrînd „ce rol imens joacă *nuanța* în gîndirea marelui intuiționist" (aceasta prin analogie cu unul din principiile impresionismului în pictură, care era „să nu se mai lucreze în culori, ci numai în nuanțe de culori"). Deci „cuvintele își pierd rigiditatea socratică, dobîndind fluiditatea curgătoare a vieții pe care vor s-o oglindească. Bergson «nuanțează» problemele mai mult decît oricare alt gînditor; în privința aceasta înaintașii săi cei mai iluștri sînt pe lîngă el simpli măcelari." Și mai departe: „A trebuit să vie Bergson ca să arate că o stare de conștiință nu trăiește separată de celelalte sau mecanic legată de altele, ci organic întrețesută cu *toată* conștiința: o stare de conștiință cuprinde pe toate celelalte, e nuanțată în fiecare moment de întreaga conștiință. (Așa cum într-un tablou de Monet un grup de culori sufere reflexul înmiit al aerului din jur!) Creșterea de intensitate a unei senzații înseamnă după Bergson schimbarea *calitativă* a acesteia (...). Stările de conștiință se pătrund reciproc, creînd un veșnic

[1] Lucian Blaga, *Fețele unui veac*, Editura Librăriei Diecezane, Arad, 1926, pp. 79—85 passim.

nou joc de nuanțe. Graiul omenesc, făcut anume să cuprindă numai lucruri exteriorizate în spațiu, nu e în stare să precizeze tocmai acest proces continuu, metodic organizat și împletit din indefinibile nuanțe ale conștiinței. Procesul acesta trebuie prins cu ajutorul unei profunde intuiții care se dezbară de toate procedeele matematice ale intelectului, cu categorii formate pentru realități spațiale." Urmează alte analogii între Bergson și arta impresionistă [1], simbolismul nefiind decît „impresionismul în poezie", cuvîntul devenind muzică. „Nu cere Verlaine muzică înainte de orice?", și „nu aseamănă Bergson felul de a se organiza al conștiinței cu o melodie?" — se întreabă Blaga, remarcînd totodată că un „Maeterlinck se mișcă în regiunea cea mai ștearsă a sufletului omenesc cu aceeași pasiune cu care teoreticianul Bergson încearcă să prindă în cuvinte conștiința în curgere fără contururi și cu aceeași pasiune cu care contemporanul lui Debussy transformă în sugestie muzicală vagul nuanțat al sufletului omenesc".[2] Într-un articol următor, *Sensibilitate decadentă*, analogia e și mai acuzată, cu formulări din ce în ce mai atașate propriei psihologii și ideologii artistice. De pildă, despre „senzația imediată" pe care o dă arta impresionistă: „Un suflet care-și întinde tentaculele spre lumea în veșnică schimbare a impresiilor, trăind în ele și prin ele, sfîrșește prin a-și pierde firul substanțial. Individul devine tot mai mult o multiplicitate de euri momentane; sufletul intră în dezagregare, confundîndu-se fără rezistență cu clipele în care se desfășură." De aici și opinia în favoarea lui Debussy prin raportare la Wagner: muzica acestuia „era de fapt o construcție alături de realitate, care s-ar putea asemăna cu ideologia metafizicienilor romantici", muzica lui Debussy, „ocolind orice ideologie, dă expresie realităților

[1] *Op. cit.*, pp. 86—93 passim.
[2] *Ibidem.*

sufleteşti celor mai puţin consistente, celor mai fragede şi mai apropiate de inconştient, fără patos, fără retorică". Dar numitorul comun al demonstraţiei rămîne tot Bergson. Căci „pentru Bergson nu există «lucruri», ci numai deveniri şi comunităţi vagi fără margini. Prin absenţa elementului palpabil şi a formelor matematice din ea, muzica lui Debussy pare o ilustrare a acestei metafizici, sau — dacă voiţi — invers: metafizica lui Bergson pare un comentar al artei lui Debussy." [1]

Prin aceste citate de aparenţă exhaustivă am făcut, în fond, o primă radiografie ideologico-artistică a lui Blaga. Ea este valabilă, în măsura în care e operată cu propriile-i instrumente, în propria-i formulare. De altfel, volumul atît de semnificativ intitulat *Feţele unui veac* este programatic şi în alt sens: autorul se înscrie — el însuşi — pe orbita sensibilităţii şi gîndirii moderne a secolului, profilînd şi „teoretic" ceea ce un E. Lovinescu a denumit cel dintîi, comentînd poezia lui Blaga, *un modernist* (ardelean).

Acest modernism, care contrazice dintru început încadrările de mai tîrziu ale lui Blaga la „tradiţionalism" sau „ortodoxism", este, se-nţelege, în bună măsură direct tributar antiraţionalismului bergsonian, divorţului programatic între intelect şi viaţă sau spirit, între materialitate şi conştiinţă.[2] Precedînd articolele ce vor fi adunate în volumul *Feţele unui veac*, între aforismele din *Pietre pentru templul meu*, Blaga scria semnificativ: „Înainte de a începe lupta pe toate fronturile împotriva intelectualismului, ar trebui să ne dăm seama că însăşi viaţa de astăzi, individuală şi socială, meca-

[1] *Op. cit.*, pp. 94—99 passim.

[2] E ceea ce a demonstrat cu suficiente referinţe N. Tertulian în amplul său studiu din *Viaţa românească*, n-rele 6—7, 8, 9 şi 11, 1963, precum şi Ov. Ş. Crohmălniceanu în micromonografia *Lucian Blaga*, E.P.L., 1963.

nizată cum e, ne îndepărtează de adevărata viață, aruncîndu-ne în imensul gol al intelectualismului rigid și sec". Aforism căruia îi succeda un altul : „Viața-i irațională, dar — poate că tocmai de aceea — divină!"

Luate *ad-litteram*, asemenea „manifestări" ideologice poartă desigur și o puternică amprentă juvenilă, pe-alocuri chiar de contingență comună. Înscrise, însă, pe coordonatele contemporane ale „aventurii intelectuale" a secolului XX, nu se poate tăgădui sensibilitatea ideologică a cărei particularitate înclină, pe plan artistic, mai curînd spre izvoarele a ceea ce generase deja și se va dezvolta ca aspecte ale artei moderniste — acelea care ne interesează pe noi în această introducere, cu intenția de a oferi un documentar de epocă și un ecran pentru trasarea unui profil : cel al *poetului* Blaga.

Coordonata idealistă, a- sau anti-raționalistă este și rămîne o constantă a fondului ideologico-artistic al poetului-filozof. Într-un curs din 1947, *Despre conștiința filozofică*, unul din capitolele publicate în fascicula II e, de pildă, cel despre *Scientism*, în care — relevînd nu numai „anomalia scientistă", dar deplîngînd și faptul că „Einstein începe (...) să facă «filozofie» cu mijloace științifice" (căci — spune Lucian Blaga — „din punct de vedere filozofic afirmația că nu ar exista în lume decît ceea ce se poate măsura este o teză pur și simplu lamentabilă") —, se demonstrează că „gîndirea mitică și gîndirea magică intervin cu varii motive în alcătuirea filozofică", și se tratează „accentul transcendental" („fără de care nu poate fi conceput nici un sistem"), pentru ca, ajungînd la cap. *Filozofie și stil*, să sublinieze corespondențele stilistice ale filozofiei bergsoniene în arta din ultimele două decenii ale secolului XIX și în primul din secolul XX, respectiv : „impresionismul în pictură, desigur, simbolismul în poezie, iar în sculptură : Auguste Rodin". Cap. *Filozofia și arta* e încă

mai revelator. Autorul înclină, evident, spre teoriile celor care, ca Schelling sau Nietzsche, caută să asimileze filozofiei cît mai multe din procedeele artei. Afirmația e un veritabil *pro domo* : „În filozofie — scrie Blaga — ei se vor lăsa îndrumați mai mult de o conștiință artistică decît filozofică. În filozofie, ei vor cultiva mai ales gînduri și plăsmuiri, întruchipate după chipul și asemănarea creațiilor de artă. Pentru atare gînditori, filozofia și arta devin vase comunicante, ce îngăduie ample, masive transpuneri de mijloace și moduri." De unde și încheierea : „Fără îndoială că în cadrul acestui tip de soluții date problemei raportului dintre filozofie și artă, a fost și este cu putință apariția unui mod de filozofie care îmbogățește cu variantele sale ispititoare panorama vastă a gîndirii umane" [1].

Altfel, mijloacele la care recurg artistul și filozoful întru realizarea viziunilor lor nu sînt aceleași. Dacă filozoful lucrează într-un material de concepte și de viziuni de supremă abstracție, artistul lucrează cu mijloace ce țin exclusiv de intuiție și de sensibilitate. Delimitînd astfel sectoarele, Blaga subliniază că „filozoful se situează în probleme lucide, deplin caracterizate ca atare, adică îmbibate de conștiință, și optează pentru anume metode ce-și au logica și normele lor impersonale chiar și atunci cînd ele sînt născocite de unul singur". Și apoi, filozoful „pledează" pentru viziunea abstractă, pe care el izbutește s-o închege, cu scopul de a convinge și pe semenii săi.

Dar creatorul de artă?

Acesta „e angajat cu totul în alt sens și cu alte mijloace în creația sa". În cazul artei, creatorul lucrează „într-un material de intuiție, ce se adresează în primul rînd sensibili-

[1] Lucian Blaga, *Despre conștiința filozofică*, fasc. II, Lito Schildkraut, Cluj, 1947, p. 214.

tăţii oamenilor". Şi-apoi, problemele creatorului de artă „nu sînt *explicit* prezente în opera sa, ci numai *implicit* (s.n.), fiind cu totul absorbite în «realizare»".

Are creatorul de artă „metode", ca filozoful? Nu, spune Blaga, „creatorul de artă posedă cel mult o tehnică, ce condiţionează opera, şi care poate fi doar bănuită din «realizare»". În sfîrşit, creatorul de artă nu „pledează" în operă pentru operă, cum face filozoful tot timpul, ci „îşi prezintă pur şi simplu opera, aşteptînd din partea semenilor săi nu o aderare, care să angajeze spiritul sub raportul aptitudinilor sale de optare intelectuală, ci doar o reacţie estetică fără de alte consecinţe decît cele ce decurg din atitudinea pură a contemplării" [1].

Rîndurile de mai sus au meritul nu atît de a defini concepţia despre artă a lui Blaga, despre procesul artistic şi raportul artă-societate, cît mai ales pe acela de a delimita — şi aceasta de către direct cel în cauză — cele două feţe care, ca ale unui Janus al spiritului, păreau de nedespărţit, iar cînd au fost despărţite, aceasta s-a făcut fie în dauna uneia, fie în dauna celeilalte, „poetul" Blaga fiind înghiţit de „filozof" sau viceversa.

Chiar prin această dualitate a spiritului său creator, Blaga se înscrie o dată mai mult în structura secolului său, alături de alte — ilustre — exemple, mai toate manifestîndu-se sub semnul, adeseori exploziv, al eliberării de sub „tirania" veacului precedent. În explicarea climatului din care Blaga a receptat elementele propriei contradicţii, intră nu puţine elemente. În 1897 apăruseră celebrele *Nourritures terrestres* ale lui André Gide, descoperire a bucuriilor imediate, a spontaneităţii exuberante, a „terestrului" victorios în faţa dogmelor intelectualiste. În 1900 apare *Arta poetică* a

[1] *Op. cit.*, pp. 221—222.

lui Claudel, în 1902 — *Imoralistul* aceluiaşi Gide, în 1906— *Crepusculul filozofilor* de Papini, în 1911 — *Intuiţia filozofică* de Bergson, pentru ca în 1914 Unamuno să dea *Sentimentul tragic al vieţii*. Interpretînd relativist noile descoperiri ştiinţifice, absolutizînd „pesimismul cunoaşterii", în virtutea căruia omul modern s-ar afla situat într-o lume pe care niciodată n-ar putea-o înţelege în întregime, dînd acestui raport proporţii ontologice, idealismul contemporan evoluează tot mai evident spre antiraţionalism şi chiar iraţionalism. Şi dacă în artă reflexul unor concepţii ca acelea care se infuzează în formaţia lui Blaga va avea o pondere şi o configuraţie specifică, în viaţa socială unele din ele vor fi puncte de pornire sau, prin confuzie ideologică, în epoca dintre cele două războaie vor netezi drumul celor mai reacţionare orientări politice. Fapt e că, în condiţiile în care elementele de civilizaţie burgheză pătrund cu brutalitate şi structurează existenţa după principii extraumane, ucigînd sensibilitatea şi visurile, atitudinea unei mari părţi a intelectualităţii este de negare totală, nediferenţiată, deci neanalitică, a acestei realităţi guvernate de tehnică şi ştiinţă, şi de întoarcere spre o „altă realitate", ca singura favorabilă fiinţei omeneşti. „Noul elan spre adevărurile străine lumii aparenţelor, tentativa de a ieşi din limitele raţiunii, a celor (scriitorilor, n.n.) dinaintea războiului din 1914, dizolvă limbajul poetic tradiţional, şi aventura poetică încetează de a mai fi o activitate controlată de om, pentru a deveni o confruntare cu necunoscutul." [1]

Această nouă realitate, „fascinantă faţă ascunsă a lumii", este considerată cea „adevărată". Comunicarea cu ea nu mai este posibilă prin legile raţiunii, cu ajutorul „monstrului

[1] R.M. Albérès, *op. cit.*, p. 87.

intelectualist", ci trebuie căutate şi găsite noi modalităţi „superioare". Bergson vorbeşte despre *intuiţie*, Paul Claudel propune ca poetul să cînte imensa bucurie de a se simţi comuniind cu Dumnezeu într-un sentiment cosmic, Nietzsche susţine că actul cunoaşterii se poate realiza numai prin experienţă *trăită*.

Fără a fi singurele — căci în acelaşi timp pe ecranul epocii se profilau puternic scriitori cu opere profund semnificative în limba realist-progresistă: Romain Rolland, Anatole France, Henri Barbusse, Thomas Mann, Bernard Shaw, Maxim Gorki — aceste puncte de vedere exprimă specific unele din tendinţele climatului literar de la începutul secolului.

Prin Bergson şi Freud (în 1900 apăruse lucrarea acestuia *Interpretarea viselor)* se pun bazele psihanalizei, ale sondajului în subconştient şi inconştient, ale reconstruirii vieţii interioare în absenţa determinării temporale cronologice. Între 1913—1925 scriu opere fundamentale, pentru evoluţia lor, Proust, Joyce, Pirandello, Huxley şi tot acum se afirmă dadaismul, futurismul, suprarealismul etc.

Pe de altă parte, pornind de la vitalismul nietzschean, se exaltă ritmurile dinamice ale vieţii, mitul dionisiac sau mitul lui Pan, se subliniază „autentica forţă interioară a creatorului". Este şi ceea ce exprima Gide în celebrul său roman *L'Immoraliste*, marcînd triumful vieţii asupra cunoaşterii teoretice: „Dispreţuiesc la mine această ştiinţă, care mi-a creat şi orgoliul; aceste studii, care erau de altfel viaţa mea, îmi par că au un raport cu totul accidental şi convenţional cu mine însumi. M-am descoperit, existam, o, ce fericire! în afară de ele. În calitate de specialist îmi apăream stupid. În calitate de om, mă cunoşteam eu, oare?"

Un Stefan George, scriitor cunoscut de Blaga, consideră că funcţia poeziei este de a exprima cu plenitudine viaţa,

forțele ei elementare într-o formă mitică, numai prin „cunoașterea magică", arta avînd posibilitatea de a restabili sensul existenței.

Ajungem în acest mod la una din problemele centrale ale diferitelor tendințe literare de la începutul secolului, dintre care una va fi, desigur, tocmai aceea promovată mai tîrziu de însuși Blaga, prin ceea ce el va numi: *mitul, realitatea originară, arhaică, primitivă.* Pentru scriitorii și cercetătorii de după 1900, semnificația cuvîntului „mit" este sensibil modificată în raport cu cea a predecesorilor. Mitul nu mai înseamnă „fabulă", „invenție", „ficțiune", conținutul său semantic se apropie de „tradiție sacră", „revelație primordială", „eveniment din fabuloasele etape ale începutului" (de altfel și Freud[1] vorbește de perioada de beatitudine a „începutului", pe care o identifică în „timpul primordial și paradisiac" al primei copilării). Pentru scriitorii din această perioadă începe să se contureze ipoteza unei alte vieți, mitică și misterioasă, care se desfășoară în spatele conștiinței obiective și determinate. Întoarcerea spre acest tulburător mister al universului ce se refuză cunoașterii raționale se definește ca tendință marcantă.

A-l raporta pe românul Lucian Blaga la acest climat literar *în ansamblul lui* ar fi abuziv. Nu e mai puțin adevărat, însă, că prin studii, lecturi substanțiale și apoi, la maturitate, prin contactul direct cu viața culturală europeană, Blaga a cunoscut, fie și indirect, atmosfera ideologică și artistică a timpului său.

[1] Interesul lui Blaga pentru psihanaliză va fi direct afirmat în *Mărturia unei generații* — seria de interviuri a lui F. Aderca (Ed. Națională S. Ciornei, Buc., 1929, p. 49): „....cred că inconștientul, cu toate tragediile lui, numai prin psihanaliză poate fi azi tratat. Ideia lui Freud e de o fecunditate rară."

Format la şcoala idealismului german (L. Klages, Spengler, M. Scheler, Nietzsche), avînd încă din adolescenţă ca principal mentor pe H. Bergson, Blaga se va familiariza cu principiile expresionismului, mişcare estetică legată indestructibil de contextul literar schiţat.

În articolul consacrat *Noului stil*, în care scrie despre *Van Gogh*, constatînd că „impresionismul reducea pe om la retină", la completa pasivitate în faţa naturii, că „aerul încărcat de lumină era pentru impresionişti substanţa din care se nasc toate lucrurile prin reflexe infinit înmulţite" şi că „nuanţa de culoare devenise valoare în sine", Blaga constată, aderent, că „o astfel de atitudine în faţa lucrurilor, o astfel de estetică firească nu se puteau împăca prea mult cu pictura răsturnătoare de valori a lui Van Gogh". Acesta „fuge de impresia dată din-afară, căutînd expresia încărcată de suflet dinăuntru". În arta lui Van Gogh „se făcea trecerea plină de tragice crize spre un nou stil de artă şi deci de viaţă" şi „ceea ce din punctul de vedere al impresionismului era o abatere de la natură, o deformare a realităţii, e pentru noua atitudine expresia unei adînci mişcări sufleteşti. Un temperament de un covîrşitor dramatism sileşte natura să trăiască o viaţă improprie, împrumutîndu-i sufletul său (...). Linia nu mai este marginea tăiată cu foarfeci ascuţite după forma lucrurilor, ci proiecţiunea unui suflet interior (...). Liniile ce mărginesc lucrurile o iau la goană, îndesînd tot mai mult spaţiu între ele şi luînd în curgerea lor pămîntul de sub picioarele privitorului. Ritmul ce adînceşte în perspective cosmice nişte simple ierburi sau cîmpuri de varză te prinde în fierberea sa şi te tulbură mai din adînc decît orice dramă a omului (...). Un suflet clocotitor cum n-a mai fost sileşte toate lucrurile să ia parte la marea lui dramă interioară (...). E un fel de inversiune copernicană în artă: nu sufletul se orientează după natură, ci natura după suflet."

Greu de găsit o proiectare mai pregnantă a artei lui Van Gogh în fața înțelegerii noastre! Blaga poate afirma pe deplin întemeiat că cu intrarea lui Van Gogh în mișcarea spirituală a vremii s-a săvîrșit în istoria artelor o vădită deplasare a conștiinței estetice. El e conștient că un Van Gogh și, paralel cu el, un Nietzsche („un punct de interferență a tuturor stilurilor de viață din secolul trecut") și un Strindberg („chinuitul de toate problemele") vor pregăti expresionismul[1]. În special, „fără de Nietzsche greu se poate concepe entuziasmul cosmic, afirmarea creațiunii, tragica isterie, graiul frămîntat și invenția verbală a expresioniștilor de mai tîrziu"[2].

Cît despre articolul consacrat *Teatrului nou*, acesta completează „fețele" veacului, Blaga recunoscînd că, dacă unii din dramaturgii contemporani vor să spiritualizeze viața (Claudel, Werfel), iar alții tind să redea esențialul acesteia (Strindberg, Wedekind), unii să arate dinamica ideilor-forțe (G. Kaiser, Toller), iar alții să întruchipeze problematica complexă a timpului (Shaw sau Pirandello), „toți acești fii ai vremii au însă ceva comun : fuga de realitate". Spre deosebire de cei din trecut, ei nu mai caracterizează, ci *creează* personaje, dincolo de liniile firești. „Interesul a trecut de la *detaliu* la *esențial*, de la *concret* la *abstract*, de la *imediat* la *transcendent*, de la *dat* la *problemă*."[3] Evident, e un alt *pro domo*, de data asta privind dramaturgia lui Blaga.

Într-o epocă în care problema condiției umane începe să se pună cu acuitate, expresionismul[4] reprezintă totodată un strigăt al tinerilor sufocați de imanența războiului, de

[1] *Fețele unui veac*, pp. 100—104.

[2] *Idem*, p. 110.

[3] *Idem*, p. 115.

[4] Termenul se pare că a fost inventat în 1901 de pictorul francez Hervé, generalizat în Germania de Herdwarth Walden prin revista *Der Sturm*, editată la Berlin, și introdus în literatură de austriacul Hermann Bahr.

coşmarul birocraţiei şi funcţionalismului, de rigiditatea ameninţătoare a tehnicismului. În această lume a morţii (a morţii conştiinţelor, dar şi a morţii fizice), în atmosfera nihilismului european, arta este, conform teoriei nietzscheene, „ultima metafizică". Civilizaţia, tehnica sînt văzute ca o primejdie de convertire a sufletelor sub tiparele standardizării, ale statisticii şi calculelor. Salvarea sufletului nu mai este posibilă decît prin „întoarcerea la sursă" (căci prin politică se face — spun expresioniştii — numai o schimbare a „cadrului", iar ştiinţa sau tehnica nu pot îndepărta solitudinea). De aici reacţia împotriva raţionalismului, exaltarea subiectivismului şi spiritualismului : „Realitatea aceasta este un concept capitalist — parcele, produse industriale, ipoteci (notează Gottfried Benn, absolutizînd o anume instanţă istorică). Spiritul nu are nici o realitate. El se întoarce spre interior, spre sine, spre biologia, construcţia, răscrucile sale filozofice şi psihologice, spre geneza şi lumina sa. Metoda pentru a trăi, pentru a te asigura de domeniul tău este mărirea forţei creatoare, ceva asemănător extazului, o anumită beţie interioară." [1]

Oraşul modern este pentru expresionişti devorant, artificial, guvernat de moarte, aici omul îşi duce viaţa într-o închisoare existenţială, acţionînd pasiv ca un robot. De aceea, oraşul trebuie distrus : „Nenorocire acestui mare oraş! Aş vrea să văd flăcările care îl vor arde!" (Nietzsche). Sau oraşul trebuie părăsit pentru reintegrarea în „sensul naturii" sub egida Pămîntului-Mamă (teatrul lui Unruh), a forţelor eterne, profunde, aparţinînd lumii misterelor corespondente, şi nu legilor şi raţiunii. Această sete de epuizare a semnificaţiilor interioare ale lumii este aplicată de expresionism şi asupra vieţii sufleteşti a fiinţelor, mărturiile teoretice sau opera

[1] Ilse şi Pierre Garnier, *L'expressionisme allemand*, Paris, 1962, p. 27.

poetică însăşi a unui G. Heym sau G. Trakle fiind edificatoare, la fel ca şi pictura unui Kokoschka sau a grupului „Die Brücke". Fondul emoţional, personalitatea creatorului sînt afirmate ca forţe demiurgice. Fluxul liric tumultuos solicită şi o revoluţionare a limbajului poetic : cuvintele trebuie să devină simboluri ale unei realităţi mai profunde, sînt considerate purtătoare de energii şi, explicabil, verbele sînt cele mai numeroase în versurile ritmate sacadat.

Expresionismul respinge stilul descriptiv şi caută explozivul, extaticul, imaginea în care se amestecă realul cu supranaturalul. Teoreticienii curentului susţin încadrarea sa în contextul „artei abstracte" (ce ar mai cuprinde — după W. Worringer — artele orientală, gotică şi bizantină), singura capabilă să ordoneze natura după impulsuri transcendentale.

În *Filozofia stilului* Blaga caracterizează revelator această orientare estetică : „De cîte ori un lucru e astfel redat încît puterea, tensiunea sa interioară îl transcendează, trădînd relaţiuni cu cosmicul, cu absolutul, cu ilimitatul, avem de-a face cu un produs artistic expresionist".

Sub impulsul unor asemenea principii, Blaga consideră că „datoria noastră în faţa unui adevărat mister nu e să-l lămurim, ci să-l adîncim aşa de mult, încît să-l prefacem într-un mister şi mai mare". Principiul artei expresioniste este, după Blaga, nu „vitalitatea", ci „spiritualitatea", adică tocmai ororarea de ceea ce e curat vital. Poetul român pledează pentru cufundarea în subiect, acolo unde nu mai guvernează legile logicii şi raţiunii. „În vreme ce «consideraţiile ştiinţifice» ne îndeamnă să ne zidim viaţa spirituală pe noroiul unor concepţii bine calculate, ce-i drept, dar înguste, materialiste şi nedemne, marii cugetători, începînd de la vechii gînditori ai Indiei, trecînd prin misticii creştini pînă la Kant, ne îndeamnă spre

o gîndire eroică : «construiţi-vă lumea din interior».“ Relaţia cu expresionismul este şi mai evidentă cînd Blaga combate „înstrăinarea prea mare a omului de veşnica Mumă“ pe care ar fi realizat-o culturile „majore“, spre deosebire de cea „minoră“ (folclorică şi anonimă). Tocmai de aceea el coboară de-a lungul timpului spre datele de arhaitate autohtonă, conservate numai în spaţiul rural, unde, consideră poetul, umanitatea trăieşte în organică armonie cu universul din jur, de care e legat cu „magice corelaţiuni“. Blaga aderă deschis la cunoaşterea bergsoniană prin intuiţie, prin „intelect extatic“, convertit în interior, şi nu prin „cunoaşterea luciferică“, cea de descoperire şi numire a tainelor. O declara, de altfel, de la primul volum de aforisme, *Pietre pentru templul meu* (1919) : „Încăpăţînat, tare, drept şi convins, mi-am zis că nu realitatea materială, pe care o simţim şi o măsurăm, ar trebui să ne fie mai valoroasă, nu adevărul pe care ni-l mijloceşte deducţia silogistă, ci realitatea lăuntrică a visurilor pe care vrem să le înfăptuim şi adevărul pe care şi-l crează întregul nostru eu, cu patimile şi avînturile sale“. Altădată, în *Filozofia stilului*, stabilind o relaţie între scrisul său şi pictura lui Van Gogh (cel care declarase manifest : „Voi încerca prin roşul şi verdele meu să exprim teribilele pasiuni umane“), reafirmă adeziunea la cunoaşterea prin „revelaţie“, „cea mai bună pentru înnoirea artei“.

De importanţă majoră pentru formarea sistemului său poetic, experienţa expresionistă nu-l epuizează.

Poet adevărat, deci pururea fidel cu el însuşi, Blaga creează un univers artistic original. Intelectual de profundă cultură şi de mare rafinament, Lucian Blaga îşi desfăşoară vastele sale înscenări lirice în spaţiu, pe verticală, spiritualizat, ca Brâncuşi. Sistemul său de metafore şi alegorii creează un unic,

în literatura noastră, univers-parabolă, avînd ca loc geometric teoria mitului.[1]

„Mi se spune că poezia mea ar fi mitică, metafizică (notează poetul într-unul din manuscrisele ce fuseseră măcar în parte destinate tiparului). E adevărat că în poezia mea sînt frecvente și motivele mitice, chiar teologice. Dar de aceste elemente uzez în chipul cel mai liber, ca mijloace de expresie poetică. Motivele nu sînt tratate «dogmatic». Le folosesc în sens totdeauna creator: liber; le modific și le amplific după necesități. Născocesc motive mitice la fiece pas, fiindcă fără o gîndire mitică nu ia ființă, din păcate, sau din fericire, nici o poezie." Blaga afirmă astfel un punct de vedere estetic, și nu un program ideologic. Ideea o va mai relua într-unul din aforisme, publicat postum, în *Contemporanul*, nr. 10 (960) din 5 martie 1965: „Tudor Vianu s-a arătat, cîndva, într-o conversație ce-am avut-o, foarte nedumerit de felul gîndirii mele mitice. El susținea că mitul este un produs și un bun colectiv, de circulație. Eu susțineam că din împrejurarea că antichitatea și timpurile moderne tratează mitul ca un «dat», nu rezultă cîtuși de puțin că individul și-ar fi pierdut dreptul la spon-

1 În *Introducerea* la traducerea în italiană a lucrării lui Lucian Blaga, *Orizont și stil* (apărută în Editura Alessandro Minuziano, Milano, 1946, sub titlul *Orizzonte e stile*), Antonio Banfi face o serie din cele mai interesante considerații asupra filozofiei culturii pe care o promovează scriitorul român. Integrînd-o în epocă, Banfi disociază totuși poziția gîndirii filozofice a lui Blaga, care „aceasta totuși nu tinde nici la soluția idealistă, nici la cea spiritualistă și nici nu se îndreaptă spre negarea critică a însăși ideii de cultură, proprie unui existențialism radical" (p. 11). Și mai departe: „Astfel în conceptul de revelație, pentru Blaga accentul se deplasează, de la sensul metafizic al manifestării Absolutului, la sensul construirii unei experiențe noi, după o lege nouă a structurii și dezvoltării. Estetica de pe planul idealist-platonician se mută pe planul obiectiv al unei Kunstwissenschaft. Arta ca revelație a filozofului român se învecinează cu arta ca conștiință a realului i — în sensul kantian — al lui Fiedler" (pp. 20—21).

tancitatea mitică. Caracterul colectiv al miturilor nu ţine de esenţa gîndirii mitice, această notă este un ce secund. Spontaneitatea mitică o socot ca o condiţie a «existenţei creatoare»."

Ca poet modern ce gîndeşte „mitic", Lucian Blaga îşi justifică prin chiar opera sa sistemul estetic. Capacitatea sa de transfigurare este uluitoare şi universul-parabolă creat se impune în ansamblul literaturii române ca o „realitate" artistică. De altfel, în epocă, Blaga este profund inedit, modernismul său diferenţiindu-se net de cel al lui Ion Barbu sau Vinea, faţă de care el proiectează o altă experienţă interioară, cu alt cîmp al gîndirii poetice, cu alt mod de alcătuire a imaginilor.

Deplin conştient de propria-i structură, Lucian Blaga îşi mărturisise sugestiv dubla lui natură de la debut: „Orice colţ sufletesc din noi are atîta rezonanţă pentru tot ce se petrece în noi, încît de multe ori mi se pare că fiecare idee (...) are o inimă care bate pentru ceva şi fiecare simţămînt un cap care cugetă" (*Pietre pentru templul meu*).

Interdependenţa celor două planuri de manifestare a propriei sale sensibilităţi, poetică şi meditativă, este organică, dar suprapunerea mecanică de planuri poate duce la concluzii eronate. Problema raportului dintre „filozof" şi „scriitor" s-a pus criticii literare a timpului. Amintim, în această privinţă, deşi anticipînd, observaţiile pe care Demostene Botez le făcea pe marginea unuia dintre cele mai controversate volume ale poetului, *Lauda somnului*: „D. Blaga este un poet adevărat, fără nici un alt calificativ. Dacă cugetă ceva mai mult ca ceilalţi confraţi, asta nu înseamnă că-l transpune pe Kant în versuri. Cugetarea în versul d-lui Blaga nu este însă un precept; ea apare ca o realitate emotivă, avînd de cele mai multe ori un substrat de senzaţii pure. Cugetarea d-lui

Blaga ne cuprinde astfel şi ne supune prin emoţie, printr-o emoţie a cărei taină îl caracterizează."[1]

Problema amintită e doar un aspect al dezbaterilor pe care Lucian Blaga le-a stîrnit, cu fiecare nou volum apărut, în conştiinţa contemporanilor. În literatura dintre cele două războaie poetul are un loc aparte, şi dificultatea clasificării sale definitive într-un curent anumit a fost de atunci resimţită. E. Lovinescu îl încadrează în capitolul *Contribuţia modernă a Ardealului.*[2] G. Călinescu îl tratează la *Ortodoxiştii, Momentul 1926*; *Iconografia mistică*; *Doctrina Miracolului*[3], *Gîndirea* şi chiar semnatarii *Manifestului Crinului alb* revendică în autorul *Spaţiului mioritic* un ideolog şi un colaborator apropiat, pentru ca apoi tot *Gîndirea* şi anumiţi corifei ai mişcării ortodoxiste să-l renege.

În epocă, opera lui Lucian Blaga a stat în atenţia întregii mişcări critice, de la N. Iorga, E. Lovinescu, Tudor Vianu, G. Călinescu, Şerban Cioculescu, Pompiliu Constantinescu, Perpessicius, Emil Isac, la Ioan Breazu, Ion Barbu, I. Pillat, Demostene Botez, M. Ralea, M. Sebastian etc. Această întinsă bibliografie s-a îmbogăţit în ultimii ani cu cele două studii mai întinse, deja citate, unul de N. Tertulian, celălalt de Ov. S. Crohmălniceanu, urmate de unele articole apărute cu ocazia aniversării a 70 de ani de la naşterea poetului (mai, 1965).

În alcătuirea ediţiei am chibzuit, de aceea, util a prezenta cititorului un bogat capitol de *Note*, format din exegezele

[1] Demostene Botez, *Lucian Blaga: Lauda somnului* (versuri), *Viaţa românească*, febr.—mart. 1929.

[2] E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, vol. III, *Evoluţia poeziei lirice*, Buc., 1927, p. 378.

[3] G. Călinescu, *Istoria literaturii române*, Buc., 1941, p. 792.

critice cele mai reprezentative, scrise pe marginea poeziei lui Lucian Blaga, şi a încerca noi înşine a urmări acest complex itinerar liric, proiectîndu-l în contemporaneitatea sa.

CUM s-a concretizat în opera poetică propriu-zisă şi cum s-a reflectat în conştiinţa critică a epocii această formaţie şi acest profil ideologico-artistic al lui Lucian Blaga? O trecere în revistă a culegerilor de poezii va înlesni cititorului un răspuns.

Aşadar, apărut în mai 1919, volumul *Poemele luminii* este considerat nu numai ca un început valoros pentru poet, dar şi ca un eveniment important în ansamblul liricii româneşti a timpului.[1] „Ardealul e aşteptat cu darurile sale, nota Tudor Vianu.[2] Bucuria Unirii nu putea veni singură. Avînturile clipei trebuiau să prindă corp şi să se materializeze. Un ecou a pornit de la Sibiu şi, curînd pe făgaşurile Oltului, a cuprins întreaga ţară. Pămîntul a fost puternic şi călduros. Inteligenţele cele mai neprimitoare s-au unit pentru a saluta cugetătorul şi poetul întruniţi în tînărul ce publică două culegeri la Sibiu. Mare şi fericită ocazie! Am auzit numele d-lui Blaga înconjurînd parterul Academiei. Astfel, îndrăz-

[1] Nu este, credem, lipsit de semnificaţie de a nota, fie şi enumerativ, principalele volume de poezii apărute în deceniul premergător debutului lui Lucian Blaga: în 1909, apărea *Cîntecul toamnei* de Şt. Petică şi ediţia a doua din *Romanţe pentru mai tîrziu* de Ion Minulescu; în 1910, volumul de versuri al lui Stamatiad, *Din trîmbiţe de aur;* în 1912, Macedonski publica *Flori sacre;* Adrian Maniu, *Figurinele de ceară*, iar V. Eftimiu, *Poemele singurătăţii;* în 1914 apăreau *Poeziile* lui Beldiceanu, *Statui*, Sonete de M. Codreanu, şi ed. a II-a completă de *Poezii* ale lui Panait Cerna; în 1916 Bacovia publica *Plumb*, Traian Demetrescu, *Novele şi poezii*, iar Davidescu, ale sale *Inscripţii*; în 1917 apărea culegerea de versuri intitulată *Munţii* de D. Botez; în 1918, un nou volum al lui T. Stamatiad, *Mărgăritare negre;* în 1919, Duiliu Zamfirescu publica volumul de versuri *Pe Marea Neagră.*

[2] Tudor Vianu, *Cronica ideilor: Cugetările d-lui Lucian Blaga*, în *Sburătorul*, 5 iulie 1919.

neala cugetării și noutatea formei au căpătat dintr-o dată drept de liberă petrecere la noi."

Valoarea debutului, dar, desigur, și instanțele momentului au determinat și acele atît de calde *Rînduri pentru un tînăr*, semnate de Nicolae Iorga: „E aici un tînăr care întinde brațe de energie către tainele lumii. Tainele nu se prind niciodată, căci avem un singur chip de a le prinde: să le trăim. Dar avîntul acestor brațe, drept și nobil întinse, trebuie prețuit și el ca și distincția, de o așa de naturală grație, a formei.

Pierdem zilnic atîtea forțe. E o mare bucurie cînd vedem cum din fondul binecuvîntat al neamului răsar totuși altele pentru a le înlocui." [1]

Contribuția lui Lucian Blaga era, firesc, raportată la cuprinzătoarea — la acea dată — tradiție literară ardeleană: Iosif (cu un volum de *Poezii* în 1910), Emil Isac (*Poezii*, 1908), O. Goga (*Ne cheamă pămîntul* — 1909, *Cîntece fără țară* — 1916). Față de aceste manifestări poetice, *Poemele luminii* aduceau ca inedită tendința de investigare a universului interior, de conturare a unei panorame de unic relief a sufletului omenesc. [2]

Înregistrat și receptat în ce avea mai propriu, debutul lui Lucian Blaga deschide în același timp seria dezbaterilor în legătură cu relația poet-filozof, *Poemele luminii* avînd același an de apariție cu volumul de aforisme *Pietre pentru templul meu*. Nu lipsesc încercările de clasificare valorică a celor două cîmpuri de investigație specifice lui Lucian Blaga. Sextil Pușcariu, entuziast la citirea manuscriselor poetului, declarase, poate prea categoric, dar semnificativ: „Lucian Blaga studiază filozofia, și pe cît aflu a publicat

[1] În *Neamul românesc*, 1 mai 1919.

[2] A se vedea, printre altele, articolul cel publicat în *Fapta*, 2 iunie 1919 de Mihai Jomir: « *Poemele luminii* » *de L. Blaga.*

cîteva studii filozofice. Viitorul ne va arăta dacă ne va rămînea savantul, care cu mintea rece şi scrutătoare să cerceteze veşnicele probleme ale filozofiei, sau poetul senzitiv şi impresionist. Amîndouă în acelaşi timp nu se poate." [1] În timp, creaţia literară şi cea filozofică a lui Blaga au coexistat într-un raport specific, determinat de structura sa caracteristică: cea de „poet-cugetător". Este şi ceea ce, printre primii (într-o perioadă cînd, direct sau în subtextul exegezelor critice, versurile poetului sînt bănuite de lipsă de emoţie, sau sînt catalogate ca simple rimări ale unor aforisme, cugetări reci), susţine nuanţat I. Breazu: „Această vibraţie nu e de natură pur intelectuală, cum afirmă unii, reducînd poezia lui Lucian Blaga la o decoraţie artistică, a imaginilor ei. În dosul acestor imagini se simte zvîcnind emoţia, izvorîtă parcă din adîncimile inconştientului. Emoţia aceasta nu se dezghioacă însă în fiecare poezie a volumului în toată amploarea ei (...). O simţim însă întreagă după ce am răscolit toate tainele volumului. De aceea, *Poemele luminii*, luate fiecare în parte, sînt mai mult licăriri pentru un drum viitor; luate în totalitatea lor, dezvăluiesc însă liniile unei atitudini psihice cu bogat relief artistic." [2]

Două sînt temele primordiale ale volumului de debut: natura şi iubirea, încadrate într-un climat de exaltare a elementului dinamic din peisajul natural sau cel sufletesc. Iubirea pustieşte fiinţele îndrăgostiţilor, surîsul este păgîn, părul iubitei are arome tari, ochii sînt lacomi şi flămînzi ca de sălbăticiune. O asemenea fervoare exuberantă, rit-

[1] Sextil Puşcariu, *Un poet, Lucian Blaga*, în *Glasul Bucovinei*, 3 — 16 ianuarie 1919.

[2] I. Breazu, *Poemele luminii*, în *Cosînzeana*, 22. I. 1926.

mica dansului dionisiac sînt pentru poet, la acea dată, singurele ce-l pot încadra în armonia cosmică :

O, vreau să joc cum niciodată n-am jucat!
Să nu se simtă Dumnezeu
în mine
un rob în temniță — încătușat.

(Vreau să joc)

Poemele sînt „ale luminii", deci ale vieții, ale certitudinii. Și totuși, poetul nu celebrează în simbolul luminii forța ei de pătrundere a „tainelor", de numire a elementelor universului. Căci, identificată cu rațiunea, lumina planează tragic asupra destinului omului, care, istovit de forța ei plenară, nu o mai poate îndura, încearcă o evadare :

«Stăpîne, ia-mi vederea,
ori dacă-ți stă-n putință împăienjenește-mi ochii
c-un giulgiu,
să nu mai văd
nici flori, nici cer, nici zîmbetele Evei și nici nori,
căci vezi — lumina lor mă doare».

(Lacrimile)

Elogiul se aduce luminii ce potențează misterul și, ca atare, el, poetul, nu strivește „corola de minuni a lumii", nu sugrumă „vraja nepătrunsului ascuns în adîncimi de întuneric". Cunoașterea veritabilă se face numai prin revelație (*Mi-aștept amurgul*), iar necesitatea construirii lumii din interior apare ca imperativă :

...mi-aștept amurgul, noaptea și durerea,
să mi se-ntunece tot cerul
și să răsară-n mine stelele,
stelele mele,
pe care încă niciodată
nu le-am văzut.

Meditativ şi efervescent gînditor, Blaga nu este poetul unui proces, ci al dialecticii lui, nu este doar poetul unei idei, ci îi intuieşte negarea implicită. Lumina, cîntată în volumul de debut, reflectă, în viziunea autorului, deopotrivă beatitudinea paradisiacă şi flăcările iadului, iar poetul îşi defineşte sufletul ca un punct de tangenţă al Dumnezeirii cu Satana, al credinţei cu îndoiala. Sau cum remarca T. Vianu în articolul *Lucian Blaga, poetul* [1], „alături de lumină, în ciclul imaginelor sale, intră elementul care i se opune şi-l neagă : *cenuşa*, urma materială şi amară a supremelor ei combustiuni".

În tonul general de un optimism patetic şi retoric, nu însă lipsit de autenticitate, apar primele filfîiri ale îndoielii, ale conştiinţei de înstrăinare de sine :

Soarele în răsărit — de sînge-şi spală-n mare
lăncile, cu care a ucis în goană noaptea
ca pe-o fiară.
Eu
stau pe ţărm şi — sufletul mi-e dus de-acasă.
S-a pierdut pe-o cărăruie-n nesfîrşit şi nu-şi găseşte
drumul înapoi.

(La mare)

După cum alături de explozibilele creşteri se înalţă, implacabil şi tăcut, gorunul : materializare a morţii presimţite. Ritmul vieţii sună în consonanţă cu fiorul morţii :

O, cine ştie? — Poate că
din trunchiul tău îmi vor ciopli
nu peste mult sicriul,
şi liniştea,
ce voi gusta-o între scîndurile lui,
o simt pesemne de acum ;
o simt cum frunza ta mi-o picură în suflet —
şi mut

[1] *Gîndirea*, XIII, nr. 8, dec. 1934.

ascult cum creşte-n trupul tău sicriul,
sicriul meu,
cu fiecare clipă care trece,
gorunule din margine de codru.

(Gorunul)

Cu toate — unele izbitoare — secvenţe prozaice, cu o imagistică pe-alocuri anecdotică, fără acea fluenţă lirică pregnantă de mai tîrziu, impunînd o atitudine lirică inedită, *Poemele luminii* surprind şi printr-un limbaj poetic original. După primul său volum, Blaga este numit fie „simbolist", fie — vag — „modernist". Tudor Vianu este acela care, analizînd elementele formaţiei intelectuale a scriitorului, îl plasează în realul context de influenţe şi de corespondenţe literare. Fluxul poetic abrupt, sacadat, ritmica interioară a versurilor, sfidarea prozodiei tradiţionale, afirmarea unei pregnante sensibilităţi plastice, ca şi a unei remarcabile forţe de materializare a ideii abstracte (am cita şi noi cunoscutele versuri: „Atîta linişte-i în jur de-mi pare că aud/cum se izbesc de geamuri razele de lună..."), caracterizează aceste prime poeme ale poetului care va fi apoi atît de prezent în lirica noastră.

Dar tocmai aceste elemente, proprii, la acea dată, poetului ardelean, determină, o dată cu apariţia celui de al doilea volum al său, *Paşii profetului* (1921), reacţia violent nefavorabilă a celui care îi semnase la debut cea mai entuziastă recomandare, Nicolae Iorga: „E ruşine să spui că n-ai înţeles ce n-ai înţeles şi că nu-ţi place pentru că n-ai înţeles? Dacă nu e ruşine — şi nu e — iată, eu spun, oricîtă supărare i-aş putea face tînărului şi atît de bine înzestratului poet a cărui apariţie am salutat-o cu atîta bucurie acum vreun an de zile, că nu înţeleg ce vrea să ne spuie d. Lucian Blaga prin *Paşii profetului* şi că, deci, n-aş putea spune că-mi place (...). Şi

din tot haosul de profeți, de pustnici, de divinități de tot felul și de tot gustul pe care-l vălmășește d. Blaga, n-am convingerea că este om pe lume care « să sufere de prea mult suflet », că « pomii care cresc » din omul viu pot fi luați drept o realitate, fie și în lumile celei mai cutezătoare închipuiri, ci și o nouă natură se poate crea din capriciul poetului contra acelei pe care o știm — și ó iubim (...). Versuri scrise pe frunze uscate de vie? Se poate. Dar eu sînt de părerea « micii nepoțele Gigi, căreia nu-i plac decît versurile cu rimă ». Și adaug : cu sens. "[1]

Tocmai pentru această noutate a universului poetic creat, volumul este salutat de Emil Isac. [2] El relevă valențele moderne ale versurilor lui Lucian Blaga. E ceea ce, de altfel, va continua într-un ciclu de articole E. Lovinescu. Pertinent, mentorul cenaclului *Sburătorul* vorbește, o dată cu analiza *Pașilor profetului*, de influența pe care autorul volumului o exercită deja asupra contemporanilor (sîntem doar la doi ani de la debutul lui Lucian Blaga) : „Influența d-lui Lucian Blaga asupra poeziei noastre moderne e considerabilă. A răzbit, firește, prin ceea ce are mai aparent : imaginea. În imaginile d-lui Blaga se găsește însă reziduul sufletesc [3], din care s-a generat cochilia ca ceva organic. [4]

[1] N. Iorga, *Versuri ca pentru ziua de azi*, în *Gazeta Transilvaniei*, 10 aprilie 1921.

[2] Emil Isac, *Pașii profetului, versuri de d. Lucian Blaga*, în *Adevărul literar și artistic*, 10 aprilie 1921.

[3] În articolul deja citat, N. Iorga spunea, dimpotrivă, referindu-se la aceleași versuri și imagini : „Versul rupt, hăcuit, inegal, inform și fără ritm îl cunosc, și cunosc și proza marilor scriitori, ca Michelet, care desfăcuți în bucăți ritmice, sună cu mult mai plin decît cea mai bună bucată de factură nouă. Îmi dau seama iarăși de faptul că, *dacă sufletul însuși nu zvicnește în ritm*, degeaba se mai caută potriviri artificiale ca să-l înlocuiască." (Sublinierea aparține autorului, referindu-se la structura versurilor din *Pașii profetului*.

[4] E. Lovinescu, *Critica și literatura*, în *Sburătorul literar*, an. I, nr. 22, 11 febr. 1922.

Polemica este revelatoare, punînd semnificativ în lumină două poziții critice, două modalități de receptare a fenomenului artistic contemporan.

În evoluția lui Lucian Blaga, *Pașii profetului* înseamnă o anticipare a gravelor neliniști viitoare. De astă dată ele sînt încadrate în derularea mereu repetată a ciclului natural, poetul închinînd naturii și vieții imnuri străbătute de deznădejde și panică. În același timp, noul volum aduce și un ton liric nou, mai puțin exuberant și mai meditativ, în fond mai fidel însăși structurii generale a personalității poetului.

Ciclul important al volumului este cel dedicat lui Pan, zeul naturii, încadrat într-o atmosferă de mitologie autohtonă. [1]

Volumul ne oferă o viziune panteistă asupra naturii, cu accentuarea pe elementul plastic și pe cel al senzației : „Este evident, deci, că modernismul domnului Lucian Blaga nu constă nici în colectarea emoției din domenii rezervate speculației intelectuale, nici în exprimarea ei prin procedee intelectuale, ci în reducerea ei la factorul elementar al senzației", remarca Lovinescu [2], precizînd peste puțin timp că „senzualismul, sau mai bine zis senzorialismul, este unul din caracterele cele mai evidente ale poeziei moderne de pe toate latitudinile pămîntului" [3].

Anotimpul preferat este vara, care acoperă gîze, flori și oameni cu o dogoare densă. Nu este vara „mirabilei sămînțe"

[1] În capitolul sinteză din a sa *Istorie a literaturii române*, G. Călinescu va caracteriza astfel această perioadă a activității poetului : „În *Pașii profetului*, în *Zamolxe*, panteismul, sau mai bine zis panismul, se înfăptuiește cu mijloace artistice superioare și în consonanță cu tradiția noastră agrară, într-un pastoralism în care se regăsesc toate elementele bucolicei virgiliene. (...) Dar, se înțelege, totul la Lucian Blaga este proaspăt trăit în toată intensitatea senzației și cu sens metafizic" *(op. cit.*, p. 792*)*.

[2] E. Lovinescu, *Figurine, Lucian Blaga*, III, în *Sburătorul literar*, an. II, nr. 8, 5 nov. 1921.

[3] E. Lovinescu, în *Sburătorul literar*, I, nr. 22, 11 febr. 1922.

de mai tîrziu, ci, în atmosfera devenită halucinantă şi obsesivă, simţurile sînt exaltate, încadrîndu-se în ritmica lentă şi obosită a universului :

Eu zac în umbra unor maci,
fără dorinţi, fără mustrări, fără căinţi
şi fără-ndemnuri, numai trup
şi numai lut.

(În lan)

Teluricul, divinitatea primară guvernează, materia este străbătută de efervescenţe vitale. Ele includ însă tot mai acut presimţirea dezagregării. Asistăm astfel parcă la ultimele zvîrcoliri de lumină premergătoare neantului. Nu optimismul şi siguranţa caracterizează fiorul liric, ci deznădejdea şi spaima. „Cel ce suferea de prea mult suflet", poetul îşi fereşte sufletul prea fragil de materialitatea luminii :

O, sufletul!
Să mi-l ascund mai bine-n piept
şi mai adînc,
să nu-l ajungă nici o rază de lumină :
s-ar prăbuşi.

E toamnă.

(Amurg de toamnă)

După cum, în momentele de restrişte, poetul adresează naturii veşnic regeneratoare un dramatic *Strigăt în pustie*, pentru a-i aduce sunetul izvoarelor şi forţa germinaţiei plantelor. De aici şi sentimentul, acceptat şi dorit, al perpetuării eterne în natură :

Ades un zgomot surd mă face să tresar.
Să fie paşii sprinteni ai iubitei mele,
sau e moartă şi ea
de sute şi de mii de ani?
Să fie paşii mici şi guralivi ai ei,
sau poate pe pămînt e toamnă

și niște fructe coapte-mi cad mustoase, grele,
pe mormînt
desprinse dintr-un pom, care-a crescut din mine?

(Gîndurile unui mort)

Volumul *Pașii profetului* înscrie încă o etapă a evoluției poetului, pe care-l încearcă sentimentul de „înstrăinare", și „strigătul în pustie" începe să se contureze tot mai evident, deși între crou și lume nu toate punțile sînt tăiate (cf. poezia *Strigăt în pustie*).

„Complicat cu teoria tradiționalismului de origine tracă *(Ferestre colorate)* și cu un întreg simbolism folcloric, el (panteismul) îndreaptă inspirația scriitorului spre o nouă față, care începe cu *În marea trecere*. De acum panteismul d-lui Blaga dă un fior metafizic poeziei sale, îi imprimă o tragică neliniște, aspirații spre absolutul morții și al misterului ridicat la potență cosmică. Un dramatism liric, concentrat, o lunecare în legendă și simbol. Va fi ultima regiune în care se situează poezia sa. Peisajul se interiorizează total, devine semn liric, natura — o pură ecuație sufletească, deci e transpusă într-o singură interpretare, expresionistă" [1], caracterizează Pompiliu Constantinescu noul volum de poeme, apărut în 1924, și care înglobează primele colaborări ale lui Lucian Blaga la *Gîndirea*. Melancolia deznădăjduită în fața „trecerii", a trecerii vieții, se accentuează pe fondul de singurătate istovită a poetului. El își caută certitudini în divinitate, aproape ca într-un psalm arghezian, deși cu un „pesimism al cunoașterii" încă mai accentuat:

În spinii de-aci arată-te Doamne,
să știu ce-aștepți de la mine.

[1] Pompiliu Constantinescu, *Poezia d-lui Lucian Blaga*, în *Vremea*, 24 sept. 1933.

Să prind din văzduh sulița veninoasă
din adînc azvîrlită de altul să te rănească subt aripi?
Ori nu dorești nimic?
Ești mută, neclintita identitate
(rotunjit în sine a este a)
nu ceri nimic. Nici măcar rugăciunea mea.

Iată stelele intră în lume
deodată cu întrebătoarele mele triste ți.
Iată e noapte fără ferestre-n afară,
Dumnezeule, de-acum ce mă fac?
În mijlocul tău mă dezbrac. Mă dezbrac de trup
ca de-o haină pe care-o lași în drum.

(Psalm)

Fericirea este posibilă doar prin spiritualizare, prin eliberare de crusta trecătoare a materiei și ridicare în transcendent :

...și mă scutur de mine însumi
ca un cîne, ce-a ieșit dintr-un rîu blestemat.
. . . . . .
Sunt tremur de fericire:
ziua întreagă deasupra mea
puterile păsărești au arătat în triunghiuri
spre ținte luminoase.

(Am înțeles păcatul ce apasă peste casa mea)

Într-un univers împietrit și blajin, dominat de inerție („nimic nu vrea să fie altfel decît este") și de pasul ciutelor „călcînd prin moarte", poetul acoperă „ca un ucigaș" izvoarele cunoașterii, regretă venirea sa în lume, unde a fost silit să numească și să aprecieze obiecte reale. Iubirea este ancorată într-un trecut îndepărtat, temporal, nu afectiv, și se află sub semnul sfîșietoarei tristeți :

În mine se mai vorbește și astăzi despre tine.
Din gene, ape moarte mi se preling.
Ar trebui să tai iarba,

ar trebui să tai iarba pe unde-ai trecut.
Cu coasa tăgăduirei pe umăr
în cea din urmă tristeţe mă-ncing.

(Amintire)

În această „trecere" guvernată de dezagregare, populată de simboluri învăluite în ceaţă magică, cu „fîntîni înveninate", cu nostalgii şi „semne", introspecţia lucidă a propriei conştiinţe nu poate avea ca finalitate decît celebrarea morţii, supremă „bunătate" :

Sufletul îmi cade în adînc
alunecînd ca un inel
dintr-un deget slăbit de boală.
Vino sfîrşit, aşterne cenuşă pe lucruri.
Nici o cărare nu mai e lungă,
nici o chemare nu mă alungă.
Vino sfîrşit.

(Un om s-apleacă peste margine)

O oază singulară în acest pustiu dezolant este *„lucrătorul"*, pentru care maşinile cîntă mai frumos decît privighetorile, pentru care esteticul este inseparabil de activitate, pentru care construcţia materială şi cea spirituală se află în reala lor interdependenţă. „Lucrătorul" e un poet într-o bucolică industrială ca într-un portret de Fernand Léger, la Blaga, totuşi, într-o manieră mai direct expresionistă :

Te iroseşti în încordări de arc
lîngă roţile mari de oţel.
Striveşti între degete sînii materici.
Îţi sunt de păcură mîinile şi afumate zorile.
Lucrătorule, cu şorţul de piele albastră,
pentru tine maşinile cîntă
mai frumos decît privighetorile.

Spre deosebire de acesta, poetul nu este un om al faptei dar recunoașterea ca atare nu are aureola superiorității, ci include lucida deznădejde a neîmplinirii :

Fără de număr sunteți fii ai faptei,
pretutindeni pe drumuri, subt cer și prin case.
Numai eu stau aici fără folos, nemernic,
bun doar de-nnecat în ape.

Totuși aștept, de mult tot aștept
vreun trecător atotbun și-atotdrept ca să-i spun :
O, nu-ți întoarce privirea.
O, nu-mi osîndi nemișcarea.
Cresc între voi, ci umbrit de mîinile mele
misticul rod se rotunjește în altă parte.
Nu mă blestemați, nu mă blestemați!

(Fiu al faptei nu sunt)

„Rodul" poetic se desăvîrșește, după Lucian Blaga, nu în lumea materială a faptei, ci în transcendent, în mister, „dincolo", în universul primitiv totemic.

Prevestitoarele, din volum, *Semne* exemplifică proporțiile ontologice atribuite de Blaga opoziției între om (văzut în esența lui primară) și civilizație (în aspectul ei sodomic, citadin). Viziunea e apocaliptică și ca într-un *Memento mori* încă mai apăsător și necropolic, depășind cu mult *Duhovniceasca* argheziană, atmosfera e de-a dreptul aceea a unui crepuscul tragic, de anticipație, parcă, a morții atomice :

Mi-am pecetluit cu ceară casa,
să nu mai întîrziu
unde jocuri și răstigniri
n-or mai trece pe uliți
și nici o adiere de om
din veac în veac pe subt bolți.
Poduri vor tăcea.
Din clopote avîntul va cădea.

Doar „cerbii cu ochii uriași și blînzi intra-vor în bisericile vechi"; dar avertismentul poetului-profet nu va întîrzia :

Lepădați-vă coarnele moarte
bătrînilor cerbi,
cum pomii își lasă frunza uscată,
și-apoi plecați :
aci și țărîna înveninează,
aci casele au încercat cîndva
să ucidă pe copiii omului.
Scuturați-vă de pămînt
și plecați,
căci, iată—aci vinul nebun al vieții
s-a scurs în scrum,
dar orice alt drum duce în poveste,
în marea, marea poveste.

„Marea poveste" poate fi convertită în satul-idee, satul învăluit în legende, locul de mîntuire, unde transcendentul coboară, iar obiectele și ființele se află într-o secretă corespondență, satul unde „se vindecă setea de mîntuire" :

Aci orice gînd e mai încet,
și inima-ți zvîcnește mai rar,
ca și cum nu ți-ar bate în piept,
ci adînc în pămînt undeva.

(Sufletul satului)

Într-o parabolă cețoasă, de expresionism apocaliptic, *Epilogul* este de-a dreptul traumatizant, proiectînd cu lumină neagră un lințoliu peste întreaga cupolă cerească :

Îngenunchiez în vînt. Mîne oasele
au să-mi cadă de pe cruce.
Înapoi nici un drum nu mai duce.
Îngenunchiez în vînt :
lîngă steaua cea mai tristă.

Nu există în literatura română o viziune eschatologică mai sfîșietoare și mai încenușată, ca atare, „un pesimism al

cunoașterii" mai sumbru și mai acuzat, punctînd ceea ce se cheamă aventura intelectuală a secolului XX cu un ton infinit mai tragic decît ceea ce un Unamuno, de pildă, denumește „sensul tragic al vieții" sau, mai tîrziu, un Beckett va da ca „patetism negru", depășind cu mult „vidul metafizic" al unui Kafka.

Pe bună dreptate, acest volum al lui Blaga a prilejuit celui mai „ideolog" dintre criticii vremii, M. Ralea, o foarte interesantă recenzie, care echivalează cu prima definire științifică a profilului ideologico-artistic al poetului ardelean. Pentru Ralea, temperamentul lui Blaga e cel al unui mistic: o mentalitate care exclude peste tot diferențierea și relativismul, existența apare uniformă, înecată într-o lumină cenușie; individualitatea dispare topită în haosul împrejmuitor, care o înghite în absolutul său. În asemenea condiții, individualismul e o ambiție stearpă. Singura realitate e anonimatul, contopirea în marele tot.

Dar — cum observă, cel dintîi, cu atîta pertinență Ralea — „Blaga e mai mult decît atît. (El are, n. n.)... o concepție clară intelectuală care-i justifică atitudinea mistică." [1]

În același timp, Ralea relevă formația de cultură germanică a lui Blaga, în timp ce majoritatea, dacă nu unanimitatea poeților contemporani cu el sînt de formație „franceză". Analogia cu formația lui Eminescu se impune de la sine, și dacă s-ar analiza încă mai profund poezia lui Blaga în paralel cu eseistica lui ideologică, contingența cu Eminescu, nu mai puțin diferențele specifice, ar reieși încă mai pregnant.

[1] V. *Notele* de la sfîrșitul volumului de față.

Echivalînd cu o privire de sinteză asupra operei de pînă aici, articolul lui G. Călinescu din *Gîndirea* [1] constituie, în schimb, cel dintîi portret artistic al lui Lucian Blaga. Cînd scrie că Pan este în bucolica celui ce dăduse *Paşii profetului* expresia modernă a sentimentului panic şi că cu el îşi face loc în lirica noastră, peste vechea idilă, un simţ dinamic al naturii, nu fără un element de miracol panteistic, Călinescu trasează una din coordonatele definitorii ale poetului ardelean. Dar o alta e desigur aceea că în poezia lui Blaga „sentimentul morţii nu se deosebeşte de cel al vieţii decît printr-o largă dispersiune a Eului în multiplicitatea cosmosului". Preambul la formularea încă mai tulburătoare: aceea că poezia lui Blaga „este fără conştiinţă, fără cer şi fără mişcare".

Peste un an (1929), *Lauda somnului* avea s-o confirme întru totul, procesul de cunoaştere început de poet cufundîndu-se pînă la disoluţie totală în peisajul spiritualizat şi metafizic. „Domnul Blaga este însă şi un suflet deosebit de chinuit. Am impresia că în concepţia d-sale prezentul nici nu există, toate fug în trecut îndepărtat sau uneori în viitor nelămurit. Zeii se amestecă cu copiii şi cu străbunii, pe sub ape şi pe sub pămînt se trăieşte misterios şi adînc; universul tot apare ca halucinat şi cuprins de nesiguranţă", nota Demostene Botez la apariţia volumului.

Lauda somnului actualizează în epocă discuţia referitoare la încadrarea, totală sau parţială, sau neîncadrarea lui Lucian Blaga în curentul tradiţionalist. În 1926 poetul îşi calificase

[1] *Gîndirea*, VII, nr. 2, febr. 1928. V. pe larg la *Notele* de la sfîrşitul volumului de faţă.

opera : „în anumite privinţe mai tradiţionalistă decît obişnuitul tradiţionalism, fiindcă reînnoieşte o legătură cu fondul nostru sufletesc primitiv, nealterat nici de romantism, nici de naturalism, nici de tradiţionalism", şi vorbea de un „tradiţionalism metafizic".

Relaţiile poetului cu ideologii revistei clujene au fost însă destul de încordate de ambele părţi. Blaga va reproşa *Gîndirii* servilismul faţă de dogmele ortodoxe, în timp ce el însuşi va fi acuzat de erezie.

De asemenea, poetul se va simţi mai mult decît stingherit de orientarea rasistă a revistei şi a unora din colaboratorii ei, afirmîndu-şi un crez diferenţiat, de esenţă umanistă. Acel articol din *Gîndirea* anului 1935, în care Blaga ia poziţie contra rasismului, constituie în această privinţă mai mult decît o demonstraţie.[1] Autorul nu se sfieşte să facă o analogie mai mult decît transparentă între „mesianismul evreiesc al *Vechiului Testament*" şi „mesianismul blond al naţional-socialismului german", pentru a afirma necontingent : „Mesianismele rasiste, dezvoltate cînd în doctrină teologică, cînd în doctrină biologică, sînt în egală măsură forme ale unei trufii colective. Ca atare, „mesianismul rasist, de orice fel, a fost şi este atins de o penibilă orbire faţă de toate virtuţile altor rase. Un popor lovit de această cecitate spirituală nu mai e în stare să se depăşească şi nu se mai vede decît pe sine însuşi." Corolar al argumentaţiei : „...simţămîntul de evlavie în faţa fenomenului raselor ne dictează să fim noi înşine, sub stelele noastre, şi să îngăduim celorlalţi să fie şi ei — tot ei înşişi, sub stelele lor".

Cu toate asemenea delimitări, care, la dimensiunile enormităţii rasiste, nu surprind, ca atitudine, din partea unui

[1] Lucian Blaga, *Despre rasă ca stil*, în *Gîndirea*, XIV, nr. 2, febr. 1935.

intelectual de nivelul lui Lucian Blaga, nu e mai puțin adevărat că analiza unor elemente constitutive universului său poetic a suscitat încă de atunci îndreptățite divergențe.

Unul din marii poeți contemporani, de care, de altfel, Lucian Blaga fusese apropiat în articolele de critică literară [1], Ion Barbu, îi dă o replică semnificativă: „Dacă înțeleg foarte bine grija d-lui Blaga de a-și compune un vocabular just și pur, nu înțeleg în schimb de loc concesiunile făcute pitorescului indigen cînd geniul său liric îl înclină să enunțe raporturile în termeni universali. Procedeul din versurile:

Cocoșii apocaliptici tot strigă,
Tot strigă din sate românești.

e inutil sau de o naivitate prea voită, în orice caz, fără ecou și demn de alți poeți ai Ardealului. Mi-e teamă — atît de multe sînt motivele de folclor românesc la d. Blaga — că rîvnind la o chimie completă a poeziei, i-a alterat puritatea. Patriotismul pentru poeți constă în a scrie o poezie cît mai puțin coruptibilă, în a lega destinele limbii de viața superioară și puternică a versurilor lor. Cred că porțile țărănești iile, balaurii, feții-frumoși, mozaicurile și zugrăvelile bizantine conduc poezia la un stil pastiș ori pestriț." [2] Ceea ce nu-l împiedică pe autorul *Jocului secund* a saluta entuziast talentul scriitorului ardelean. [3]

Numeroși critici de prestigiu ai vremii au făcut analize și disocieri estetice pertinente, încercînd să definească adevă-

[1] „Geniile răstoarnă și răzbună legendele. În lumea poeziei românești, doi uriași încearcă poezia atemporală și cerească a cufundării lirice în univers. Din ei, Lucian Blaga se lasă deschis spațiului, pe cînd Ion Barbu trăiește ca geometrii de la început fiorul închiderii și proprietatea reîntoarcerii. În Blaga simți devenirea, în Barbu contempli împlinirea semnelor" (Petru Comarnescu *Uriașul din semne*, *Vremea*, 28 febr. 1929).

[2] Ion Barbu, *Legenda și somnul în poezia lui Blaga*, în *Ultima oră*, 24 febr. 1929.

[3] V., mai amplu, *Notele* de la sfîrșitul volumului.

rata semnificație a liricii poetului. Astfel, Pompiliu Constantinescu: „La un moment dat, misticismul domnului Blaga a coincis cu mișcarea atît de sterilă în idei și realizări artistice a ortodoxismului. S-a creat astfel o confuzie, asociindu-se opera ortodoxismului decorativ, retoric și de compoziție cu teme date ale d-lui Crainic. Nimic mai fals, fiindcă poezia d-lui Blaga are cu totul altă esență; desfășurîndu-se dintr-un nucleu *metafizic*, dintr-un veritabil *Weltanschauung*, ea s-a realizat în afara cadrelor istorice ale ortodoxismului național (...). Cel mai înverșunat adversar al ortodoxismului decorativ, al misticei oficiale versificate este însuși poetul *Laudei somnului*." [1]

Nu mai puțin semnificativă este nuanțata interpretare dată poeziei lui Blaga de către Mihail Sebastian, în cronica sa literară la volumul *Lauda somnului*: „Simplă profesie tradiționalistă, pe care ar fi putut să o semneze d-l Nichifor Crainic sau d-l. Adrian Maniu? Nu. Domnul Blaga e un artist, nu un militant. Convertirea sa este un act personal, o deznădejde care îi aparține... Misticismul și nostalgia trecutului sînt pentru el ultimele refugii ale unui imens dor de a cuprinde viața direct abundentă, caldă și nouă ca un fruct și ca o bucată de pămînt. Dezabuzarea acestui intelectual e atît de profundă, încît pentru a se lecui consimte chiar naivitatea perimată a «ruralului». Evocă (*Veac*, p. 18) cu dezgust și cu oarecare pesimism de cinematograf american cetatea modernă, submarinele, radiofonia, teatrele și parlamentarismul, pentru ca — printr-un procedeu de cunoscută contrazicere — să le opună liniștea unei păduri cu brazi și mistreți. E ieftin, poate. Dar e semnificativ. Pentru că, dacă aiurea, în opera unui tradiționalist oarecare, aceste

[1] Pompiliu Constantinescu, *Poezia d-lui Lucian Blaga*, în *Vremea*, 24 sept. 1935.

accente nostalgice ar avea un înțeles de declamație și manifest, în volumul d-lui Blaga — oricare ar fi calitatea estetică a poemului — ele sînt numai un indiciu de valoare individuală și de sinceritate certă." [1]

Cu *Lauda somnului* pătrundem într-o lume de mit și legendă, cu tainice relații între obiecte, o lume difuz articulată pe dimensiunea temporală, o lume a anonimatului, aflată sub semnul unei irevocabile triste̦ți metafizice. Dacă peisajul sufletesc este guvernat de neliniști absolute, peisajul terestru este construit mirific, cu scene rituale, magice, de esență folclorică :

Lîngă schit miezul nopții găsește
făpturi adormite-n picioare. Duhul mușchiului umed
umblă prin văgăuni.
Din răsărit vin fluturi cît buhele
să-și caute în focuri cenușa.
La rădăcina brazilor, lîngă blestemul cucutelor
ciobanul pune pămînt
peste mieii uciși de puterile codrului.
Peste muche trecînd
fetele stînilor — își freacă de lună umerii goi,
aventura lor se pătrunde suprafirească
de pulberea luminos stîrnită din disc ca un roi.

Cai galbeni și-adună sarea vieții din ierburi.
Mocnind subt copaci Dumnezeu se face mic
să aibă loc ciupercile roșii
să crească subt spatele lui.
În sîngele oilor noaptea pădurii e vis lung și greu.

(În munți)

Universul — pămînt și cer — se află într-o inexorabilă destrămare. Lucrurile, ideile, faptele se retrag în sine, se circumscriu propriului univers, articulat doar pe o singură

[1] În *Tiparnița literară*, anul II, oct.-nov. 1929.

permanență : atemporalitatea, sufletul „fără azi, fără ieri". Însăși substanța personalității lirice se îndepărtează în timp :

În somn sîngele meu ca un val
se trage din mine
înapoi în părinți.

(Somn)

Dincolo de stampele nemișcate în anonimat și indeterminare, e o armonioasă structură geometrică. De fapt, este unica perspectivă a volumului :

Noapte. Sub sfere, sub marile,
monadele dorm.
Lumi comprimate,
lacrimi fără de sunet în spațiu,
monadele dorm.

Mișcarea lor — lauda somnului.

(Perspectivă)

Căutările poetului se pierd fără finalitate în tainele universului disolut. E ceea ce, între altele, o ilustrează *Pasărea sfîntă*, dedicată sculpturii lui Brâncuși, artistul de care Blaga s-a simțit, structural, aproape :

Pasăre ești? Sau un clopot prin lume purtat?
Făptură ți-am zice, potir fără toarte,
cîntec de aur rotind
peste spaima noastră de enigme moarte.

. . . . . .

Din văzduhul boltitelor tale amiezi
ghicești în adîncuri toate misterele.
Înalță-te fără sfîrșit,
dar să nu ne descoperi niciodată ce vezi.

Volumul următor, *La cumpăna apelor* (1933), marchează o palidă, vagă clarificare a umbrelor poetice. „Al cincilea

volum de poeme al d-lui Lucian Blaga aduce, în bogata sa operă poetică, un început de împăcare cu sine. Fie în temele care l-au solicitat de-a lungul celor patru trepte urcate, fie în tehnica sa metrică. De aici acel caracter nou, de elegie și meditație clasică, așa de neașteptat în opera sa poetică, prin excelență mobilă și iscoditoare", îl caracterizează Perpessicius. [1]

Poeziile sugerează într-adevăr o încercare de revenire la teme și motive mai vechi, dar sentimentul general nu este al unei regăsiri sau comuniuni cu etapele anterioare. Acut, deznădăjduit, se creionează sentimentul înstrăinării. Întors în satul natal după 20 de ani, poetul nu mai este recunoscut de nimeni, el însuși se simte stingher și neavenit :

Dar de ce m-am întors? Lamura duhului nu s-a ales,
ceasul meu fericit, ceasul cel mai fericit
încă nu a bătut. Ceasul așteaptă
subt ceruri cari încă nu s-au clădit.

(Sat natal)

Întoarcerea simbolică la lumină nu semnifică și clarificare, steaua căzută în grădină va arde mîinile poetului. Universul nu mai este învăluit în tenebre, ci guvernat de o boală necunoscută și generală :

Bolnav e omul, bolnavă piatra,
se stinge pomul, se sfarmă vatra.

(Boală)

Boala este și a sufletelor, a conștiințelor. „Cîntăreți bolnavi", poeții închid sub armură un sfîrșit, iar drumul lor este pururea spre apus, spre imperiul întunericului și misterului :

Purtăm fără lacrimi
o boală în strune
și mergem de-a pururi
spre soare apune.
. . . . . .

[1] *Mențiuni critice*, în *Cuvîntul*, 6 aug. 1935.

Răni ducem — izvoare —
deschise sub haină,
sporim nesfîrșirea
c-un cîntec, c-o taină.

(Cîntăreți bolnavi)

Universul are o configurație stranie — în muntele „vrăjit" sînt vulpi de aur, jivine sfinte, văzduhul este plin de albinele morții și de ani *(Muntele vrăjit)*, morile, suveicile și cumpenele de la fîntîni se mișcă singure la miezul nopții *(Vrajă și blestem)*, satele sînt cutreierate de un urs cu mers de împărat și întîmpinat cu crini sau prescură stropită cu vin *(Ursul cu crin)*, pădurea are arome otrăvite. Și toate acestea poartă un semn fatidic necunoscut, toate se află sub imperiul runelor :

Rune, pretutindeni rune,
cine vă-nseamnă, cine vă pune?
Făpturile toate, știute și neștiute,
poart-o semnătură — cine s-o-nfrunte?

(Rune) [1]

Într-o asemenea „realitate", subordonată Inexorabilului, reînvierea căutărilor poetului se convertește tragic. Căutarea cerului trecut, a fîntînilor — azi, „cu apele învinse" — cău-

[1] În legătură cu această poezie, e demnă de amintit concluzia articolului lui Șerban Cioculescu : *O privire asupra poeziei noastre ermetice (Rev. Fundațiilor*, dec. 1937), articol în care autorul, combătînd asprimea neîntemeiată a observațiilor critice formulate de N. Iorga pe marginea poeziei lui Lucian Blaga, face și o pregnantă caracterizare a poetului ardelean : „Crescut desigur la școala liricii germane, poetul este poate cel mai strălucit reprezentant al liricii cu năzuințe metafizice. Ca și Baudelaire, d. Lucian Blaga socotește că poetul este descifratorul semnificațiilor misterioase ale cosmosului ; sau poate, mai curînd, este doar semnalizatorul unor sensuri sortite să rămînă veșnic nepătrunse. Cheia concepției sale criptografice a universului a exprimat-o în poezia *Rune* din *La cumpăna apelor*. Concepția d-sale este neoplatoniciană. Nimeni în lirica noastră nu a știut să împletească mai strîns fiorul necunoscutului, din depozitul ancestral al folclorului, cu tainele simțirii metafizice, ca d-l Lucian Blaga. D-sa propune o sinteză originală între elementele primitive ale vieții sufletești și esențele lirice ale meditației."

tarea orei și a luminii stinse, pe care tot o mai laudă, nu poate avea o finalitate optimistă, ci rămîne subordonată misterului și fatalului. „La cumpăna apelor" — deci a vîrstei, a experienței și, poate, a căutărilor — Blaga trăiește revizuirea unor idealuri. Dar drumul său poetic și-l vede nu în ascensiune, ci în declinul iremediabil spre țărînă, după ce atingerea Empireului nu fusese posibilă :

E mult înapoi? Atîta e și de-acum înainte
cu toate că mult mai puțin o să pară.
Ne ascundem — stins arzînd — după năluca de vară.
Ne-nchidem inima după nespuse cuvinte.

Poteca de-acum coboară ca fumul
din jertfa ce nu s-a primit. De-aici luăm iarăși drumul
spre țărna și valea, trădate-nmiit
pentr-un cer chiemător și necucerit.

(La cumpăna apelor)

Purtînd un titlu identic cu al unei poezii populare, volumul *La curțile dorului* (1938) definește artistic un sentiment atît de nuanțat și inefabil : dorul. [1]

Din depărtări, poetul mitizează țara, așezînd-o într-un nedeterminat paradis :

Cu linguri de lemn zăbovind lîngă blide
lungi zile pierduți și străini.
Oaspeți suntem în tinda nouii lumini
la curțile dorului. Cu cerul vecini.

(La curțile dorului)

[1] *Spațiul mioritic* este lucrarea în care poetul, analizînd datele definitorii ale creației folclorice românești, supune unui „examen infinitezimal" sau unei „analize spectrale" dorul ca motiv liric. Concluzia sa : poezia noastră nu „personifică", ci „ipostaziază" dorul, socotit ca „o ipostază", ca o stare sufletească greu definisabilă, „cînd ca o putere nu personală, care demonstrează și subjugă, cînd ca o vrajă ce se mută, cînd ca o boală cosmică, ca un element invincibil al firei, ca un *alter ego*, ca o emanație matinală-sufletească a individului".

Pînă la posibila reîntoarcere acasă, unde va fi întîmpinat sărbătorește, cu porți împodobite cu „cununi de laur", nostalgia străbate sufletul înstrăinatului ce trăiește sub o stea fără nume, străină și indiferentă :

Din cînd în cînd cîte-o lacrim-apare
și fără durere se-ngroașă pe geană.
Hrănim cu ea
nu știu ce firavă stea.

(Idem)

Noul volum reia motivul transcendentului ce coboară în *Oaspeți nepoftiți*, identificați cu „voevozii daci", veniți din miazănoapte „cu oile și bourii".

Culoare de specific național intră, analogic, și în *Satul minunilor*, unde elementul plastic și apoi cel muzical înscriu dinamica timpului :

Legi răsturnînd și vădite tipare
minunea țîșnește ca macu-n secară.
Cocoși dunăreni își vestesc de pe garduri
dumineca lungă și fără de seară.

O idee scumpă poetului, cea a organicității și farmecului vieții bucolice, e sesizată și acceptată în oraș doar de copii, imaginea „vînzătorului de greieri" din poezia cu același titlu echivalînd cu o veritabilă *ars poetica* :

Astfel intrarea și-o fac în oraș prin țipătul străzilor,
nestingheriți în cîntare — greierii țării.
Fetița mea singură, Ana lumina, în noapte
i-aude, și-o clipă surîde lunii și mării.

Pornind de la această poezie, Șerban Cioculescu discută una din laturile capitale ale gîndirii poetice a lui Lucian Blaga : relația cu folclorul : „Fie că pleacă de la folclor, respectîndu-l, fie că deviază datele folclorice, originare, d. Lucian Blaga prelungește folclorul în mit, adică născocește mituri noi de

esență strict personală, considerînd că-s ale lui, dar și universalistă, în măsura în care corespund nevoii de mit a sufletului universal". Ca atare, criticul stabilește pertinența apropierii între poetul român și contextul literar universal: „În acest sens, deci, se cuvine a fi socotită arta poetului Lucian Blaga, întîmplător legată de sensurile morale autohtone, dar încadrabilă în vasta modalitate a spiritualității universale. Și mai explicit: chiar cînd poetul simte folcloric, prin faptul că gestul situat românesc fuzionează cu misterul cosmic, evadînd din mai strîmtul cerc al determinismului spațial, d-sa este, fără să știe sau fără să vrea (ca să fac o concesiune partizanilor genezei inconștiente a artei), sau cu voie și deliberat (ca să stric plăcerea acelorași), un poet de esență universalistă." [1]

La curțile dorului completează evoluția poetului, accentuînd mai ales o notă care devine fundamentală pentru definirea profilului său scriitoricesc: reconstituirea atmosferei baladelor, descîntecelor și bocetelor din folclorul românesc, pe baza unei cunoașteri *dinăuntru* a specificului construcției acestora. Poezii ca *Bunăvestire pentru floarea mărului*, *Belșug*, *Coasta soarelui* sînt exemple revelatoare:

Trec pe drum copitele
și prin gînd ispitele.
Pasărea din iniște
sparge bolți de liniște.

Chiparoși ca fusele
'n toate cimitirele
ne abat privirile
către inimi — dusele.

[1] Șerban Cioculescu, *Lucian Blaga: La curțile dorului*, în *Viața românească*, 14 nov. 1938.

Neclintitele-s morile,
gîndul, sarcofagele,
frunza și catargele.
Ard în lume orele.

(Coasta soarelui)

Constatarea nu este inedită. Încă din 1929, Ion Pillat spunea: „Pe cînd un Alecsandri, un Eminescu, un Coșbuc s-au oprit mai ales asupra versului epic al baladelor sau asupra versului liric din doine, Lucian Blaga se apleacă în adîncimile nebănuite ale descîntecelor, ale bocetelor, ale colindelor. Acestor forme străvechi, pline de ființa unor mituri pierdute, încărcate și pietrificate de taine ce ne depășesc le dă viață într-o atmosferă de început sau de sfîrșit de lume. Aci — după mine — stă cheia sentimentului de măreție și de autenticitate ce ne copleșește cînd intrăm în miezul poeziei." [1]

La curțile dorului marchează o sesizabilă întoarcere a poetului spre armonie prozodică, spre rimă, iar în conținut, după cum observă Al. Philippide (în cronica dedicată cărții în *Viața românească*, dec. 1938), „se poate observa o tendință spre pitoresc și spre notarea amănuntului coloristic, ceea ce, de altfel, ar explica în parte și necesitatea rimei, deși culoarea se poate obține foarte bine și în versurile albe prin întrebuințarea meșteșugită a metaforei".

Prin *Schimbarea zodiei*, volumul *Nebănuitele trepte* (1943) aduce un ton nou în lirica lui Lucian Blaga: poetul este atent la descifrarea dialecticii evoluției timpului istoric. Noua zodie ce se profilează este salutată cu entuziasm:

Și azi, dintr-o dată, neașteptat, acest răsărit.
Ce cîntec nemăsurat!
Ca unui orb vindecat
lumea-n lumină mi s-a lărgit.

[1] Ion Pillat, *Lucian Blaga în specificul românesc*, în *Ultima oră*, 24.II.1929

Puterile mișcă-n zenit.
Deschid porțile : Timp neumblat
bine-ai venit,
bine-ai venit!

Autoportretul echivalează cu o uimitoare definire a propriei sale arte poetice :

Sufletul lui e în căutare
în mută, seculară căutare
de totdeauna,
și pînă la cele din urmă hotare.

El caută apa, bea curcubeul.
El caută apa,
din care curcubeul
își bea frumsețea și neființa.

După cum *Epitaful* reprezintă nu o concluzie pe plan vital, ci estetic : „nebănuitele trepte" ale drumului poetic le descoperi trudnic, singur. Moartea înseamnă reîncadrarea în Glia-Mumă, apoi, viața, prin ea, în eternitate. Această indestructibilă relație a sensibilității poetice cu natura este și centrul de greutate al unei poezii ca *Poetul*, scrisă în memoria lui Rilke. Elogiind poetul anonim (creatorul care a cîntat „un straniu eres" cu „tulbure tîlc", poetul care s-a retras în muntele singurătății, păstrîndu-și în epoci frămîntate demnitatea și integritatea morală), e greu să nu vezi în moartea Poetului anonim formularea unei poziții de protest față de timpul crîncen de atunci (1943) :

Privighetorile ceasului, din rarele noastre grădini
amuțiră-n lumina ce-apare-n zadar
și fără de semne, de-atunci.

Și nu știu nimic pe pămînt
ce-ar putea să le-ndemne
să cînte iar.

CU *Nebănuitele trepte* se încheie o perioadă în creaţia poetului, dar delimitarea nu trebuie interpretată ca simplistă eşalonare cronologică. Cu atît mai clar observăm, la acest moment de răscruce, că, poate, în mai mare măsură decît la alţi scriitori, inclusiv Arghezi, la Blaga activitatea poetică de după Eliberare trebuie raportată şi mai direct la cea anterioară, etapele creaţiei sale definindu-se într-un raport de directă interferenţă şi — am zice — reciprocitate.

De la debut şi pînă acum, Blaga şi-a conceput opera sa ca un act de cunoaştere specific : „O poezie se naşte totdeauna din realităţi psihologice, sociale şi materiale, în condiţii firești, dar ea n-are voie să poarte pe corpul ei nici o urmă ombilicală. Ca Eva ar trebui să fie orice poezie", spune scriitorul într-unul din aforismele sale. Transfigurînd superior viaţa, arta se întoarce la viaţă : „Nici un poet care simte nevoia de a se comunica unor scrieri nu este asocial. Asociali sînt numai poeţii eminamente ermetici, care oficiază ascunşi după catapeteasma altarului."

Scriitorul este, prin munca sa creatoare, factor activ în contemporaneitate, deci în permanent dialog cu oamenii timpului său. Noţiunea de accesibilitate are, astfel, în argumentaţia acestui mare poet modern, semnificaţia sa reală. Combătînd consecvent formalismul, meşteşugismul literar, metaforismul gongoric sau ermetismul de laborator, Blaga a susţinut o artă densificată de seva ideilor, înnobilată de travaliul asupra expresiei.

Cu un asemenea crez artistic, Lucian Blaga înscrie, în anii noştri, un grafic de sensibilitate unic şi original. Într-o revelatoare caracterizare, scriitorul, tot în însemnările manuscrise, îşi priveşte global evoluţia : „Iau seama zidindu-mă astfel că faţă de versurile mele de altădată (...) noua mea poezie (...) se adînceşte pe un plan mai organic şi mai omenesc. De la

forma versului liber, în ritmuri abrupte, trec tot mai mult la forma clasică, căutînd totuşi să păstrez şi să amplific modernitatea expresiei. Pe drumuri subt soare sau pe cărări adumbrite mă simt redat rostului meu ziditor."

Versurile de după Eliberare exemplifică un proces sufletesc în devenire, un peisaj poetic deasupra căruia ceţurile metafizice par risipite, chiar dacă, pe alocuri, transparenţa la orizont e încă uşor umbrită. Clarificarea nu înseamnă însă rarefiere sau schematizare, expresia artistică rămînînd tot atît de pregnantă, tulburător de plastică. Noua etapă a liricii lui Lucian Blaga se defineşte astfel în funcţie nemijlocită de cea anterioară, dar este şi reflexul pe plan artistic al evoluţiei celui care, devenit cetăţean al unei noi lumi, a afirmat într-o serie de articole legătura între artă şi viaţa poporului său.

Cele trei cicluri ale volumului publicat în 1962, *Mirabila sămînţă*, *Vară de noiembrie*, *Stihuitorul*, indică şi principalele direcţii tematice: atitudinea faţă de natură, faţă de iubire şi dialectica procesului de cunoaştere, de reflectare artistică.

Anotimpurile maturităţii poetice se află sub semnul simbolic al seminţelor, deci al perpetuării, al vieţii:

Laudă seminţelor, celor de faţă şi-n veci tuturor!
Un gînd de puternică vară, un cer de înaltă lumină,
s-ascunde în fieştecare din ele, cînd dorm.
Palpită în visul seminţelor
un foşnet de cîmp şi amiezi de grădină,
un veac pădureţ,
popoare de frunze,
şi-un murmur de neam cîntăreţ.

(Mirabila sămînţă)

Însuşi poetul se regăseşte cu fervoare în această bucolică vegetală:

Copil, îmi plăcea, despoiat de veşminte,
să intru-n picioare în cada de grîu,

cufundat pîn' la gură în boabe de aur.
Pe umeri simţeam o povară de rîu.

(Idem)

Dintr-o asemenea perspectivă, cea a perpetuei înnoiri, natura devine pentru poet un sistem de armonioase corespondenţe, primăverile au limpezime, vara nu mai este sezonul dominat de o delirantă căldură, ci al împlinirii vegetale, al rodirii, toamna este aşteptată şi întîmpinată cu bucurie. Gîzele, ierburile, apele, foşnetul pădurii şi aroma luncilor alcătuiesc un peisaj guvernat de lumină, în care creşterile, imperceptibile dar continue, au o latentă vigoare. Poetul străbate ca un haiduc legendar ciclul „molcom încheiat" al timpului, este atras de suava întocmire a frunzei de viţă, de ierburile albastre şi înalte pînă în dreptul inimii, de limpezimea lacurilor, de sunetul distinct al ascensiunii sevelor în trunchiuri.

Iubirea verii sale tîrzii, a *Verii de noiembrie*, împrumută un tîlc solar lucrurilor obişnuite, îmbogăţeşte inima poetului, care, umbrită de mîhnirea vîrstei, trăieşte totuşi cu intensitate eternul sentiment :

Şi-i dureros în marea trecere să te
aprinzi visînd. Mai tare însă arzi în schimb.
Iubirea prinde adîncimi, aşa cum e,
umbratic joc, relief pe-un sarcofag în timp.

(Arheologie)

Pe drumul păzit de plopi severi, simbolizînd legile, convenienţele inerente vieţii, poetul caută iubirea simplă, caută împlinirea :

Vino să şedem sub pom.
Deasupra-i încă veac ceresc.
În vîntul adevărului,
în marea umbră-a mărului,
vreau părul să ţi-l despletesc,

să fluture ca-n vis
către hotarul pămîntesc.

(Glas în paradis)

Iubita este întîlnită „în fabula verde și caldă-a naturii", în „basmul vegetal al răsurii", între frunzele arămii ale viilor, sub galaxia de fum a stelelor, înconjurată de recele parfum al brazilor, de luciul iezerelor în munți. Trupul ei are sclipiri fosforescente, vibrațiile lemnului de vioară și zveltețea ulcioarelor de pămînt. Sentimentul este pururea incandescent, chiar dacă uneori este incandescența stranie a maselor vulcanice selenare. Poezia erotică a „verii de noiembrie", din *Catrenele fetei frumoase* sau *Catrenele dragostei*, are astfel vigoarea inefabilă a împlinirii, este o veritabilă „odă a bucuriei" intonată de poetul ce descoperă tinerețea perpetuă a vieții. Dincolo de exaltarea încîntată a formelor, a culorilor, a mișcărilor, transpare fiorul grav al sentimentului autentic. Iubirea nu este un facil și însorit joc într-o natură pitorească, ci un lucid act de conștiință. Iubirea nu poate exista în afara veritabilei comunicări între oameni, în afara universurilor sufletești tangente :

Cînd e singur fiecare
sufletele nu-s în noi.

Stăm alături, eu și tu?
Sufletele noastre sunt în noi,
cînd suntem doi.
Altfel nu.

(Spune-o-ncet, n-o spune tare)

Încheind semnificativ ciclul *Vară de noiembrie*, poezia *Primăvară* îl anunță pe cel următor, *Stihuitorul* :

A cunoaște. A iubi.
Care-i drumul, ce te-ndeamnă?
A cunoaște — ce înseamnă?

A iubi — de ce ți-e teamă,
printre flori și-n mare iarbă?
.....
Înc-odată, iar și iară,
a iubi e primăvară.

Poetul este convins de virtuțile cognoscibile ale sensibilității sale creatoare :

Iată-amurguri, iată stele.
Pe măsură ce le văd,
lucrurile-s ale mele.

Lucrurile-s ale mele.
Sunt stăpîn al lor și domn.
(Cîntec înainte de-a adormi).

Opera de artă nu are însă o existență autonomă, o finalitate în sine, ci trăiește numai prin raportare la cititori. Asemenea fulgerului, cu traiectoria clar marcată :

Și poezia este — așa.
Singură-n lumina sa
ea ține pe cît ține :
din nour pînă la copac,
de la mine pîn-la tine.
(Poezia)

Acum Blaga investește arta cu datoria de a exprima esența fenomenului, cu datoria de a săpa simbolice fîntîni pînă la descoperirea tulburătoare a stelelor pămîntului, adică a ineditului :

Să se curme-n piept cuvîntul
cînd s-arată că pămîntul
stele și-năuntru are —
nu numai deasupra-n zare.
(Fîntînile)

Rezultat al unui lucid și nuanțat sondaj în obiectiv, opera de artă exprimă însă specific vibrațiile sensibilității

artistice ale autorului. Şi iată-l pe poet definindu-şi atît de semnificativ propriul lirism:

Chiar şi atunci cînd scriu stihuri originale
nu fac decît să tălmăcesc.

... ...

Traduc întotdeauna. Traduc
în limba românească
un cîntec pe care inima mea
mi-l spune, îngînat suav, în limba ei.

(Stihuitorul)

Cadenţele suave ale poeziilor au însă nu odată, în acest volum, aureola unor mîhniri de penumbre metafizice. Ziua de septembrie, cu cerul albastru şi cocori săgetînd lumina văzduhului, găzduieşte deznădejdi:

Între frunza ce cade
şi ramura goală,
moartea se circumscrie
c-un gest de extatică boală.

(Zi de septembrie)

După cum, altădată, sufletul poetului adăpostind visuri, „aur prins în palme/ca nisipurile-n ape", triste aduceri-aminte, încremeneşte hieratic în aşteptarea eternă a iubitei, ca un fluture în „zbor răpus într-un cristal". Meditaţiile lirice dezvăluie astfel adesea un suflet învăluit în tristeţi difuze şi melancolii sublimate. În ansamblu, însă, volumul atestă aspiraţia poetului spre armonie şi echilibru în raport cu lumea şi cu sine însuşi.

Poeziile publicate în diferite reviste ulterior apariţiei volumului din 1962 şi aparţinînd aceleiaşi creaţii de după Eliberare confirmă în plus drumul sinuos al poetului spre propria-i

definire. Traiectoria acestui drum cunoaşte o tot mai clară orientare spre interior:

Suflete, prund de păcate,
.....
drumul tău nu e-n afară,
căile-s în tine însuţi.
Iară cerul tău se naşte
ca o lacrimă din plînsu-ţi.

(Suflete, prund de păcate)

Poetul ar dori să se răspîndească în anonimatul perfect al lucrurilor din natură, uitîndu-şi propria individualitate; această „trădare pentru o altă lumină" aducîndu-i adevărata fericire, corespondenţa pe plan estetic cu universul:

Privighetoarea în noapte
de sufletul meu nu s-ar feri
ca de-o rea vizuină.

(Dacă m-aş pierde)

Sub ameninţarea unui timp ce şi-a încetinit cadenţele (imaginea universului în stagnare, din versurile mai vechi ale poetului, revine), fiorul ineluctabilului presimţit este tot mai acut:

Cîntecul, aurul, bucuria
mi se amînă.
Sînt nevoit mereu să aştept.
Tot mai adesea iubita întîrzie,
parc-ar aduce în mînă
a morţii floare.
De la o vreme ce rară-i
bătaia inimii în piept.
Ce silnică, ce amară-i
orice mişcare.

(Cîntecul aşteptării)

Copleşit de sentimentul însingurării totale, unica soluţie rămîne: somnul-moarte. „Văile" spre viaţă sau spre alţi oameni, spre semeni, s-au retras de „sub pasul poetului",

care va deveni, peste timp, „domn al lumii de sub pămînt" *(De profundis)*.

Din această perspectivă, dragostea nu poate fi apropiată decît de simbolul cenuşii (ca în perioada debutului) :

Orice frumseţe e ca o urnă
de a cărei coapsă privirea se prinde.
Vezi forma, mirat. Şi suferi, gîndind
la cenuşa pe care-o cuprinde.

(Frumseţea)

Altădată poetul descrie peisajul insolit al unei iubiri în care fiecare s-a retras într-o cetate „cu punţile trase", în care cuvintele nu mai au pentru cei doi eroi nici o semnificaţie, nici o rezonanţă.

Apărîndu-şi cu scutul inimii „întîiul suflet, copilăria", poetul indică singurul loc unde se poate regăsi pe sine cu adevărat : nu în oraşul cu strada cu nume de haiduc din baladă, nici în satul cu nume de veche poveste, ci în artă : „locuiesc într-un cîntec de pasăre!"

Sau, ca într-un aforism, formulîndu-şi dăruirea totală : „Poezia este un veşmînt în care ne îmbrăcăm iubirea şi moartea" [1].

În ce măsură creaţia lui Blaga din anii epocii noastre marchează o spirală dialectică semnificativă o demonstrează, între altele, *Notaţiile de jurnal* ale lui G. Călinescu din *Contemporanul*, nr. 20 (762) din 19 mai 1961, îndată după moartea poetului, notaţii elocvente pentru însăşi poziţia marelui critic prin raportare la cele susţinute de el cu două decenii înainte, în *Istoria literaturii române* din 1941. „Cred că am luat (în opera citată) prea în serios

[1] Publicat în *Contemporanul*, nr. 10 (960) din 5 martie 1965.

— scrie acum Călinescu — partea decorativă și gesturile inițiatice, agravînd cu idealismul meu involuntar de atunci teoria cu care poetul încerca să lege simplele sale percepții și să dea aer de sistem vitalismului său, capacității de a palpa universul. În operele în care e un poet al materiei în veșnică frămîntare celulară, un cîntăreț al naturii la nivelul tuturor regnurilor, un liric de excepție al mediului agrar și pastoral, Blaga rămîne într-adevăr valabil. Putem afirma chiar că într-un număr de poeme «misticismul» său e o mistificație, poetul rămînînd înfipt cu mîinile în concret.

O atentă critică științifică va ști desigur să discearnă între ceea ce aparține teoriilor sale speculative, cu care n-am fost și nu putem fi de acord, și ceea ce e lirism proaspăt, trăit în toată intensitatea senzației, punînd pe întîiul plan ceea ce poate rămîne."

Am încercat-o în acest volum, retrospectiv și „la zi" totodată, îmbrățișînd quasi totalitatea operei poetice a lui Blaga. Ceea ce alte manuscrise, care — acestea — impun încă verificări și confruntări, vor mai putea oferi ca inedit va putea fi cuprins într-o a doua ediție a prezentului volum sau, cu atît mai mult, într-o viitoare ediție critică.

În ce privește tehnica celei de față, e de la sine înțeles că ne-am străduit a ne încadra normelor obișnuite de tratare a textelor, confruntate riguros cu edițiile îngrijite de poetul însuși, nu fără a proceda la cercetarea depozitului de manuscrise originale puse cu atîta noblețe la dispoziția noastră de soția poetului, doamna Cornelia Blaga.

Transcrierea și — după caz — retranscrierea textelor ne-a ridicat unele probleme inerente unei traiectorii de peste 4 decenii, de-a lungul căreia s-au modificat — și nu o dată — normele ortografice. Actualizînd în limitele îngăduite trans-

crierea textului poetic al lui Blaga, am păstrat, totuşi, numeroase forme ale originalului, inclusiv punctuaţia, în măsura în care ele reflectau la datele respective *viziunea grafică* a autorului însuşi pentru o mai deplină identitate cu propriul său discurs liric. Astfel se explică, deci, păstrarea consecventă (excepţia fiind determinată doar de rimă) a formei *sunt* (p. *sînt*), *viaţă* (ritmul implicînd 3 silabe), *subt* (dar — uneori — şi *sub*, în funcţie de interferenţa în context), indicaţiile de accent, impuse tot de ritm, la unele cuvinte, precum *àripi*, *vultùr*. În ce priveşte punctuaţia, Blaga are în genere zgîrcenia poetului modern, mefient faţă de abuzul de virgule care îngreuiază imaginea pur vizuală a cuvîntului în text şi poate altera fluxul muzical, cu repercusiuni, de altfel, asupra subtilelor nuanţe de conţinut. Am respectat, deci, întru totul *lipsa* virgulelor chiar acolo unde practica noastră obişnuită (de pildă, pentru a marca apelativul şi vocativul) le consideră indispensabile. În schimb, Blaga foloseşte sistematic virgula înainte de articolul demonstrativ, după cum semnul — (de „pauză") are la el de cele mai multe ori o valoare de împlinire sau nuanţare indicativă a discursului poetic.

În rest, se-nţelege că ne-am conformat la ceea ce el însuşi, de şi-ar fi putut definitiva editorial întreaga operă poetică, s-ar fi adaptat.

CU ACESTE precizări de ordin tehnic se încheie şi studiul nostru introductiv. El n-a intenţionat mai mult decît o solicitare a cititorului ca martor retrospectiv la viaţa şi activitatea poetică a lui Lucian Blaga într-un desfăşurător cronologic, în care, paralel, am făcut să intre şi principalele — după noi — reflexe ale opiniei publice literare.

Pentru profan, procedeul nostru ar putea părea un simplu documentar şi, ca atare, un exerciţiu de falsă, dacă nu comodă,

erudiție. Pentru istoricul literar, travaliul acesta înseamnă, însă, despuierea unui uriaș depozit de referințe în publicistica românească pe o jumătate de veac (1914—1964), cu alte cuvinte, selectarea, confruntarea și raportarea a peste 2.000 de fișe într-o economie a unei finalități critice.

Credem că oricare editor, și cu atît mai mult editorul unei opere ca a lui Blaga, trebuie să știe a fi slujitorul cel mai fidel opiniei publice căreia se adresează, ca atare — să-i înlesnească cel mai direct contact cu scriitorul și opera respectivă.

Un „Blaga prin el însuși", dublat de un „Blaga văzut de contemporanii săi" — iată ceea ce ne-a călăuzit în studiul nostru introductiv și în *Notele* de la sfîrșitul volumului, cărora le-am adăugat și o *Bibliografie* (selectivă) a studiilor și articolelor consacrate scriitorului nostru.

Am năzuit, în acest mod, să contribuim la ceea ce ni se pare esențial: nu numai să oferim cititorului ansamblul operei poetice a lui Blaga, ci să-l și punem, pe cît ne-a fost nouă posibil, în situația de a-și face *el însuși* o opinie într-adevăr autorizată, despre această operă.

Satisfacția editorului va fi implicită.

iulie 1964 — iulie 1965

GEORGE IVAȘCU

POEMELE LUMINII

1918

EU NU STRIVESC COROLA DE MINUNI A LUMII

Eu nu strivesc corola de minuni a lumii
și nu ucid
cu mintea tainele ce le-ntîlnesc
în calea mea
în flori, în ochi, pe buze ori morminte.
Lumina altora
sugrumă vraja nepătrunsului ascuns
în adîncimi de întuneric,
dar eu,
eu cu lumina mea sporesc a lumii taină —
și-ntocmai cum cu razele ei albe luna
nu micșorează, ci tremurătoare
mărește și mai tare taina nopții,
așa îmbogățesc și eu întunecata zare
cu largi fiori de sfînt mister,
și tot ce-i ne-nțeles
se schimbă-n ne-nțelesuri și mai mari
sub ochii mei —
căci eu iubesc
și flori și ochi și buze și morminte.

LUMINA

Lumina ce-o simt
năvălindu-mi în piept cînd te văd,
oare nu e un strop din lumina
creată în ziua dintîi,
din lumina aceea-nsetată adînc de viață?

Nimicul zăcea-n agonie,
cînd singur plutea-n întuneric și dat-a
un semn Nepătrunsul :
«Să fie lumină!»

O mare
și-un vifor nebun de lumină
făcutu-s-a-n clipă :
o sete era de păcate, de doruri, de-avînturi,
de patimi,
o sete de lume și soare.

Dar unde-a pierit orbitoarea
lumină de-atunci — cine știe?

Lumina, ce-o simt năvălindu-mi
în piept cînd te văd — minunato,
e poate că ultimul strop
din lumina creată în ziua dintîi.

VREAU SĂ JOC!

O, vreau să joc, cum niciodată n-am jucat!
Să nu se simtă Dumnezeu
în mine
un rob în temniță — încătușat.
Pămîntule, dă-mi aripi:
săgeată vreau să fiu să spintec
nemărginirea,
să nu mai văd în preajmă decît cer,
de-asupra cer,
și cer sub mine —
și-aprins în valuri de lumină
să joc
străfulgerat de-avînturi nemaipomenite
ca să răsufle liber Dumnezeu în mine,
să nu cîrtească:
«Sunt rob în temniță!».

PĂMÎNTUL

Pe spate ne-am întins în iarbă : tu și eu.
Văzduh topit ca ceara-n arșița de soare
curgea de-a lungul peste mirişti ca un rîu.
Tăcere-apăsătoare stăpînea pămîntul
și-o întrebare mi-a căzut în suflet pînă-n fund.

N-avea să-mi spună
nimic pămîntul? Tot pămîntu-acesta
neîndurător de larg și-ucigător de mut,
nimic?

Ca să-l aud mai bine mi-am lipit
de glii urechea — îndoielnic și supus —
și pe sub glii ți-am auzit
a inimei bătaie zgomotoasă.

Pămîntul răspundea.

GORUNUL

În limpezi depărtări aud din pieptul unui turn
cum bate ca o inimă un clopot
și-n zvonuri dulci
îmi pare
că stropi de liniște îmi curg prin vine, nu de sînge.

Gorunule din margine de codru,
de ce mă-nvinge,
cu aripi moi atîta pace,
cînd zac în umbra ta
și mă dezmierzi cu frunza-ți jucăușă?

O, cine știe? — Poate că
din trunchiul tău îmi vor ciopli
nu peste mult sicriul,
și liniștea
ce voi gusta-o între scîndurile lui,
o simt pesemne de acum:
o simt cum frunza ta mi-o picură în suflet —
și mut
ascult cum crește-n trupul tău sicriul,
sicriul meu,
cu fiecare clipă care trece,
gorunule din margine de codru.

MUGURII

Un vînt de seară
aprins sărută cerul la apus
și-i scoate ruji de sînge pe obraji.
Trîntit în iarbă rup cu dinții
gîndind aiurea — mugurii
unui vlăstar primăvăratic.

Îmi zic: «Din muguri
amari înfloresc potire grele de nectar»
și cald din temelii tresar
de-amarul tinerelor mele patimi.

DIN PĂRUL TĂU

Înțelepciunea unui mag mi-a povestit odată
de-un văl prin care nu putem străbate cu privirea,
păinjeniș ce-ascunde pretutindeni firea,
de nu vedem nimic din ce-i aievea.

Și-acum,, cînd tu-mi îneci obrajii, ochii
în părul tău,
eu amețit de valurile-i negre și bogate,
visez
că vălul ce preface în mister
tot largul lumii e urzit
din părul tău —
și strig,
și strig,
și-ntîia oară simt
întreaga vrajă, ce-a cuprins-o magul în povestea lui.

LA MARE

Viţe roşii,
viţe verzi sugrumă casele-n lăstari sălbatici
şi vînjoşi — asemenea unor polipi, ce-şi
strîng în braţe prada.
Soarele în răsărit de sînge-şi spală-n mare
lăncile, cu care a ucis în goană noaptea
ca pe-o fiară.
Eu
stau pe ţărm şi — sufletul mi-e dus de-acasă.
S-a pierdut pe-o cărăruie-n nesfîrşit şi nu-şi găseşte
drumul înapoi.

NOI ȘI PĂMÎNTUL

Atîtea stele cad în noaptea asta.
Demonul nopții ține parcă-n mîni pămîntul
și suflă peste el scîntei ca peste-o iască
năpraznic să-l aprindă.
În noaptea asta-n care cad
atîtea stele, tînărul tău trup
de vrăjitoare-mi arde-n brațe
ca-n flăcările unui rug.
Nebun,
ca niște limbi de foc eu brațele-mi întind,
ca să-ți topesc zăpada umerilor goi,
și ca să-ți sorb, flămînd să-ți mistui
puterea, sîngele, mîndria, primăvara, totul.
În zori, cînd ziua va aprinde noaptea,
cînd scrumul nopții o să piară dus
de-un vînt spre-apus,
în zori de zi aș vrea să fim și noi
cenușă,
noi și — pămîntul.

LINIȘTE

Atîta liniște-i în jur, de-mi pare că aud
cum se izbesc de geamuri razele de lună.

În piept
mi s-a trezit un glas străin
și-un cîntec cîntă-n mine-un dor, ce nu-i al meu.

Se spune, că strămoși, cari au murit fără de vreme,
cu sînge tînăr încă-n vine,
cu patimi mari în sînge,
cu soare viu în patimi,
vin,
vin să-și trăiască mai departe
în noi
viața netrăită.

Atîta liniște-i în jur de-mi pare că aud
cum se izbesc de geamuri razele de lună.

O, cine știe — suflete-n ce piept îți vei cînta
și tu odată peste veacuri
pe coarde dulci de liniște,
pe harfă de-ntuneric — dorul sugrumat
și frînta bucurie de viață? Cine știe? Cine știe?

FRUMOASE MÎNI

Presimt :
frumoase mîni, cum îmi cuprindeți astăzi cu
căldura voastră capul plin de visuri,
așa îmi veți ținea odată
și urna cu cenușa mea.

Visez :
frumoase mîni, cînd buze calde-mi vor sufla
în vînt cenușa,
ce-o s-o țineți în pălmi ca-ntr-un potir,
veți fi ca niște flori,
din care boarea-mprăștie — polenul.

Și plîng :
veți fi încă așa de tinere atunci, frumoase mîni.

LACRIMILE

Cînd izgonit din cuibul veşniciei
întîiul om
trecea uimit şi-ngîndurat prin codri ori pe
cîmpuri,
îl chinuiau mustrîndu-l
lumina, zarea, norii — şi din orice floare
îl săgeta c-o amintire paradisul —
şi omul cel dintîi, pribeagul, nu ştia să plîngă.
Odată istovit de-albastrul prea senin
al primăverii,
cu suflet de copil întîiul om
căzu cu faţa-n pulberea pămîntului :
«Stăpîne, ia-mi vederea,
ori dacă-ţi stă-n putinţă împăienjeneşte-mi ochii
c-un giulgiu,
să nu mai văd
nici flori, nici cer, nici zîmbetele Evei şi nici
nori,
căci vezi — lumina lor mă doare».

Şi-atuncia Milostivul într-o clipă de-ndurare
îi dete — lacrimile.

MI-AȘTEPT AMURGUL

În bolta înstelată-mi scald privirea —
și știu că și eu port
în suflet stele multe, multe
și căi lactee,
minunile-ntunericului.
Dar nu le văd,
am prea mult soare-n mine
de-aceea nu le văd.
Aștept să îmi apună ziua
și zarea mea pleoapa să-și închidă,
mi-aștept amurgul, noaptea și durerea,
să mi se-ntunece tot cerul
și să răsară-n mine stelele,
stelele mele,
pe care încă niciodată
nu le-am văzut.

DAR MUNȚII — UNDE-S?

Din străşina curat-a veşniciei
cad clipele ca picurii de ploaie.
Ascult şi sufletul îşi zice :

Eu am crescut hrănit de taina lumii
şi drumul meu îl ține soarta-n palme,
nemărginirea sărutatu-m-a pe frunte
şi-n pieptu-mi larg
credința mea o sorb puternică din soare.

Din străşina curat-a veşniciei
cad clipele ca picurii de ploaie.
Ascult şi sufletul se-ntreabă :

Dar munții — unde-s? Munții,
pe cari să-i mut din cale cu credința mea?

Nu-i văd,
îi vreau, îi strig şi — nu-s!

FIORUL

E moartea-atunci la căpătîiul meu?
În miez de noapte,
cînd luna-şi varsă peste mine aiurita ei privire,
cînd zbor de lilieci
pe fruntea-i de-ntuneric îmi sărută geamul,
simt cîteodată un fior
din creştet străbătîndu-mi trupul,
întocmai ca şi cum mîni reci
mi s-ar juca în păr cu degete de gheaţă.

E moartea-atunci la căpătîiul meu?
Şi în lumina lunii
îmi numără ea oare firele cărunte?

NU-MI PRESIMȚI?

Nu-mi presimți tu nebunia cînd auzi
cum murmură viața-n mine
ca un izvor
năvalnic într-o peșteră răsunătoare?

Nu-mi presimți văpaia cînd în brațe
îmi tremuri ca un picur
de rouă-mbrățișat
de raze de lumină?

Nu-mi presimți iubirea cînd privesc
cu patimă-n prăpastia din tine
și-ți zic:
O, niciodată n-am văzut pe Dumnezeu
mai mare!?

LUMINA RAIULUI

Spre soare rîd!
Eu nu-mi am inima în cap,
nici creieri n-am în inimă.
Sunt beat de lume și-s păgîn!
Dar oare ar rodi-n ogorul meu
atîta rîs făr'de căldura răului?
Și-ar înflori pe buza ta atîta vrajă,
de n-ai fi frămîntată,
Sfînto,
de voluptatea-ascunsă a păcatului?
Ca un eretic stau pe gînduri și mă-ntreb:
De unde-și are raiul
lumina? — Știu: Îl luminează iadul
cu flacările lui!

SCOICA

C-un zîmbet îndrăzneț privesc în mine
și inima
mi-o prind în mînă. Tremurînd
îmi strîng comoara la ureche și ascult.

Îmi pare
că țin în mîni o scoică,
în care
prelung și neînțeles
răsună zvonul unei mări necunoscute.

O, voi ajunge, voi ajunge
vreodat' pe malul
acelei mări pe care azi
o simt,
dar nu o văd?

TREI FEȚE

Copilul rîde :
„Înțelepciunea și iubirea mea e jocul!“
Tînărul cîntă :
„Jocul și-nțelepciunea mea-i iubirea!“
Bătrînul tace :
„Iubirea și jocul meu e-nțelepciunea!“

MARTIE

Din caier încîlcit de nouri
toarce vîntul
fire lungi de ploaie.
Fluşturatici fulgi de nea
s-ar aşeza-n noroi,
dar cum li-e silă —
se ridică iar
şi zboară să-şi găsească
cuib pe ramuri.
Vînt şi-i frig —
iar mugurii
prea lacomi de lumină
îşi zgulesc acum
urechile în guler.

CRESC AMINTIRILE

Într-un amurg, sunt ani de-atunci, mi-am zgîriat
stăruitor
în scoarța unui arbor — numele —
cu slove mici, stîngace și subțiri.
Azi am văzut din întîmplare
cum slovele-au crescut din cale-afară — uriașe.
Așa îți tai și tu copilo numele
în inima-mi supusă
mărunt, mărunt, ca un ștrengar.
Și după ani
și ani de zile-l vei găsi
cu slove-adînci și uriașe.

EVA

Cînd şarpele întinse Evei mărul, îi vorbi
c-un glas, ce răsuna
de printre frunze ca un clopoţel de-argint.
Dar s-a-ntîmplat că-i mai şopti apoi
şi ceva în ureche
încet, nespus de-ncet,
ceva ce nu se spune în scripturi.

Nici Dumnezeu n-a auzit, ce i-a şoptit anume,
cu toate că a ascultat şi el.
Şi Eva n-a voit s-o spună nici lui
Adam.

De-atunci femeia-ascunde sub pleoape-o taină
şi-şi mişcă geana parc-ar zice
că ea ştie ceva,
ce noi nu ştim,
ce nimenea nu ştie,
nici Dumnezeu chiar.

VISĂTORUL

Spînzurat de aer printre ramuri
se frămîntă în mătasa-i
un paianjen.
Raza lunii
l-a trezit din somn.
Ce se zbate? A visat că
raza lunii-i fir de-al lui și
cearc-acuma să se urce
pînă-n ceruri, sus, pe-o rază.
Se tot zbate îndrăznețul
și s-azvîrle.
Și mi-e teamă
c-o să cadă — visătorul.

VEȘNICUL

Nedumirit îl cauți și dibuind în întuneric
i-adulmeci urma-n tine ori în slava lumii,
avîntul îl presimte-n zilele de mîne
și-n nopțile, ce-au fost, găsește-l resignarea.
Un văl de nepătruns ascunde veșnicul în beznă.
Nu-l vede nimeni, nimeni —
și totuși află-l fiecare,
așa cum eu îți aflu buzele pe întuneric,
iubita mea, în miez de noapte, cînd șoptim
în taină vorbe mari despre-nțelesul vieții.

IZVORUL NOPȚII

Frumoaso,
ți-s ochii-așa de negri încît seara
cînd stau culcat cu capu-n poala ta
îmi pare,
că ochii tăi, adîncii, sunt izvorul
din care tainic curge noaptea peste văi,
și peste munți și peste șesuri,
acoperind pămîntul
c-o mare de-ntuneric.
Așa-s de negri ochii tăi,
lumina mea.

GHIMPII

Eram copil. Mi-aduc aminte, culegeam
odată trandafiri sălbatici.
Aveau atîția ghimpi,
dar n-am voit să-i rup.
Credeam că-s — muguri —
și-au să înflorească.

Te-am întîlnit apoi pe tine. O, cîți ghimpi,
cîți ghimpi aveai,
dar n-am voit să te despoi —
credeam, c-o să-nflorească.

Azi toate astea-mi trec
pe dinainte și zîmbesc. Zîmbesc
și hoinăresc prin văi
zburdalnic în bătaia vîntului. Eram copil.

INIMA

O, inima! Mărturisiri afunde ard în ea.
Uimit eu mintea mi-o ascut
și-n înțelesuri mari
zvîcnirea i-o destram.

O, inima:
nebună, cînd se zbate-n joc sălbatic,
atunci,
atunci îmi spune că din lutul ei
a fost făcut pe vremuri vasul,
în care Prometeu a coborît din cer
aprinsul jar, ce l-a furat din vatra zeilor,
în timp ce zorile se ridicau peste Olimp
și-și ascundeau în poală stelele
ca un zgîrcit comoara sa de aur.

O, inima: cînd para ea și-o năbușește
c-un giulgiu de liniște,
atunci îmi cîntă,
că lutul ei a fost odată un potir de lotus,
în care a căzut o lacrimă curată ca lumina
din ochii celui dintîi sfînt și mare visător,
care-a simțit îmbrățișarea veșniciei
și straniul fior
al înțelesului ce stăpînește deopotrivă
apusul, răsăritul, cerul, marea.

O, inima : amurguri, cînd se lasă grele peste ea,
aud, cum tainic îmi șoptește,
că ea e lutu-n care-odinioară pe Golgota
s-a scurs șiroaie sîngele din trupul lui Isus,
cînd ghimpii îl mușcau cu niște ochi de farisei.

O, inima : cînd pieptul ea mi-l sparge cu
bătăi de plumb,
atunci îmi strigă îndrăzneață
că peste veacuri lungi și goale și pustii,
cînd Dumnezeu se va-ndemna,
să fac-o altă lume
și-o omenire
din neamuri mari de zei,
Stăpînul bun va plămădi atunci din lutul ei
pe noul Adam.

STALACTITA

Tăcerea mi-este duhul —
și-ncremenit cum stau și pașnic
ca un ascet de piatră,
îmi pare
că sunt o stalactită într-o grotă uriașă,
în care cerul este bolta.
Lin,
lin,
lin — picuri de lumină
și stropi de pace — cad necontenit
din cer
și împietresc — în mine.

SUS

Pe-un pisc.
Sus. Numai noi doi.
Așa : cînd sunt cu tine
mă simt nespus de-aproape
de cer.
Așa de-aproape,
de-mi pare că de ți-aș striga
în zare — numele —
i-aș auzi ecoul
răsfrînt de bolta cerului.
Numai noi doi.
Sus.

NOAPTE

Pe lună, cînd ne scapără-n argintul nopții
pocalele de vin ca niște ochi de fiară,
cu un surîs amețitor tu-mi răscolești
tot furnicarul de porniri,
cari nu-și mai afl-apoi odihna.
Sub ocrotirea limpede a zării
biruitoare mă privești
și-n ochii mei te oglindești
strălucitoare, mîndră și păgînă.
Iar eu, încet, nespus de-ncet
pleoapele-mi închid,
îmbrățișînd cu ele tainic
icoana ta din ochii mei,
surîsul tău, iubirea și lumina ta —
pe lună, cînd ne scapără-n argintul nopții
pocalele de vin ca niște ochi de fiară.

LEGENDĂ

Strălucitoare-n poarta raiului
sta Eva.
Privea cum ranele amurgului se vindecau
pe boltă
și visătoare
mușca din mărul,
ce i l-a-ntins ispita șarpelui.
Fără de veste
un sîmbure i-ajunse între dinți din fructul
blestemat.
Pe gînduri dusă Eva îl suflă în vînt,
iar sîmburele se pierdu-n țărînă, unde încolți.
Un măr crescu acolo — și alții îl urmară
prin lungul șir de veacuri.
Și trunchiul aspru și vînjos al unuia din ei
a fost acela,
din care fariseii meșteri
ciopliră crucea lui Isus.
Oh sîmburele negru aruncat în vînt
de dinții albi ai Evei.

PRIMĂVARĂ

Visător cu degetele-i lungi pătrunde vîntul
printre ramuri și pe fire de paianjen
cîntă bietul ca pe-o harfă.
Albi pe fruntea ta-și deschid subțirile pleoape
trandafirii,
fragezi ca fiorii unor tăinuite presimțiri,
tremurînd de neastîmpărul ce-ți joacă
viu și cald în vine.

Lacomi și flămînzi îmi strigă ochii,
veșnic nesătui ei strigă
după ochii tăi — scăpărătorii —
cari de luminoși, ce-ți sunt copilo,
nu văd niciodată umbre.

DORUL

Setos îți beau mireasma și-ți cuprind obrajii
cu palmele-amîndouă cum cuprinzi
în suflet o minune.
Ne arde-apropierea, ochi în ochi, cum stăm.
Și totuși tu-mi șoptești : «Mi-așa de dor de tine ! »
Așa de tainic tu mi-o spui și dornic, parc-aș fi
pribeag pe-un alt pămînt.

Femeie,
ce mare porți în inimă și cine ești?
Mai cîntă-mi înc-o dată dorul tău,
să te ascult
și clipele să-mi pară niște muguri plini,
din care înfloresc aievea — veșnicii.

VEI PLÎNGE MULT ORI VEI ZÎMBI?

Eu
nu mă căiesc,
c-am adunat în suflet și noroi —
dar mă gîndesc la tine.
Cu ghiare de lumină
o dimineață-ți va ucide-odată visul,
că sufletul mi-așa curat,
cum gîndul tău îl vrea,
cum inima iubirii tale-l crede.
Vei plînge mult atunci ori vei ierta?
Vei plînge mult ori vei zîmbi
de razele acelei dimineți,
în care eu ți-oi zice fără umbră de căință:
«Nu știi,
că numa-n lacuri cu noroi în fund cresc nuferi?»

PAX MAGNA

De ce-n aprinse dimineți de vară
mă simt un picur de dumnezeire pe pămînt
și-ngenunchez în fața mea ca-n fața unui idol?
De ce-ntr-o mare de lumină mi se-nneacă eul
ca para unei facle în văpaia zilei?

De ce în nopți adînci de iarnă,
cînd sori îndepărtați s-aprind pe cer
și ochi de lupi prădalnici pe pămînt,
un glas îmi strigă ascuțit din întuneric,
că dracul nicăiri nu rîde mai acasă
ca-n pieptul meu?

Pe semne — învrăjbiți
de-o veșnicie Dumnezeu și cu Satana
au înțeles că e mai mare fiecare
dacă-și întind de pace mîna. Și s-au împăcat
în mine: împreună picuratu-mi-au în suflet
credința și iubirea și-ndoiala și minciuna.

Lumina și păcatul
îmbrățișîndu-se s-au înfrățit în mine-întîia oară
de la-nceputul lumii, de cînd îngerii
strivesc cu ură șarpele cu solzii de ispită,
de cînd cu ochii de otravă șarpele pîndește
călcîiul adevărului să-l muște-nveninîndu-l.

MELANCOLIE

Un vînt răzleț își șterge lacrimile reci
pe geamuri. Plouă.
TristețI nedeslușite-mi vin, dar toată
durerea,
ce-o simt, n-o simt, în mine,
în inimă,
în piept,
ci-n picurii de ploaie care curg.
Și altoită de ființa mea imensa lume
cu toamna și cu seara ei
mă doare ca o rană.
Spre munți trec nori cu ugerele pline.
Și plouă.

O TOAMNĂ VA VENI

O toamnă va veni cîndva tîrziu,
cînd tu iubito-mi vei cuprinde gîtul tremurînd
și strîns vei atîrna de mine cum atîrnă o cunună
de flori uscate
de stîlpul alb de marmoră al unei cripte.

O toamnă va veni și-o să-ți despoaie
de primăvară trupul, fruntea, nopțile și dorul
și-ți va răpi petalele și zorile
lăsîndu-ți doar amurgurile grele și pustii.

O toamnă va veni și mașteră,
din toate florile ce le-ai avut vreodată
numai pe-acelea n-o să ți le ia,
ce-o să le-așterni peste mormîntурile tuturor,
acelora, care se duc pe veci
cu primăvara ta.

STELELOR

C-o mare de îndemnuri și de oarbe năzuinți
în mine
mă-nchin luminii voastre stelelor,
și flăcări de-adorare
îmi ard în ochi, ca-n niște candele de jertfă.
Fiori, ce vin din țara voastră, îmi sărută
cu buze reci de gheață trupul
și-nmărmurit vă-ntreb :
spre care lumi vă duceți și spre ce abisuri?
Pribeag, cum sunt,
mă simt azi cel mai singuratic suflet
și străbătut de-avînt alerg, dar nu știu — unde.
Un singur gînd mi-e rază și putere :
o stelelor nici voi n-aveți
în drumul vostru nici o țintă,
dar poate tocmai de aceea cuceriți nemărginirea!

PAȘII PROFETULUI

1921

PAN

Acoperit de frunze veștede pe-o stîncă zace Pan.
E orb și e bătrîn.
Pleoapele-i sunt cremene,
zadarnic cearc-a mai clipi,
căci ochii-i s-au închis — ca melcii — peste iarnă.

Stropi calzi de rouă-i cad pe buze:
unu,
doi,
trei.
Natura își adapă zeul.

Ah, Pan!
Îl văd cum își întinde mîna, prinde-un ram
și-i pipăie
cu mîngîieri ușoare mugurii.

Un miel s-apropie printre tufișuri.
Orbul îl aude și zîmbește,
căci n-are Pan mai mare bucurie,
decît de-a prinde-n palme-ncetișor căpșorul micilor
și de-a le căuta cornițele sub năstureii moi de lînă.

Tăcere.

În juru-i peșterile cască somnoroase
și i se mută-acum și lui căscatul.
Se-ntinde și își zice:
«Picurii de rouă-s mari și calzi,
cornițele mijesc,
iar mugurii sunt plini.
Să fie primăvară?»

ÎNFRIGURARE

Livada s-a încins în somn. Din genele-i
de stufuri
strîng lacrimi de văpaie :
licurici.

Pe coastă-n vreji de nouri
crește luna.

Mîni tomnatice întinde noaptea mea spre tine
și din spuma de lumin-a licuricilor verzui
ți-adun în inimă surîsul.
Gura ta e strugure-nghețat.

Numai marginea subțire-a lunii
ar mai fi așa de rece
— de-aș putea să i-o sărut —
ca buza ta.

Îmi ești aproape.

Prin noapte simt o pîlpîire de pleoape.

AMURG DE TOAMNĂ

Din vîrf de munți amurgul suflă
cu buze roșii
în spuza unor nori
și-ațință
jeraticul ascuns
sub vălul lor subțire de cenușă.

O rază
ce vine goană din apus
și-adună aripile și se lasă tremurînd
pe-o frunză :
dar prea e grea povara —
și frunza cade.

O, sufletul!
Să mi-l ascund mai bine-n piept
și mai adînc,
să nu-l ajungă nici o rază de lumină :
s-ar prăbuși.

E toamnă.

406 8—1547

VENIȚI DUPĂ MINE TOVARĂȘI!

Prietenilor mei

Veniți lîngă mine tovarăși! E toamnă,
se coace
pelinul în boabe de struguri
și-n gușe de viperi veninul.

C-un chiot vreau astăzi să-nchin
în cinstea sălbaticei mele minuni, care pleacă
lăsîndu-mă singur,
cu plînsul,
cu voi,
și cu toamna.

Veniți mai aproape! — și cel care are
urechi de-auzit să audă :
durerile nu sunt adînci decît atuncia cînd rîd.
Să rîdă deci astăzi în mine
amarul
și-n hohote mari să-și arunce pocalul în nori!

Veniți lîngă mine, tovarăși, să bem!
Ha, ha! Ce licărește-așa straniu pe cer?
E cornul de lună?
Nu, nu! E un ciob dintr-o cupă de aur,
ce-am spart-o de boltă
cu brațul de fier.

Sunt beat și aș vrea să dărîm tot ce-i vis,
ce e templu și-altar!

Veniți lîngă mine, tovarăși! Ca mîne-o să mor,
dar vă las moștenire
superbul meu craniu, din care să beți
pelin
cînd vi-e dor de viață,
și-otravă
cînd vreți să-mi urmați! — Veniți după mine
tovarăși!

VARĂ

La orizont — departe — fulgere fără de glas
zvîcnesc din cînd în cînd
ca niște lungi picioare de păianjen — smulse
din trupul care le purta.

Dogoare.

Pămîntu-ntreg e numai lan de grîu
și cîntec de lăcuste.

În soare spicele își țin la sîn grăunțele
ca niște prunci ce sug.
Iar timpul își întinde leneș clipele
și ațipește între flori de mac.
La ureche-i țîrîie un greier.

LEAGĂNUL

Doamnei Eugenia Brediceanu

Eram așa de obosit
și sufeream.
Eu cred că sufeream de prea mult suflet.

Pe dealuri zorile își deschideau pleoapele
și ochii înroșiți de neodihnă.

Pierdut — m-am întrebat :
Soare,
cum mai simți nebuna bucurie
de-a răsări?

Și-n dimineața-aceea fără somn
cum colindam cu pași de plumb
într-un ungher ascuns am dat de-un leagăn.
Păianjenii-și țeseau în el măruntele lor lumi,
iar carii-i măcinau tăcerea.

L-am privit cu gîndul larg deschis.
Era leagănul,
în care-o mînă-mbătrînită azi de soarta mea
mi-a legănat
întîiul somn și poate-ntîiul vis.
Cu degetele amintirii
mi-am pipăit
încet,

încet,
trecutul ca un orb
și fără să-nțeleg de ce
m-am prăbușit
și-n hohote
am început să plîng deasupra leagănului meu.

Eram așa de obosit
de primăveri,
de trandafiri,
de tinerețe
și de rîs.
Aiurind mă căutam în leagănul bătrîn
cu mînile pe mine însumi
— ca prunc.

GÎNDURILE UNUI MORT

De mînă-aș prinde timpul ca să-i pipăi
pulsul rar de clipe.
Ce-o fi acuma pe pămînt?
Mai curg aceleași stele peste fruntea lui în stoluri
și din stupii mei
mai zboară roiuri de albine spre păduri?

Tu inimă ești liniștită-acum!
Mult a trecut
de cînd îmi resfrîngeai în pieptul scund
un soare nou în fiecare dimineață
și-o suferință veche-n orișice amurg?
O zi?
sau poate veacuri?

Un stînjen doar deasupra mea-i lumină.
Flori cu sîni de lapte îmi apasă lutul.
Să pot
eu mi-aș întinde mîna și le-aș strînge-ntr-un
mănunchi
să le cobor la mine,
dar
pămîntul poate nu mai are flori.

Gîndul meu și veșnicia seamănă
ca niște gemeni.
Ce lume se va zbate azi în valurile zilei?

Ades un zgomot mă face să tresar.
Să fie pașii sprinteni ai iubitei mele,
sau e moartă și ea
de sute și de mii de ani?
Să fie pașii mici și guralivi ai ei,
sau poate pe pămînt e toamnă
și niște fructe coapte-mi cad mustoase, grele,
pe mormînt,
desprinse dintr-un pom, care-a crescut din mine?

ÎN LAN

De prea mult aur crapă boabele de grîu.
Ici-colo roșii stropi de mac
și-n lan
o fată
cu gene lungi ca spicele de orz.
Ea strînge cu privirea snopii de senin ai cerului
și cîntă.
Eu zac în umbra unor maci,
fără dorinți, fără mustrări, fără căinți
și fără-ndemnuri, numai trup
și numai lut.
Ea cîntă
și eu ascult.
Pe buzele ei calde mi se naște sufletul.

DIN COPILĂRIA MEA

Pentru mica mea nepoțică Gigi căreia nu-i plac decît versurile cu rimă.

Pășteam cu alții gîștele-n ariniști.
Cu gîngurit de aur îmi venea cîte-un boboc
și îmi prindea cu prietenie-n cioc
sfîrcul urechii,
și plopii tremurau, străvechii.

Cînd toropit priveam prin gene
cum boii se mișcau prin flori de sînziene
pe sub sălcii,
mă miram că ei nu văd
cu vîrful coarnelor ca melcii,
și boii — boii-și rumegau căldura pe sub sălcii.

Cînd mă trînteam în pajiște pe spate
cu ochii către bolta în senin,
mă-nchipuiam întins cu foalele pe cer,
lin
răzimat pe coate.

Și-mi aduc aminte:
într-un lan de cînepă
o sperietoare pestriță de paseri
se sprijinea
în par ca vînturi s-o alinte.
Ciorchine de turbări avea cercei,
o vrabie-și făcuse cuib în pălăria ei.

Rîdeau copiii toți de ea,
dar mie mi-era milă
și-o iubeam.

Eram mic
și singur socoteam : ea mi-e aproapele
și o iubeam.
Și mă credeam un mucenic.

LA MÎNĂSTIRE

De trei zile luna crește ca un fagure
de miere într-un stup.

La mînăstire vine-o babă. Zice :
«Stareț purtător de bolți cerești,
să faci o rugăciune
de ieșirea sufletelului din trup. »

«Pentru cine? »

«Pentru mine. »

Luna — s-a coborît pe-o Biblie
și de pe file
privește înapoi la chipul ei spre cer.

Cu miròs de ger în lînă vine un bătrîn.
Îi sunt obrajii zdrențuiți
întocmai ca un prapur vechi :
«Părinte bun, ți-aduc o pîne și un strop
de vin, ca să se roage la altar blîndețea ta. »

«Pentru cine? »

«Pentru turma de oițe. »

Într-un tîrziu o fată. Stele care cad
sau poate-un vînt de toamn-ar ști să spună
c-a fost frumoasă fata mai demult.
Zice :
«Să ții o liturghie, stareț sfînt. »

«Pentru cine? »

«Pentru gîndul meu. »

Luna s-a-ngrădit c-un curcubeu.

DAȚI-MI UN TRUP VOI MUNȚILOR

Numai pe tine te am trecătorul meu trup
și totuși
flori albe și roșii, eu nu-ți pun pe frunte
și-n plete,
căci lutul tău slab
mi-e prea strîmt pentru strașnicul suflet
ce-l port.

Dați-mi un trup
voi munților,
mărilor,
dați-mi alt trup să-mi descarc nebunia
în plin!
Pămîntule larg fii trunchiul meu,
fii pieptul acestei năpraznice inimi,
prefă-te-n lăcașul furtunilor, cari mă strivesc,
fii amfora eului meu îndărătnic!

Prin cosmos
auzi-s-ar atuncia măreții mei pași
și-aș apare năvalnic și liber
cum sînt,
pămîntule sfînt.

Cînd aș iubi,
mi-aș întinde spre cer toate mările
ca niște vînjoase, sălbatice brațe fierbinți,
spre cer
să-l cuprind,
mijlocul să-i frîng
să-i sărut sclipitoarele stele.

Cînd aș urî,
aș zdrobi sub picioarele mele de stîncă
bieți sori
călători
și poate-aș zîmbi.

Dar numai pe tine te am trecătorul meu trup.

FLORI DE MAC

În frunză de cucută-amară
îmi fluier bucuriile — și-o ne-nțeleasă teamă
de moarte mă pătrunde,
cum vă privesc pe malul mării de secară
flori de mac.

Aș vrea să vă cuprind,
că nu știu cum, petalele ce le purtați,
îmi par urzite
din spuma roșie
a unui cald și-nflăcărat amurg de vară.

Aș vrea să vă culeg în brațe
feciorelnicul avînt,
dar vi-e atît de fragedă podoaba,
că nu-ndrăznesc,
o, nici la pieptul gîndurilor mele să vă strîng.

Și-aș vrea să vă strivesc
că sunteți roșii, roșii
cum n-au putut să fie pe pămînt
decît aprinșii, marii stropi de sînge, ce-au căzut
pe stînci
și pe nisip în Ghetsemani de pe fruntea lui Isus,
cînd s-a-ngrozit de
moarte.

TĂMÎIE ȘI FULGI

Lumini scăpate din cuptor se zbat între pereți.
Și trupul moale ca de in curat
și părul ți l-ai uns peste-o cădelniță-n tămîie,
fir de fir,
ca să miroși la fel c-un patrafir.

Prin sat trec sănii grele de tăceri.
Cu genele ghicesc poteca sărutărilor de ieri.
Fulgi moi și grași îmi troienesc
în pace lumea ca de scrum,
și fulgi de-aramă azvîrliți din cer
par clopoțeii atîrnați
de gîtul pașilor de cai pe drum.

Ciobani întîrziați pe uliți simt
că cei cari s-au culcat
au clipe de tămîie și de in
curat.

Curat.

STRIGĂT ÎN PUSTIE

Cu chiotele-ți de lumină
și cu-adîncul ochilor de mare,
cu urmele în lut, ce ți le lasă
nenumăratele fecioare
cutremurate-n clipa asta
de-un dor
pe minunatul tău pămînt,
te chiem :
vino, Lume,
vin'.
Adie-mi în ureche gînguritul de izvoare,
la cari în miez de noapte
nevăzuți de nimeni strugurii
desprinși de vițe ți s-adună
să-și umplă boabele de must,
și-apoi — cu dărnicia ta de moarte
vino
Lume,
vin'.
Și răcorește-mi
fruntea-nfierbîntată
ca nisipul dogorît
pe care calcă-ncet, încet
prin pustie un profet.

VERSURI SCRISE
PE FRUNZE USCATE DE VIE

I

HAFIS

La început — se știe — stelele aveau pe cer
cărările cu stîngăcie trase la-ntîmplare;
din arcuirea zveltă a sprîncenei tale
a-nvățat odată Luna
să-și arcuiască drumul ei pe boltă
— peste mare.

II

PSALMISTUL

Cînd treci fără sandale pe sub tei,
porumbii adormiți pe streșini ciuruite
se trezesc, crezînd
că pașii tăi, mărunții, sunt semințe azvîrlite
de-o mînă bună pentru ei.

III

ANACREON

În vițe roșii strugurii par sînii goi
ai toamnei, care se dezbracă rînd pe rînd
de foi.
Smulge-i tu din trunchiul lor robust
și stoarce-i,
stoarce-i bulgărilor de pămînt
în gură — ca să-ți văd mînuțele
de dărnicie tremurînd
și degetele umede de must.

IV

MISTICUL

Trupul tău și sufletul, înaltul, îți sunt
ca doi frați gemeni : se-aseamănă așa de mult că
nu știi cînd e unul, cînd e altul.

Eu nu-ți cunosc la chipu-i numai sufletul.
De cîte ori îți întîlnesc din întîmplare trupul, nu-l
bănuiesc, nedumerit mă-ncurc și cred că-i —
sufletul.

MOARTEA LUI PAN

I

PAN CĂTRE NIMFĂ

Cu strai de broască-n păr răsai din papură,
o undă
vrea să te cuprindă și nisipuri prind să fiarbă.
Ca dintr-o nevăzută amforă rotundă
îți verși mlădie trupul gol în iarbă.

Și vîna de la tîmple îmi zvîcnește
ca gușa unei leneșe șopîrle
ce se prăjește-n soare,
mișcarea ta mi-adie murmur de izvoare.

Ca pînea caldă eu te-aș frînge,
mișcarea ta mi-azvîrle clipe dulci în sînge.

Nisipuri prind să fiarbă.

Vară,
soare,
iarbă!

II

ZEUL AȘTEAPTĂ

Prin miriște se joacă
șoareci și viței,
iar vițele de vie
țin în palme
brotăcei.
C-o păpădie
între buze
o aștept
să vie.
Nu vreau decît
să-mi port curate
degetele răsfirate
prin părul ei,
prin părul ei
și-apoi prin nori
s-adun din ei
ca dintr-un caer
fulgerele-așa cum toamna
strîngi din aer
funigei.

III

UMBRA

Pan rupe faguri
în umbra unor nuci.

E trist :
se înmulțesc prin codri mînăstirile,
și-l supără sclipirea unei cruci.

Zboară-n jurul lui lăstunii,
și foile de ulm
răstălmăcesc o toacă.
Subt clopot de vecerne Pan e trist.
Pe-o cărăruie trece umbra
de culoarea lunii
a lui Crist.

IV

PAN CÎNTĂ

Sunt singur și sunt plin de scai.
Am stăpînit cîndva un cer de stele
și lumilor
eu le cîntam din nai.
Nimicul își încoardă struna.
Azi nu străbate-n grota mea
nici un străin,
doar salamandrele pestrițe vin
și cîteodată:

Luna.

V

PĂIANJENUL

Gonit de crucile sădite pe cărări,
Pan
s-ascunse într-o peșteră.
Razele fără de-astîmpăr se-mbulzeau
și se-mpingeau cu coatele s-ajungă pîn' la el.
Tovarăși nu avea,
doar un păianjen singurel.
Iscoditor micuțul își țesuse mreaja de mătase
în urechea lui,
și Pan din fire bun
prindea țînțari celui din urmă prieten ce-i
rămase.

Treceau în goană toamne cu căderi de stele.

Odată zeul își cioplea
un fluier din nuia de soc.
Piticul dobitoc
i se plimba pe mînă.

Și-n scăpărări de putregai
Pan descoperi mirat
că prietenul avea pe spate-o cruce.
Bătrînul zeu încremeni fără de grai
în noaptea cu căderi de stele,
și tresări îndurerat,
păianjenul s-a-ncreștinat.

A treia zi și-a-nchis coșciugul ochilor de foc.
Era acoperit cu promoroacă
și-amurgul cobora din sunetul de toacă.
Neisprăvit rămase fluierul de soc.

ÎN MAREA TRECERE

1 9 2 4

MOTTO: Opreşte trecerea. Ştiu că unde nu e moarte nu e nici iubire,—şi totuşi, te rog: opreşte, Doamne, ceasornicul cu care ne măsuri destrămarea.

CĂTRE CITITORI

Aici e casa mea. Dincolo soarele și grădina
cu stupi.
Voi treceți pe drum, vă uitați printre gratii
de poartă
și așteptați să vorbesc. — De unde să-ncep?
Credeți-mă, credeți-mă,
despre ori și ce poți să vorbești cît vrei:
despre soartă și despre șarpele binelui,
despre arhanghelii cari ară cu plugul
grădinile omului,
despre cerul spre care creștem,
despre ură și cădere, tristețe și răstigniri
și înainte de toate despre marea trecere.
Dar cuvintele sunt lacrimile celor ce ar fi voit
așa de mult să plîngă și n-au putut.
Amare foarte sunt toate cuvintele,
de-aceea — lăsați-mă
să umblu mut printre voi,
să vă ies în cale cu ochii închiși.

PSALM

O durere totdeauna mi-a fost singurătatea ta
ascunsă
Dumnezeule, dar ce era să fac?
Cînd eram copil mă jucam cu tine
și-n închipuire te desfăceam cum desfaci o jucărie.
Apoi sălbăticia mi-a crescut,
cîntările mi-au pierit,
și fără să-mi fi fost vreodată aproape
te-am pierdut pentru totdeauna
în țărînă, în foc, în văzduh și pe ape.

Între răsăritul de soare și-apusul de soare
sunt numai tină și rană.
În cer te-ai închis ca-ntr-un coșciug.
O, de n-ai fi mai înrudit cu moartea
decît cu vieața,
mi-ai vorbi. De-acolo unde ești,
din pămînt ori din poveste mi-ai vorbi.

În spinii de-aci arată-te Doamne,
să știu ce-aștepți de la mine.
Să prind din văzduh sulița veninoasă
din adînc azvîrlită de altul să te rănească
subt aripi?

Ori nu dorești nimic?
Ești muta, neclintita identitate
(rotunjit în sine a este a),
nu ceri nimic. Nici măcar rugăciunea mea.

Iată stelele intră în lume
deodată cu întrebătoarele mele tristeți.
Iată e noapte fără ferestre-n afară.
Dumnezeule, de-acum ce mă fac?
În mijlocul tău mă dezbrac. Mă dezbrac de trup
ca de-o haină pe care-o lași în drum.

ÎN MAREA TRECERE

Soarele-n zenit ține cîntarul zilei.
Cerul se dăruiește apelor de jos.
Cu ochi cuminți, dobitoace în trecere
își privesc fără de spaimă umbra în albii.
Frunzare se boltesc adînci
peste o-ntreagă poveste.

Nimic nu vrea să fie altfel decît este.
Numai sîngele meu strigă prin păduri
după îndepărtata-i copilărie,
ca un cerb bătrîn
după ciuta lui pierdută în moarte.

Poate a pierit sub stînci.
Poate s-a cufundat în pămînt.
În zadar i-aștept veștile,
numai peșteri răsună,
pîraie se cer în adînc.

Sînge fără răspuns,
o, de-ar fi liniște, cît de bine s-ar auzi
ciuta călcînd prin moarte.

Tot mai departe șovăi pe drum, —
și ca un ucigaș ce-astupă cu năframa
o gură învinsă,
închid cu pumnul toate izvoarele,
pentru totdeauna să tacă,
să tacă.

PLUGURI

Prietene crescut la oraș
fără milă, cu florile în fereastră,
prietene care încă niciodată n-ai văzut
cîmp și soare jucînd subt peri înfloriți,
vreau să te iau de mînă,
vino, să-ți arăt brazdele veacului.

Pe dealuri, unde te-ntorci,
cu ciocuri înfipte-n ogor sănătos
sunt pluguri, pluguri, nenumărate pluguri :
mari paseri negre
ce-au coborît din cer pe pămînt.
Ca să nu le sperii —
trebuie să te apropii de ele cîntînd.

Vino — încet.

UN OM S-APLEACĂ PESTE MARGINE

M-aplec peste margine :
nu știu — e-a mării
ori a bietului gînd?

Sufletul îmi cade în adînc
alunecînd ca un inel
dintr-un deget slăbit de boală.
Vino sfîrșit, așterne cenușă pe lucruri.
Nici o cărare nu mai e lungă,
nici o chemare nu mă alungă.
Vino sfîrșit.

Pe coate încă o dată
mă mai ridic o șchioapă de la pămînt
și ascult.
Apă bate-n-ntr-un țărm.
Altceva nimic, nimic,
nimic.

LINIȘTE ÎNTRE LUCRURI BĂTRÎNE

În apropiere e muntele meu, munte iubit.
Înconjurat de lucruri bătrîne
acoperite cu mușchi din zilele facerii,
în seara cu cei șapte sori negri
cari aduc întunericul bun,
ar trebui să fiu mulțumit.
Liniște este destulă în cercul
ce ține laolaltă doagele bolții.
Dar mi-aduc aminte de vremea cînd încă
nu eram,
ca de-o copilărie depărtată,
și-mi pare așa de rău că n-am rămas
în țara fără de nume.
Și iarăși îmi zic:
nici o larmă nu fac stelele-n cer.
Da, ar trebui să fiu mulțumit.

CALUGĂRUL BATRÎN
ÎMI ȘOPTEȘTE DIN PRAG

Tinere, care mergi prin iarba schitului meu,
mai este mult pîn-apune soarele?

Vreau să-mi dau sufletul
deodată cu șerpii striviți în zori
de ciomegele ciobanilor.
Nu m-am zvîrcolit și eu în pulbere ca ei?
Nu m-am sfredelit și eu în soare ca ei?
Viața mea a fost tot ce vrei,
cîteodată fiară,
cîteodată floare,
cîteodată clopot — ce se certa cu cerul.

Azi tac aici, și golul mormîntului
îmi sună în urechi ca o talangă de lut.
Aștept în prag răcoarea sfîrșitului.
Mai este mult? Vino tinere,
ia țărnă un pumn
și mi-o presară pe cap în loc de apă și vin.
Botează-mă cu pămînt.

Umbra lumii îmi trece peste inimă.

ÎNVIERE DE TOATE ZILELE

O înviere e pretutindeni, pe drum
și-n lumina deșteaptă.
Ochii mi se deschid umezi, și sunt împăcat
ca fîntînile din imperiul lutului.
Trecătorule, oricine-ai fi,
ridică și tu peste mine mîna ta dreaptă.

Astăzi n-o să mai cert nici o ființă,
nici pietrele, nici oamenii, nici buruienele.
Sunt în mijlocul privighetorilor. Învie străbunii?
Rugăciunea de-atîtea ori începută
mi se sfîrșește și zic:
Tată, te iert că-n adînc,
m-ai semănat între brazdele lumii.

Ziua vine ca o dreptate făcută pămîntului.
Flori peste fire de mari
îmi luminează din larg —
aureole pierdute pe cîmp de sfinții trecutului.

HERACLIT LÎNGĂ LAC

Lîngă ape verzi s-adună cărările.
Sunt liniști pe-aici, grele și părăsite de om.
Taci cîne, care-ncerci vîntul cu nările, taci!
Nu alunga amintirile ce vin
plîngînd să-și îngroape fețele-n cenușa lor.

Sprijinit de butuci îmi ghicesc soarta
din palma unei frunze tomnatice.
Vreme, cînd vrei să iei drumul cel mai scurt,
pe unde apuci?

Pașii mei răsună în umbră,
parc-ar fi niște roade putrede
ce cad dintr-un pom nevăzut.
O, cum a răgușit de bătrînețe glasul izvorului!

Orice ridicare a mînii
nu e decît o îndoială mai mult.
Durerile se cer
spre taina joasă a țărînii.

Spini azvîrl de pe țărm în lac,
cu ei în cercuri mă desfac.

DIN CER
A VENIT UN CÎNTEC DE LEBĂDĂ

Din cer a venit un cîntec de lebădă.
Îl aud fecioarele ce umblă cu frumseți desculțe
peste muguri. Și pretutindeni îl aud eu și tu.

Călugării și-au închis rugăciunile
în pivnițele pămîntului. Toate-au încetat
murind sub zăvor.

Sîngerăm din mîni, din cuget și din ochi.
În zadar mai cauți în ce-ai vrea să crezi.
Țărîna e plină de zumzetul tainelor,
dar prea e aproape de călcîie
și prea e departe de frunte.
Am privit, am umblat și iată cînt :
cui să mă-nchin, la ce să mă-nchin?

Cineva a-nveninat fîntînile omului.
Fără să știu mi-am muiat și eu mînile
în apele lor. Și-acuma strig :
O, nu mai sunt vrednic
să trăiesc printre pomi și printre pietre.
Lucruri mici,
lucruri mari,
lucruri sălbatice — omorîți-mi inima!

SUFLETUL SATULUI

Copilo, pune-ți mînile pe genunchii mei.
Eu cred că veșnicia s-a născut la sat.
Aici orice gînd e mai încet,
și inima-ți zvîcnește mai rar,
ca și cum nu ți-ar bate în piept,
ci adînc în pămînt undeva.
Aici se vindecă setea de mîntuire,
și dacă ți-ai sîngerat picioarele
te așezi pe un podmol de lut.
Uite, e seară.
Sufletul satului fîlfîie pe lîngă noi,
ca un miros sfios de iarbă tăiată,
ca o cădere de fum din streșini de paie,
ca un joc de iezi pe morminte înalte.

SCRISOARE

Nu ți-aș scrie poate nici acum acest rînd,
dar cocoși au cîntat de trei ori în noapte —
și-a trebuit să strig :
Doamne, Doamne, de cine m-am lepădat?

Sînt mai bătrîn decît tine, mamă,
ci tot așa cum mă știi :
adus puțin din umeri
și aplecat peste întrebările lumii.

Nu știu nici azi pentru ce m-ai trimis în lumină.
Numai ca să umblu printre lucruri
și să le fac dreptate spunîndu-le
care-i mai adevărat și care-i mai frumos?
Mîna mi se oprește : e prea puțin.
Glasul se stinge : e prea puțin.
De ce m-ai trimis în lumină, Mamă,
de ce m-ai trimis?

Trupul meu cade la picioarele tale
greu ca o pasăre moartă.

DE MÎNĂ CU MARELE ORB

variantă

Îl duc de mînă prin păduri.
Prin țară lăsăm în urma noastră ghicitori.
Din cînd în cînd ne odihnim în drum.
Din vînăta și mocirloasa iarbă
melci jilavi i se urcă-n barbă.

Zic: Tată, mersul sorilor e bun.
El tace — pentru că-i e frică de cuvinte.
El tace — fiindcă orice vorbă la el se schimbă-n faptă.

Subt bolta aspră de stejar
țînțari îi fac o aureolă peste cap.
Și iar plecăm.
De ce a tresărit?
Tată orb, fii liniștit, în jur nu e nimic.
Doar sus o stea
de cerul ei c-o lacrimă de aur se desparte.

Subt frunze nalte mergem mai departe, tot mai departe.
Dihănii negre
ne adulmecă din urmă
și blînde mîncă țărna
unde am călcat și unde-am stat.

AMINTIRE

Unde ești astăzi, nu știu.
Vulturi treceau prin Dumnezeu deasupra noastră.
Alunec în amintire, e-așa de mult de-atunci!
Pe culmile vechi unde soarele iese din pământ,
privirile tale erau albastre și-nalte de tot.
Zvon legendar se ridica din brazi.
Ochi atotînțelegător era iezerul sfînt.
În mine se mai vorbește și astăzi despre tine.
Din gene, ape moarte mi se preling.
Ar trebui să tai iarba,
ar trebui să tai iarba pe unde-ai trecut.
Cu coasa tăgăduirei pe umăr
în cea din urmă tristețe mă-ncing.

FIICA PĂMÎNTULUI JOACĂ

Spre dimineţile tale rîd,
soare vechi, soare nou.
Paseri aprinse se zbat prin văzduh.
Cine mă cheamă, cine m-alungă?
A-la-la! E-la-la!

Subt gliile verzi o biserică este.
Acum o mie de ani
s-a scufundat în pămînt.
Şapte popi ţin şi azi
liturghie în ea pentru dracu.
E-la-la! Pentru dracu.

Muritori uriaşi, muritori pitici,
ţărîna de pe călcîie mi-o scutur
de crucile-nfipte pe casele voastre.
Clopotele să se tragă-ntr-o dungă.
Nimeni să nu mă ajungă.
A-la-la! E-la-la!

De-acuma joc. Fiica pămîntului
sînii şi-i îngrădeşte cu spini.
Se prăpădesc de vedenie
popii luminii,
popii adîncului.

AM ÎNȚELES PĂCATUL CE APASĂ PESTE CASA MEA

Am înțeles păcatul ce apasă peste casa mea
ca un mușchi strămoșesc.
O, de ce am tălmăcit vremea și zodiile
altfel decît baba ce-și topește cînepa în baltă?
De ce am dorit alt zîmbet decît al pietrarului
ce scapără scîntei în margine de drum?
De ce am rîvnit altă menire
în lumea celor șapte zile
decît clopotarul ce petrece morții la cer?
Dă-mi mîna ta trecătorule, și tu care mergi,
și tu care vii.
Toate turmele pămîntului au aureole sfinte
peste capetele lor.
Astfel mă iubesc de-acum :
unul între mulți,
și mă scutur de mine însumi
ca un cîne, ce-a ieșit dintr-un rîu blestemat.
Sîngele meu vreau să curgă pe scocurile lumii,
să-nvîrtă roțile
în mori cerești.

Sunt tremur de fericire :
ziua întreagă deasupra mea
puterile păsărești au arătat în triunghiuri
spre ținte luminoase.

LUCRĂTORUL

Te irosești în încordări de arc
lîngă roțile mari de oțel.
Strivești între degete sînii materiei.
Îți sunt de păcură mînile și afumate zorile.
Lucrătorule, cu șorțul de piele albastră,
pentru tine mașinile cîntă
mai frumos decît privighetorile.

Lucrătorule, cu șorțul de piele albastră,
tu știi că frumoase sunt
numai lucrurile ieșite din puteri omenești.
Tu știi că nici o stea
n-a fost făcută de mîna ta,
și-ți zici : orice-ar spune prea mulții
gureșii poeți,
nici o stea nu-i frumoasă.

Din fîntîni sfredelite-n osia planetei
îți scoți gălețile de foc.
Nu te cunosc, nu mă cunoști,
dar o lumină alunecă
de pe fața ta pe fața mea,
fără să vreau m-alătur bunei tale vestiri
și-o strig în sfintele vînturi.

PE APE

Porumbii mi i-am slobozit
să-ncerce pajiștea cerului,
dar sfîșiați de vînturi
se-ntorc înapoi. Pe vatra corăbiei
inima mi-o-ngrop subt spuză,
să-și țină jăratecul. Paserea focului
nu-mi fîlfîie peste pereți.
Dăinuie veșnic potopul.
Niciodată nu voi ajunge
s-aduc jertfa subt semnul înalt
al curcubeului magic.

Pentru un fagure sterp
mi-am ucis stupii flămînzi.
Cel din urmă dobitoc
cu-nțelepciune s-a prăpădit.
Ochiul său profetic deschis
e singura veste prin neguri.
În mare rămîne muntele Ararat,
de-a pururi fund de ape,
tot mai adînc,
tot mai pierdut
fund de ape.

FIU AL FAPTEI NU SUNT

Fără de număr sunteți fii ai faptei
pretutindeni pe drumuri, subt cer și prin case.
Numai eu stau aici fără folos, nemernic,
bun doar de-nnecat în ape.

Totuși aștept, de mult tot aștept
vreun trecător atotbun și-atotdrept
ca să-i spun:
O, nu-ți întoarce privirea,
o, nu-mi osîndi nemișcarea.
Cresc între voi, ci umbrit de mînile mele
misticul rod se rotunjește în altă parte.
Nu mă blestemați, nu mă blestemați!

Prieten al adîncului,
tovarăș al liniștei,
joc peste fapte.
Cîteodată prin fluier de os strămoșesc
mă trimit în chip de cîntec spre moarte.

Întrebător fratele mă privește,
mirată mă-ntîmpină sora,
dar încolăcit la picioarele mele
m-ascultă și mă pricepe prea bine
șarpele cel cu ochii de-a pururi deschiși
spre-nțelepciunea de dincolo.

CUVÎNTUL DIN URMĂ

Arendaș al stelelor,
străvechile zodii
mi le-am pierdut.
Viața cu sînge și cu povești
din mîni mi-a scăpat.
Cine mă-ndrumă pe apă?
Cine mă trece prin foc?
De paseri cine mă apără?

Drumuri m-au alungat.
De nicăieri pămîntul
nu m-a chemat.
Sunt blestemat!

Cu cînele și cu săgețile ce mi-au rămas
mă-ngrop,
la rădăcinile tale mă-ngrop,
Dumnezeule, pom blestemat.

SEMNE

Porumbii-prooroci își scaldă
aripile înnegrite de funingine
în ploile de sus.
Eu cînt —
semne, semne de plecare sunt.

Din orașele pămîntului
fecioare albe vor porni
cu priviri înalte către munți.
Pe urma lor vor merge tineri goi
spre sori păduratici,
și tot ce e trup omenesc va purcede
să mai învețe o dat'
poveștile uitate ale sîngelui.

Mi-am pecetluit cu ceară casa,
să nu mai întîrziu
unde jocuri și răstigniri
n-or mai trece pe uliți
și nici o adiere de om
din veac în veac pe subt bolți.
Poduri vor tăcea.
Din clopote avîntul va cădea.

Din depărtatele sălbăticii cu stele mari
doar căprioare vor pătrunde în orașe,

să pască iarba rară din cenușă.
Cerbi cu ochii uriași și blînzi
intra-vor în bisericile vechi.
cu porțile deschise,
uitîndu-se mirați în jur.

Lepădați-vă coarnele moarte,
bătrînilor cerbi,
cum pomii își lasă frunza uscată,
și-apoi plecați:
aci și țărîna învenînează,
aci casele au încercat cîndva
să ucidă pe copiii omului.
Scuturați-vă de pămînt
și plecați,
căci iată—aci vinul nebun al vieții
s-a scurs în scrum,
dar orice alt drum duce în poveste,
în marea, marea poveste.

LAUDA SOMNULUI

1929

BIOGRAFIE

Unde și cînd m-am ivit în lumină, nu știu,
din umbră mă ispitesc singur să cred
că lumea e o cîntare.
Străin zîmbind, vrăjit suind
în mijlocul ei mă-mplinesc cu mirare.
Cîteodată spun vorbe cari nu mă cuprind,
cîteodată iubesc lucruri cari nu-mi răspund.
De vînturi și isprăvi visate îmi sunt ochii plini.
De umblat, umblu ca fiecare :
cînd vinovat pe coperișele iadului,
cînd fără păcat pe muntele cu crini.

Închis în cercul aceleiași vetre
fac schimb de taine cu strămoșii,
norodul spălat de ape subt pietre.
Seara se-ntîmplă mulcom s-ascult
în mine cum se tot revarsă
poveștile sîngelui uitat de mult.
Binecuvînt pînea și luna.
Ziua trăiesc împrăștiat cu furtuna.

Cu cuvinte stinse în gură
am cîntat și mai cînt marea trecere,
somnul lumii, îngerii de ceară.
De pe-un umăr pe altul
tăcînd îmi trec steaua ca o povară.

SOMN

Noapte întreagă. Dănțuiesc stele în iarbă.
Se retrag în pădure și-n peșteri potecile,
gornicul nu mai vorbește.
Buhe sure s-așează ca urne pe brazi.
În întunericul fără de martori
se liniștesc păsări, sînge, țară
și aventuri în cari veșnic recazi.
Dăinuie un suflet în adieri,
fără azi,
fără ieri.
Cu zvonuri surde prin arbori
se ridică veacuri fierbinți.
În somn sîngele meu ca un val
se trage din mine
înapoi în părinți.

FUM CĂZUT

S-aude zbor scurt și zadarnic
de gîște peste pajiști reci.
Undeva, un cîntec se pătrunde
de chemări de veci.
Un fluier seacă, altul nu s-arată.
Aleluia, privirea mi se umple de păsări și vînt,
vieții nu i-am rămas dator nici un gînd
dar i-am rămas dator viața toată.
Cu mișcări oprite ades
văd bolți prăbușite în apă.
Din frunzele satului ies
ca dintr-o biblică șatră.
Aleluia, astăzi ca niciodată
sunt fratele obosit
al cerului de jos
și-al fumului căzut din vatră.

PARADIS ÎN DESTRĂMARE

Portarul înaripat mai ține întins
un cotor de spadă fără de flăcări.
Nu se luptă cu nimeni,
dar se simte învins.
Pretutindeni pe pajiști și pe ogor
serafimii cu părul nins
însetează după adevăr,
dar apele din fîntîni
refuză gălețile lor.
Arînd fără îndemn
cu pluguri de lemn,
arhangheli se plîng
de greutatea aripelor.
Trece printre sori vecini
porumbelul sfîntului duh,
cu pliscul stinge cele din urmă lumini.
Noaptea îngerii goi
zgribulind se culcă în fîn :
vai mie, vai ție,
păianjeni mulți au umplut apa vie,
odată vor putrezi și îngerii sub glie,
țărîna va seca poveștile
din trupul trist.

PASĂREA SFÎNTĂ

Întruchipată în aur
de sculptorul C. Brâncuși

În vîntul de nimeni stîrnit
hieratic Orionul te binecuvîntă,
lăcrimîndu-și deasupra ta
geometria înaltă și sfîntă.

Ai trăit cîndva în funduri de mare
și focul solar l-ai ocolit pe de-aproape.
În păduri plutitoare-ai strigat
prelung deasupra întîielor ape.

Pasăre ești? Sau un clopot prin lume purtat?
Făptură ți-am zice, potir fără toarte,
cîntec de aur rotind
peste spaima noastră de enigme moarte.

Dăinuind în tenebre ca în povești,
cu fluier părelnic de vînt
cînți celor ce somnul și-l beau
din macii negri de subt pămînt.

Fosfor cojit de pe vechi oseminte
ne pare lumina din ochii tăi verzi.
Ascultînd revelații fără cuvinte
subt iarba cerului zborul ți-l pierzi.

Din văzduhul boltitelor tale amiezi
ghicești în adîncuri toate misterele.
Înalță-te fără sfîrșit,
dar să nu ne descoperi niciodată ce vezi.

ECHINOCȚIU

Semne verzi subt șovăiri solare
ieși soră să vezi pe ogor.
Popi negri vestind sub pămînturi soarele
cu fluiere greierii umblă
pînă-n pragul sicrielor
și-acolo mor.
Pe-aici, afară din oraș, și ieri am fost
să iscodim învierile în fața porților.
Îndrăznește soră, ah soră, să nu suspini.
Într-o singură zi mugurii și iarba au crescut
repede ca unghiile și părul morților.
Făpturi, care-ați fost, unde vă țineți?
Nu le călca soră luminile — dediței vineți.

ÎN MUNȚI

Lîngă schit miezul nopții găsește
făpturi adormite-n picioare. Duhul mușchiului
umed
umblă prin văgăuni.
Din răsărit vin fluturi cît buhele
să-și caute în focuri cenușa.
La rădăcinile brazilor, lîngă blestemul cucutelor
ciobanul pune pămînt
peste mieii uciși de puterile codrului.
Peste muche trecînd,
fetele stînilor—își freacă de lună umerii goi,
aventura lor se pătrunde suprafirească
de pulberea luminos stîrnită din disc ca un roi.
Cai galbeni și-adună sarea vieții din ierburi.
Mocnind subt copaci Dumnezeu se face
mai mic
să aibă loc ciupercile roșii
să crească subt spatele lui.
În sîngele oilor noaptea pădurii e vis lung
și greu.

Pe patru vînturi adînci
pătrunde somnul în fagi bătrîni.
Subt scut de stînci, undeva
un bălaur cu ochii întorși spre steaua polară
visează lapte albastru furat din stîni.

ORAȘ VECHI

Noapte. Urnirea orelor
se-mplinește fără îndemn.
Taci, — arătătoare se-opresc
suspinînd pe ultimul semn.

Subt porți ființele somnului
intră — cîni roșii și griji.
Pe uliți — subțire și-naltă
ploaia umblă pe cataligi.

Vînt vechi și lung între ziduri
mai scutură luturi și fier.
Mari semeni de altădată
o clipă s-arată și pier.

Turn negru stă în picioare
și-și numără anii învins.
Taci, că sfîntul de piatră
aureola în noapte și-a stins.

ÎN JOCUL ÎNTOARCERII

Pe marginea Vistulei
sămănătorii se uită pierduți în sorburi.
O, pe subt ziduri și-n scorburi
cîte jivinii și șoapte!
Acum o mie de ani
cronicar eram aici unui noroc schimbăcios,
cronicar român fugit spre miazănoapte.

Pe marginea Vistulei
mi-am îngropat în nisip voievodul.
Fără sfîrșit, iară și iară,
i-a dat prin tîmple și degete rodul.
Aci e și turnul cu punțile trase.
Cocoșul de fier m-amintește c-un strigăt
de cîte ori străbune furtuni și galbene vînturi
trec peste case.

PEISAJ TRANSCENDENT

Cocoși apocaliptici tot strigă,
tot strigă din sate românești.
Fîntînile nopții
deschid ochii și-ascultă
întunecatele vești.
Păsări ca niște îngeri de apă
marea pe țărmuri aduce.
Pe mal — cu tămîie în păr
Isus sîngerează lăuntric
din cele șapte cuvinte
de pe cruce.
Din păduri de somn
și alte negre locuri
dobitoace crescute-n furtuni
ies furișate să bea
apă moartă din scocuri.
Arde cu păreri de valuri
pămîntul îmbrăcat în grîu.
Aripi cu sunet de legendă
s-abat înspăimîntate peste rîu.

Vîntul a dat în pădure
să rupă crengi și coarne de cerbi.
Clopote sau poate sicriile
cîntă subt iarbă cu miile.

ASFINȚIT

Peste-aceleași arătări și-aceleași case
clopot de sear-aud. Și stau în cruce
cu o zi sub cer pierdută.
Prin ani subt poduri se depărtează
ce focuri vechi? ce nouă plută?

Printre ziduri ceasul umbrelor mă-ncearcă.
Se desface — care poartă?
Se deschide — care ușă?
Ies vîrstele și-mi pun pe cap
aureolă de cenușă.

Întîrziind subt vremi schimbate,
îmi taie drumul — care prieten?
Îmi taie pasul — ce vrăjmaș?
Ah, pasărea Foenix ca altădată
nu mai zboară peste oraș.

CAP APLECAT

Mă îndemn să fiu
și o clipă mai sînt.
Undeva pe cîmp
a murit fratele vînt.

Toamna sîngerează
peste un mers bătrîn.
Printre umbre prelungi
rostul mi-amîn.

Spre nu știu ce sfîrșit
un zbor s-a întins.
Cu pîlpîit de sfeșnic
un copac s-a stins.

În fîntînă mi-aplec
gînd și cuvînt.
Ceru-și deschide
un ochi în pămînt.

ELEGIE

Tremură aceeași apă și frunză
la bătăile aceluiași ceas.
În ce tărîm și-n ce somn te-ai oprit?
Cerească subt ce iarb-ai rămas?

Se revarsă în mine drumurile
toate pe cari ai umblat.
Oglinda-ți mai păstrează chipul
și după ce-ai plecat.

Fără gînd, fără-ndemn, fără glas,
cu mîneca șterg ochiuri ude.
Un vecin prin zidul meu aude
răbdarea neagră a aceluiași pas.

NOAPTE ECSTATICĂ

Adînc subt bătrînele
verzile zodii —
se trag zăvoarele,
se-nchid fîntînile.

Așează-ți în cruce
gîndul și mînile.
Stele curgînd
ne spală țărînile.

DRUMURI

Cetate de veac, prăsilă de painjeni verzi
subt mușchi și scocuri. —
Pe turn între semnele ceasului, gînditor
timpul stă. O vrabie umblă pe-arătător.

Subt bolți de nicăiri niciun ecou.
Părul tău joacă în vîntul
pe care l-am întîlnit ieri în alt oraș
și care ne-a ajuns din nou.

PERSPECTIVĂ

Noapte. Subt sfere, subt marile,
monadele dorm.
Lumi comprimate,
lacrimi fără de sunet în spațiu,
monadele dorm.

Mișcarea lor — lauda somnului.

DRUMUL SFÎNTULUI

«Fetele au îndrăgit balaurul»
(Motiv de poveste)

Pe cal turnat în oțele
Sfîntul Gheorghe caută semne
de drum — și în vînt
se oglindește pe rînd
în ape sfinte și rele.

Cînd numai umbră,
cînd numai om,
binecuvîntă pînea pe cîmpuri,
binecuvîntă vinul pe dealuri,
lovește pinteni de pom.

Mai tare strînge frîul de fier.
Fîlfîie peste șapte hotare
sălbaticul cer.
Subt planete galbene și fără de lege
se oprește și nu înțelege:
calul și-a pierdut potcoava de trei ori,
în urma lui copaci rămîn
cu cuiburi goale subțiori.

Duh vechi îi cîntă
mulcom subt tîmplă,
și-i schimbă-n legendă
tot ce se-ntîmplă.

Lîngă fîntîna secată de fulger
o fată îi iese în drum :
Sfîntule, cum să ți-o spun?
Sfîntule, mai departe nu te duce,
că toate fecioarele
în sate și pe livezi
te blestemă cu oase puse în cruce
să ți se frîngă sulița în solzii verzi,
aureola — cerc de aur
în fîntîna de balaur —
să ți-o pierzi.

Dar înalt ca de jertfă un fum
Sfîntul Gheorghe pornește iar.
La cumpăna apelor
bălaurul ascultă spre hotare deșarte
și-și lipește urechea de drum,
s-audă și mai departe.

Pe cal turnat în oțele,
Sfîntul Gheorghe caută semne
de drum și în vînt
se oglindește pe rînd
în ape sfinte și rele.

PEISAJ TRECUT

Castelul e-același,
în aer și-n apă.
Trecutul pe poartă
copoii și-i scapă.

Crini umblă pe-un drum
de căutări jucăușe
parcă-și duc în potire
viitoarea cenușe.

Scăpat dintr-o stemă
tăiată în poartă,
un uliu tîlcuiește
rotire de soartă.

Stuparul ceresc peste
ciuturi se-ndoaie,
în mierea fîntînilor
barba și-o-nmoaie.

Zăbovește prin rostul
grădinilor pajul.
Un zbor de lăstun
iscălește peisajul.

VEAC

Umblă mașinile subpământești. În nevăzut,
peste turnuri
intercontinentale zvonuri electrice.
De pe case antenele pipăie spații
cu alte graiuri și alte vești.

Semnale se-ncrucișează albastre prin străzi.
În teatre strigă luminile, se exaltă libertățile
insului.
Se profețesc prăbușirile, sfîrșesc în sînge
cuvintele.
Undeva se trage la sorți cămașa învinsului.

Arhanghelii sosiți să pedepsească orașul
s-au rătăcit prin baruri cu penele arse.
Dantatoarea albă le trece prin sînge, rîzînd
s-a oprit
pe-un vîrf de picior ca pe-o sticlă întoarsă.

Dar sus, la o mie de metri-nălțime, spre răsărit,
stelele își spun povești prin cetini de brazi,
și-n miez de noapte rîtul mistreților
deschide izvoarele.

IOAN SE SFÎȘIE ÎN PUSTIE

Unde ești Elohim?
Lumea din mînile tale-a zburat
ca porumbul lui Noe.
Tu poate și astăzi o mai aștepți.
Unde ești Elohim?
Umblăm turburați și fără de voie,
printre stihiile nopții te iscodim,
sărutăm în pulbere steaua de subt călcîie
și-ntrebăm de tine — Elohim!
Vîntul fără de somn îl oprim
și te-ncercăm cu nările
Elohim!
Animale străine prin spații oprim
și le-ntrebăm de tine, Elohim!
Pînă în cele din urmă margini privim,
noi sfinții, noi apele,
noi tîlharii, noi pietrele,
drumul întoarcerii nu-l mai știm,
Elohim, Elohim!

CETIRE DIN PALMĂ

La patruzeci de ani — în așteptare
vei umbla ca și-acum printre stele triste
și ierburi,
la patruzeci de ani sugrumîndu-ți cuvîntul
te-i pierde in tine — în căutare.
Prin ani un vînt o să te tot alunge subt cer,
vei mînca miere neagră și aplecat vei tăcea.
La patruzeci ca pe-un țărm vei ajunge,
unde fără-ncetare
vei aștepta să vie la tine celălalt țărm,
jaf veșnic voindu-te pentru păsări
din cealaltă zare.
Pe șaptezeci și șapte de uliți
vei umbla desculț și cu capul gol:
ce sămînță n-a fost în deșert aruncată?
ce lumină n-a fost în zadar cîntată?

TĂGĂDUIRI

Arbori cu crengi tăgăduitor aplecate
fac scoarță în jurul unui lăuntric suspin.
Pe toate potecile zilei
cu surîs tomnatic
se răstignesc singuri
Cristoși înalți pe cruci de arin.

Grele din înălțime cad ciocîrlii
ca lacrimi sunătoare ale dumnezeirii peste ogor.
Pe drumuri pornit
iscodesc semnele
întregului rotund depărtat :
pretutindeni e o tristețe. E o negare. E un sfîrșit.

Pe urmele mele coapte
moartea își pune sărutul galben
și nici un cîntec nu mă îndeamnă
să fiu încă o dată.
Fac un pas și șoptesc spre miazănoapte :
Frate, trăiește tu, dacă vrei.
Mai fac un pas și șoptesc spre miazăzi :
Frate, trăiește tu, dacă vrei.
Din sîngele meu nu mai e nimeni chemat
să-și ia începutul trăirilor,
nu, nu mai e nimeni chemat.

Pe căile vremii se duc și vin
cu pas adînc ca de soartă
albe fecioare și negre fecioare:
îndemnuri cerești
să fim încă o dată,
să fim încă de-o mie de ori,
să fim, să fim!
Dar eu umblu lîngă ape cîntătoare
și cu fața-ngropată în palme — mă apăr:
eu nu! Amin.

ÎNCHEIERE

Frate, o boală învinsă ți se pare orice carte.
Dar cel ce ți-a vorbit e în pământ.
E în apă. E în vînt.
Sau mai departe.

Cu foaia aceasta închid porțile și trag cheile.
Sunt undeva jos sau undeva sus.
Tu stinge-ți lumînarea și-ntreabă-te:
taina trăită unde s-a dus?

Ți-a mai rămas în urechi vreun cuvînt?
De la basmul sîngelui spus
întoarce-ți sufletul către perete
și lacrima către apus.

LA CUMPĂNA APELOR

1933

SAT NATAL

lui Ion Pillat

După douăzeci de ani trec iarăși pe-aceleași
uliți
unde-am fost prietenul mic al țărînii din sat.
Port acum în mine febra eternității,
negru prundiș, eres vinovat.

Nimeni nu mă cunoaște. Vîntul, el singur,
sau plopul
de aur. Plop înălțat de-un fir nevăzut
asemenea fusului.
Nedumerit turnul se va uita două ore în
urma mea,
pînă m-oi pierde din nou subt dunga apusului.

Totul cît de schimbat! Casele toate sunt mult
mai mici
decît le-a crescut amintirea.
Lumina bate altfel în zid, apele altfel în țărm.
Porți se deschid să-și arate uimirea.

Dar de ce m-am întors? Lamura duhului
nu s-a ales,
ceasul meu fericit, ceasul cel mai fericit
încă nu a bătut. Ceasul așteaptă
subt ceruri cari încă nu s-au clădit.

BOALĂ

Intrat-a o boală în lume,
fără obraz, fără nume.

Făptură e? Sau numai vînt e?
N-are nimenea grai s-o descînte.

Bolnav e omul, bolnavă piatra,
se stinge pomul, se sfarmă vatra.

Negrul argint, lutul jalnic și grav
sunt aur scăzut și bolnav.

Piezișe cad lacrimi din veac.
Invoc cu semne uitare și leac.

LUMINA DE IERI

Caut, nu știu ce caut. Caut
un cer trecut, ajunul apus. Cît de-aplecată
e fruntea menită-nălțărilor altădată!

Caut, nu știu ce caut. Caut
aurore, ce-au fost, țîșnitoare, aprinse
fîntîni — azi cu ape legate și-nvinse.

Caut, nu știu ce caut. Caut
o oră mare rămasă în mine fără făptură
ca pe-un ulcior mort o urmă de gură.

Caut, nu știu ce caut. Subt stele de ieri,
subt trecutele, caut
lumina stinsă pe care-o tot laud.

SEMNAL DE TOAMNĂ

O voce ieri din adînc s-a-nălțat,
amară, amară, amară.
Îngeri mulți murind și-au lăsat
lutul în țară.

Un semn pe subt cer ieri s-a dat
în cercul înșelăciunii.
Apoi spre Saturn au plecat
vîntul, lăstunii.

SEPTEMVRIE

Prin ceasul verde-al pădurii
otrăvuri uitate adie.
Cresc lîngă ochiuri ciudate
brînduși cu viață tîrzie.

Cîntecul vechi înc-odată
vrea șipotul să și-l învețe.
În jilavul mușchi mi se-mbie
păreri șterse de tinerețe.

Mari turme cu clopote vin
prin amurgul gorunilor sferici
în codru stîrnind ca un zvon
de trecute pierdute biserici.

Înalt unicorn fără glas
s-a oprit spre-asfințit să asculte.
Subt bolțile-adînci mă omoară
pădurea cu tùlnice multe.

CÎNTĂREȚI BOLNAVI

Purtăm fără lacrimi
o boală în strune
și mergem de-a pururi
spre soare apune.

Ni-e sufletul spadă
de foc stinsă-n teacă.
Ah, iarăși și iarăși
cuvintele seacă.

Vînt veșnic răsună
prin cetini de zadă.
Purces-am în lume
pe punți de baladă.

Străbatem amurguri
cu crini albi în gură.
Închidem în noi un
sfîrșit sub armură.

Purtăm fără lacrimi
o boală în strune
și mergem de-a pururi
spre soare apune.

Răni ducem — izvoare —
deschise subt haină.
Sporim nesfîrșirea
c-un cîntec, c-o taină.

MUNTE VRĂJIT

Intru în munte. O poartă de piatră
încet s-a închis. Gînd, vis și punte mă saltă.
Ce vinete lacuri! Ce vreme înaltă!
Din ferigă vulpea de aur mă latră.

Jivine mai sfinte-mi ling mînile: stranii,
vrăjite, cu ochii întorși se strecoară.
Cu zumzet prin somnul cristalelor zboară
albinele morții, și anii. Și anii.

PLAJĂ

Platanii suri și cedrii-n mare
semințiile și-adapă.
În larguri vinetele brazde
se-ntind subt pluguri mari de apă.

Văzduh și port, pescari și vameși
au ațipit în spațiul cald.
Vîntul alb c-un ochi se caută
de-aici pe țărmul celălalt.

Ins pierdut în ceasul rar,
mă uit prin spinii de la ușă,
oameni goi zac în nisip,
tăcuți, ca-n propria lor cenușă.

În joc cu piatra cîte-un val
și-arată solzii de pe pîntec.
Între slavă și veninuri
mă-ncearcă boală ca un cîntec.

SEARĂ MEDITERANEANĂ

Faruri ghicite
pe mare dau semn.
Viespii se-nchid în
cristale de lemn.

Se strînge în țărnă
de nu știu ce chin,
ca o mînă crispată,
amarnicul spin.

Adie sud cald
prin urnele sparte,
prin sîngele meu,
prin fluier departe.

Din Hades cîntînd
privighetorile vin,
s-așează pe masă
'ntre pîne și vin.

HOTAR

Calea-lactee abia ghicită se pierde
scrisă în noapte fierbinte și calmă,
ca linia vieții runic săpată
într-o imensă zăbavnică palmă.

Pașnic ca untdelemnul cel veșnic
se scurge subt bolți Aheronul.
Acum ah de trecere cine va-ncepe cîntarea?
Acum ah negrele ape cui îi dau tonul?

Pescărușii speriați din tenebre se-nalță
cînd luntrea cu umbre alunecă iară.
Suflete-n zbor de frunte mi se lovesc
zbîrnăind ca rădăștile-n vară.

Totul e împlinit. De șapte ori răsucit
răsuflă în somn Aheronul.
Acum ah de trecere cine va-ncepe cîntarea?
Acum ah negrele ape cui îi dau tonul?

VRAJĂ ȘI BLESTEM

Pe creasta nopții moara seacă
macină lumină-n gol.
Lopeți se-nalță și s-apleacă.

Războiul după ușă pus
țese singur — vezi suveica?
Fă o cruce spre apus!

Fîntînile la uliți rele
găleți coboară și ridică
'n cerul jefuit de stele.

Cuiburi în copaci s-aprind
ca de-o mînă. Ard cu flăcări.
Auzi ouăle pocnind.

Duhul răului tot vine
'n sat nelocuit, să pască
iarba morților de bine.

În satul vechi de lîngă lună
uși se-nchid, uși se deschid.
Umbra mea cade pe zid.

TRENUL MORȚILOR

Cît e noaptea-n lung și-n lat
nu s-aude un lătrat.
Colo numai dintre spini,
pîn' la stelele-n vecini
licuricii dau lumini.

Licuricii cu lămpașe
semne verzi dau spre orașe
pentr-un tren care va trece
prin văzduhul mare, rece.
Pentr-un tren care-a veni,
nimeni nu-l va auzi.

CEREASCĂ ATINGERE

Ce arătare! Ah ce lumină!
Stea alb-a căzut în grădină,

necăutată, neașteptată : noroc,
săgeată, floare și foc.

În iarbă înaltă, în mare mătasă
căzu din a veacului casă.

S-a-ntors ah în lume o stea.
Mi-s mînile arse de ea.

ÎNTREBĂRI CĂTRE O STEA

Stea, care subt carul cel mare abia licărești,
nedumerită-ntre șapte lumini, a cui stea ești?

Ești steaua lui Verde-mpărat — duhul
nemîntuit?
Ce sărbătoare scutești? Ce ceas împlinit?

Aperi un mare mormînt, sau vreo apă
vindecătoare?
Păzești un norod, o cetate, sau numai o floare?

Peste ce suflet, peste ce sfinte recolte
veghezi mistuită subt vinete bolte?

De ești a mea, păzindu-mi anul și vatra,
n-aruncă nimenea după tine cu piatra?

RUNE

În chip de rune, de veacuri uitate,
poart-o semnătură făpturile toate.
Slăvitele păsări subt aripi o poartă
'n liturgice sboruri prelungi ca viața.
În slujba luminii, urnă fără de toartă,
luna și-o ține ascunsă pe fața
vrăjită să nu se întoarcă.

Stane de piatră, jivine, cucută
poart-o semnătură cu cheie pierdută.
Pecete tăinuită de două ori —
fată de foc, arătare, care pe țărm
ridici acum brațele peste mare,
o porți subsuori.

Rune, pretutindeni rune,
cine vă-nseamnă, cine vă pune?
Făpturile toate, știute și neștiute,
poart-o semnătură — cine s-o-nfrunte?
Crinii muntelui — subtlunari —
și-o duc neajunsă pe creștet.
Subt ceruri mumele-o poartă pe frunte.

NAȘTERE

Făptură nouă, iată, pe frunte
întîia lumină te-a uns!
Pe noi repede soartă ne mînă —
tu fără pas ne-ai ajuns.

Făptură de nicăiri coborîtă-n
imperiul mumei,
auriu, tînăr, proaspăt ulcior
rupt din coastele humei!

Griji, biruințI și uimiri încercînd,
în preajma ta sta-vom ades.
Dura-vei în noi o lumină, mare ca-ncrederea,
cu care tu azi ne-ai ales.

Sus stelele cele mai treze
aprind cărbuni de diochi.
Subt strașina vremii vei crește
încet, ca o lacrimă-n ochi.

ARHANGHEL SPRE VATRĂ

Mă-ntorc de acum ca
albina spre stup,
cu harul subt àripi
cu-amurgul în trup.

Pe cumpăna lumii
o zi se înclină
plină de fapte
și fără de vină.

De cîte ori calc
prin brazda bătută,
buzele humei
pe tălpi mă sărută.

Mă-ntorc de acum spre
vatra-n lumină.
Adîncile mele
orzuri se-nchină.

LA CUMPĂNA APELOR

Tu ești în vară, eu sunt în vară. În vară pornită
către sfîrșit, pe muche-amîndoi la cumpăna
apelor.
Cu gînd ducăuș — mîngîi părul pămîntului.
Ne-aplecăm peste stînci, subt albastrul
neîmplinit.

Privește în jos! Privește-ndelung, dar să nu
vorbim.
S-ar putea întîmpla să ne tremure glasul.
Din poarta-nălțimei și pînă-n vale
îmbătrînește, ah cît de repede, apa. Și ceasul.

E mult înapoi? Atîta e și de-acum înainte,
cu toate că mult mai puțin o să pară.
Ne-ascundem — stins arzînd — după năluca
de vară.
Ne-nchidem inima după nespuse cuvinte.

Poteca de-acum coboară ca fumul
din jertfa ce nu s-a primit. De-aici luăm
iarăși drumul
spre țărna și valea, trădate-nmiit
pentr-un cer chiemător și necucerit.

STĂ ÎN CODRU FĂRĂ SLAVĂ

Stă în codru fără slavă
mare pasăre bolnavă.

Naltă stă sub cerul mic
și n-o vindecă nimic,

numai rouă dac-ar bea
cu cenușă, scrum de stea.

Se tot uită-n sus bolnavă
la cea stea peste dumbravă.

DIN ADÎNC

Mamă, — nimicul — marele! Spaima de marele
îmi cutremură noapte de noapte grădina.
Mamă, tu ai fost odat' mormîntul meu.
De ce îmi e așa de teamă — mamă —
să părăsesc iar lumina?

COLINDĂ

pentru Dorli

Doarme colo în poiată
pruncușor fără de tată.
Și măicuța mama lui
se tot plînge boului
c-a născut în Vifleim,
n-are scutece de in,
n-are apă, n-are fașă,
nici opaiț, nici nănașă.
Iosif cercul de pe cap
în cuier și l-a lăsat
și-a plecat unde-a plecat
ca să-l latre cînii-n sat.
Noaptea-i neagră, ceasu-i lung,
stă măicuța lîngă prunc.
Să le ție de urît
înger-nalt s-a coborît.
Și în noapte înadins
degetul și l-a aprins.
Arde îngerul lui Dumnezeu
ca o lumînare de său.

URSUL CU CRIN

Se odihnește subt prunii bisericii, adulmecă
arhaicul vînt. O fată i-a pus ieri în brațe
un crin.
Va mai trece printr-o mie de sate.
I se va-ntinde prescură, pe drumuri stropite
cu vin.

Bolnavii de oase din cele o mie de sate
în cale-i s-așternu. El îi calcă de rău. Și de
bine
el joacă, vorbe uitate spunînd lîngă umerii lor.
Spre seară boala iese din casă, din gînd și
din vine.

Are-un mers larg, cînd purcede, ca de-mpărat.
Chihlibar — miez galben — poartă subt
fruntea-n apus.
Cu mînile — în stînga și-n dreapta — pare
că veșnic
și-ar împărți pădurile, ce le are în țara de sus.

HAIDUCUL

Intră în codru, în patria verde.
Mai stă o clipă cu mîna în barbă.
Gîndește aiurea, la aur, la sînge,
și-și face inele de iarbă.

Va trebui să taie de-acum
potecile toate de-a-curmezișul.
S-a pierde în munte, s-a pierde,
uitîndu-și de mumă și moarte.

S-a duce tot mai adînc, pînă unde
se-nchid toamna șerpii subt stîncă.
Va să desferece duhul pădurii
și șipote negre cari cîntă.

N-o să-l mai vadă nimeni cu anii.
Numai de sus pretutindeni
l-a dovedi cu țipăt uliul
și buha cu scurte jelanii.

ȚARĂ

Pe dealuri se-nalță solare
podgorii albastre și sonde.
Rîuri spre alte seminții
duc slava bucatelor blonde.

Țara și-a-mpins hotarele
toate pînă în cer.
Pajuri rotesc — minutare în veșnicul ceas —
peste cîmp și oier.

Fluturînd în veșminte
de culoarea șofranului,
ard fetele verii ca steaguri
în vîntul și-n rîsetul anului.

LA CURȚILE DORULUI

1938

LA CURȚILE DORULUI

Prin vegherile noastre — site de in —
vremea se cerne, și-o pulbere albă
pe tîmple s-așează. Aurorele încă
se mai aprind, și-așteptăm. Așteptăm
o singură oră să ne-mpărtășim
din verde imperiu, din raiul sorin.

Cu linguri de lemn zăbovim lîngă blide,
lungi zile pierduți și străini.
Oaspeți suntem în tinda noii lumini
la curțile dorului. Cu cerul vecini.

Așteptăm să vedem prin columne de aur
evul de foc cu steaguri pășind,
și fiicele noastre ieșind
să pună pe frunțile porților laur.

Din cînd în cînd cîte o lacrim-apare
și fără durere se-ngroașă pe geană.
Hrănim cu ea
nu știm ce firavă stea.

ANI, PRIBEGIE ȘI SOMN

Anii se vor lungi
încet, încet, cu tot mai mari pași
de la oraș la oraș.
Mă opresc cu ochii în huma săracă,
mi se pare că anii aceștia
de osteniri fără zare,
de rătăciri și aureole amare,
vor ține pînă la urmă,
ca un vînt ce mă-mbracă
și-mi zvîntă ființa.

Acestui cutreier nu-i chip să-i dărui
temeiul promis
și mersul de-un mal să-l anin,
subt călcîie
nu se ivește țărîna și piatra,
ce mi se cuvin.
Cum steaua nu are deasupra mea
nici un nume,
n-o pot ruga
nici să se stingă, nici să rămîie.

Pîn' la cercul de miazănoapte,
unde auzi scîrțîind în viforniță
osia bolții, umblat-am prin feluri de locuri.

Subt semn capricornic
răzbii printre pinii cu umbra zgîrcită.
Seminții, pretutindenea altele,
aprind alte focuri,
și soarele-mpinge alt ornic.
Fîlfîind ca din steaguri
cu zarișteа-ntreagă,
soarta își face cu mine jocul potrivnic.
Un negru noroc prin văzduhuri străine
îmi ține de strajă,
nu mă dezleagă.

Văd anii crescînd și pașii lungind
peste toate văile, muchile, iernile, verile,
peste toate clopotele și toate tăcerile.
Podișul m-alungă, șesul mă cere, tot altul.
Singură vatra nu mi-e-ngăduită,
și cum aș slăvi scînteia-mpămîntenită,
cenușa și pravila, fumul — înaltul!
Stau acu iarăși cu fața spre țară.
Întoarcerea va să rămînă un vis,
să nu calc o nespusă poruncă,
sau poate fiindcă făpturii așa-i este scris.
Numai noaptea, în fiece noapte
somnul mai vine,
sosindu-mi din depărtatele plaiuri,
mi-aduce un pic de-ntuneric,
ca un pumn de țărînă din patria mumelor,
din cimitire de raiuri.

ANNO DOMINI

Intrat-a noaptea-n burg, fără de vamă,
și-i dat să ningă iar sub ore sure.
Tînjesc pe streșinile catedralei
medievale duhuri de pădure.

Bătaia ceasului stîrnește liliacul
din somnul lung, în care s-așezase.
Cenușa îngerilor arși în ceruri
ne cade fulguind, pe umeri și pe case.

LÎNGĂ CETATE

Nebunul cetății spre turn
privește, călcînd pe coturn.
Ce spornic e timpul, ce lin
prin noi strecuratul venin!

Bang-bang! Cît de bine ar fi
cetatea să uite o zi
că ceasul îi este stăpîn!
Dar ornicul bate bătrîn.

Izbînzile cui n-au căzut?
Și inima cui n-a tăcut?
Ah, luntrele toate spre-apus
un val aherontic le-a dus!

ÎN PREAJMA STRĂMOȘILOR

Pe lespezi dacă te-apleci
auzi scarabei sărutînd părinteștile luturi,
crengile noastre căzute-n adînc, în ținuturi
amare și reci.

Pe lespezi urechea de-o pui, audu-se viermii,
cu freamăt porniți pe căile vremii
cu carnea noastră să se cuminece
pe rînd în nouă duminece.

CORBUL

Cîmp alb. Descinde-ntrupat din funingeni
un corb. Îl vezi, fetița mea, Ana?
În toamnă pe-aici se stingea aurie povestea,
țîșnea veverița, cădea castana.

Corbul își măsură pasul, scrie-n zăpadă
nou testament, sau poate o veste cerească,
pentru cineva care ar trece prin țară
și n-a uitat de tot să cetească.

Noi oamenii, noi am uitat.

IEZERUL

În pîlnia muntelui iezerul netulburat
ca un ochi al lumii, ascuns, s-a deschis.
Oglindește un zbor prea înalt și ceasul
curat, ce i-a fost odată promis.

Cată lung Ochiul spre Nord și spre vîrste,
și mulcom apoi spre vînătul cer.
Visează-n amiazi despre rodii de aur,
care se coc, senine, în ger.

TREZIRE

Mocneşte copacul. Martie sună.
Albinele-n faguri adună
şi-amestecă învierea,
ceara şi mierea.

Nehotărît între două hotare,
cu vine trimise subt şapte ogoare,
în văzduhuri zmeu,
doarme alesul, copacul meu.

Copacul meu.
Vîntul îl scutură, martie sună.
Cîte puteri sunt, se leagă-mpreună,
din greul fiinţei să mi-l urnească,
din somn, din starea dumnezeiască.

Cine vîntură de pe muncel
atîta lumină peste el?

Ca lacrimi — mugurii l-au podidit.
Soare, soare, de ce l-ai trezit?

BUNĂVESTIRE PENTRU FLOAREA MĂRULUI

Bucură-te floarea mărului, bucură-te!
Uite în preajmă-ți pulberi de aur
ca un nor în aer!
Țîșnesc firele ca dintr-un caier
de pretutindeni și de nicăiri! Nici o făptură
nu-ntreabă. — Polenul căzut în potire
ca un jar îl îndură
toate florile, în dulci suferinți
peste măsură
și peste fire.

Bucură-te floare ca ghiocul
și dumirește-te!
Nu trebuie fiecare
să știm cine-aduce și-mprăștie focul.
Dar vezi, arhanghel sunt, iar tu ești floare,
și dacă-ntrebi, nu pot să tac
și să mă strîng în cingătoare.
Cine-l aduce, caldul, cutremurul? Iată
acesta e Vîntul, nimenea altul. E Vîntul,
nevăzutul voievod
fără trup, fără mîni,
al acestor săptămîni.
Bucură-te, floarea mărului
și nu te speria de rod!

OASPEȚI NEPOFTIȚI

Plecară iarăși voevozii daci
spre miazănoapte, de unde ne veniră,
cu oile și cu bourii.
Și ceilalți, care din răsărit sosiră
cu arapi și cu cămile
de asemeni se înduplecară
mai tîrzior, pe seară.
Fecioara-n marea zarvă nu se miră
că și-a pierdut condurii.
Vrea liniște Maria
după atîțea oaspeți,
vrea liniște de-acu, și bucuria
să fie-a ei, deplină.
Poate mai bine-ar fi
să sufle-n steaua de la poartă,
s-o stingă. Ea singură-i de vină
că sosesc atîția trași-împinși
din patru vînturi cu nechez de soartă.
De-aceeași prea senină
părere e și asinul bătrîn,
ce roade-n petice condurii
găsiți prin paie și prin fîn.
Maria n-avu timpul pînă-acum
nici măcar să-și vază pruncul
de-atîta solie din atîta drum.

S-apleacă peste iesle
și peste lumină Maria.
De dragoste-i țîșnește laptele
în sîni, și-i umezește iia.

CIOCÎRLIA

Cîntă cineva în nori de zi
deodată cu zorile. Cine-o fi?
Cîntă cineva-n văzduh.
E o pasăre? E duh?
Numai el o fi, numai el:
pămînteanul puțintel
cu trupul ca bucatele
mult lăudatele,
cu glasul ca seninul
cu sînge ca aminul.
Numai el poate fi:
Hristosul păsăresc! Cel
ce-n fiecare zi
se-nalță odată,
biruitor fără fier,
din holdă la cer,
și descîntă păcatele
peste toate satele.

SATUL MINUNILOR

Ajuns-am prin pulberi și mirişti
unde răzbat fără sfat numai unii.
Drumeaguri ades ocolit-am prin liniști
după mersul albastru al lunii.

Lîngă fîntînile darului harului
pîlpîie boalele, țipă lăstunii.
Plin este satul de-aromele zeului
ca un cuib de mirosul sălbăticiunii.

Legi răsturnînd și vădite tipare
minunea țîșnește ca macu-n secară.
Cocoși dunăreni își vestesc de pe garduri
dumineca lungă și fără de seară.

BELȘUG

— Negrule, cireșule,
gîndul rău te-mprejmuie.

Jinduiesc la taine coapte
guri sosite-n miez de noapte.

Om și păsări, duhuri, fluturi,
nu așteaptă să te scuturi.

Prea ești plin de rod și vrajă,
vine furul, pune-ți strajă!

— Las' să vie, să culeagă,
Vara mea rămîne-ntreagă.

Stelele deasupra mea
nimeni nu mi le-a fura!

BAZIN ÎNTR-UN PARC

La fața stihiei
peștii s-adună,
cu ochii întorși
se uită la lună.

Suveici de aur,
mici zei de apă,
luînd sfatul lunii,
învață să tacă.

CÎNTECUL BRADULUI

Subt ursa-mare, surpat de bureți,
neatins de om, neajuns de ereți,
bătrîn, bătrîn, în imperiul meu
bradul bărbos străjuiește mereu.

Lichene și buhe și viespi îl cuprind.
Păianjenii sfinți prin cetini se-ntind.
La un veac, tot la un veac, din înalt
mi-l lovește în creștet fulgerul alb.

Stă între zodii și țară un brad.
Sărutate de fulger — crengile ard.
Dar iată, se scutură numai de scrum,
și flamura-i nouă și fără de-ajun!

Mistrețul poveștilor iară și iar
încearcă de scoarță prăsele de var.
Și făr' de-asfințit în imperiul meu,
tînărul brad străjuiește mereu.

1917

Focul tăcu. E zi de odihnă. Privim din tranşee
reţeaua, livada cu flori, şi zdrenţele-n sîrmă.
Simţi Paştile-n linişti. Încă odată cei zece tovarăşi
stăm într-o groapă, asemenea bărcii fără de cîrmă.

Scumpe făpturi, fluturi mulţi năvălesc din apus,
cu-nalte sclipiri jucăuşe, curate.
Trec pe deasupra în pîlcuri, culori salvate
din alt continent, cufundat şi răpus.

Mîne bătaia va-ncepe din nou. Fii inimă—lemn,
cînd fiecare-n tăcere se-ntreabă : care pe munte
cădea-va întîiul? — Cînd fiecare pe cealaltă frunte
ar vrea să citească un semn.

Eu singur le zic : Fiţi liniştiţi! O dată cu zorile
cădea-vor întîi nu oameni, ci florile!
Dediţeii aceştia cu bluze albastre,
păpădii cu coifuri de aur ca ale noastre!

DESTIN

Cocori s-au pornit spre clime de flăcări
în țipăt de-abia auzit peste țară.
Vîslesc prin înalturi, trași parcă-n țeapă
pe-o rază lunară.

Mîne-or ajunge la vaduri. Peste tenebre
trei zile pluti-vor dormind, să nu cadă.
Fulger monosilabic i-arată în noapte
sus, peste mări biruind în baladă.

ASFINȚIT MARIN

Piere în jocul luminilor
saltul de-amurg al delfinilor.

Valul acopere numele
scrise-n nisipuri, și urmele.

Soarele, lacrima Domnului,
cade în mările somnului.

Ziua se curmă, și veștile.
Umbra mărește poveștile.

Steaua te-atinge cu genele.
Mut tălmăcești toate semnele.

Ah, pentru cine sînt largile
vremi? Pentru cine catargele?

O, aventura, și apele!
Inimă, strînge pleoapele!

ESTORIL

Casele cresc în pădurea de pini
albe sau ca șofranul,
lucind pe coline.
Mai potolit oceanul
mîngîie locul sorin.
Largul prieste nălucilor line.

Cu crestele-n arc, doar bătrînii palmieri
se mai leagănă încă
întîrziați în furtuna de ieri.
Îmbrăcată în zîmbet și aur
Cora brodează
subt oleandri, subt alungitele foi.
Timpul ce iese din casă,
cît de ușor l-ai putea prinde iar
să-l rețiI cu un fir de mătasă.

Aceasta e pacea. Pacea, în care
crește imperiul
ceresc printre noi.

ALEAN

lui Bazil Munteanu

De ceasuri, de zile veghez
pe-un galben liman portughez.

Cu zalele-alăturea drept,
cu mînile cruce pe piept.

Doinind aș privi șapte ani
spre cerul cu miei luzitani.

De nu m-ar găsi unde sînt
neliniștea morii de vînt.

De nu aș pieri, supt de-un astru
văzut-nevăzut, în albastru.

BOARE ATLANTICĂ

Cu repezi copite de-argint
în zori măgărușii bat străzile.
Nălucile, cari adineaori erau, se dezmint.

Pe chei se trezesc sibilinele
glasuri. Lumina așteaptă prilejul
să-nnece biserici, corăbii, colinele.

Din portul cu zvon de maree
pescarii sosesc cu povara pe creștet.
În coșuri : țestoase, țipari, curcubee.

Boarea atlantică pipăie morile,
veacul de mijloc, laptele mării,
părul femeilor, scrumul și florile.

În dimineața de roz mărgărint
o inimă, singură și de la sine,
purcede solară prin anotimp.

VÎNZĂTORUL DE GREIERI

Un strigăt în noapte pe bulevard : grilu ! Din cîmp
vînzătorul intrat-a-n oraș pe-un măgar, cu greieri
în păr și pe brațe, ieșiți din corfele pline.
Cată să-i vînză-n piață. Se uită aiurea și tîmp.

Să vînză ar vrea o palmă de luncă-n cetate,
un cîntec mai nou pentru vetre și casă.
Argint viu și negru e roiul — pe umeri.
Grilu, grilu ! Cu sunetul scump, de zare aleasă !

Astfel intrarea și-o fac în oraș prin țipătul
străzilor,
nestînjeniți în cîntare — greierii țării.
Fetița mea singură, Ana lumina, în noapte
i-aude, și-o clipă surîde lunii și mării.

UNICORNUL ȘI OCEANUL

Sfios unicornul s-abate la mal,
privește în larg, spre cea zare, cel val.

S-ar da înapoi cînd unde l-ajunge,
dar taina cu pinteni de-argint îl străpunge.

Pe țărm unicornul, o clipă cît anul,
se-nfruntă-n poveste cu oceanul.

E apă, sau altă ființă, cu plesne,
în care se simte intrînd pîn' la glezne?

Se-nalță de spaimă-n paragini
cînd taina se sfarmă la margini.

COASTA SOARELUI

Frunză verde, dragele
linele colinele
strîng de sus luminile.
Ape cîntă, largele.

Trec pe drum copitele
și prin gînd ispitele.
Pasărea din iniște
sparge bolți de liniște.

Chiparoși ca fusele
'n toate cimitirele
ne abat privirile
către inimi—dusele.

Neclintite-s morile,
gîndul, sarcofagele,
frunza și catargele.
Ard în lume orele.

ÎNTOARCERE

Lîngă sat iată-mă iarăși,
prins cu umbrele tovarăș.

Regăsescu-mă pe drumul
începutului, străbunul.

Cîte-s altfel — omul, leatul!
Neschimbat e numai satul,

dup-atîți Prieri și toamne
neschimbat ca Tine, Doamne.

Aur scutură alunul.
Fluier zice. Cade fumul.

Greierii părinților
mulcom cîntă, mulcom mor.

Cu aroma-i ca veninul
amintește-mi-se-arinul.

Mult mă mustră frunza-ngustă.
Vîntul lacrima mi-o gustă.

NEBĂNUITELE TREPTE

VERSURI NOUĂ

1 9 4 3

MONOLOG

Salută tu — anul! — Răstoarn-apoi brazda
și-ntinde-o visînd pînă-n soare-răsare.
În palma ta rodul cădea-va deplinul,
cum cade la capăt de vrajă — aminul.

Izvoarele toate și focul, trabanții,
îi poartă deasupra, în mînă, Înaltul.
Adaugă tu pasului numai încrederea,
evlavia, grija și saltul.

Salută tu — anul! — Lărgește-ți ființa și peste
cea margine crudă care te curmă.
Vezi, pulberea pragului ține de tine
la fel ca și sfera și luna, din urmă.

Sporește-ți cîntarea precum se cuvine,
dă ceasului înțelepciunea ce-o ai.
Norocul de aur, visatul, sub streșini
ți-l dăruie șarpele casei și zeii din plai.

9 MAI 1895

Sat al meu, ce porți în nume
sunetele lacrimei,
la chemări adînci de mume
în cea noapte te-am ales
ca prag de lume
și potecă patimei.

Spre tine cine m-a-ndrumat
din străfund de veac,
în tine cine m-a chiemat
fie binecuvîntat,
sat de lacrimi fără leac.

AUTOPORTRET

Lucian Blaga e mut ca o lebădă.
În patria sa
zăpada făpturii ține loc de cuvînt.
Sufletul lui e în căutare,
în mută, seculară căutare,
de totdeauna,
și pînă la cele din urmă hotare.

El caută apa din care bea curcubeul.
El caută apa,
din care curcubeul
își bea frumsețea și neființa.

FETIȚA MEA ÎȘI VEDE ȚARA

Frunzuliță ram de laur,
Ană, umbra mea de aur —

Drum pe jos și drum pe sus
din apusuri te-am adus.

Sub pleoape, rosturi — țară —
le culegi întîia oară.

Și te uiți, și vezi, și vezi
anul tînăr prin livezi.

Celor pomi și-acestor mume
le surîzi, le dărui nume.

Vrei să pipăi snopii, sapa,
te uimește graiul, apa.

Frunza-i alta-n lume nouă.
Fluturi, om, poveste, rouă,

zarea albă-n cerc fierbinte,
șerpii prin amurguri sfinte —

tu te miri cum toate, toate
altfel sunt. Ah cum se poate?

Numai luna, rea ori bună,
ți se pare-aceeași lună.

SCHIMBAREA ZODIEI

Așa-mi spuneam încă ieri, mereu :
amintire e numai — a unui ceas
care-a fost —
orice vis pentru mîne.
Lîngă tine nici o lumină, nici o stea, nici un zeu
nu rămîne.

Uită Arcadia! Ceasul ce nu vrea să bată,
nerotunjitul,
neîmplinitul, să-l uiți.
Cu ceața ta spicele n-au legămînt,
la curtea ta nu se umplu ulcioarele,
pînă la tine de-abia străbate cuvînt
din patria
unde domn este soarele.
Basmul e totdeauna la alții,
minunea aiurea și astrul în larguri.
În preajma ta — nu!
În imperiul negurii — Tu
cufundă-te
și-adună-te-n praguri.
Sub zarea joasă și fără pățanii
cu jalea pe umeri perindă-se anii.

Așa-mi spuneam încă ieri, mereu,
călcînd în țărînă peste o floare,

sau peste umbra surprinsă
a vreunui zeu,
ce calea-mi aține, dar nu rămîne.

Încă ieri, numai ieri, doar ieri
mă apăram cu frică
de zodia nouă ce se ridică.

Și azi, dintr-o dată, neașteptat, acest răsărit.
Ce cîntec nemăsurat!
Ca unui orb vindecat
lumea-n lumină mi s-a lărgit.
Puterile mișcă-n zenit.
Deschid porțile: Timp neumblat,
bine-ai venit,
bine-ai venit!

PLEIADĂ

Cat în sus, în noapte sus,
stelele-n pleiadă număr.
Sînt o clipă, alta nu-s —
semne cerului pe-un umăr.
Vînt le iscă, vînt le duce,
cineva le pune-n cruce.
Vînt le-aprinde, vînt le stînge,
mi le-aruncă-n gînd și-n sînge.

Joc de focuri, joc de inimi,
ostenescu-mă să număr
înc-o dată aștri minimi.
Focuri mari și focuri line —
cîte văd, atîtea inimi
bat în spații pentru mine.
Ard în văi și pe coline
inimi mari și inimi line.

ÎNCÎNTARE

Domniță din țară bîrsană,
lumină sunt, inimă, rană.

Trimite-ți-aș veste să știi
veninul cu ce bucurii

pe masă-mi s-amestecă-n cană,
Domniță din țară bîrsană.

Din visuri, născute în zori,
trimite-ți-aș negrele flori.

Dar teama îmi e că le pui
la soare-n răscrucea oricui.

Rămîie, ah toate, în umbră.
Învoaltă minunea lor sumbră

să crească sub stea năzdrăvană.
Lumină sunt, inimă, rană.

DOMNIȚELE

Domnița din basmul acelei cetăți
într-o zi m-a-ntrebat :
«Tu știi — ah, tu nu știi — cine-a fost Uta?»
Amurg, mult mai vechi decît zilnicul soare
apune,
sporea peste turnuri și-n preajma bisericii negre.

Tu știi — ah, tu nu știi ! Cum nu aș ști
pe trecuta
domniță, cealaltă, din slava evului mediu?
Tovarășa umbrelor astăzi, vie cîndva !
Printre armuri, prin surele ganguri
mîndră și albă trăia,
lîngă scutul seniorului, Uta.
Caldă și castă, sub arătările inului,
minunea ființei se apăra.
Dar zîmbetul ei otrăvea toate văile Rinului.
Numai cînd spicul lega,
ea-n anotimp din cetate ieșea.
Grea suferință era frumsețea ei pentru
o țară întreagă,
pentru țara burgundă,
unde și astăzi ea stă, chip de piatră
sub bolta rotundă.

Scris i-a fost, scris,
țintă să fie, de vis.

Și mîna Domniței luat-am și-am zis:
Acesta e degetul care-ar putea
să-i poarte inelul, medievalul, cumplitul inel.
Fiindcă văpaia vă este la fel.
Ca ea-ți porți și tu prin tot locul
sîngele, rîsul,
norocul și focul.
Prin ierburi cînd treci
incendii în rouă
stîrnești — ah tu nu știi — la fel amîndouă.
Dar poate că nu se cuvine
gîndului-cîntec să-i prea urmez
pe toate cărările,
și nici să așez
în cumpănă toate luminile
și toate-asemănările.
Domniță, cuvintele noastre-s morminte, nu crezi?
Morminte-n cari timpul și-a-nchis suferințele
în fața acelor frumseți ce calea-i ațin,
rănindu-l cu-amarul lor farmec.
Sub bolțile-acestea, sub sfintele,
e bine, tu știi, să vorbim mai puțin
și mai rar. Să nu ne jucăm cu mormintele.

POETUL

Întru pomenirea lui
Rainer Maria Rilke

Prietenă, să nu mai rostim zădarnicul sunet
cu care-l chemau muritorii!
Astăzi, vorbind pentru toți
el nu are chip și nu are nume — poetul!
Viața lui mult ne-a mirat,
ca un cîntec cu tulbure tîlc,
ca un straniu eres.
În ani de demult
poetul, cuvîntul strivindu-și, a îndurat
năpastele toate cu bărbăție,
și cele mai mari, cele mai crunte dureri, și le-a stins
în muntele singurătății, ce și-a ales.
Cînd la un semn
s-au surpat albăstrimile cerului,
și minutarele vremii treceau
ca tăișuri prin toată făptura,
în anii aceia, poetul voi să uite de semeni și vatră.
În anii cumplitelor pîcle
cînd pămîntenii cu sfînta lor omenie și carne
s-au destrămat fără număr,
și viață — atîta s-a stins,
de-ar fi fost, vai, tocmai de-ajuns
ca duhul să prindă trup pe pămînt.
Poetul, cu numele șters și pierdut, s-a retras
sub pavăza munților,
făcîndu-se prieten înaltelor piscuri de piatră.

Și neajuns, neclintit, a rămas în jocul destinului,
flancat de albe și negre solstiții,
mare și singur.
Nu l-a ucis amarnica grijă din vale, nici gîndul
că Dumnezeu răpitu-și-a singur putința-ntrupării.
Nu l-au răzbit nici tunetul din depărtări,
nici tenebrele.
Și nu l-a schimbat în cenușă
fulgerul care i-a fost pentr-o clipă
oaspete-n prag.
Mereu își da sieși cuvînt,
și pasul său era legămînt.

Îngăduie, Prietenă, să-ți amintesc că Poetul
muri numai mult mai tîrziu.
Mult mai tîrziu, ucis
de-un ghimpe muiat în azur
ca de-un spine cu foc de albină.
Muri poetul ucis sub soare de-un trandafir,
de-un ghimpe muiat
în simplu albastru, în simplă lumină.
De-atunci, în frunzare-aplecate,
privighitorile toate-amuțiră,
uimite de cele-ntîmplate.
Privighitorile ceasului, din rarele noastre grădini,
amuțiră-n lumina ce-apare-n zădar
și fără de semne, de-atunci.

Și nu știu nimic pe pămînt
ce-ar putea să le-ndemne
să cînte iar.

RĂSĂRIT MAGIC

Așa a fost, așa e totdeauna.
Aștept cu floarea mea de foc în mîni.
Întrerupîndu-mi preamărite săptămîni,
puternică-mi răsare luna.

În miez de noapte un cutreier sferic.
În spațiu — rîuri, umbre, turnuri, clăi.
Liturgic astrul mă-ntîlnește-n văi,
dezbracă patria de întuneric.

Sus, în lumină, ce fragil
apare muntele!
Cetatea zeilor din ochii de copil

ușor se sfarmă, ca mătasea veche.
Materia ce sfîntă e,
dar numai sunet în ureche.

ÎNDEMN DE POVESTE*

Din clima fierbinte
a basmului, sfinte
irog inorog
c-un semn te invoc.
Din verde molatic
s-aude copita,
adînc, păduratic,
apari ca ispita.

Tîrcoale nu-mi da
și nu adăsta!
Ci ia-o-nainte
cînd ceasul va bate,
solie cuminte
spre vechea cetate.

Cînd intri, ia seama
la podul cu vama,
la numărul casei,
la curtea Frumoasei.
Cu sunet de soartă
lovește în poartă!

* În graiul cronicarilor „*inorog*" înseamnă „*unicorn*."

Atinge cu cornul
de trei ori zăvorul,
ca-n rituri de leac
rămase din veac.
Atinge și piatra
și pragul și vatra.
Și dacă Frumoasa
îngăduie — vezi-i
aleanul amiezii.

Atinge-i coroana,
obrazul și geana,
năframa cu lacrimi
și perna cu patimi.
Tu las-o în schimb
privirea să-și treacă
și mîna oleacă
prin albul tău nimb.
C-un muget dă-mi veste —
apoi părăsește
cetatea și murii
spre pacea pădurii.

MÎNZUL

Saltă mînzul în joc, saltă-n ocolul bătut.
Ca puii de lebădă — negru era. Ca ogorul.
În curînd va fi alb cum e norul.
Sub pavăza Sfintei Miercuri născut.

Spulberă colbul ogrăzii, și-arar
cînd l-adie aromele humei
și-aduce aminte de laptele-amar
ca frunza de salce, al mumei.

Din curte adulmecă lung spre nu știu ce-nalte
poeni.
Și iarăși, spre vatră se-ndeamnă, la jaruri.
Argintul, din care-i voi bate potcoava,
doarme încă în munți apuseni.

Cîte odată, cu stranii nechezuri,
el se deprinde pe cîmp de mohor,
și-mi pregătește, vestindu-mi-l,
biruitorul, mult așteptatul, ultimul zbor.

În noaptea aceasta-i bolnav. Simte ca o durere
la spete, tainic, la locul
unde purced să-i crească arìpile.
Zace în grajd, arde ca focul.

Luna, intrînd pe fereastră, alături se culcă
pe paie.
E noaptea de boală a lumei, cînd mugurii toți
plesnesc c-un mulcom țipăt sub zare.
Totul e-n așteptare. Totul — albastră văpaie.

VESTE

Vin din noapte, din miez de pădure:
avem un voevod!
Spre ziduri sure
sar peste prăpăstii în călțuni de poveste.
Către cetate frunza susură:
o veste, o veste!
Ocolesc gorganul cu căpățînile, cu ispășiții,
peste ogoare mă-mpiedec în scut.
Ating cu fruntea luminile:
S-a născut, s-a născut!

Genunchiul poticnește, fruntea asudă.
Țîșnesc curcubee
din pas și din rouă
pe pajiștea udă.
Din turnul verde de pază, de lîngă pod,
straja mă vede.
Tăcerea-i a ceasului rod:
avem un voevod!
Urechea n-o crede.

Sculați boieri, cu rînduitele bresle,
cu sfinții, cu mucenicii,
și voi hornari, și voi ucenicii,

ridicați-vă slugi adormite în iesle!
Sculați boieri, o veste din codru v-aduc —
Ni s-a născut azi-noapte noul voevod,
fiul pădurii, puiul de cuc!

VIZIUNE GEOLOGICĂ

Sub piscuri mari, în munte, o căldare de bazalt.
Un pas, și-apoi abrupt — tărîmul celălalt.

O amintire stranie și fără de-ntreruperi
îmi stăruie adînc, în miros verde de ienuperi.

O amintire grea apasă. Ca din alte ere,
spre care sîngele și astăzi mult se cere.

Aice mai stătui, aievea sau în vis, cîndva,
mai sus, mai jos, cînd pisc și iezer nu era.

Și stam, printre liane, sub ecvatorul căldurii,
pîndit de șerpi, de flori, și de lemurii.

Iar trupul meu, ah numai trup, în umedul
văzduh
pîndit era, prelung, de propriul său duh,

ca de-un străin. Și slobod foarte, încă neluat
în stăpînire era lutul diafan și lăudat.

Fără duminecă și fără de-nceputuri,
ma ascundeam tăcut sub vegetale scuturi,

în foi, printre liane, sub ecvatorul căldurii,
iubit de șerpi, de flori, și de lemurii.

SFÎNTUL GHEORGHE BĂTRÎN

Sfîrşise lupta. Cînd? Cînd s-a-ntîmplat? Că sta
bălaurul cu solzii-mprăştiaţi prin spini.
Mi-aduc aminte : calm pe umeri îmi cădea,
adusă rar, cenuşă din vulcani străini.

Gîndesc la fapte de demult, la arătări
din èra prea fierbinte ce se sparse.
De scrumul abătut pieziş din alte zări
sprîncenele îmi sunt şi astăzi arse.

OLARII

De veacuri ei își au aci lăcașul, de la începutul
cel dintîi, groteşti şi tîmpi, guşaţii fără grai.
Olari ei sunt, sortiți să-nmoaie şi să coacă lutul.
Ca niște zmei întîrziați și blînzi
cu fețe prelungite în cimpoaie,
arhaici inși, își poartă pe sub plai
un vis fragil prin zilele greoaie.

Se-nvîrte roata, sfîrîind, în orice casă.
De față sunt, în inimă, tiparele bătrîne.
Trudescu-se ca-n somn olarii, și mocnesc
lîngă cuptoare.
Numai arar sunt cercetați
de vreo lumină și de zîne.

În văile sublimelor recolte
nu este sat cu duhuri mai încete,
dar nici alt sat în care să se ardă
ulcioare mai frumoase și mai zvelte,
cu mijlocul de păcătoase sfinte fete.

ŞOVĂIRILE ROIULUI

Aurie, noua seminție de albine
stă să roiască. Patria le-alungă. Gura
acestei coșnițe e doldora de zumzet.
În orice clipă va să-nceapă aventura.

Sau poate că un semn venit din depărtare
plecarea le-o amînă înc-o oră.
Sau poate-o spaimă le reține, să nu cadă
incinerate de întîia auroră.

SUD

Lîngă mare zveltele agave
înfloresc. Puterea mierei
vindecă albinele bolnave,
frînte de tăria verii.

Multa boală ți-o-mprumută ție,
care stai printre agave,
urnele și calmul și o miie
de albine-n ore grave.

CUVINTE CĂTRE FATA NECUNOSCUTĂ DIN POARTĂ

Nu te-mpotrivi. Tu va trebui să iai această grijă
asupră-ți :
în poarta, la care-am ajuns, trecînd
prin această vale,
să fii straja copilăriei mele. A copilăriei
ce-o duc încă în mine.
Ea e singurul bine, izvorul a toate,
prin tot anotimpul,
prin toți anii, sub toate punctele cardinale.
Tu păzește, păzește tu izvorul să nu se usuce
la sfîrșitul ăstui timp
lăsat în urmă între floare și poamă.
Grijește tu să nu se stingă secretul micul incendiu
ascuns în inima brîndușei de toamnă.

Avui și eu odată spatele ars de urzicile soarelui
și tălpile goale. Îți amintesc zile stinse demult,
dar să nu crezi că mi-am trecut și copilăria
sărind pe vremuri zăplazul. Nu, copilăria e încă aci.
Copilăria mea e aci și astăzi.
Și dac-aș sări și peste poarta toamnei
la care-am ajuns, copilăria aș sălta-o cu mine,
strînsă în vine și-n pumnii mei arși.
Nu trebuie decît puțin să-mi ajuți
c-un surîs sau c-un val de frumsețe
năvălit în obraji.

Vorbele mele să nu te mire. La tîmple,
e drept, am o seamă de fire cărunte
și cîteva gînduri aplecate-ntr-o dungă —
pe frunte.
Tu stîrnește numai o clipă îndurătoarea scînteie
ce mai mocnește în vatră,
scînteia care aleargă și rîde,
mugurul de lumină
ce arde în sînge ca moartea de albină.

Ci poarta e în adevăr aci? Poarta sură
căreia n-aș vrea pe nume să-i spun?
Tu oprește-mă încă, să nu intru. Nu vreau să apun.
Ferește-mă tu, să nu-mi găsesc prea grabnic
împlinirea,
să nu mor mai înainte de-a muri.
Dar iată mă-ntreb: Tu, fata din poartă,
tu — cine ești?
Și dacă nu ești,
atunci unde ești și cum vei fi?

DUMBRAVA ROȘIE

Mușchiul reavăn, negrul murei
ține cumpăna căldurii.
Ieși zeiță din sandale —
vrerea e-a Măriei Tale!

Și rămîi desculță-n rouă!
Tremură prelung în glas
întrebarea de-i aievea
astă clipă de popas.

Dobitoacele pădurii
cred în mine, cred în tine.
Întrupîndu-se tomnatic,
sună soarele prin vine.

Capre roșii vin din vale —
copleșiți stăm amîndoi —
vin să-și uite fericirea
verii calde, lîngă noi.

ARDERE

Ființă tu — găsi-voi cîndva cuvenitul
sunet de-argint, de foc, și ritul
unei rostiri egale
în veci arderii tale?

Al seminției mele cel din urmă sînt.
Pumn de lumină — tu, pumn de pămînt.
Tu rodie,
Tu floare mie, cu puteri de zodie,
unde și cînd găsi-voi singurul cuvînt
în cercul nopții să te-ncînt?

Nepriceput pe lîngă vetre,
dar înțeles de zei și pietre,
cuvîntul unde-i — ca un nimb
să te ridice peste timp — ?

Cuvîntul unde-i — care leagă
de nimicire pas și gînd?
Mă-ncredințez acestui an, tu floare mie,
ca să sfîrșesc arzînd.

VEGHE

De greul prea lungului joc
acum și pleoapa mi-e grea.
Mana neagră a visului
să mă slujească ar vrea.

Albă frumsețe tu, fără apunere,
pustietoare minune tu,
gîndul — la tine-noptatul —
ce treaz mă ținu — !

Pînă la ora ce nu se-nfiripă
cu nici o bătaie. Iată cum
se sting jucăușe ardorile,
cade din lume un drum.

Eu singurul, cît de tîrziul!
Slugă și domn
al vegherilor — plec după tine
în largul meu somn.

PE MULTE DRUMURI

Pe multe drumuri, pe multe, se-ncearcă
gîndul spre tine. O, sfîrșitul acela de zi,
peste care căzură grabnice brume!
În grădina mea florile
spre alte foarte înalte poieni tînjind
mai invocă și-acum
lumina ta fără de nume.

Unde dormi astăzi — nu știu. Nici un cîntec
nu te găsește. Astăzi
tu ești unde ești. Iar eu aci. Depărtarea
a pus între noi carul cel mare pe cer,
apele-n văi, focul în noapte pe dealuri,
și pe pămînt a pus anemone și patimi
cărora ziua nu le prieste.
Ca o poartă s-a-nchis. Nici un semn nu străbate
vămile, vămile.

NOEMVRIE

Foaie udă, mătrăgună —
picurii prin fagi răsună.

Văgăuni și scorburi cască,
umbre doar mai vin să pască.

Fauni vechi și roșcovani
scîncet dau sub bolovani

și pe căile amiezii
se pătrund de neguri iezii.

Se așternprin adăposturi
zile moarte, stinse rosturi.

Rod al inimii, de apă,
crește lacrima-n pleoapă.

Am pierdut, vai, ce-am pierdut?
Vatră caldă, drum bătut.

Am pierdut soare și lună.
Golul cine mi-l răzbună?

CETINI NEGRE

Cetini negre sună-n urmă,
drum mă poartă, chin mă scurmă.

Cetini negre sună-n față,
ceasul sîngeră prin ceață.

Cetini negre îmi descîntă,
geana inimii n-o zvîntă.

Cetini negre-n lume zică
zvonul brumelor ce pică.

Cetini negre-n lume spună
ostenita mea furtună.

CÎNTEC PENTRU ANUL 2000

Vultùrul ce roteşte sus
va fi atunci de mult apus.

Lîngă Sibiu, lîngă Sibiu, prin lunci
numai stejarii vor mai fi şi-atunci.

Mai aminti-mă-va un trecător
vreunui străin, sub ceasul lor?

Nu cred să mă vestească cineva,
căci basmul ar începe-aşa :

Pe-aici umbla şi el şi se-ntorcea mereu,
contimporan cu fluturii, cu Dumnezeu.

EPITAF

Calea aici ce greu se găsește.
Nu-i nimenea să te îndrepte.
Numai tîrziu, numai o clipă
uitată pe urmă și ea,
îți dezvăluie
nebănuitele trepte.

Apoi ca frunza cobori. Și țărna
ți-o tragi peste ochi
ca o gravă pleoapă.
Mumele sfintele —
luminile mii,
mume sub glii
îți iau în primire cuvintele.
Încă o dată te-adapă.

CÎNELE DIN POMPEI

Văzui în Pompei acel cîne roman.
Așa ni-l voiră zeițele sorții —
mulaj conservat în materia morții,
să nu-l putrezească nici ploaie, nici an.

Ieșise să scape de norul din ușă,
de noaptea căzută din munte cu foc.
Dar cînele, scurt răsucindu-se-n loc,
se stinse rînjind și mușcînd din cenușă.

Te văd, Dumnezeule — plumb, scrum și nor —
odată venind peste mine prin ușă,
din muntele cerului, cutropitor.

Scăpa-voi doar pînă în poartă. Apoi
mușca-voi, în Tine, a lumii cenușă.
Tiparul în Tine păstra-mi-l-voi.

POEZII

1962

MIRABILA SĂMÎNȚĂ

MIRABILA SĂMÎNȚĂ

Mă rogi c-un surîs și cu dulce cuvînt
rost să fac de semințe, de rarele,
pentru Eutòpia, mîndra grădină,
în preajma căreia fulgere rodnice joacă
să-nalțe tăcutele seve-n lumină.

Neapărat, mai mult decît prin orașul rumorilor,
c-o străduință mai mare
decît sub arcade cu flori,
voi umbla primăvara întreagă prin tîrguri
căutînd vînzători de sămînță.
Mi-ai dibuit aplecarea firească și gustul ce-l am
pentru tot ce devine în patrie,
pentru tot ce sporește și crește-n izvòrniță.
Mi-ai ghicit încîntarea ce mă cuprinde în fața
puterilor, în ipostază de boabe,
în fața mărunților zei, cari așteaptă să fie zvîrliți
prin brazde tăiate în zile de martie.

Am văzut nu o dată sămînța mirabilă
ce-nchide în sine supreme puteri.
Neînsemnate la chip, deși după spiță alese, îmi par
semințele ce mi le ceri.
Culori luminate, doar ele destăinuie trepte și har.
În rînduri de saci cu gura deschisă —
boabele să ți le-nchipui : gălbii,

sau roşii, verzii, sinilii, aurii,
cînd pure cînd pèstriţe.
Asemenea proaspete, vii şi păstoase
şi lucii culori se mai văd
doar în stemele ţărilor,
sau la ouă de păsări. Semințele-n palme
de le ridici, răcoroase,
un sunet auzi precum ni l-ar da
pe-un ţărmure-al Mării de Est mătăsoase nisipuri.

Copil, îmi plăcea, despoiat de veşminte,
să intru-n picioare în cada de grîu,
cufundat pîn' la gură în boabe de aur.
Pe umeri simţeam o povară de rîu.
Şi-acuma, în timpuri tîrzii, cînd mai văd
cîteodată grămezi de semințe pe arii,
anevoie pun cumpăt fierbintei dorinţi
de-a le atinge cu faţa.
De-alintarea aceasta mă ţine departe doar teama
de-a nu trezi zeii, solarii,
visătorii de visuri tenace, cuminţi.

Laudă semințelor, celor de faţă şi-n veci tuturor!
Un gînd de puternică vară, un cer de înaltă lumină,
s-ascunde în fieştecare din ele, cînd dorm.
Palpită în visul semințelor
un foşnet de cîmp şi amiezi de grădină,
un veac pădureţ,
popoare de frunze
şi-un murmur de neam cîntăreţ.

PRIER

Amurg fecund, din altă vîrstă,
amurg fecund de Prier e,
precum a fost și altă dată,
cînd Leda albă se-nvoise
să-ndure-n albul de narcise
povara unei lebede.

Pe-o nicovală pitpalacul
își bate cîntecul fierbinte.
Sub straiuri moi, subt verde linte
zămislește viață lacul.
Coboară-n fericiri de stuh
puteri de àripi din văzduh.

Și vegetația de apă
dă învoaltă în smaragde.
Sămînța lebedei divine
în seară cîntă pretutindeni,
cîntă-n trupuri de Undine,
în Marii, în Flore, Magde.

FOCURI DE PRIMĂVARĂ

Îngînînd prin văi tăria
sună ramul, sună glia.
Focuri ard, albastre ruguri.
Pomii simt dureri de muguri.

Prinși de duhul înverzirii
prin grădini ne-nsuflețim.
Pe măsura-naltă-a firii
gîndul ni-l desmărginim.

Ce-am uitat, aprindem iară.
Sub veșminte ne ghicim.
Căutăm în primăvară
un tărîm ce-l bănuim.

Căutăm pămîntul, unde
mitic să ne-alcătuim,
ochi ca oameni să deschidem,
dar ca pomii să-nflorim.

CEASUL CARE NU APUNE

În holda de grîu ce se coace în vară,
subt basmul arborescent,
e cu neputință a spune
pe ce cale viitorul s-apropie.
Dar vine-apăsat, ca bătăile inimii.
Pîn-adineaori a fost incoruptibil distant.
S-apropie-acum, e aci, e prezent.
Alchimie e încă totul în lume.

După pravila ei, pe-o neștiută dimensiune
a locului, tu te ascunzi
în dosul pleoapelor mele,
devenind sufletul meu.
Și ceasul e-aci, înflorește și nu mai apune.

CĂRĂBUȘUL DE ARAMĂ

Din belșugul de veideață
cărăbușul de aramă
vine din turnătoria
verii, să-l luăm în seamă.

Zgomotos ca o reptilă
printre vreascuri se avîntă,
să arate că-i din lumea
celor ce nu prea cuvîntă.

Prinse veste de viața
ce se-ncinge, rug, în umbra,
unde ne-am întins, tu basmul,
eu ardorile și țundra.

Cărăbuș te ia cu iureș.
Te încearcă pe la glezne.
Îl alungi, el vine iarăși.
Pe-altă parte e mai lesne.

Ca suveica rîndunica
țese pînzele de vară.
Ah, ce cald e! Va să plouă
ecvatorial pe seară.

Susur mare de lăcuste
și de gîze fără număr.
Cărăbușul de aramă
s-a oprit pe caldu-ți umăr.

Mișcă? Stă să-nchege gînduri?
Se destinde? Se descalță?
Parc-ar ști că de pe umăr
numai zborul mai înalță.

Și o ia către stăpînul
Iulie, cuptorul — astru,
să ne ducă fericirea
spre uitare în albastru.

IARBĂ

Iunie este
Verde poveste.
Iureș sporește.
Iarba mai crește.

Ziua a șasea,
Sîmbăta ierbii.
Crește mătasea,
N-o calcă cerbii.

Cresc ale ierbii
Fire albastre
Pîn' la-nălțimea
Inimii noastre.

Asta-i măsura,
Pune natura
Luncilor margini,
Lege-n paragini.

Vin curcubeie
Rouă să beie,
Seva vieții
Și-a dimineții.

Praful din spice,
Traiului strajă,
Stă ca o vrajă
Moarte să strice.

Vremea prieste
Inimii, ierbii.
Ragă și cerbii!
Stai și privește!

Cîte anume
Fețe în lume
Are și-arată
Iarba cu artă:

Dulci și frumoase
Linii de coapse,
Linii de fete,
Mintea să-mbete.

Fete ce lesne —
Trupuri și glezne —
Ierbii le-asameni.
Nu mai sunt oameni.

CEAS DE VARĂ

Dulcele, ce începu,
cîntecul, l-auzi și tu?
Într-un lan pe un colnic
cîntă singur un voinic.

Pe sub zările fierbinți
sună secerea din zimți.

Huma s-a făcut în zi
ca din arse ciocîrlii,
ce s-au mistuit, cîntînd,
înălțimile-ngînînd.

Vezi al ceasului străfund.
Aer curge. Sîntem prund.

Într-un lan pe un colnic
cîntă singur un voinic:
« Stă mîndra la sărutat
ca spicul la secerat.»

Cîntă singur un voinic
într-un lan pe un colnic,

și nu știe cît de-adînc
taie-n inimă pe cîmp
un cuvînt de unul spus —
altora pe vînt adus.

NOAPTE DE MAI

Jos, prin ierburi, printre lemne,
uhuit s-aude, semne.
Rar un foșnet, rar un murmur.
Sus e zodie de gemeni.
Toate cîntă pentru semeni.
Toate își răspund prin liniști.
Pitpalac își spune vrerea
pitpalacului din iniști.
Orice glas ascultă glas,
numai greierul prin ceas
stă de vorbă cu tăcerea.
Parcă n-are-n lume semeni,
doar în iniști cele liniști.

VĂZDUHUL SEMINȚE MIȘCA

În ceasul acela pe-a muntelui coamă —
unde-adăstarăm sub brazi,
nimiciți de arzîndul albastru
din clara preziuă de toamnă —
tu adormiseși pătrunsă de soare,
mie alături, în șuier de cetini,
în șuier venind din adîncuri
arar ca un val de răcoare.

În valea lăsată în urmă se stinse
de mult și ultimul zvon.
O frunză de fag ca o flacără-n păr ți se-oprise.
Rotind, în descindere, frunza visa
că-n an mai putea înc-o dată
podoabă să fie de foc altui pom.
Pe munte, pe coamă, se stinse
de mult și ultimul zvon.

Diafane semințe întraripate,
pe invizibile fire,
zburau peste noi — din veac în altul purtate.
Așa ne încearcă îndemn cîteodată
spre crudă, spre sacră uimire.

Mai are încă — mai are substanță natura,
și-n astă nespusă risipă
a-nchipuirii, dintre o clipă și altă clipă,
totul nu poate să fie amăgire.

Văzduhul semințe mișca
spre ținte doar undeva-n mituri
întrezărite.
Și-n timp ce în somn surîdeai, ca-n rituri
ți-am pus un sărut în mijlocul palmei —
niciodată tu nu vei afla! —
ți-am pus un sărut în calda paloare din palmă
pe linia vieții, ce s-alegea.

DRUM DE TOAMNĂ

Pe drumuri ce îngînă **trăinicia,**
amurg și ghindă, frunze roșii, cad.
Ca un haiduc eu **umblu prin** legendă,
prin ciclul vremii **mulcom** încheiat.

Miroase-a foi strivite în copite.
Prin crînguri trec cu calul **pintenog.**
Aud muntărițe **cîntînd** din tulnic,
tăiat, în vis, din corn de inorog.

FLOARE DE VIȚĂ

Neglorioasă e această floare,
Făcută din stamine și pistile,
Fără de nici o urmă de petale.
Dar ce suav miròs — de șapte zile
M-atrage printre frunzele de viță!
Este-n mireasmă ca o profeție
A soarelui, adînc dormind pe vie,
Și-a vinului ce-ncoronat de-arome
Pe-un drum de toamnă caldă va să vie.

ZI DE SEPTEMBRIE

Vino să vezi! În tîrzia, bogata căldură,
închis între ziduri cine-ar mai sta?
Precum a mai fost, pînă-n cealaltă zare,
încă odată tărîmul să crească ar vrea.
Și-n unghi săgetat
pămîntu-și trimite cocorii
spre cercul cel mare.

Lumina ce largă e!
Albastrul ce crud!
Unei noi creșteri, văratice-n toamnă, se pare
c-am fi hărăziți și aleși.
Și-o clipă ne e-ngăduit
bănuitului Sud
să-i trimitem un gînd fără greș.

Între frunza ce cade
și ramura goală
moartea se circumscrie
c-un gest de extatică boală.
Un joc îngînînd cu lemnoasele membre
sună tîrziul, nebunul, caldul septembre.

CU ÎNC-O BUCURIE...

Octombrie cu înc-o bucurie
prin neguri să mă-ntîmpine ar vrea,
să mai aud odat' pe cale ghinda
pocnind din cînd în cînd sub talpa ta.

Vine Octombrie, peceți să pună
pe miezul vieții, și pe fructe smalț.
Și să reteze cu un sfert de zare
meridianul zilei ce-l înalț.

MUNȚI ȘI NORI

Munții s-au făcut
cînd Norii de la început
s-au dezbrăcat de greul plumb,
de greul lut.

Munții s-au făcut cînd Norii,
dorind să fie călători și ușori,
și-au lepădat subt ei, în vînt,
povara pe pămînt.

De-atunci Munții stau,
grămezi de plumb, grămezi de lut
și cată către zile de-nceput.

INIMA PĂDURII

Mire-te, dezmire-te
zilele pădurii,
zile ale facerii,
zilele răsurii.

Mire-te, dezmire-te
văile răsurii,
cari vădesc miresmele,
mîndrele și nurii.

Mire-te, dezmire-te
cîntecul făpturii,
locul unde toate cresc,
inima pădurii.

PRINTRE LACURILE DE MUNTE

Ne odihnim în iarbă, cu un rest
de oboseală în noi, ca sufletul.
Printre lacuri de munte stăm și privim.
Soarele a asfințit în argintul de vest.

Prin aerul de cleștar
stîncile, brazii, munții, lucrurile toate,
chiar cele mai depărtate,
se conturează mai clar.

Ce calm! Ce puritate!
Dacă am vedea cu lacurile,
stelele s-ar apropia,
întîmpinîndu-ne la drumul — jumătate.

CERBUL CU STEA ÎN FRUNTE

Nu-l mișcă știutele
crînguri cu ciutele.
Cărarea cu urmele
iezerul, umbrele
nu-l cheamă. Copitele
sfarămă ispitele.

Prin ceață cînd lunecă
zări el adulmecă,
nu apropiatele,
ci depărtatele.

Ciulindu-și urechile
prinde străvechile
rotiri, sus, de tulbure
foc și de murmure.

Și-aude, subt naltele,
unele, altele,
erele, sferele.

RĂSUNET ÎN NOAPTE

Nemișcați deodată brazii!
Sevele s-așează-n noapte.
Iese liniștea din munte
unde locul i-a fost strîmt.
Numai undeva-n prăpăstii
un izvor mai are șoapte
și o bufniță cuvînt.

Strîns ținută sub surdină,
ca o pîlpîire de lumină
inima tresare.
Și răspunde-n Ursa-Mare.

Vară de noiembrie

VARĂ DE NOIEMBRIE

Iubito-mbogățește-ți cîntărețul,
mută-mi cu mîna ta în suflet lacul,
și ce mai vezi, văpaia și înghețul,
dumbrava, cerbii, trestia și veacul.
Cum stăm în fața toamnei, muți,
sporește-mi inima c-o ardere, c-un gînd.
Solar e tîlcul ce tu știi oricînd
atîtor lucruri să-mprumuți.

O, lumea, dacă nu-i o amăgire,
ne este un senin veșmînt.
Că ești cuvînt, că ești pămînt,
nu te dezbraci de ea nicicînd.
O, lumea e albastră haină
în care ne cuprindem, strînși în taină,
ca vara sîngelui să nu se piardă,
ca vraja basmului mereu să ardă.

CREATURI DE VARĂ

Pe subt brazi, pe subt bătrînii,
licuricii-licurici,
creaturile de vară,
își aprind fosforescența
străvezie, selenară.

Printr-atîția martori mici
se-nfiripă vis de faun,
să mă facă de ocară.

Pe subt brazi, pe subt bătrînii,
nici o zînă nu-și aprinde
măcar coapse, măcar sînii,
cum fac verzii licurici?

CÎNTECUL SPICELOR

Spicele-n lanuri — de dor se-nfioară, de moarte,
cînd secera lunii pe boltă apare.
Ca fetele cată, cu părul de aur,
la zeul din zare.

O vorbă-și trec spicele — fete-n văpaie:
secerea lunii e numai lumină —
cum ar putea să ne taie
pe la genunchi, să ne culce pe spate,
în arderea vîntului?

Aceasta-i tristețea cea mare a spicelor,
că nu sînt tăiate de lună,
că numai de fierul pămîntului
li s-a menit să apună.

ORAȘ ÎN NOAPTE

Iată-ne-n sfîrșit la piatra
de pe deal. Adînc în noapte
ni se-ntinde-mpărăția.
Ne-nțelegem doar prin șoapte.

În ținutul, ce-l adulmeci,
e orașul — jos — de față,
fără chip în beznă între
amintire și speranță.

Semne dă, dar numai jocuri
de lumini, sclipiri și focuri :
stele să le-atingi cu geana.
Ne încearc-aproape teama.

Ce-a rămas din lucruri? Numai
întuneric și semnale.
Turnuri nu-s, nici catedrale.
Calea-Laptelui e-n vale.

Calea-Laptelui e-n vale
mai aproape decît ieri,
cînd era deasupra noastră
pretutindeni, nicăieri.

TUSCULUM

Ard lumini ca sorii tineri
prin iernatic Tusculum.
Amintirile de vineri
mă-nsoțesc încă pe drum.

Palma se făcuse cupă
jar-viață cuprinzînd.
Mă trezesc acum și după
arderea de-atunci spunînd :

Albă tu, zăpadă pură,
cine ți-a dat inima
să-mi fii viscol de căldură,
albă tu, fierbinte nea?

Ard lumini ca sorii tineri
prin iernatic Tusculum.
Amintirile de vineri
mă învolbură pe drum.

Și declinuri — triste vinuri —
le dau albelor uitări.
Amintirile de inuri
cîntă-n mine și sub zări.

Pier lumini și piere laur,
cade frunte, cade drum.
Amintirile de aur —
numai ele ard sub scrum.

ARHEOLOGIE

Mai trecem cîteodat', purtați de-același gînd,
prin curtea unde sarcofage de bazalt
în șiruri stau, distanță nobilă păstrînd,
sub nalbe, de la unul pîn' la celălalt.

Cînd nu e nimeni să ne vadă, ne oprim.
Adînc prin lespede ochim. S-a spart cîndva
să-ngăduie un jaf, căci oseminte nu-s,
nici aurii inele-n încăperea grea.

Un ochi de ploaie, apă clară, a rămas
să strîngă cerul pe-un asemenea temei.
Prin basoreliefuri, dibuind, ghicim
un drum spre iad, melancolia unor zei.

Crud fabulînd, închipuirea ți-o încerc :
un sarcofag antic, vezi tu, e mult mai plin
de tîlcuri, de istorie, cînd e deșert.
În gol s-arată un adaos de destin.

Au fost aduse sarcofagele aci
dintr-un străvechi oraș, ce azi e subt pămînt.
Cresc porumbiști acum, pe unde foc a fost,
și se topește cînepa în jgheabul strîmt.

Făgașe ai găsi, de roți, pe caldarîm,
dacă tărîmul l-ai săpa și-ai scormoni.
Opaițul de lut ars s-a spart, și pulberea
a înroșit ogorul vechii-mpărății.

Noroade au trecut, și glii s-au răsturnat.
Cenușa a-mpietrit pe vetrele pustii.
Și drumuri au murit subt iarbă, pe subt strat.
Trecutu-i lung. C-un capăt se ivește-aci.

Venirăm, iată, printre lespezi. Și-adăstăm.
Și am pleca. Dar rămînem să mai privim.
Țîșnește peste curte grabnic un lăstun.
Apoi tăcere-i iar. Nici noi nu mai grăim.

Nimic nu mișcă-n aer. Nici pleoapele.
Dar bate soarele în piatră, din înalt.
Plăcut, tulburător e, astfel să te pierzi
prin moarte, cînd respiră caldă din bazalt.

Și-i dureros în marea trecere să te
aprinzi visînd. Mai tare însă arzi în schimb.
Iubirea prinde adîncimi, așa cum e,
umbratic joc, relief pe-un sarcofag în timp.

BOCCA-DEL-RIO

Să mă mai duc la
Bocca-del-Rio,
șovăi în drum, ori
cît aș iubi-o.

Port încă-n gînduri
mierea, mirajul,
dar fără tine
rană-i peisajul.

Țara-ntre dealuri,
satul sub lună,
Bocca-del-Rio
nu mă adună.

Îți amintești tu
timpul și locul
prinse-ntre ziduri,
zumzetul, socul?

Îți amintești tu
verdele, stupii,
pe coperișe-n
gîngur hulubii?

Ce profeție-n
zarea iubirei
fost-a atuncia,
azi amintire-i.

Basme, otrăvuri
cald-păduréte,
roșii amurguri,
patimi, frumsețe,

din amintire
beau cu nesațiu.
Bocca del Rio —
rană în spațiu.

EPITAF PENTRU EURIDIKE

Cineva într-o zi te-a luat, Euridike, de mînă,
ducîndu-te foarte departe
prin negura care desparte.
În întunericul meu locuieşti
de-atunci ca o stea în fîntînă.
Cînd nicăieri nu mai eşti,
eşti în mine. Eşti, iată, Aducere-aminte,
singur triumf al vieţii
asupra morţii şi cetii.

CÎNTECUL BRUMELOR, URMELOR

Ca o pulbere de-argint
îngheţase roua.
Brumele s-au născocit —
era ziua doua.

În dumbrăvi încremeneau
stinse-n scrum de vise
ca-ntr-o lume de cristal
sevele închise.

Pe sub zarea unde rar
ne era popasul,
ne lăsam peceţile —
urmele, cu pasul.

Cu al Ariadnei fir
însemnam întinsul —
pentru cînd ne-om părăsi
albul, paradisul.

Brumele s-au nimicit —
era ziua noua.
Duhul lumilor prea cald
dezgheţase roua.

Mulcom încă scumpul gînd
către-un loc mă-ndrumă,
unde soarele îți bea
urmele din brumă.

IUBIRE

Iubești — cînd ulciorul de-aramă
se umple pe rînd, de la sine
aproape, de flori și de toamnă,
de foc, de-anotimpul din vine.

Iubești — cînd suavă icoana
ce-ți faci în durere prin veac
o ții înrămată, ca-n rana
străvechiului verde copac.

Iubești — cînd sub timpuri prin sumbre
vîltori, unde nu ajung sorii,
te-avînți să culegi printre umbre
bălaiul surîs al comorii.

Iubești — cînd simțiri se deșteaptă
că-n lume doar inima este,
că-n drumuri la capăt te-așteaptă
nu moartea, ci altă poveste.

Iubești — cînd întreaga făptură
cu schimbul, odihnă, furtună
îți este-n aceeași măsură,
și lavă pătrunsă de lună.

ÎNTÎLNIRI

Cum s-a făcut, nu-i bine să cunoaștem.
Știm doar că-n spații și în vis
noi ne-ntîlnim mereu aceiași,
mereu sub pomul interzis.

Așa fu ieri și fi-va astăzi
un ceas umbrelnic, prea amar.
Pentru noi doi un loc se naște
prin anotimpuri tot mai rar.

De pretutindenea suflînd — un vînt
ne întețește-o clipă nimbul,
ce-l dobîndirăm cu întîrziere —
ca să ni-l pierdem prea curînd.

GLAS ÎN PARADIS

Vino să ședem subt pom.
Deasupra-i încă veac ceresc.
În vîntul adevărului,
în marea umbră-a mărului,
vreau părul să ți-l despletesc
să fluture ca-n vis
către hotarul pămîntesc.

Ce grai în sînge am închis?
Vino să ședem subt pom,
unde ceasul fără vină
cu șarpele se joacă-n doi.
Tu ești om, eu sînt om.
Ce grea e pentru noi
osînda de a sta-n lumină!

ANDANTE

Purtăm încă în noi, fără izbîndă, visuri,
cu libertăți imaginare ne-ngînăm.
Mai stau de pază ca în flăcări, stau ca săbii
severii plopi pe lîngă drumul ce-l umblăm.

Să evadăm din cuviință și din pravili —
îndeamnă cîteodat' din inimă un glas,
și din caverna sa, cu grai de-argint, un greier
îndeamnă zi cu zi, și ceas cu ceas.

Pe deal, într-o podgorie stropită vînăt,
te-aș duce uneori, să ne lovim de soare.
Să ne întîmpine o piersică pe creangă,
ca un păcat de aur, toamna, pe dogoare.

Se-ntîmplă pentru ochii tăi (ochi de pădure)
să-nchipui uneori o vînătoare-n vis.
Într-un noian de frunze roșii, de odihnă,
gîndesc să-ți pun sub cap un iepure ucis.

Chemări de corn, și goane pe la vaduri,
din ceas de zori și pînă-n ceasurile lunii,
ne ispitesc mereu, spre văi, spre culmi, pe unde
asemenea să devenim sălbătăciunii...

Dar totdeauna, iar și iar, ca săbii plopii
se-mpotrivesc. Sîntem învinșii fără lupte
în dureroasa urbe, umbre printre umbre, —
de vînători uităm, de soare și de fructe.

STROFE DE-A LUNGUL ANILOR

Cînd prin oraș calci lin pe străzi
sămînța ulmilor, și-n mers
în adevăruri limpezi crezi —
mai e nevoie de vreun vers?

Cînd mușchiul de pădure mult
ne-alină-n vară verde dor
și glasul picurat ți-ascult —
mai e nevoie de-un izvor?

Cînd în bătaia vîntului
mlădie umbli pe colnic,
pe-ntinderea pămîntului
mai e nevoie de vreun spic?

Cînd între lipsă și prisos
ne bucurăm de cîte sînt
și cîntă pe subt glii un os —
mai e nevoie de cuvînt?

Cînd îți ghicesc arzîndul lut
cum altul de Tanagra nu-i,
din miazănoapte pînă-n sud
mai e nevoie de statui?

Cînd hoinărind, alături,
noi mînă-n mînă ne găsim
cu ochii la aceeași stea —
mai e nevoie de destin?

Cînd împlinirile ne cad
subt galaxia ca de fum
și prin miresmele de brad —
mai e nevoie de vreun drum?

De-ar fi să dăinuiesc nespus
în gîndul tău, pămînt ce sînt,
din răsărituri la apus
mai e nevoie de-un mormînt?

SPUNE-O-NCET, N-O SPUNE TARE

Spune-o-ncet, n-o spune tare.
Iată-aceştia suntem noi.
Cînd e singur fiecare,
sufletele nu-s în noi.

Stăm alături, eu şi tu?
Sufletele noastre sunt în noi,
cînd suntem doi.
Altfel nu.

DESCÎNTEC

Despre tine și otravă,
despre slavă și albine
scriu în rune o poveste,
căci ce este nu se spune.

E mai vie născocirea
cînd iubirea o îmbie.
Scriu în rune ani de fiere
și de miere. Zic din strune.

Să-nflorească noimă, lege!
Să se-nchege, să pornească
spre-mplinire peste fire
vrajă pusă, vorbă spusă.

Crească anul rod de bine,
să ne-aline tot aleanul.
Ne resfețe ale sorții
și-ale filei două fețe.

Ale sorții și-ale filei :
focul zilei, roua nopții.
În tipare de la mume,
scriu în rune dulci-amare

despre tine și otravă,
despre slavă și albine.

CATRENELE FETEI FRUMOASE

I

Deoarece soarele nu poate să apună
făr' de a-și întoarce privirea după fecioarele
cetății, mă-ntreb :
de ce-aș fi altfel decît soarele?

II

O fată frumoasă e
o fereastră deschisă spre paradis.
Mai verosimil decît adevărul
e cîteodată un vis.

III

O fată frumoasă e
lutul ce-și umple tiparele,
desăvîrșindu-se pe-o treaptă,
unde poveștile așteaptă.

IV

Ce umbră curată
aruncă-n lumină o fată!
E aproape ca nimicul,
singurul lucru fără de pată.

V

O fată frumoasă e
a traiului cèriște,
cerul cerului,
podoabă inelului.

VI

Frumsețe din frumsețe te-ai ivit,
întruchipată fără veste,
cum « într-o mie și una de nopți »
povestea naște din poveste.

VII

O fată frumoasă e
o închipuire ca fumul,
de ale cărei tălpi, cînd umblă,
s-ar atîrna țărna și drumul.

VIII

O fată frumoasă e
mirajul din zarişte,
aurul graiului,
lacrima raiului.

IX

O fată frumoasă e
cum ne-o arată soarele :
pe cale veche o minune nouă,
curcubeul ce sare din rouă.

X

Tu, fată frumoasă, vei rămînea
tărîmului nostru o prelungire
de vis, iar printre legende
singura adevărata amintire.

CÎNTARE VÎNTULUI

« În iubire nimeni, nimeni
nu-și ține cuvîntul.
Veșnic strîns îmbrățișat
te-a ținea numai pămîntul. »
Astfel cîntă sfîșiat
lîngă mine vîntul,
cînd la dreapta, cînd la stînga,
lîngă mine vîntul.

A FOST CÎNDVA PAMÎNTUL STRĂVEZIU

A fost cîndva pămîntul nostru străveziu,
ca apele de munte-n toate ale sale,
în sine îngînînd izvodul clar și viu.
S-a-ntunecat apoi, lăuntric, ca de-o jale,
de bezne tari ce-n nici un grai nu se descriu.
Aceasta-a fost cînd o sălbatică risipă
de frumusețI prilej dădu întîia oară
păcatului să-și facă pe subt arbori cale?
Nu pot să știu ce-a fost prin vremi, odinioară,
știu doar ce văd : subt pasul tău, pe unde treci
sau stai, pămîntul înc-odată, pentr-o clipă,
cu morții săi zîmbind, se face străveziu.
Ca-n ape fără prunduri fabuloase, reci,
arzînd se văd minuni —
prin lutul purpuriu.

ALEAN ȘI AMINTIRI CE TORC

Alean și amintiri ce torc
mă-nduplecă să mă întorc
spre locul unde umbre, sori
miros tîrziu prepară-n flori.

E fiu al toamnei sufletul.
Aci cîndva mi l-am lăsat.
Aci el a rămas privind,
în tine cum te-ai depărtat.

Stă țintuit. Mai este viu?
Te-a așteptat, te-a așteptat.
Obișnuinței s-a-nclinat,
să-nvețe jalea, nemișcat.

Aci cîndva mi-ai arătat
în moartea lui de chihlimbar
un fluture încremenit,
un zbor răpus într-un cristal.

PREZENȚĂ

Îmi place să te văd în cuvenitul cadru.
Sub, ruginii și roșii, frunzele de viță :
în asfințit cînd lucrurile toate se desăvîrșesc,
făcînd un pas, și încă unul, înapoi spre schiță.

Chiar amăgire dacă ești, ce cîntecul mi-l bei,
îmi place să te văd oriunde și oricum.
Numai puțin, doar pîn' la capătul vederii
să se întindă timpul, să se deschid-un drum.

Îmi place să te văd făptură clară,
răsfrîntă-n iezerul de munte, cînd
o rîndunică-n zbor adus
oglinda apei sparge, lunecînd.
Dacă eu nu, atuncea cel puțin
această apă să te frîngă,
această undă să te sfarme,
să te stîngă, să te stîngă.

M-AM OPRIT LÎNGĂ TINE

Am căutat mereu umbra genelor
pe un obraz. Am căutat-o prin geografia
răsăritenelor și apusenelor
basme. Și n-am găsit-o.

Numai tîrziu am găsit-o aci. Aci,
în patria mea, la seminția mea.
M-am oprit lîngă tine, cînd tăcerea ta
mi-a spus : « Nu mă atinge ! »

M-am oprit lîngă tine,
descoperind că părul tău e o flacără
pe care vîntul n-o stinge.
Și lîngă minunea cea mai simplă
am stat cum se cuvine.

VIORI APRINSE, FEMEILE

Viori sînt femeile,
tremur în palme răsfrînt.
Le slăvesc și le cînt
pentru sfîrșitul de drum
ce-l au pe pămînt.
Lemn moale, lemn sfînt!
Viori sînt femeile,
vibrație fără cuvînt,
viori aprinse subt arc
în flăcări și fum.

NU CREDE TU VÎNTULUI

Nu crede tu vîntului,
bătrînului foc călător,
cînd cîntă pe cale
că doruri el n-are
pe fața pămîntului.
Ia seama mai bine
la faptele lui :
alean să-și aline,
el fete preface
pe străzi în statui,
de trupuri lipindu-le
mai tare veșmintele,
sub inuri vădindu-le
cînd sînii, cînd coapsele,
minunile, sfintele.

ESTAMPĂ

Lumea toată
e un singur alb.
Coboară din înalt
moartea petelor.

Fulgi de zăpadă
zboară-n sus şi-n jos.
S-ar juca frumos
cu genele fetelor.

MICĂ ODĂ UNEI FETE

Precum un ulcior
pe roata olarilor
crești zveltă; ușor
subt pavăza larilor.

Virtuți pămîntești
aduni ca o rodie,
mereu te-mplinești
subt unica zodie.

Răgazuri nu-ți iei?
Îngăduie timpului
să pună temei
vieții și nimbului!

Să nu răsfoiești
prea repede filele
frumseții ce ești.
Te bucure — zilele!

ROMANUL FURTUNII

Furtună se vestea pe dealuri.
Toată noaptea
de luni spre marți, la orizont s-a adunat.
Munții de nori, amenințîndu-ne din partea
de sud, străluminați de tunete au stat.
De teamă, două inimi se făcură una.
Și amîndoi în așteptare-am tremurat.

Ne ocoli prăpădul. Mîrîind, furtuna
de noi încet, și de pămînt, s-a depărtat.
De cîte ori prin văi un trăsnet mai lovea,
neștiutor de bezne crinul alb pocnea,
ca să-nflorească. Iată cum cu flori de vis
grădina zilei noastre mare s-a deschis.

ANOTIMPURI

Subt pomii scrişi cu frunză rară,
unde stăturăm, eu şi tu,
zării prin joc de primăvară
cum umbra sînilor căzu.

O nerăbdare mă pătrunde,
să văd, prin lunile de foc,
ce fructe calde şi rotunde
cresc să-mplinească vis şi loc.

CAUT NUME

Caut nume — fie-o mie —
să-ți arăt ce-mi ești tu mie.

Noaptea-mi ești, cînd dormi în casă,
inul lunii și mătasă.

Ziua, pentru alte fețe
caut grai, să te răsfețe.

La alegerea de nume
las mireasma să mă-ndrume,

și aroma ce te-ngînă
anu-ntreg și-o săptămînă.

Nume dulci și nume-amare,
mulcome sau sunătoare,

le culeg din ceas, din cale,
nume multe cum sînt ale

florilor, suratelor :
arderea păcatelor,

mîngîierea apelor,
slava nestematelor,

suferința zorilor,
iureșul culorilor,

bucuria sfîntului,
lamura pămîntului.

VARĂ LÎNGĂ RÎU

Uite, cîntă ciocîrlia!

Pură ca entelehia
din sămînță și din muguri,
te ridică, vino, Lia!
Să se vadă sîni ca struguri.

Să se vadă ce se poate
printre gene. Iacă-n
rariște — un umăr, spate,
cum e albul de mesteacăn.

Boarea verii, ochi de soare,
au un drept să te dezbrace.
Taina de la subțioare
vreau să știu cum se mai face.

Te arată și coboară
unde nu-i adîncă matca.
Lîngă coapsa lină, goală,
să întinerească apa.

Că-i bătrînă-n rîu stihia
și visează tinerețe.
Uite, cîntă ciocîrlia,
lia-lìa, lia-lìa.

CATRENELE DRAGOSTEI

Dragă-mi este dragostea,
bîntuită de sprîncene,
de sprîncene pămîntene,
lungi, pieziș-răsăritene.

Dragă-mi este dragostea,
soarele din an în veac,
dragostea ce poartă-n ea
moarte-ades și-ades un leac.

Spune-se că-n holdă coaptă
macul îl dezbraci c-o șoaptă.
Dragă-mi este dragostea
care zice: nu și da.

Dragă-mi este dragostea,
mare face inima,
mare pe cît lumea-zare,
mică pe cît lacrima.

Dragă-mi este dragostea
care face stea și stea
din pămînturile noastre
prin poienile albastre.

Sîngele își știe visul.
Dragă-mi este dragostea
cu-nălțimile și-abisul
și cu ce mai are-n ea.

Dragă-mi este dragostea —
locului nu pot s-o țin,
căci frumsețea ei dispare
în frumsețile-i ce vin.

Dragă-mi este dragostea,
dragă uneori furtuna
și-un păcat pe care-l arde
pe la miezul nopții luna.

Din aleanul trupului
sufletul se naște.
Dragă-mi este dragostea
ce de ani mă paște.

Dragostea ne-o țină zeii,
să ne-ncînte funigeii
ca urzeala inului,
firele destinului.

CÎNTECUL FOCULUI

În fabula verde și caldă-a naturii
tu crengi ai, iubito, nu brațe,
și muguri îmbii, cu mlădițele prinzi.
Descinzi dintr-un basm vegetal, al răsurii?
Ia seama să nu te aprinzi
cum se-ntîmplă adesea cu lemnul pădurii.
În chipuri atîtea, flacăra-ntîmpină pasul
oricărei făpturi pămîntene,
și drumul i-aține și ceasul.

Îmi spui :
« Nimic nu s-aprinde, și nimeni, de-o rază
de lună».
Și-n galeș surîs înfloreşti mulțumită, crezînd
că sorții îi stai împotrivă, oricînd,
c-o șăgalnică vorbă.
Îngădui răspuns înălțat peste timp, peste loc?
Fapte, o, cîte-aș putea înșira,
ciudate-ntîmplări risipite prin cronici,
mărturii de legendă, ce-arată
că sînt cu putință și un asemenea foc,
și asemenea arderi.

Ia totul scînteie din toate. Tîmplă s-aprinde
de tîmplă și piatră de piatră.
O stea nevăzută ia foc în cădere din gerul
văzduhului. Arde-n armură, sub zea, cavalerul,
femeie învinsă, minune fără veșminte, strîngînd
lîngă vatră.
Și-aprind licuricii, ei înșiși, din dragoste rugul.
Iubirea țîșnește din țărnă și face pămîntului aură,
s-ajungă-n tării, s-acopere crugul.

Rareori numai sfîrșitul nu e cenușă.
Cît e întinsul și-naltul luminii,
Dumnezeu singur arde suav cîteodată prin tufe
fără de-a mistui. El cruță și mîngîie spinii.
Altfel noi ardem, iubito. Altfel ne este ardoarea.
Cît e întinsul, cît e înaltul,
noi ardem, și nu ne iertăm,
noi ardem, ah cu cruzime-n văpăi,
mistuindu-ne unul pe altul.

RISIPEI SE DEDĂ FLORARUL

Ne-om aminti cîndva tîrziu
de-această întîmplare simplă,
de-această bancă unde stăm,
tîmplă fierbinte lîngă tîmplă.

De pe stamine de alun,
din plopii albi, se cerne jarul.
Orice-nceput se vrea fecund,
risipei se dedă florarul.

Polenul cade peste noi,
în preajmă galbene troiene
alcătuiește-n aur fin.
Pe umeri cade-ne și-n gene.

Ne cade-n gură cînd vorbim,
și-n ochi, cînd nu găsim cuvîntul.
Și nu știm ce păreri de rău
ne tulbură, pieziș, avîntul.

Ne-om aminti cîndva, tîrziu,
de-această întîmplare simplă,
de-această bancă unde stăm
tîmplă fierbinte lîngă tîmplă.

Visînd, întrezărim prin doruri —
latente-n pulberi aurii —
păduri ce ar putea să fie,
și niciodată nu vor fi.

DRUMEȚIE

Popas în iarbă, de neuitat.
C-o sărutare, pe-a vieții măsură,
îmi stingi în gură toate numele
ce din alean ți-am dat.

Pornim pe urmă iar
ca două vîrtejuri de vară pe drum.
Ne suntem dar pentru dar
și nu ne mai spunem nicicum.

Ne place să umblăm
ca întrupările fumului,
să încîlcim mătasea pămîntului
cu țintele drumului.

AMINTIRE

Copil, fragile globuri eu lansam din pai,
mărunte lumi închipuind pe cele mari.
Subt pomi mărunte lumi, copilă, urmăreai,
în aer le spărgeai cu rîsul tău de rai.
Acolo stau și-acolo stai prin vrăji de mai.

Despăturăm, în amintire, timp și trai.
Suntem pierduți și azi în nesfîrșitul mai.

ÀRIPI DE ARGINT

Și anotimpuri, vînt de miazănoapte,
sau vînt de sud, dacă m-ar căuta,
pe-o treaptă m-ar găsi în preajma ta.
Și călători, iscoade de departe,
și patrie, morminte, bolovani,
dacă de mine toate-ar întreba,
m-ar dibui prin vînt în preajma ta.

De zile, săptămîni, de luni, de ani,
mă pierd în ochii tăi mîndră iubire.
Ca din oglinzi, ce singure nu mint,
încerc să dobîndesc o dumirire,
că àripile ce le simt în spate
aievea sînt, din pene de argint,
sau o părere doar de greutate.

SONATA LUNII

Sonata lunii de Beethoven
e însăși luna coborîtă pe pămînt.
Așa s-ar crede și așa s-ar zice:
luna, ce umblă prin păduri,
prin rouă-albastră și prin flori de crini,
și-alcătuiește din lumini
amare și din dulce vînt
Ofelii, Margarete, Beatrice.
Printre acestea te alegi și tu,
ca o parte din Sonată,
ce încă niciodată
nu a fost cîntată.

PORTRET

Aramă grea ca vinul — părul,
sprîncenele ușor piezișe,
o cută, vertical pe frunte,
vădind trecutul de răstriște.

Umeri mărunți, suflet de vară
în bluza verde-albăstrie,
ce sub solarele incendii
a devenit stins-cenușie.

Ținut e totul sub surdină,
inelul doar clipește, cînd
frămînți atîtea-n încăperea
unei simțiri și-a unui gînd.

Îți zboară-n mînă porumbelul,
ți se supune duh și-argilă.
Culorile îți stau în slujbă,
carmin și scrum de clorofilă.

Și mie-mi stau la îndemînă
în grîu și-n cer, în foc depline,
să te redau pe altă treaptă,
pe-aceea ce ți se cuvine.

Culori am pentru ce se vede
și pentru ce mai e veșmînt.
Culorile le iau din apă,
din dulci otrăvuri și din vînt.

Doar pentru cele ce-s adaos
venind din sfînta ta planetă,
culori eu n-am în graiul lumii,
și nici uleiuri pe paletă.

PEAN PENTRU O TÎNĂRĂ

Întruchipare în lut
de Romul Ladea

Numai despoiată de veşminte
să ridici, prietenă, rodia
din panerul de-argint, cînd ne bucură
prielnică zodia.
Numai astfel să consimţi
în inima fructului să-ţi adînceşti
patima albilor dinţi.

Numai astfel vădindu-te
cu gleznele tu să desmierzi,
alte dăţi, buruieni şi pietre şi ierburi.
Poartă-ţi, tînără, adevărul
pe unde se-nalţă aracii,
prin vie, căci numai aşa
te pot vedea şi copacii
clipind din pleoapele verzi.

Doar despoiată de orice veşmînt
să umbli prin rarişti de veac,
prin holdele coapte, prin crîng, la izvor.
Numai astfel să calci pe muşchiul-covor,
înfruntînd primejdia şarpelui
cu gîndul că şarpele este de leac.

Sînt multe încă potecile
spre ţinta-alinării,

dar numai de orice veşmînt despoiată
— pierdut adăstînd într-o rînă —
vreau, întruchipare de vis, să te văd
prin văile mele pe calea-nserării,
sau ziua mergînd prin Eden la fîntînă.

Numai aşa, la capătul drumului, urmelor,
se-nvederează în calma oglindă a lacului,
în ochii bătrînilor aştri,
legea pămîntului, tiparele, rarele,
întruchipate în sînii cari nu dezmint
rotunjimile urnelor
şi-n rodii cari nu dezmint
rotunjimile sînilor.

MADRIGAL

Iubită Runa, dragă una,
n-am fi crezut că într-o zi
aceasta cu putință-ar fi :
c-un strigăt să atingem Luna.

Nici după drepte mărturii
n-am fi crezut că s-ar putea
să auzim apoi ecoul
întors în patria de-aci.

Ce fericire ai dori
să ne-o strigăm în zare, Runa?
Alege țipătul ce-i vrednic
să ni-l întoarcă-n noapte Luna.

CÎNTECUL VÎRSTELOR

Dragostele mele bune
cum le-a măcinat pămîntul!
Cum pieriră pe subt iarbă
frumusețea și cuvîntul!
Dragostele mele rele,
cîte au căzut și ele!
Dragostele bune, rele,
ce-a rămas sub glii din ele?
Țărnă numai și inele.

DORUL-DOR

Cel mai adînc din doruri
e dorul-dor.
Acela care n-are amintire
și nici speranță, dorul-dor.

Pe-un drum ne duce dorul-dor
pe-un drum
ce dincolo de orice călător
mai are-o prelungire.

Nesfîrșit e dorul-dor.
Bate-n valea tuturor.

ÎN LUMEA LUI HERACLIT

Produs al aerului soarele ar fi,
al vremuirii, joc al unor pămînteşti stihii,
aşa credea-nţeleptul din Efes.
S-ar plămădi solarul trup din nou, în fiecare zi,
din aburii fosforescenţi care din mare ies.
Ştiu că iubita mea-i aşa, pe care o slăvesc.
Mereu e alta, alta e, tot alta,
ca soarele antic, un rod al fiecărei dimineţi.
S-alcătuieşte din lumini pe care nu le-nveţi,
se înfiripă din splendori pe care tăcînd
le preamăresc.

Făptura fără ieri, întruchipată iar şi iar,
în ciclurile arzătoarei, reluatei tinereţi
îmi este dat, pînă la capătul acestei vieţi,
în fiecare zi din nou s-o cuceresc.

CERAMICĂ

Ulcioare-nchipuind s-adape,
au forme fetele parc-ntr-adins
alcătuite să ne scape.
Sunt ca din flăcări, ca din ape.
Ulcioare vii, de neînvins.
Le vezi cu gîndul, prin pleoape.
O amăgire e că le-ai cuprins,
oricît cu fapta te-ai deprins.

CERBUL

De săptămîni un roșu cerb prigoana
și-o întețește. Ciuta-i printre ruguri
de corni, zdrobește în copite struguri
și piere în făget. S-aude goana.

Prin brume, cerbul, de imbold și visuri
c-un răget cearcă să se mîntuie.
Dar ciuta dispărută-l bîntuie.
Sublimul foc îl mînă spre abisuri.

De sete ars, cum tremură în totul —
ajuns la iezer — cerbul! Dar abia
atinge apa mulcomă cu botul.

Din luciul albăstrui, precum e fierul,
sorbind, cu grije-alege, parcă-ar vrea
să bea ușor, din apă, numai cerul.

PORUMBĂ

De întrebări ce mă frămîntă
îmi limpezesc suflet și frunte
pe lîngă porumbarul cu făpturi mărunte
cari gînguresc și nu cuvîntă.

Albă porumbă îmi ridic din cuib,
curată ca un bulgăre de nea,
cu penele crescute păsărește,
dar încă fără zbor, fără ispită-n ea.

Ce caldă-i pe subt àripi! Printre flori
mă minunează-n totul, omenește.

Trecut și zbuciume îmi uit, căci alba
zbătîndu-se îmi amintește
alt proaspăt alb, ființă-arzînd la fel,
ascuns, fierbinte, pe la subțiori.

O, gînd-vîrtej! Deasupra mea
ce flori de nori, ce zori, ce sori!

ÎNCĂ ODATĂ!

Nu mi-e destul. Și după orișice
aș spune: înc-odată!
Orice se-ntîmplă-i ca și cum
s-ar întîmpla c-o fată.

Ah, nici un rod nu mi-e destul,
îl vreau și-n alte chipuri.
Se poartă rîul către mări,
dar piere în nisipuri.

Nu-i apă să astîmpere de-ajuns,
nu mi-e destul vieața, cartea.
Iubire-aș vrea, pierzare, jar,
cum voi simți odată moartea.

Nici din lumină n-am destul,
căci ea-i doar o legendă, iată.
Nimic sub zare nu-i destul,
vreau totul înc-odată!

LEGENDA NOASTRĂ

În seara aceea, cu grave tumulturi în urmă,
ceva se schimbase nespus,
aci-n pămînteana epocă, de neguri și humă,
și-n megieșe lunare ținuturi, de sus.
Dobîndise tărîmul carate
pe nici un cîntar încercate.

De argint se făcură, o, treptele, frunțile —
martore pure izvoadelor din univers.
Iar noi ne ghiceam izbăviți din penumbre,
ca două făpturi de mătase în mers.

În ceasul acela înalt, de-alchimie cerească,
silirăm luna — și alte vreo cîteva astre,
în jurul inimilor noastre
să se-nvîrtească.

ATOTȘTIUTOARELE

Ascultă, tu, un cuvînt, ascultă ce bănuiesc
despre lucruri. Cît țin hotarele,
ele ne-ncearcă, ne împresoară, ne iscodesc.
Suntem împrejmuiți de atotștiutoarele.

Ne sunt acoperite viața și patima.
Lucrurile, însă, ele ne știu. Ia aminte :
drumul ne știe secretele ținte,
vîntul cunoaște cît de sărată e lacrima.

Prin suferinți, dintr-un loc într-altul, prin arderi
ne purtăm îndoielnică firea.
Noi ne cunoaștem doar golul, aleanul.
Lucrurile ne ghicesc împlinirea.

Înaintarăm — pînă-n zăpezi, prin amară
vreme — și încă nu știm că iubim.
Dar apa, dar apa în care de sus,
de pe pod, ne-oglindim, o știe de astă-vară.

AN DE RĂSCRUCE

Îți amintești de anul de răscruce?
De-atîtea ori a despărțire
un ceas de cumpănă ne încerca.
Nu fiindcă-am fi voit,
ci fiindcă-așa ni se cerea.
De fiecare dat'un lucru rar,
o rară întîmplare ne oprea.
Pe țărmul de nisip umblam
și-n urma-adîncă ce-o lăsam
tăcută apa mării izvora.
Îți amintești? De fiecare dat'
un lucru rar,
o rară întîmplare ne oprea.
Corabia se cufunda puțin subt greutate,
cînd luna cobora pe ea.

SFÎRȘIT DE AN

Făpturi în umbra anului apun,
și drumuri, fapte, cad în neființă.
Sunt, totuși, înc-atîtea cu putință!
Din destrămări și negură m-adun.

În valea încercată de-ndoieli,
și numai rar, ce rar, de vreo credință,
sunt, totuși, încă multe cu putință,
minuni, aurore, rîset și-nvieri.

Cînd orice așteptare s-ar părea
deșartă, cu putință-i draga mea,
un zumzet planetar, de stupi, în vară.

Și dincolo, în noapte, s-ar putea
ca ochii mei să nu mai moară
de cînd păstrează-n ei frumsețea ta.

PRIMĂVARĂ

A cunoaște. A iubi.
Înc-odată, iar și iară,
a cunoaște-nseamnă iarnă,
a iubi e primăvară.

A iubi — aceasta vine
tare de departe-n mine.
A iubi — aceasta vine
tare de departe-n tine.

A cunoaște. A iubi.
Care-i drumul, ce te-ndeamnă?
A cunoaște — ce înseamnă?
A iubi — de ce ți-e teamă
printre flori și-n mare iarbă?

Printre flori și-n mare iarbă,
patimă fără păcate
ne răstoarnă-n infinit,
cu rumoare și ardoare
de albine re-ncarnate.

Înc-odată, iar și iară,
a iubi e primăvară.

25—1547

STIHUITORUL

STIHUITORUL

Chiar și atunci cînd scriu stihuri originale
nu fac decît să tălmăcesc.
Așa găsesc că e cu cale.
Numai astfel stihul are un temei
să se-mplinească și să fie floare.
Traduc întotdeauna. Traduc
în limba românească
un cîntec pe care inima mea
mi-l spune, îngînat suav, în limba ei.

FÎNTÎNILE

Sapă, frate, sapă, sapă,
pînă cînd vei da de apă.
Ctitor fii fîntînilor, ce
gura, inima ne-adapă.

Prinde tu-n adînc izvoare —
de sub strat stihie blîndă.
Să se-aleagă din argilă
ochiuri lucii, de izbîndă.

Călători cu turme — vie,
să se-aplece, să se mire
de atîta adîncime
și de basmele din fire.

Să se curme-n piept cuvîntul
cînd s-arată că pămîntul
stele și-năuntru are —
nu numai deasupra-n zare.

Osenește-te-n amiază
să aduni răsplată dreaptă.
O priveliște de noapte
negrăită te așteaptă.

Zodii sunt și jos subt țară,
fă-le numai să răsară.
Sapă numai, sapă, sapă,
pînă dai de stele-n apă.

SOLSTIȚIUL GRĂDINILOR

Mirajul unui dulce fruct
îmbracă-un sîmbure amar,
ca să ne cadă într-o zi
neașteptat în palme — dar.

Sorocul creșterii e-n vînt.
Copacii iau puteri pe-un an
din noaptea elementului
ce se-nnoiește năzdrăvan.

E ceasul cînd tinerii șerpi
cămașa și-o dezbracă-n spini.
Comori la rădăcini s-aprind,
se spală-n flăcări de rugini.

Privind la hora flăcării,
întîmpinăm solstițiul cald,
ce se revarsă peste noi
de pe tărîmul celălalt.

Ne pierdem ca să ne-mplinim.
Mergînd în foc, mergînd în spini,
ca aurul ne rotunjim
și ca ispita prin grădini.

VARĂ ÎN JURUL CETĂȚII

Pe cîmp o moale căldură
mă urmărește statornic.
Mirişti cutreier, destinderi mă-ntîmpină
în fum de arsură. Pe jilavul petic de humă
fluturi albi trompa-şi desfac — resort de ceasornic.

Ca fetele, neașteptat peste noapte crescute,
cari încă nici ele nu știu
că-l au (se-ntîmplă aceasta adeseori),
tulpinile verzi de porumb pe alocuri
şi-arată auriu părul la subsuori.

«Să nu-mi depășești orizontul, așa-mi spune Vara,
încă un pas e prea mult!»
Încă un pas o înfrunt, şi mă văd pe o clină
silit să m-așez. Pe spate întins,
mă-nduplec cuvîntul celor văzute s-ascult.

Mă deschid cerului
de-aici şi pînă departe.
Orice gînd, altul, mă ocolește.
Numai un vînt, care nu citește,
numai vîntul mă răsfoiește
ca pe o carte.

INSOMNII

Lui Ion

Sufletul mi-i treaz într-una
vede stelele în tindă,
se privește-n tot ce este
ca-ntr-o magică oglindă.

Grav, lunatic, umblă gîndul
pe limanuri, lîng-o apă.
Să se-nchidă, ca s-adoarmă,
nici un lac n-are pleoapă.

NOAPTE LA MARE

Valul mai bate, același.
Raza e trează în turn.
Cald e nisipul pe plaje,
numai puțin dacă scurm.

Noaptea-i tîrzie, de august.
Orele—horele tac.
Cugetul, cumpăna, steaua
grea judecată îmi fac.

Murmură dor de pereche.
Patima cere răspuns.
Ah, mineralul în toate
geme adînc și ascuns.

Sarea și osul din mine
caută sare și var.
Foamea în mare răspunde,
crește cu fluxul amar.

Margine-mi este argila,
lege de-asemenea ea.
Sînt doar metalul în febră,
magmă terestră, nu stea.

Capăt al osiei lumii!
Rogu-te, nu osîndi!
Vine cîndva şi odihna,
ce ispăşire va fi!

Vine cîndva şi odihna,
ce ispăşire va fi
anilor, aprigei sete,
febrei de noapte şi zi.

CÎNTECUL SOMNULUI

Plăcut e somnul lîngă o apă ce curge,
lîngă apa care vede totul, dar amintiri nu are.
Plăcut e somnul în care
uiți de tine ca de-un cuvînt.
Somnul e umbra pe care
viitorul nostru mormînt
peste noi o aruncă, în spațiul mut.
Plăcut e somnul, plăcut.

ULISE

De la liman pe golfuri
privirea ți-o rotește.
E liniște ca-n ziua
cînd mă-ntorsei hoțește
și ți-am golit de oaspeți
viața, pragul, tinda.
Ia seama, Penelope,
ce netedă-i oglinda.

Se-ntinde marea clară
pe-un prund de oseminte.
Nu-i nimenea cu prora
s-o spargă, s-o frămînte.
Doar șerpii taie apa
spre-un țărm ghicit în zare,
trecînd peste adîncuri
ca semne de-ntrebare.

Catargul putrezește
la margine de timp,
acolo între Hades
și-acele culmi în nimb.
Nu m-amăgește ceasul
să număr nestemate,
nici nu mă cheamă-n urmă
furtuni și vrăji uitate.

Vezi, orice amintire-i
doar urma unor răni
prin țări, prin ani primite,
pe la răscruci și vămi.
Nu aștepta pățanii
să izvodesc, alese.
Deșartă născocire
e vorba ce se țese.

Dar pe liman ce bine-i
să stăm în necuvînt,
și, fără de-amintire
și ca de subt pămînt,
s-auzi, în ce tăcere
cu zumzete de roi,
frumsețea și cu moartea
lucrează peste noi.

CÎNTEC ÎNAINTE DE-A ADORMI

Iată-amurguri, iată stele.
Pe măsură ce le văd,
lucrurile-s ale mele.

Lucrurile-s ale mele.
Sunt stăpîn al lor și domn.
Pierd o lume cînd adorm.

Cînd trec punțile de somn
îmi rămîne numai visul
și abisul, și abisul.

CETATE ÎN NOAPTE

Cremene, bazalt e totul. Blocuri
drepte stau în noapte, cu temei.
Pe străvechea stradă ca-ntr-o matcă
grele curg miresmele de tei.

Din reverberații simți cum ziduri
foc de zi în ele mai cuprind.
După steaua care-n beznă cade,
din ferestre albe mîni se-ntind.

Zborul bufniței e cald și-i moale.
Și te-ntrebi prin întuneric ce-i.
Subt o poartă-n loc de gură — simți în
gură nestemate de cercei.

Cremene, bazalt e totul. Blocuri
drepte stau în noapte, cu temei.
Pe străvechea stradă ca-ntr-o matcă
grele curg miresmele de tei.

Sec și sterp, oricum ar fi, își are
și orașul rodnicia lui.
Din semințe ce-au căzut pe piatră
în piețe au crescut statui.

BUCUREȘTI, 1919

Lilieci țîșneau în slavă,
cînd ne părăseam lăcașul.
Paltinii, crescuți în noapte
din asfalturi ca din lavă,
își împrăștiau sămînța
zburătoare-n tot orașul.

Nimeni nu dormea în noaptea
cea de veghe. Nici penații
viitoarei generații.
Ne plimbam pe bulevarde,
prin troiene de semințe,
și simțeam cum talpa arde.

Doar tîrziu Săgetătorul
încerca-ntr-o doar s-apună
cînd scîncea în poartă cheia.
Vîntul ne-azvîrlea în păr și-n
față pulbere de lună,
caldă încă-n vremea-aceea.

Ținînd soarele în mînă,
un oltean — pe jumătate
om aievea,-n rest fîntînă
cu o cumpănă în spate —
dimineața da năvala
cu un chiot în cetate.

CETĂȚI, ARHIPELAGURI, OCEANE

Te-ntîmpină pretutindeni în căile tale
cetăți, arhipelaguri, oceane
și flăcări pe culmi.

Mîngîi femei cu brațe de lavă în arșița verii.
Copii pe pămînt, subt nori și subt soare, așezi.
Naturii îi smulgi neștiute arcane.
Silești himerele să se-ntrupeze, fundații și
pravili închipui,
creezi istorie, întemeiezi imperii,
și palpitînd printre meridiane
simți zi și noapte că ești.
Totuși, cîndva, la un semn, într-un fel adînc
toate le părăsești,
cu fața în sus, cu pleoapele-nchise—le părăsești —
poate că fără cuvînt numindu-le încă,
le părăsești.

Cum se poate
lumina lunii odată s-o vezi
și-apoi s-o trădezi
intrînd în întuneric?

SOARE IBERIC

Om de pădure sunt și-mi place frunza.
Dar în pădurea de pini
de la Estoril, sub soarele torid,
o umbră nu găsești printre lumini,
să te apere de raze.
Aci izvoarele nu se deschid.
Vînturate de mori de vînt,
miresmele fierbinți ucid.

O clipă mă amăgesc
cu Oceanul ce se vede-n zare,
dar umbră nici apa nu are
să-mi învelească inima bolnavă.
Să-mi învelească inima bolnavă
mi-ar trebui de-aiurea dezmierdare
multa-nrourata slavă,
a Vlahiei deasă, largă,
reavănă dumbravă.

SCOICI

Petale par scoicile
cum cad pe aproapele
țărm, ca-ntr-un joc,
aduse cu apele.
Unda îngroape-le,
valul dezgroape-le!

Zeițe de mare-au pierit
diafane ca apele.
Toate pe-aci și-au lăsat,
vestigii, pleoapele.
Unda îngroape-le,
valul dezgroape-le!

ARÀBIDA

Aràbida — țară ce are
de-a pururi un vînt dinspre mare —
îți văd iarăși morile-nalte
cu àripi, tot alte și alte.

Aràbida, ce te evocă
mai mult decît plajă și rocă?
Aromele, poate, și pinii?
Castelul maùr sau delfinii?

Aràbida, cîte și ce elemente
înfrunți tu — străvechi și prezente!
O, nu numai ape cu schimbul
în malul tău bat. Însuși timpul

din goluri albastre, din large,
de țărmul tău valul și-l sparge,
încît în penumbra ta lină
m-ajunge doar stins, ca-n surdină.

IZVORUL

Împărății s-au prăbușit.
Războaie mari ne-au pustiit.
Numai în Lancrăm subt răzor
rămas-a firav un izvor.

Păduri s-au stins. Și rînd pe rînd
oameni în umbră s-au retras,
veșminte de pămînt luînd.
Dar șipotul, el a rămas.

De-a lungul anilor în șir,
de cîte ori în sat mă-ntorc,
mă duc să-l văd. E ca un fir
pe care Pàrcele îl torc.

CÎNTEC SUB STELE

Cu alesături de aur
timpul curge prin albastru.
Jinduiesc la cîte-un astru
răsărit ca o ispită
peste-amurgul meu de-o clipă,
peste basmul în risipă.
Curge timpul prin înalturi,
astru poartă lîngă astru,
răzbunîndu-mă-n albastru.
Visul, aur prins în palme
ca nisipurile-n ape,
ca nisipurile-n ape
trebuie să-l las să-mi scape.

POEZIA

Un fulger nu trăiește
singur, în lumina sa,
decît o clipă, cît îi ține
drumul din nor pînă-n copacul
dorit, cu care se unește.
Și poezia este — așa.
Singură-n lumina sa,
ea ține pe cît ține:
din nour pînă la copac,
de la mine pîn' la tine.

CATREN

Ușor nu e nici cîntecul. Zi
și noapte — nimic nu-i ușor pe pămînt :
căci roua e sudoarea privighetorilor,
ce s-au ostenit toată noaptea cîntînd.

PĂRINȚII

Coboară-n lut părinții, rînd pe rînd,
în timp ce-n noi mai cresc grădinile.
Ei vor să fie rădăcinile,
prin cari ne prelungim pe subt pămînt.

Se-ntind domol părinții pe subt pietre,
în timp ce în lumini mai adăstăm,
în timp ce fericiri ne-mprumutăm
și suferinți și apă vie pe la vetre.

TÎLCURI

Tîlcul florilor nu-i rodul,
tîlcul morții nu e glodul.
Tîlcul flăcării nu-i fumul,
tîlcul vetrei nu e scrumul.
Tîlcul frunzei nu e umbra,
tîlcul toamnelor nu-i bruma,
dar al drumului e dorul,
tîlcul zărilor e norul,
ducăușul, călătorul.

DE RERUM NATURA

A căzut pe lucruri rouă,
sau e numai o părere?
Poate că le plînge fața
de-o lăuntrică durere.
Bate-o inimă în lucruri?
Preajma ocupînd-o-n pîlcuri,
n-au și ele gînduri, patimi?
Fără ochi se uită-n lume
purtătoarele de tîlcuri,
născătoarele de lacrimi.

GLAS DE SEARĂ

Din prag un gînd se uită lung.
Să-l las în casă? Să-l alung?
Cuvînt încearc-a se rosti:
Veni-va zi! Veni-va zi!

Din veac în slujbă viermii sînt.
Sub glie-i văd lucrînd, lucrînd.
Intra-voi iar, sub veghea lor,
în ciclul elementelor.

Din prag un gînd se uită lung.
Să-l las în casă? Să-l alung?
Avea-voi fața nimănui
asemenea pămîntului.

Cuvînt încearc-a se rosti:
Veni-va zi! Veni-va zi!
Înmormîntat în astă stea,
în nopți voi lumina cu ea.

INSCRIPȚIE PE-O CASĂ NOUĂ

Toate stau la locul lor,
stă păianjenul în plasă
ca-ntr-o lume de mătasă.
Nu-l încearcă nici un dor
din ocolul lui să iasă.

Toate stau la locul lor :
piatră, floare și ulcior,
vatră și amnar și iască.
Asta-i legea tuturor :
zări să-și facă din pridvor,
să se simtă bine-acasă.

CALENDAR

Vîntul mai ieri întinerea,
Cu dragoste pădurile bătînd.
Azi apare ostenit în fața mea,
Un singur plop, și umbra, frămîntînd.

Ieri ornicul din turn
Lămurea puternic ceasul.
Astăzi inima timpului
Își măsoară c-un suspin popasul.

Iată că părul meu se face
Ca o cenușă ce-a înflorit.
În curînd, fi-va pace, pace.
Și pe pămînt un sfîrșit.

ALTE POEZII

ULCIORUL

Pe masă îmi stă, durat din argilă,
ulciorul. În rostul ceramic aşez uneori,
cu roua pe ele, iubitele flori.
Prefer trandafirul de purpură.
Tainic, urmînd unui sacru canon,
dimineaţa, de o rază cerească
atins, trandafirul îşi las-o petală pe masă,
dorind în lumină să stea fără mască.

Se face că torn, alte dăţi, în ulcior
tomnaticul soare prin teascuri trecut,
curgător aur crud,
vin de piatră, soi cald de Aiud.

Mai apoi, cîteodată, păstrez în ulcior
şi-un lucru mai scump şi mai rar :
grămadă de boabe de chihlimbar,
lacrimi pe cari o pădure le-a plîns,
cînd ultimul alb unicorn s-a stîns.

SUFLETE, PRUND DE PĂCATE

Suflete, prund de păcate,
ești nimic și ești de toate.
Roata stelelor e-n tine
și o lume de jivine.
Ești nimic și ești de toate:
aer, păsări călătoare,
fum și vatră, vremi trecute
și pământuri viitoare.
Drumul tău nu e-n afară,
căile-s în tine însuți.
Iară cerul tău se naște,
ca o lacrimă din plînsu-ți.

DACĂ M-AȘ PIERDE

Dacă m-aș pierde în toate
și-aș rămînea fără nume,
așa ca o pană căzută din zbor, din aripa pajurei,
n-aș mai fi singur pe lume.

Dacă de un glas, de-un singur, de unul
ce-și culcă ardoarea-n urechea și-n inima mea,
cu adevărat m-aș pătrunde,
marginea mea s-ar curma.

Dac-aș uita cine sunt, trădîndu-mă pentru
o altă lumină,
în trupul meu osul s-ar face aur.
Privighetoarea în noapte
de sufletul meu nu s-ar feri ca de-o rea vizuină.

OEDIP ÎN FAȚA SFINXULUI

Ascult. Adîncul tău ce-amar și ce pustiu,
cît de fierbinte, dulce, trebuie să fie.
În preajma ta, în larg, se stinge tot ce-i viu,
doar pajiștea cu osemintele învie.

Aștept aci cu-nspăimîntată bucurie
tăcerea lungă să se rupă între noi,
cumplit, amarnic sfîșiată ca o iie
într-un iatac, pe întuneric, între doi.

Și văd mirat cum ghearele din cînd în cînd
îți ies și se retrag în pungi de catifea,
ca la pisici, în gînd și-n prag la pîndă stînd.

Vorbești? — Te doare și pe tine întrebarea?
C-un freamăt te mai stingherește-o clipă marea,
dar aripa ți-o potrivești spre-a mă curma.

COLUMNA LUI MEMNON

Columna, rănită cu spada de-un rege,
un dar dobîndise, ce piatra nu-l are :
atinsă de-ntîiele raze solare,
să cînte cîntarea-n afară de lege.

Și veacuri dearîndul, din sacra ei strună
sunînd în aurora, prelung, năzdrăvană,
sfărmarea secretă, lăuntrica rană
columna mereu trebuia să și-o spună.

Ca-n veci să s-aprindă, la ora ei certă,
cîntarea, alt rege-ndreptă stricăciunea.
În clipa aceea se stinse minunea.

Căci are un suflet și piatra inertă
cît timp ne-mplinire lăuntrică poartă.
Dar, fără de-o rană, făptura e moartă.

VESTEA CEA BUNĂ

Printe lucruri cînd umblăm, pe-aproape sau
departe,
cerul, singur cu tăria sa albastră,
ne urmează pretutindeni în viață și în moarte.
Da, zenitul e mereu deasupra noastră!

INSCRIPȚIE ACOPERITĂ DE MUȘCHI

Viața mea!
O clipă de-ar fi fost să ție,
am întrerupt cu ea
o veșnicie.

Și-am ispășit
cu suferinți — o mie.
Am ispășit
cu cîte-o bucurie.

ÎN FAȚA UNEI STATUI A SFÎNTULUI GHEORGHE

Într-o piață veche mi-e popasul.
Adast, să-mi umplu înc-o dată ceasul
privind la o statuie de aramă,
rămasă-aci din veacuri de candoare.
O vrajă-n preajma ei mă cheamă.
E sfîntul care a purces călare
cu. sulița bălaur să omoare.

Cînd sfîntul care s-a pornit prin cel coclaur
să-nfrunte — hotărît, dar fără ură —
primejdia, a îmbrăcat armură
lucrată-n ochiuri ca din solzi de saur.
Cine și cum îl învățase-anume,
că-nvingătorul, dacă vrea să-nvingă,
e nevoit să semene cu-nvinsul?
Cine i-a spus — lui, focului prin lume,
în zale de reptilă să se-ncingă?

Sosit de undeva din dimineață,
se bate-acum la blestemata gîrlă.
Cum seamănă în șea, luptînd cu brațul,
el însuși, Sfîntul Gheorghe, c-o șopîrlă!

CARIATIDE

Cariatide lîngă mare
și-arată prin veșmînt junețea.
Ca de ivoriu bătrînețea
prin luciul marmorei apare.

Cariatide din vechime,
în adăstare înțeleaptă,
privirea, mersul își îndreaptă
spre chiparoși și țintirime.

Spre răsărit, spre soare-apune
chemate sînt să dea exemplul.
Și truda lor e rugăciune.

E legea lor să fie treze,
să poarte-n veci pe creștet templul,
dar niciodat' să-ngenuncheze.

SĂLCII PLÎNGĂTOARE

Umblu-n neștire pe potecă.
Prin vale caut muguri, semne.
Moștenitor eu sînt al iernii.
Mai curge-ngheț pe apa Cernii.

Sfarm vreascuri umede, nedemne.
Pe munți zăpada se mai vede.
O singură-nverzire-n cale
mă ține locului, mă pierde.

Și soarele ajută-oleacă
prin vaduri negura să treacă.

Legenda spune că pe-aice
Euridice, fata tracă,
din iaduri și-a mutat în sălcii —
a jale — părul lung și verde.

Și prind în palme ce mă pierde,
mătasea grea și jalea verde.

UMBRA EVEI

Din dulcele chin,
din amara plăcere
ce între moarte ne poartă
și înviere,

din voluptățile nopții,
din calda împărăție,
o umbră-ți rămîne
subt ochi, ușor albăstrie.

Cu ce să aseamăn adaosul,
cînd vraja pereche nu are?
Cu o privelişte, cu vreo-ntîmplare,
uitate-n ținuturi uitat legendare?

De izbînzi, răspunzînd în pierzanii,
de-un farmec rănit
amintește umbra subt ochi,
de-o prelungire la nesfîrșit

a vremii cu freamăt de Mai,
de mireasma răsurii, de arderea gurii,
de Eva în fugă ieșind din rai,
și, nu știu cum,
de-ntîia ei umbră căzută pe drum.

ODĂ SIMPLISIMEI FLORI

Păpădie, ecumenică floare,
după a ta aurie ardoare
— pe nescrisele file —
anul își hotărăște fericitele zile.

De un pëan te-nvrednicești
tu, neluată în seamă, floare de rînd.
Sămînță să faci pe pămînt
e tot ce dorești. Alt gînd nu porți.
Dar înflorești și asfințești,
alcătuind o aureolă de sfînt.

ERMETISM

Un text și-o melodie
e iubita mea,
cuvînt acoperit de cîntec,
cuvînt ce nu-l pot descifra.

Un text ce mi se cîntă
e iubita mea.
Ghicesc oleac' cuvîntul,
dar nu-l pot descifra.

Mă-nduplecă și cîntul,
dar inima mi-e grea,
ca piatra, ca pămîntul,
că nu aud cuvîntul.

RĂBOJ

Țin răboj în duh arhaic.
Număr ca ciobanul
cîte-s albe, cîte-s negre
zilele, tot anul.

Număr pașii, ai frumoasei,
pînă-n pragul ușii.
Stele număr cîte are
cuibul Găinușii.

Cîte sunt, de toate, număr,
amăgiri și fumuri,
ziua-ntreagă număr, număr
rătăciri și drumuri.

Număr pietrele pe care
mîndra trece vadul
și păcate pentru care
mă va arde iadul.

CÎNTEC ÎN DOI

Și vine toamna iar'
ca dup-un psalm aminul.
Doi suntem gata să gustăm
cu miere-amestecat veninul.

Doi suntem gata s-ajutăm
brînduşile ardorii
să înflorească iar în noi
şi-n toamna aceasta de apoi.

Doi suntem cînd cu umbra lor
ne împresoară-n lume norii.
Ce gînduri are soarele cu noi —
nu ştim, dar suntem doi.

SUB SCUTUL AMURGULUI

Umbre-aruncă ochii lumii
peste tine, peste mine,
peste fiecare ceas al tău
și pe drumurile toate.
Să te apere un zeu,
numai el dacă mai poate.
El și eu, el și eu.
Vino să te-ascund, iubito,
în amurgul meu.

ORÎNDUIRE

Dac-am trăi-n aceeași casă, în chilii vecine,
și n-ai mai trece pe la mine,
nu aș putea să fac vreodată saltul
în consolare. Și aș crede că trăim
departe, foarte departe unul de altul.

Dac-am trăi-n aceeași urbe, despărțiți
prin cîteva grădini și printr-un murmur de vale,
și n-ai mai trece pe la mine
cu rîsul tău și cu luminile tale,
aș fi încredințat că depărtare
nu-i alta mai cumplită și mai mare.

Astăzi văd că de pe fluturi a căzut tot smaltul,
de cînd tu pe la mine-anume
n-ai mai trecut. O, ce orînd!
Mă mîngîie un singur gînd:
trăim în una și aceeași lume.

Trăim în una și aceeași lume. Prin urmare,
nu sîntem chiar așa departe
unul de altul!
Ce gînd cu adieri amare
cînd anul și-a pierdut tot smaltul.

OGLINDA DIN ADÎNC

Cînd mă privesc într-o fîntînă,
mă văd cu-adevărat în zi
așa cum sunt și-am fost și-oi fi.
Cînd mă privesc într-o fîntînă
ghicesc în fața mea bătrînă
cum ceruri și pămînt se-ngînă.
Cînd mă privesc într-o fîntînă
știu că-n adîncuri foste mume
îmi țin oglindă, ochi de lume.
Cînd mă privesc într-o fîntînă
îmi văd și soarta, uit de nume.

BRUMAR

În cumpănă cu tot ce-a fost, pe-o dîră de lumină,
înaintăm prin foi, prin aur răvășit, prin brumă
fină.
În neștire, ici și colo, mînile ne umblă
prin cupele de flori, prin cele de pe urmă.
De n-ar fi fost zădărnicit de-un crud brumar,
polenul ar mai fi putut să fie încă — jar.

Și umbrele ni le vedem, în spațiul fără prisăcar,
deodată nefiresc crescute printre lemne,
în rariște căzînd, ca pe cadranul plin de semne
al unui ornic alb solar.

Albinele mai au o zi în toamnă, pe afar'
și-n coșnițele împletite din nuiele,
o zi mai au cînd trebuie să-nvețe
anevoioasă toată arta, meșteșugul mut
de a păstra-năuntru pentru ele
ardoarea verii ce-a trecut.

Ne sfîșie pe amîndoi un zumzet lung în aer falnic,
ne doare-albastrul. — La noapte-i ceasul hotărît
coroanele să cadă, surd și dintr-o dată,
din copaci, cutremurînd meridianele c-un jalnic
mulcom foșnet.

ALEAN

Umbra unui nor aleargă.
Goana ține spre-un străfund.
Văi de aur mă îndeamnă
cum mi-e felul să răspund.

Umbra m-a cuprins deodată.
Cîte gînduri mă pătrund!
Înțelesuri — ne-nțelesuri
mi se-arată, mi se-ascund.

Călătoare și răzleață,
umbra e de nor rotund.
Dar ce grea e! Colo-n ape
ea căzu pînă la prund.

Ca un freamăt mi-e aleanul
unde merg și unde sunt.
Din înalt îmi ține norul
lung, ah lung, ison profund.

În cutreierul prin spații
cari în altele răspund,
cîntă el, ce în neștire
mie însumi eu mi-ascund.

UMBLĂM PE CÎMP FĂRĂ POPAS

Umblăm pe cîmp fără popas
sub zodii prin tîrziul ceas.
Hotare, veac, tărîm s-au șters.
Mai suntem noi și-un univers.

Pierdem în noapte, rînd pe rînd,
tot ce sub noi era pămînt.
Și mergem iar în gînd, la pas.
Un cer deasupra ne-a rămas.

Vreo stea, cînd cade din tării,
fără să vrei, spre ea te ții,
și poala-ți potrivești, s-o prinzi.
Lucirea numai i-o cuprinzi.

Și cumpănim ce e, ce-a fost.
Noroc înalt, pornit cu rost,
ne-ntîmpină, de sus prin vînt,
să nu ne-ajungă-n văi nicicînd.

CÎNTEC ÎN NOAPTE

Pietre-n cale, mereu pietre.
Nime-n beznă nu mă-ndreaptă.
Pîn' la tine nici o piatră
nu mai vrea să-mi fie treaptă.

Pietre sunt și iarăși pietre.
Pe poteca mea de dor
greu se lasă, greu se lasă
Dumnezeul pietrelor.

Lung e drumul, ceasul lung.
Rogu-mă, mă rog într-una,
noaptea să-mi ajute Luna
pîn' la tine să ajung.

FRUMSEȚEA

Socot că orice frumsețe
prilej de-amăgire statornică este.
Te ispitește. Vrea-n stăpînire s-o iei.
Deși e departe de tine ca o poveste.

Orice frumsețe aduce în inimă
înțelepciune și exaltare.
Sînt noimele ei: prund și izvor.
Mai suave materii pămîntul nu are.

Orice frumsețe se-mbină
cu zări și imagini, cu vrăji, depărtate,
dar prinde un chip de mătase-ntre noi.
Răzbunînd ce lipsește, ea face dreptate.

Orice frumsețe e ca o urnă
de a cărei coapsă privirea se prinde.
Vezi forma, mirat. Și suferi, gîndind
la cenușa pe care-o cuprinde.

LÎNGĂ UN FLUTURE

Frumusețea ca și zborul și iubirea
de cenușe-și leagă firea.
De-i ștergi fluturelui praful, nici o boare —
nici o vrajă nu-l vor face să mai zboare.

El, totèmul seminției știutoare,
își ascunde obîrșiile și drumul.
Dacă-l sfarmi, își dă poleiul —
din secretele-i nici unul.

Cine-i pune pe arìpi și pe făptură
scrumul, joc de aur ca suflat din foi de faur?
A dormit o noapte-n Lună?
S-a născut din scrum de urnă?

PRIN TOATE ERELE

Prin toate erele
ce prund fierbinte, turmentat!
Subt toate sferele
se zămislește ne-ncetat.

Prin toate erele
răsfăț și crini, vis canibal.
Subt toate sferele
extaz de seve, vertical.

Îndreptățire cat
vîrtejurilor, vîntului.
Și intru în păcat
ca-n vîrstele pămîntului.

POVESTE

Ne ducem prin tomnatice păduri,
tristețea să ne-o ardem în lumină.
Ne amăgesc cu mii de june guri
brînduşile ivite pe colină.

Şi rupem crengi, răzbatem prin desiș,
şi, roşu, ghimpele nu se dezminte.
Simțim pe buze greu păienjeniș,
dar mergem înainte, înainte.

Şi unde duce mersul nu mai știm.
Lumini şi umbre sunt, ca de poveste.
Răsună a-nceput. De cînd venim?
O ceață se destramă ca o veste.

Răcoare e şi arde împrejur.
Voi-va pasul să se mai întoarcă?
Din albul nor, din caier prin azur
ursita ar putea fir nou să toarcă.

Adulmecînd miresme tari deodat',
prin ferigi dese pîrtia pătrunde.
Nu de izvor, ci ca de rîu bogat
un murmur se aude, fără unde.

Un ùliu, țipînd deasupra-n zbor rotat,
să iscodească-ar vrea ce se petrece.
Noi încă pe pămînt și-n lume-am dat
de-o apă peste care nu se trece.

Și-acum, cînd sufletele noastre vor
în brațe, unul altuia, să-și cadă,
inelul, cu clipitul lucitor,
în deget ți-l întorc, să nu mai vadă.

Se cheamă Jaleș rîul, rîul timp,
și-i potrivit din veci cu toamna.
Ne oglindim, în ape, față, nimb.
Dar să fugim, că-i blestemată coama.

ÎNTREBARE ŞI RĂSPUNS

Ce ne va ține totdeauna tineri?
Adu o jertfă zi cu zi
zeiței mari, păgînei Vineri!
Hrănește cald, oricare-ar fi,
un vis ce nu se va-mplini!

ZODIA CUMPENEI

(în metru safic)

Dreaptă, ziua Cumpenei ne surprinde
printre roze : în cimitirul unde
cîteodată dragostea însoreşte
albele pietre.

Calm se-ndrumă spre cumpănire totul.
Zi şi noapte trag înjugate vremii,
amîndouă cu-nţelepciune-ncearcă
paşi deopotrivă.

Se măsoară, se cîntăreşte rodul
de argilă, visul şi umbra verii,
şi povara ce-i amintirea pentru
orice făptură.

Dacă din poveşti adevăr rămîne
că trăim prin imponderabil cei vii,
poate să mai umble cuvînt că trupul
este o povară?

Greu e numai sufletul, nu ţărîna.
Căci cenuşa noastră, iubito, poate
fi pe talgere cîntărită cu vreo
cîteva roze.

CÎNTECUL AȘTEPTĂRII

Negrăit de încete
sunt toate întîmplările,
cu osebire primăverile
vin foarte pe îndelete.
Și prea încete, prea încete
sunt toate cărările.

Cîntecul, aurul, bucuria
mi se amînă.
Sunt nevoit mereu să aștept.
Tot mai adesea iubita întîrzie,
parc-ar aduce în mînă
a morții floare.
De la o vreme, ce rară-i
bătaia inimii în piept.
Ce silnică, ce amară-i
orice mișcare.

SCUTUL

Cînd orice scut are
formă de inimă,
nu-i de mirare
că-n noi înșine inima pare un scut.

Ce aperi în noi cu tăria
pietrei peste care am trecut,
inimă, tu, ca un scut?
Aperi ce-n dosul tău este?
Întîiul suflet al nostru,
amarantul cu veșnică floare, copilăria?

Aperi ce-n noi e poveste,
ce n-are nevoie de scut,
amintiri sîngerînde de ghimpi
și de roze din vremi de-nceput,
amăgirea supremă, ardori de pleromă,
dragostea albă cu mîndra-i aromă?

ODĂ CĂTRE RUNA

Nimic din ale tale nu te mărginește,
nici chiar frumsețea ta, ce pare
față de lume-o dulce limitare.
Cu dorul tău începe noima ta,
cu părul tău începe umbra ta.
Unde sfîrșești, nu vei afla.
Privind, ființa ta se prelungește
pînă la cea din urmă stea.

CUIB DE RÎNDUNICĂ

lui Tudorel

În cuibul de-argilă, subt streșini,
stau puii — ghirlandă
de capete. Hei, departe ei cată,
departe în landă.

Peste cîmp cu miròs de lavandă
o ține în zbor, așteptată,
de-a dreptul din soare venind,
muma, muma-săgeată.

Pe marginea cuibului
șase guri deodată
c-un pocnet corola-și deschid.
Astfel răsfrînge un zid
ecoul tîrziu al Genezei.

LĂCAȘ

Semne — ar fi că locuiesc undeva
la oraș, într-o stradă
cu nume de haiduc de baladă.
Dar nu sălășluiesc la oraș,
m-ar blestema pîrîul și pomul.
Felul meu dezminte zvonul.

S-ar spune că lăcașul îmi este
într-un sat cu streșini de paie,
cu nume de veche poveste.
Dar nu locuiesc
la sat și-n nici o odaie.
Locuiesc într-un cîntec de pasăre.

CORN DE VÎNĂTOARE

Subt o geană de dumbravă
sparg mistreții luncile.
Cornul sună, cînii latră,
ăuie speluncile.
Vino și tu. Vînătoarea
drum deschidă-ne pe grind,
spre arhaice izvoare
și spre evul de argint.

Vom lăsa în urma noastră
cugetul, cetățile,
și-om stîrni din așternuturi
roșii vietățile.
Veverița, coadă lungă,
sare ca o flacără.
S-a purces prin plai alaiul,
sulițele scapără.

Chiotind se țin gonacii
către iezere și stînci,
unde jneapănul se-ntinde
cățărîndu-se pe brînci.
În Arcadia de brume
țapii negri-s fără griji,
își ridică numai capul
cînd din fundul văii strigi.

Sîngelui i s-or deschide
prin păduri lăcatele.
De pe frunți de cerbi, din coarne
strîngem nestematele.
Sus, la capătul baladei,
arși de sete fără leac,
încorda-ne-vom săgeata
după nori — prin vînt de veac.

ÎNVIERE

În azur se simt întoarceri.
Vînăt fum de vreascuri ude
S-a întins în tot orașul.
Undeva un zbor s-aude.

Sus cocorii desfășoară
Ieroglife din Egipet.
Dacă tîlcul l-am pricepe,
Inima ar da un țipăt.

În copaci, prin vechi coroane,
Seve urcă în artere :
S-ar părea că-n țevi de orgă
Suie slavă de-nviere.

Muguri fragezi sfarmă scoarța,
Solzi și platoșe, găoace.
Grav, miracolul ne miră
Cum începe, cum se face.

Fiecare sămînță-nalță
De pe un mormînt o piatră.
Suferința are-un cîntec
Și nădejdea are-o vatră.

DUPĂ FURTUNĂ

(August 1944)

Și ani și luni
și iarăși ani nimic nu s-a-nchegat.
Fără-ncetare, sub tenebre, marea
frămîntîndu-se a cutropit liman și plaje.
Și tunete sub zare necerească
s-au ridicat din adîncimi.

Și luni și ani
și iarăși luni văzduhul a fost plin — de-un freamăt
ca de cohorte-naintînd pe sarcofage.
Rumoarea-acum se-mprăștie
și curți albastre se-aleg deasupra în senin.
Răzleții, norii, ce au rămas, se duc să
se-odihnească.
Să fim noi doi întîii cari ieșim, după tumultul
stins,
pe țărm! Întîii cari lăsăm
pe maluri în nisipul pur o urmă.
Întîii cari ne bucurăm că luna parcă într-adins
ne dăruie-n acest ținut de liniști
un contur și-o umbră.

POD PESTE MUREȘ

La vad, un pod de lemn, cu coperișul de șindrilă,
lung cît o uliță de sat,
se-ntinde peste Mureș. Mal vrea de mal în
veci să lege.
Astfel țara moștenitu-l-a din leat.

Își au mărețele-ntîmplări și lucruri cîntăreții lor,
dar podului îi cîntă numai apa, ce subt el
se-ndeasă.
Despre toți și toate-i cîntă, cîte au trecut
pe el ca printr-o casă, lungă, dreaptă casă,

ca printr-o casă la al cărei prag
sfîrșește drumul, ca să iasă
la celalt capăt iarăși drum, drum vechi —
în lume
precum pravila îl vrea — lăsat în voie să
pornească.

Oști trecură-n veac pe-aci, și Radu cel Frumos,
roți ferecate, roibi domnești, comori și lacrimi,
moți cu ciubare, turme, vînturi,
răpuși și-nvingători, stindarde, patimi.

Pe toți și toate-n nopți, cînd vîlvele se bat,
îi poți vedea-n lumini de-o clipă încă,
așa cum ceasul, de pe-un țărm mutîndu-i,
i-a mîntuit spre celălalt peste vîltoarea-adîncă.

Dar ce liniște-i acum la vad! Ce trează amiaza!
Prin istorie adie doar miros de otavă.
Subt pod un șarpe se soreşte, lung și nemișcat,
ca-ntr-o emblemă rară, de străveche slavă.

ÎN TIMP

Natura-și împlinește ciclul
și iarăși de la cap și-l ia.
Istoria înaintează pe Via Appia.

Astăzi, ca și alte dăți,
înalță apeducte-n deșerturi,
pentru tot mai depărtate cetăți
duce pe umeri argila arsă,
dezmărginește pămîntul, grădină după grădină,
și pune pietre de hotar în timp,
aici o bătălie, colo un gînd.
În catacombe s-adună și iar se revarsă.
Dar faptele mele unde sînt?
Faptele, ce ar putea pentru mine mărturie
să stea
în grădină, în lumină.

CEAS

Tîrziu, pe la ceasul amărăciunii, cînd am
văzut că-n zadar
cuvintele toate mi le-am rostit,
că pînă la tine-nțelesul lor n-a mai ajuns,
în noapte am ieșit.

Crezusem, vai, cu tărie
că niciodată sfîrșit nu va fi.
Ți-am spus uneori: ia sfatul vestalelor dacă
flacăra vrei s-o-ntreții.
Ți-am zis alte dăți: vezi tu jeraticul, truda
în vatră?
Din fumul albastru ce iese
mereu cerul se țese.

Bănuiesc că ai stat încă mult timp la masă,
în jale
cu capul în mîini,
cu privirea pierdută-n ocoalele tale
de vis. Bănuiesc că nici astăzi nu-ți este ușor
în cetatea cu punțile trase.
Pentru ca vinul lăsat, printre cele rămase,
nimeni să-l bea,
toarnă cenușă-n ulcior.

CÎNTECUL CĂLĂTORULUI ÎN TOAMNĂ

Piere zvon subt zarişte,
talanga în rariște.

Vine toamna oilor
prin pînzele ploilor.

Glas dau cetii, patimii,
cu frunza lor paltinii.

Jalea rătăcirilor,
mohorul mîhnirilor,

ale cui sunt, ale cui?
Parc-ar fi a nimănui.

Mi-au secat pleoapele
și-n inimă apele.

Doar cînd urc poenele
mi se-ncarcă genele,

subt amiaza fierului,
de picurii cerului.

Plîng spre zarea dorului
cu lacrima norului.

MĂGĂRUȘUL

Văzui cîndva prin munți iberici, ca de lună,
aridă curte, stînci și-o dogorîtă vatră,
o așezare unde om și floare, piatră,
își potrivea frumsețea aprigă-mpreună.

În cerc îngust, din care visul nu mai scapă,
un măgăruș se învîrtea-nhămat, subt soare,
găleți să urce în fîntînă, să coboare,
cu truda lui scotea un firicel de apă.

Și jghiabul picura, la capăt să se-aleagă
verdeața firavă a unui strat de humă.
Aci pămîntul n-a fost niciodată mumă.

Măgarul orb, în învîrtire, rar, curmată,
subt arșiți adăpa, cu sete, vara-ntreagă
agave, nalbă, oleandri și mușcată.

TOAMNĂ DE CRISTAL

Sunt zilele acuma
mereu senine, treze.
Sub glii cei duși încearcă
surîsul să-și păstreze.

Cunoaște-n frunze urbea
conversiuni în aur,
și vama se deschide
pentru sticleți și graur.

Ca niște țevi de orgă-s
furnalele-n cetate.
Ies fumuri albe, drepte —
ajung la ceruri toate.

Și soarele mai este.
Cu foarfece, cum umblă,
el pomilor le taie
în brumă albă umbră.

Oricît suflarea-ngheață
în dăinuiri aparte,
ne încălzește încă
lumina dintr-o parte.

Cît de frumoasă-i lumea
și dincolo de termen!
Încredințate-s sorții
puterile în germen.

CATREN

Trăim subt greul văzduhului
ca pe-un fund adînc de mare.
Nici o suferință nu-i așa de mare
să nu se preschimbe în cîntare.

POVERI

Înalți și drepți ca fumuri,
Poveri purtăm pe drumuri.
În pașii noștri: soartea.
Pe prund de suflet: moartea.
Sub zeaua noastră: oasele.
În inimă: frumoasele.

TOATE DRUMURILE DUC

Ziuă verde, duh de nuc,
toate drumurile duc
unde-i raiul vîntului,
dragostei, cuvîntului.
Toate drumurile duc
către Joia focului,
spre amiaza locului,
unde arde patima,
unde cîntă lacrima.

LUCRURI SUNTEM

Lucruri suntem printre lucruri.
Aproape suflete suntem, noi doi,
prin soartă asemenea tuturor.
Lucruri suntem, ce poartă în ele,
gînduri ca pietrele, uneori stele,
și totdeauna un dor.

Pe drumul său fiecare,
ne-am duce în veci undeva.
Ne-am duce-mpreună, mereu, amîndoi.
Dar drumul norilor e prea mare
în lumea noastră — pentru noi.

GREERUȘA

Greu e totul, timpul, pasul.
Grea-i purcederea, popasul.
Grele-s pulberea și duhul,
greu pe umeri chiar văzduhul.
Greul cel mai greu, mai mare
fi-va capătul de cale.
Să mă-mpace cu sfîrșitul
cîntă-n vatră greerușa :
Mai ușoară ca viața
e cenușa, e cenușa.

DRUM PRIN CIMITIR

Prin locul acesta cînd treci
seara pe cărăruile nimănui,
pe pietrele albe și negre urechea
pe rînd să ți-o pui.

Ca în clepsidre
prin orbitele morților țărna curge,
măsurînd timpul cetății. Pune-ți urechea
s-asculți. Și-apoi iarăși
s-asculți, dacă inima, jalnica, vechea,
mai bate — și-a cui?

A nimănui — cuteza-vei să spui?
Treci numai, treci, fără frică.
Și, dacă poți, amăgește-te singur să crezi
că zvonul ce-n cale ți se ridică
e numai vîntul ce vine din lună
și-n țară sună.

În spațiu tainic, fără mărturie,
mă alesei cîndva făptură vie.
M-au făurit rîzînd, cîntînd, părinții.
Ei, țesătorii vieții și ai morții,
mi-au dat ce-ngăduise soartea :
au pus în mine soarele și noaptea,
și mi-au adus un drum în fața porții.

«Acesta-i drumul tău, mi-au zis părinții,
pornești din văi s-ajungi în slava minții. »
Pe cale-n lumea neagră am plecat.
Umblam, vedeam, dar nu mă închegam.
Vedeam, umblam, dar încă nu eram.
Prin anul lung, ah lung, de altădat'
de-abia iubirea m-a întemeiat.

MOARA

Sunt ca o moară lîngă rîu.
Obișnuitu-s-a gîndul
să doarmă în mine
vîrste de-a rîndul.

Sînt ca o moară lîngă rîu,
la poalele grindului.
Roțile mele bat
în undele timpului.

Sufletul meu
se va trezi cîndva,
cînd pietrele mele
n-or mai umbla.

GIORDANO BRUNO CÎNTĂ

E același, nu-s aceleași.
E același unic soare
răsărit din munte, gînd.
Să se întrupeze-n vale
alte umbre sunt la rînd.

E același, nu-s aceleași.
E același unic soare
albul inului sorbind.
Să întindă pînza-n iarbă
fete, alte sunt la rînd.

E același, nu-s aceiași.
E același unic soare,
tîlc suav învederînd.
Ca să coloreze ceasul
fluturi — alții sunt la rînd.

E același, nu-s aceleași.
E același unic soare
ce-nfierbîntă rouă, vînt.
Să îndure moartea-n vară
alte spice sunt la rînd.

E același, nu-s aceleași.
E același unic soare,
inimă prin lumi bătînd.
Să îngîne-n vreme rugul
alte-amurguri sunt la rînd.

JUDECATĂ ÎN CÎMPUL FRUMOASEI

În satul meu, în Cîmpul Frumoasei,
în preajma turnului, pietrele stau
pe subt plopi. E primăvară, și pietrele — stau.
Unele poartă încă inscripții chirilice.
Este totdeauna ceva ce-n urmă rămîne.
Sunt ale părinților pietrele —
și ale părinților lor.
Huma e beatitudinea lor astăzi și mîne.
O mierlă neagră cu ciocul de ceară
aleargă de pe un mormînt
pe altul, precum îi cere viața.
Dar eu mă gîndesc mai departe,
mult mai departe, mult mai departe.
Mă gîndesc la ziua
cînd plugul va trece prin morți
să-ndrepte fața.

CATREN

De cînd viața mea te știe,
o suferință port mereu:
Frumsețea ta-i o poezie,
pe care n-am făcut-o eu.

APOTEOZA

Răsăritul e-atît de bogat în poveşti şi-n lumină,
că-n orele ce se ridică
rămînem prea jos totdeauna cînd vrem să-l
slăvim.
Apusul de-asemeni îl ştim. Acolo e orga popoarelor
ce-o ascultăm uneori, vag adusă prin nori.
De-o mie de ani aceasta e lauda pe care-o rostim.
Nordul serveşte văilor noastre furtunile rodnice.
Printre punctele — nume de vînturi purtînd —
cardinale,
el singurul iscă şi din morminte aurore sublime
şi boreale lumini de-nviere.
Sudul e-amarul prea cald, elementul care prieşte
iubirii şi care de-aceea
ne va ucide-ntr-o zi
atît pe mine, cît şi pe tine.

DUMBRAVĂ AFRICANĂ

Da, negrii din dumbrava africană
ce dragi îmi sunt ei, oamenii de humă!
Îi încarnează necurmat sub lună
telurică putere năzdrăvană.

Trăiesc prin obiceiul-poezie
de a păstra-ntre ei, sub streşini, cranii
de la strămbuni părinţi: prezenţe stranii,
în veci perpetuării chezăşie!

Incendiu cînd se iscă-n aşezare,
îi vezi zorind, cu cranii subsuoară,
să-şi mîntuie-n păduri trecutul mare,
precum din muşiroi spart cu piciorul
în panică furnicile îşi cară
sub chip de ouă — larve — viitorul.

UNDE UN CÎNTEC ESTE

Un zeu de cîntă, cum se-ntîmplă cîteodat',
n-atinge doar cu degetele-o lră.
El își destramă-n vînt ființa toată. Rînd
pe rînd, sub crug albastru se resfiră.

Nemaiavînd figură, și nici umbră — chip,
o adiere numai, și pierind
aproape cu mireasma floarei, vrajă-vînt,
el trece peste coardele de-argint.

Unde un cîntec este, e și pierdere,
zeiască, dulce pierdere de sine.
Dar cel ce-ascultă dobîndește viu contur,
în armoniile treptat depline
un templu, un menhir, sau crin devine.

CÎNTECUL OBÎRȘIEI

La obîrșie, la izvor
nici o apă nu se-ntoarce,
decît sub chip de nor.
La obîrșie, la izvor
nici un drum nu se întoarce
decît în chip de dor.
O, drum și ape, nor și dor,
ce voi fi cînd m-oi întoarce
la obîrșie, la izvor?
Fi-voi dor atuncia? Fi-voi nor?

31—1547

SUPREMA ARDERE

Ard mulcom lumînările
de ceară în sfeşnice.
Un tîlc s-alege sibilin
prin umbrele veşnice.

Pe vetre şi în càpişte
s-aţîţă jeraticul.
S-aprinde ambra pentru zei,
şi mirtul, sălbaticul.

Şi arde untdelemnul în
opaiţul cu toartele,
pentru vieţi ce vor veni,
dar şi pentru moartele.

Dacă lumina ar cînta
vărsîndu-şi puzderia,
noi am vedea cum cîntecul
consumă materia.

POEȚII

Nu vă miraţi. Poeţii, toţi poeţii sunt —
un singur, nempărţit, neîntrerupt popor.
Vorbind sunt muţi. Prin evii ce se nasc şi mor,
cîntînd, ei mai slujesc un grai pierdut de mult.

Adînc, prin semnţiile ce-apar şi-apun,
pe drumul inimii mereu ei vin şi trec.
Prin sunet şi cuvînt s-ar despărţi, se-ntrec.
Îşi sunt asemenea prin ceea ce nu spun.

Ei tac ca roua. Ca sămînţa. Ca un dor.
Ca apele ei tac, ce umblă subt ogor,
şi-apoi sub cîntecul privighetorilor
izvor se fac în rarişte, izvor sonor.

LA CURTEA-NSINGURATULUI

O pereche de pițigoi
ocolind spinii
și-au făcut cuib
în cutia de scrisori,
la poarta grădinii.

Că-i ploaie, că-i senin,
nici un semn, nici o veste.
Răvașe dorite nu vin
niciodat', de nicăiri,
dar în cutia de scrisori
ce gureșe ardori!

Din zori pînă-n seară,
din seară pînă-n zori,
păsări se zbat prin crinii
și vara păcatului,
la curtea-nsinguratului.

ZBORURI UITATE

Păsări ce-au fost vreodată călătoare
fac toamna încercări ca de plecare.
Se-ntrec bătînd din aripi fără rost;
joc amintit dintr-o poveste care-a fost.

Zări largi și mari purtau în ele
aceste păsări cari călătoreau cîndva.
Un orizont purtau cît toate apele,
tălăzuind din Ocean la Marmară.

Cunoscătoarele, mai ieri, de glorii aurii
pe drumurile vîntului,
întraripatele, printre ciulini și bălării,
țin umbră azi pămîntului.

Subt echinox de toamnă sinilie
bat păsările-n zbor și a zădărnicie,
parc-ar simți în ele ca un har
ce le-nălță cîndva prin basmul terțiar.

DON QUIJOTE

Sancho, vezi tu cum ne duce
un noroc prin țări de piatră?
Caldă-i noaptea ca o vatră.
Și-am trecut de rea răscruce.

Sancho, vezi în zare semne,
stelele prin țar-albastră
cum se țin pe urma noastră,
stăruind să ne îndemne?

Ce zărești pe creste-nalte?
Mori de vînt cu àripi albe?
Ori sunt smeii, năzdrăvanii?
Ne așteaptă — ce înfrîngeri?
Sau sînt morile doar îngeri
ce-au căzut din cer prin Spanii?

PELERINII

Pelerini prin Indii sînt.
Ei trec rîuri, codri, munte
și se fac ei înșiși punte,
cînd o țin spre locul sfînt.

Se adună norii, marea,
ca să-i vadă cum măsoară,
rînd pe rînd, a miia oară,
chiar cu trupul — calea, zarea.

Pelerini prin văi, prin mit,
la Benàres, la Madùra,
își întind în praf făptura.

Gîndul lor e dovedit.
Omul nu-i decît măsura
unui drum de împlinit.

ZIUA A ŞAPTEA

Aprile era moale. Stele calde mai năşteau prin preajmă.
Şi marea Dumnezeu şi-o dibuia. Zărea şi muntele şi focul.
Făpturile purtau în piepturi
ce inimi, încă de lumină, prin tot locul!

Vedea acolo între patru rîuri leul şi mioarele.
Nimic nu-l lăuda mai din adînc decît izvoarele.
Prin crengi de pini sunau atomii şi păunii,
şi aripi nevăzute s-auzeau în poarta lunii.

Un gureş şi obştesc descînt era, pe-aproape şi departe,
Iar El privea. Pe tine te văzu de-a dreapta mea, înaltă,
dumineca aceea bucurîndu-mi.
Şi-a zis: sunt bune toate foarte!

Ne tulbura chiemarea unor ierburi. Ne cerea văz-duhul.
Un fluviu de sînge-n seară se trezea — mistuitor arzîndu-şi malul... Noi aripi nu aveam, dar umerii — gata erau umerii de zbor.

ÎN JOCUL VÎRSTELOR

Cu lira mea de grindini bîntuită,
pătrunsă dureros de-un nor,
aș mai putea, în jocul vîrstelor,
cu tinerețea ta alături în arenă
pe nisipul roșu să cobor.

Cu tinerețea ta albastră-alături
aș putea și spada să mi-o-ncerc
cu un mistreț — în țară abătut, cutropitor,
cu colți crescuți din neguri către viitor —
să-l strîng, silindu-l tot mai mic în cerc.

Ce n-aș putea cu tinerețea ta arzînd alături!
Dar cum, cînd jocul început mi-o cere,
cum voi învinge timpul pus —
vai, ca un scut de aur între noi —
tu răsărit și eu apus?

ÎNTÎIA DUMINICĂ

În ziua şaptea Dumnezeu, din umbra,
din otrava nouă-a tuturor dumbrăvilor gustînd,
se odihni-ndelung. Apoi la ora bufniței
cu pas zăbavnic și purtat de-un gînd

în văile acestea a ieșit. Din peșteri de ne-lume
ieșea să-mpartă-ndemnuri, poate nume,
sau poate să-și întîmpine, vrăjit,
luminile cu care peste-abis s-a ostenit.

În fapt de sear-asemenea jivinei El pornea,
dar pradă nu căta. Ci arătările și toată creatura
cu zvonul morții El dorea
să le împace, sărutîndu-le cu gura.

BRÎNDUȘILE

Tristețea renunțării Dum-
nezeu o încerca molatic.
Și lumea toată o făcu,
sieși străin, c-un gest tomnatic.

O singură mîndrie-avu
gospodărind cenușile :
în ipostază de amurg
să-nchipuie brîndușile.

LÎNGĂ VATRĂ

În străinătate-mi, pămîntean în lacrimi,
stau de veghe lîngă vatra mea de patimi.
Suflet prăbuşit în humă ca în perne —
nici o veste — de odihnă nu-mi aşterne.

Nu cu ochii mai privesc — hotar — poiană.
Cat în preajmă, pretutindeni, printr-o rană.
Iscodesc prin văi, prin larga-mpărăţie,
vreo făptură de mai este — să mă ştie.

Chiem spre miază-zi şi noapte, n-am răspuns.
Să ard singur, orice zare să mă-nfrîngă
ursitoarele-nceputului m-au uns,

şi tînjind să-mi scape clipa cînd o stea
sare, ca spre-o altă lume, să se stîngă
şi să-nvie-n picurul din geana mea.

DE PROFUNDIS

Încă un an, o zi, un ceas —
și drumuri toate s-au retras
de sub picioare, de sub pas.
Încă un an, și-un vis, și-un somn —
și-oi fi pe sub pământuri domn
al oaselor ce drepte dorm.

NOTE

Ediția de față îmbrățișează aproape întreaga creație poetică a lui Lucian Blaga, de la *Poemele luminii* din 1919 pînă la ultimele versuri aflate în manuscrisele sale postume. Cu alte cuvinte, ea însumează marea majoritate din volumul *Poezii* apărut în 1942, toate poeziile apărute în volumul cu titlul *Nebănuitele trepte* din 1943, poezia *Cînele din Pompei*, publicată în revista *Claviaturi*, II, nr. 4, 1943, apoi cele 95 de titluri din *Poezii*, apărute în 1962, urmate de *Alte poezii* (69), publicate în diferite periodice pînă astăzi (în total 348 titluri).

În cele ce urmează, cititorul e solicitat la o succintă retrospectivă de date și referințe, atîtea cîte le socotim potrivite deocamdată pînă la o ediție critică definitivă, al cărei aparat va fi, se-nțelege, pe măsura unor asemenea dimensiuni și exigențe.

ÎNCEPUTURILE

În scrierea postumă *Hronicul și cîntecul vîrstelor* Lucian Blaga își revelează astfel primele sale încercări poetice :

1909. „Îmi încercam cu unghia zimții darului poetic. Și-mi încordam urechea s-aud dacă metalul lăuntric sună au nu ? ! Cu un an mai înainte mă îndeletnicisem, vreo cîteva săptămîni, prin genul fabulei, dar acum, întorcînd ochii cu dispreț, aveam pretenții pe trepte mai înalte. Și scriam. Scriam versuri pe măsura acelora ce apăreau pe atunci în revista *Luceafărul*. Am trimis o poezie la *Țara noastră* de la Sibiu. Mi se răspundea de la Poșta redacției cu o încurajare."

„În primăvara anului 1910 mă pomenii ușor luat de un nou val liric. Unda venea de undeva, adusă de primăvară,

din preajma braşovencelor fără nume. Am trimis o încercare la *Luceafărul* în versuri libere, albe. Avîntul meu nu-şi făcea vad în coloanele revistei, dar obţinu un răspuns destul de favorabil la Poşta redacţiei. Eram îndemnat să scriu mai departe, mi se reproşa însă, întîia oară în viaţă, păcatul de a scrie versuri fără rimă."

Iată răspunsul de la „Poşta redacţiei" din *Luceafărul*, 16 mai 1910:

„*Lulu Popii*. Prea sînteţi tînăr (...) ca să vi se ierte păcatul de a scrie versuri fără rimă. Dar scrieţi înainte (...) se pare că aveţi ceva de spus."

Primele poezii Lucian Blaga le publică în *Tribuna* de la Arad: în nr-ul din 26 martie 1910 — *Pe ţărm*; în nr-ul din 8 mai — *Noapte*. Despre aceasta din urmă Blaga scrie în *Hronic*: „Poezia, intitulată *Noapte*, spre deosebire de aceea oferită *Luceafărului*, dezvelea, dimpotrivă, numai grija de a turna cuvinte cu tipare prozodice curente".

Cele două poezii:

Pe ţărm

Vă pierdeţi voi, unde pribege...
Şi jalnica voastră doinire
Se stinge, ca-n suflet de fată
Întîia ascunsă iubire.

Se zbuciumă codrul sub vîntul
De toamnă şi basmul şi-l curmă,
Iar freamătul frunzelor moarte
Vă cîntă cîntarea din urmă.

Cu murmurul vostru deodată
Se pierde speranţa strigării.
Gemută de piepturi zdrobite,
Departe... în marea uitării...

Noapte

Şi în deşert se luptă ochii
În lacrimi să cuprindă zarea,
Căci întunericu mi-i îneacă
Şi mi se tulbură cărarea.

Mi-eşti drag-acum, tu, noapte sfîntă,
Cu plînsul tău domol de stele,
Căci porţi în firea ta curată
Comoara viziunilor mele.

Din înălţimile albastre
Încet o rază se desprinde.
Prin negură tăindu-şi cale
Şi-o jale-adîncă mă cuprinde.

Că-i văd trudita zbuciumare,
Să afle rostul meu pe nume,
Şi lupta ei necontenită
În calea mea să mă îndrume!

Ştiam odată graiul razei...
Îl desluşeam din plînsu de stele,
Dar mor acuma în adîncuri
Şi graiul razei-l duc cu ele...

Eu le privesc cu-nduioşare
Cum licărind se sting tăcute
Şi-ascult cum picură din slavă
Povestea dragostei trecute...

Din perioada 1911—1913, tot din *Hronic*:

„Exerciţiile mele poetice rămăseseră undeva în urmă! Versuri nu mai scriam, iar cele ce le pusesem pe hîrtie nu mă mai mulţumeau. Ceea ce nu vrea să spună că aş fi pus distanţa dezinteresului între mine şi poezie. Din contră, năzuiam spre o lărgire a zariştei. La Braşov m-am împrietenit cu A.C.[1], un tînăr cu profil goethean, cu vreo patru ani mai

[1] A. Cotruş.

mare şi cu vreo cîteva clase mai înaintat decît mine, elev şi el la « Şaguna », pe cale de a-şi trece bacalaureatul. A.C. reuşise să publice poezii prin diverse reviste nu numai din Transilvania, ci şi din « Ţară ». În ciuda diferenţei de clase (...) amiciţia se înteţea (...). El mi-a atras luarea-aminte asupra unor noi poeţi români, ce mi se păreau călăuziţi în primul rînd de frica locului comun (...). Astfel, se trezeau în noi aspiraţii spre substanţe şi forme mai puţin uzate decît acelea ce le puteam întîlni prin revistele ardelene."

POEMELE LUMINII

Scrise între 1917—1919 şi dedicate Corneliei (soţia sa, născută Brediceanu), sînt publicate pentru prima dată de Sextil Puşcariu în *Glasul Bucovinei*, începînd din ianuarie 1919. În articolul *Un poet: Lucian Blaga*, publicat în *Glasul Bucovinei* din 3/16 ianuarie 1919, Sextil Puşcariu face o prezentare a manuscrisului:

„Într-o seară, sosind acasă obosit şi plictisit de discuţiile interminabile şi fără spor ce le avusesem într-o adunare, zării pe masă caietelul cu titlul ceva cam pretenţios de *Poemele luminii*, de care uitasem cu totul. Mai mult ca să-mi împlinesc o datorie decît din interes real, îl deschisei, cu neîncrederea şi scepticismul pe care ţi le dau decepţiile prea dese după lectura atîtor « încercări poetice » ale unor tineri cu veleităţi de poeţi.

Dar abia cetii întîia poezie, şi gîndurile care-mi zburau pe jumătate într-altă parte mi se ţintuiră asupra acestor versuri albe. După lectura poeziei următoare ştiam că am în faţa mea un poet adevărat. Versurile acestea nu erau gîngăvitul unui începător, ci trădau o maturitate poetică deplină, ele nu erau nici încercările unui abil versificator, precum le întîlnim atît de des prin publicaţiile noastre periodice, versuri

despre care trebuie să admiți că « nu-s rele », dar care nu te pot satisface deplin, nefiind în stare să-ți producă acea emoție sufletească pe care ți-o evocă o adevărată operă de artă.

Lucian Blaga — căci așa se numește — nu e unul dintre poeții prolicși cari « promit » în tinerețe, fără să ajungă să se țină vreodată de cuvînt, lipsindu-le cea mai importantă însușire a poetului : scînteia divină. El ne apare de la început ca o individualitate pronunțată, cu un talent binecuvîntat. Că n-a cutezat pînă acum să apară în publicitate cu poeziile sale, e numai o dovadă mai mult de respectul ce-l are față de arta sa.

Cu un interes crescînd din ce în ce și cu o adevărată sete cetii tot caietelul trimis. Seara aceea rece de octomvrie deveni una din cele mai frumoase ale vieții mele, înșirîndu-se la cele cîteva serbări sufletești pe care le avusei odinioară, cînd, acum optsprezece ani, la Paris, St. O. Iosif cetea unui cerc de prieteni, în atelierul pictorului Kimon Loghi, volumul de *Patriarhale*, pe care-l compusese în manuscris, sau, într-o cafenea din Cartierul Latin, D. Anghel ne purta prin «Grădina» sa fermecată, sau cînd, mai tîrziu, un tînăr mărunțel cu păr bălai și ochi mari albaștri, în cursul unei plimbări pe dealurile Brașovului, îmi recitea din memorie poezii în care descria colțuri din Rășinarii Ardealului, satul său natal, purtîndu-se cu gîndul să alcătuiască din ele primul său volum.

Lucian Blaga m-a autorizat să public versurile sale. Sînt fericit că pot da, începînd cu Anul nou, pentru întîia oară în foaia noastră, rînd pe rînd, *Poemele luminii*, despre care sînt sigur că mai tîrziu, odată, se va vorbi în istoria literaturii noastre. Deși nici una din ele nu atinge problemele de actualitate care ne preocupă, sînt sigur că toate vor fi binevenite pentru cei ce sînt dorîți de opere de artă adevărată, și *Glasul*

Bucovinei se felicită că poate număra între colaboratorii săi literari chiar de la început un talent atît de venerabil."

Înainte de a fi culese în volum, următoarele titluri au apărut în Glasul Bucovinei şi Lamura. Astfel:

Eu nu strivesc corola de minuni a lumii, în Glasul Bucovinei, II, nr. 49, 3/16 ian. 1919, p. 1.

Gorunul, în Glasul Bucovinei, II, nr. 50, 4 ian. 1919, p. 1.

Lumina, în Glasul Bucovinei, II, nr. 54, 10 ian. 1919, p. 1.

Veşnicul, în Glasul Bucovinei, II, nr. 55, 11 ian. 1919, p. 1.

Pămîntul, în Glasul Bucovinei, II, nr. 55, 11 ian. 1919, p. 1.

Cresc amintirile, în Glasul Bucovinei, II, nr. 64, 22 ian. 1919, p. 1.

Stalactita, în Glasul Bucovinei, II, nr. 64, 22 ian. 1919, p. 1.

Trei feţe, în Glasul Bucovinei, II, nr. 64, 22 ian. 1919, p. 1.

Inima, în Glasul Bucovinei, II, nr. 89, 22 febr. 1919, p. 1.

Noi şi pămîntul, în Glasul Bucovinei, II, nr. 110, 1 apr. 1919, p. 1.

Visătorul, în Glasul Bucovinei, II, nr. 110, 1 apr. 1919, p. 1.

Eva, în Glasul Bucovinei, II, nr. 111, 4 apr. 1919, p. 1.

Fiorul, în Glasul Bucovinei, II, nr. 115, 8 apr. 1919, p. 1.

Izvorul nopţii, în Glasul Bucovinei, II, nr. 118, 11 apr. 1919, p. 1.

Scoica, în Glasul Bucovinei, II, nr. 124, 18 apr. 1919, p. 1.

Martie, în Glasul Bucovinei, II, nr. 126, 20 apr. 1919, p. 1.

La mare, în Glasul Bucovinei, II, nr. 127, 24 apr. 1919, p. 1.

Dorul, în Glasul Bucovinei, II, nr. 140, 11 mai 1919, p. 1.

Ghimpii, în Glasul Bucovinei, II, nr. 142, 14 mai 1919, p. 1.

Mugurii, în Glasul Bucovinei, II, nr. 144, 16 mai 1919, p. 1.

Noapte, în Glasul Bucovinei, II, nr. 147, 20 mai 1919, p. 1.

Mi-aștept amurgul, în Glasul Bucovinei, II, nr. 148, 21 mai 1919, p. 1.

Primăvară, în Glasul Bucovinei, II, nr. 150, 23 mai 1919, p. 1.

Liniște, în Lamura, I, nr. 1, oct. 1919, p. 7.

Volumul *Poemele luminii* a apărut la Sibiu, Biroul de imprimate „Cosînzeana", în 1919. Volumul de 97 pagini cuprinde următoarele titluri: *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii, Lumina, Vreau să joc, Zorile, Pămîntul, Gorunul, Mugurii, Din părul tău, La mare, Noi și pămîntul, Luceafărul, Liniște, Ursitoarea mea, Frumoase mîni, Lacrimile, Mi-aștept amurgul, Dar munții unde-s?, Fiorul, Nu-mi presimți, Lumina raiului, Scoica, Fluturi de noapte, Trei fețe, Martie, Cresc amintirile, Eva, Visătorul, Veșnicul, Izvorul nopții, Ghimpii, Luna, Inima, Stalactita, Sus, Noapte, Zamolxe, Legendă, Primăvară, Dorul, Isus și Magdalena, Vei plînge mult ori vei zîmbi, Pax magna, Melancolie, O toamnă va veni, Stelelor*, grupate în ciclurile *Sufletul și umbra sa, Rîsul satirului, Tăcere.*

Ediția a doua apare la București, Editura „Cartea Românească", 1919.

În volumul *Poezii* (ediția din 1942), *Poemele luminii* constituie primul ciclu. Poeziile nu mai apar grupate în secvențele din prima ediție. De asemenea, autorul nu a mai republicat în ediția din 1942 *Zorile, Luceafărul, Ursitoarea mea, Fluturii de noapte, Luna, Zamolxe, Isus și Magdalena.*

Apariția, în 1919, a volumului *Poemele luminii* a fost salutată de N. Iorga într-un elogios articol din *Neamul românesc*, 1 mai 1919, sub titlul *Rînduri pentru un tînăr:*

„Din Ardeal ne vin foarte frumoasele versuri ale d-lui Lucian Blaga.

D-sa crede că ne dă *Poemele luminii*. E în datina celei mai noi școli să caute cuvinte mari și neobișnuite, dar, mai la urma urmei, cum nu fac bine cînd nu e putere, cînd puterea este, ele nu fac rău.

Nu sînt poeme, și nu *lumina* e ce stăpînește. Sînt bucăți de suflet, prinse sincer în fiecare clipă și redate cu o superioară muzicalitate în versuri care, frînte cum sînt, se mlădie împreună cu mișcările sufletești înseși. Această formă elastică permite a se reda și cele mai delicate nuanțe ale cugetării și cele mai fine acte ale simțirii.

E și filozofie înăuntru, o melancolică, dar nu deprimantă filozofie, care leagă împreună, ca în cele mai bune produse ale poeziei din toate timpurile, toate aspectele dinafară ale naturii și, înlăuntru, toate mișcările prin care — și noi o parte din imensitate, din veșnicie, și astfel părtași la incomensurabilitatea și la nemurirea ei — îi răspundem.

E aici un tînăr care întinde brațe de energie către tainele lumii. Tainele nu se prind niciodată, căci avem un singur chip de a le prinde : să le trăim. Dar avîntul acestor brațe

drept nobil întinse trebuie prețuit și el ca și distincția, de o așa de naturală grație, a formei.

Pierdem zilnic atîtea forțe. E o mare bucurie cînd vedem cum din fondul binecuvîntat al neamului răsar totuși altele pentru a le înlocui.

În rîndurile, rărite, îngrijitor, ale cîntăreților simțirii noastre de astăzi, fii binevenit, tinere Ardelean!"

PAȘII PROFETULUI

Volumul cu acest titlu apare la Cluj, Inst. de arte grafice „Ardealul", 1921. Cele 112 pagini cuprind următoarele poezii, scrise în perioada 1919—1921 : *Pașii profetului, Pan, Înfrigurare, Amurg de toamnă, Veniți după mine, tovarăși, Vară, Leagănul, Gîndurile unui mort, În lan, Din copilăria mea, La mănăstire, Dați-mi un trup, voi, munților, mărilor, Flori de mac, Tămîie și fulgi, Strigăt în pustie, Versuri scrise pe frunze uscate de vie (Hafis, Psalmistul, Anacreon, Misticul), Mă odihnesc lîngă o piatră de hotar, Moartea lui Pan (Pan către nimfă, Zeul așteaptă, Umbra, Pan cîntă, Păianjenul), Pustnicul, Viziune apocaliptică.*

Dintre poeziile cuprinse în volumul *Pașii profetului* numai următoarele au apărut în periodice :

În lan, în L u c e a f ă r u l, XIV, nr. 13—14, 1919, p. 286.

Pan, în P a t r i a (supliment *Patria literară*), II, nr. 79, 11 apr. 1920 și în L a m u r a, I, nr. 10—11, iulie-august 1920, p. 869.

Vară, în L a m u r a, I, nr. 12, sept. 1920, p. 1029.

În *Poezii* (ediția definitivă), București, 1942, *Pașii profetului* constituie al doilea ciclu. N-au mai fost republicate două poezii : *Pașii profetului* și *Mă odihnesc lîngă o piatră de hotar.*

Dintre primele recenzii la acest volum, de menționat este desigur aceea semnată de Emil Isac, în *Adevărul literar și artistic* din 10 aprilie 1921. Cîteva extrase:

„Noul volum al d-lui Lucian Blaga este cu drept cuvînt un eveniment literar în Ardealul necunoscut și oropsit. În o vreme cînd literatura ardeleană este atacată de un marasm ce ne pare incurabil (dureroasa moștenire a unei epoci de tranziție) răsar din deosebite cetăți luptătorii moderni ai literaturii românești. Avem azi în Transilvania mai mulți scriitori tineri a căror ideologie artistică se deosebește de cea veche, avem cîteva speranțe tinere ale literaturii, care ne promit o serioasă străformare a atmosferei intelectuale din Ardeal și care poartă în cuvîntul lor adîncul dor de umanitate, singură vieţuitoare în eternitate.

Moartea lui Pan sînt cele mai frumoase strofe din volum, de-o finețe care ne aduce aminte lira ironică a lui Heine. E alta construcția sufletească a poetului român și alta-i a marelui expulzat, dar parcă să întîlnesc: în caracterizarea prin cîteva cuvinte a unei psihologii.

Cîntecul lui *Pan către nimfă*, *Zeul așteaptă*, *Umbra*, *Pan cîntă* și *Păianjenul* sînt bucăți care trebuiesc citite de toți. Sînt cele mai profunde manifestații artistice ale unui suflet nou — alunecat uneori în lipsa independenței mature pe panta oboselii și a naivității — care prezintă azi cea mai reală promisie a poeziei românești. Inegalitățile însă nu l-au ocolit nici pe d. Blaga. *Viziunea apocaliptică*, *Pustnicul* — cu extravaganțele sale ateiste — putea rămînea în sertar, și acei cari au îndemnat să o însereze în volum au greșit ca de obicei cînd dau sfaturi poeților adevărați."

În *Sburătorul literar* (I, nr. 8 din 5 nov. 1921), în ciclul *Figurine*, sub titlul *Lucian Blaga*, în secvența III a articolelor

consacrate celor două volume de poezii apărute, E. Lovinescu scria :

„A stabili un raport de asemănare între doi termeni din lumi diferite e încă un proces intelectual. Fără a avea valoarea de abstracţie a unei metafore, comparaţia reprezintă totuşi o sforţare de caracterizare prin asociere. Pe calea regresivă a efortului intelectual se poate scoborî şi mai mult; impresionismul modern cunoaşte şi simpla transcripţie a senzaţiei.

Valoarea lui depinde însă de natura impresiunii. Oprindu-se în domeniul senzaţiei pure, nu ne poate oferi decît un material poetic neprelucrat; trecînd în suflet, se face interpretul unei stări sufleteşti neorganizate, elementare, cinestezice. Poezia d-lui Lucian Blaga cunoaşte şi impresionismul exterior limitat la o imagine de ordin fizic; se scoboară însă şi în suflet pentru a-i fixa atitudinea momentană; valoarea lui variază deci după variaţiile calitative ale impresiei.

Pur vizual este, de pildă, în *Izvorul nopţii:*

îmi pare,
că ochii tăi, adîncii, sunt izvorul
din care tainic curge noaptea peste văi,

sau în *Visătorul:*

Spînzurat de aer printre ramuri
se frămîntă în mătasa-i un paianjen,

sau în *Vara:*

În soare spicele îşi ţin la sîn grăunţele
ca nişte prunci, ce sug.
Iar timpul îşi întinde leneş clipele
şi aţipeşte între flori de mac.
La ureche-i ţîrîie un greier.

sau în *Gîndurile unui mort, Martie, Fiorul, Din copilăria mea, Mă odihnesc lîngă o piatră de hotar* şi încă în cîteva mici poeme. În altele, poetul trece de la aspecte obiective la aspecte sufle-

teşti. În *La Mare* el fixează senzaţia sufletului ce se simte pierdut în infinit :

Eu
stau pe ţărm şi — sufletul mi-i dus de-acasă.
S-a pierdut pe-o cărăruie-n nesfîrşit şi nu-şi găseşte
drumul înapoi.

În admirabilul *Gorun* liniştea gustată sub ramurile copacului e solia liniştei anticipate a sicriului ce i se va ciopli din lemnul lui :

Poate că
din trunchiul tău îmi vor ciopli
nu peste mult sicriul,
şi liniştea
ce voi gusta-o între scîndurile lui,
.....
o simt, cum frunza ta mi-o picură în suflet —
şi mut
ascult cum creşte-n trupul tău sicriul,
sicriul meu,
cu fiecare clipă care trece,
gorunule din margine de codru.

Aiure, sufletul ostenit se simte renăscînd pe buzele unei femei ce cîntă :

...Pe buzele ei calde mi se naşte sufletul.
(În lan)

Este evident deci că modernismul d-lui Lucian Blaga nu constă nici în colectarea emoţiei din domenii rezervate speculaţiei intelectuale, nici în exprimarea ei prin procedee intelectuale, ci în reducerea ei la factorul elementar al senzaţiei. Şi în acest înţeles, nu e o noutate, ci e una din trăsăturile liricei contimporane, căreia exotismul extrem oriental nu i-a adus decît un stimulent. În clina lirismului, această poezie n-ar fi depăşit un loc modest şi egal. L-a depăşit totuşi; în mişcarea noastră literară, d-l Blaga a determinat o undă

distinctă şi a solicitat servilismul detestabil al imitaţiei. În dosul psihozelor trebuiesc căutate principii mai active şi mai personale. Adevărata originalitate a d-lui Blaga nu stă deci în faptul de a ne fi dat o poezie a senzaţiei (a cărei origine merge la Macedonski), ci de a fi fost un creator de imagini. Într-o epocă în care limba e roasă de o uzură milenară, în care metaforele au devenit moneda ştearsă a cuvîntului comun, în care asistăm totuşi la încercările desperate dar neizbutite ale tinerilor scriitori de a prinde din aer imagini rare pentru a crea o figuraţie verbală distinctă de cea a generaţiilor ce ne-au precedat, d-l Lucian Blaga a adus o contribuţie fericită. Dintr-o dată, cu o artă definitivă, a reuşit să pună în circulaţie o serie de imagini poetice, de o originalitate şi frumuseţe incontestabile. Din tiparele lor a roit peste literatura română stolul contrafacerilor supărătoare. Talentul creatorului se desface în jetonul imitatorilor : răsplata dureroasă a orgoliului de a crea ceva.

Nu tăgăduieşte nimeni valoarea imaginii în fraza poetică. Semnificativ pentru opera d-lui Blaga nu este însă întrebuinţarea imaginii ca un element util al poeziei, ci ca un scop în sine. Cele mai multe poeme ale lui nu sînt decît imagini cizelate şi preţios încadrate. În loc de a le insera într-o complexă alcătuire poetică, d-l Blaga le detaşează şi le prezintă separat ; sclipirile lor nu pot însă înlocui flacăra absentă. În aceste condiţii, opera d-lui Blaga este o cale lactee de pulbere poetică fără a constitui o poezie consistentă şi organică."

Dar, peste numai două luni, în *Sburătorul literar* (I, nr. 22, din 11 febr. 1922), sub titlul *Critica şi literatura*, IV, revenind asupra poeziei lui Blaga, E. Lovinescu făcea următoarele consideraţii:

„Ne-am oprit altădată asupra poeziei d-lui Lucian Blaga, reducînd-o în elementele ei: ca fond, senzaţia; ca tehnică, comparaţia şi, deci, imaginea.

Senzualismul, sau mai bine zis senzorialismul, este unul din caracterele cele mai evidente ale poeziei moderne de pe toate latitudinile pămîntului, activată, mai ales, de influența extrem orientală. Înainte de a se transforma în sentiment și emoție, senzația se satisface singură printr-o expresie directă și rapidă, care exclude orice organizare și complexitate. Omul trăiește numai prin simțuri, într-un fel de excitare ce nu duce la emoție și la reflexiune. Dacă intelectualizarea este o sterilizare a lirismului pur prin depășire sau deviare, senzualismul reprezintă mai degrabă un stadiu anticipat și, deci, rudimentar; nu e o formă a decadenței anemiate prin preponderența intelectului, ci o formă primitivă ieșită din contactul bucuros al simțurilor proaspete cu natura. Poezia senzației nu e nouă; o semnalăm numai prin insistența și, cu deosebire, prin realizarea ei. Senzația nu e redată direct, ci printr-o comparație; sufletescul își găsește o expresie în lumea fenomenală; imaginea îl încadrează într-o ramă de aur. Sub acest raport, d. Lucian Blaga este poate cel mai original creator de imagini pe care l-a cunoscut literatura română pînă acum : imagini neașteptate și profund poetice. Pentru a reda impresia liniștei, el cel dintîi a auzit zgomotul razelor de lună bătînd în geamuri *(Liniște)*; pentru a reda fragilitatea sufletului în anumite momente, îl ferește ca pe o frunză și de contactul luminii, spre a nu-l disloca *(Amurg de toamnă)*; stînd sub un gorun, el cel dintîi a auzit cum i se revarsă liniștea din sicriul cioplit obscur în copac *(Gorunul)*. Imaginea nu e unul din elementele poeziei d-lui Lucian Blaga, ci pare poezia lui însăși. Nu este totuși unica rațiune de a fi. Imaginile poetului au în genere caracterul funcțional; cu toată materialitatea lor, poartă în ele și imaterialul; sînt expresia concretă a unor stări sufletești de o valoare, ce e dreptul, mai mult cinestezică, dar incontestabilă. Din poezia d-lui Blaga reiese o bucurie de

a trăi, un optimism, nu conceptual, ci pur senzorial; senzația proaspătă întreține mulțumirea vieții. Găsim deci în poet și o unitate sufletească și o oarecare atitudine. Oricît de puțin organizată și de complexă i-ar fi poezia, nu-i putem tăgădui nici frumusețea imaginilor, nici existența unei echivalențe sufletești pentru cele mai multe din ele.

Influența d-lui Lucian Blaga asupra poeziei noastre moderne e considerabilă. A răzbit, firește, prin ceea ce are mai aparent: imaginea. În imaginile d-lui Blaga se găsește însă reziduul sufletesc, din care s-a generat cochilia ca ceva organic. La poeții mai noi ele sînt căutate, în sine, ca obiecte rare și prețioase. Poezia recentă e caracterizată prin această întrecere de culegători de perle; mîini febrile le dibuiesc în fundul oceanului spre a le înșira pe un fir iluzoriu. Numai prin artificiu dau uneori impresia unei vagi organizații poetice: la cel dintîi examen ele se risipesc însă difluente."

ÎN MAREA TRECERE

Poeziile din această culegere sînt scrise între anii 1921—1924. Volumul a apărut în Ed. Radio, Cluj, în 1924, cu următorul sumar: *Către cititori, Psalm, În marea trecere, Pluguri, În amintirea țăranului zugrav, Un om s-apleacă peste margine, Liniște între lucruri bătrîne, Călugărul bătrîn îmi șoptește din prag, Înviere de toate zilele, Heraclit lîngă lac, Bunătate toamna, Din cer a venit un cîntec de lebădă, Sufletul satului, Noi, cîntăreții leproși, Scrisoare, Taina inițiatului, De mînă cu Marele Orb, Amintire, Fiica pămîntului joacă, Am înțeles păcatul ce apasă peste casa mea, Lucrătorul, Pe ape, Fiu al faptei nu sunt, Bunăvestire, Cuvîntul din urmă, Semne, Epilog.* Toate au fost republicate în *Poezii* (ediție definitivă), București, 1942, în ciclul cu același titlu.

Cu aceste poezii Blaga şi-a început colaborarea la revista *Gîndirea*, unde au şi apărut următoarele titluri :

Orbul (variantă a poeziei *De mînă cu Marele Orb*), în Gîndirea, I, nr. 3, ian. 1921, p. 41.

Sufletul satului, în Gîndirea, II, nr. 2, mai 1922, p. 27.

Un om s-apleacă peste margine, în Gîndirea, II, nr. 7, nov. 1922, p. 27.

Din cer a venit un cîntec de lebădă, în Gîndirea, II, nr. 8, nov. 1922, p. 204.

Pluguri, în Gîndirea, II, nr. 10, dec. 1922, p. 102.

Scrisoare, în Gîndirea, II, nr. 16—17, apr. 1923, p. 277.

Am înţeles păcatul ce apasă peste casa mea, în Gîndirea, III, nr. 1—2, mai 1923, p. 3.

Semne, în Gîndirea, III, nr. 3—4, iun. 1923, p. 44.

În marea trecere, în Gîndirea, III, nr. 5, nov. 1923, p. 84—85.

Linişte între lucruri bătrîne, în Gîndirea, III, nr. 7, dec. 1923, p. 147.

Înviere de toate zilele, în Gîndirea, III, nr. 8—9—10, ian. 1924, p. 217.

Psalm (variantă cu titlul *Psalmul întîi*), în Gîndirea, III, nr. 11, febr. 1924, p. 246.

Cuvîntul din urmă (cu titlul *Psalmul din urmă*), în Gîndirea, III, nr. 11, febr. 1924, p. 247.

Amintire, în Gîndirea, III, nr. 12, mart. 1924, p. 276.

Cea mai interesantă recenzie la acest volum este desigur aceea semnată de Mihai D. Ralea în *Viaţa românească*, XVI, nr. 5, mai 1924, p. 296—297. Recenzia constituie şi prima critică pertinentă asupra structurii ideologico-artistice a lui Blaga — e adevărat, nu şi fără rezerva că vorbind prea puţin de calităţile remarcabile de „poet", va reveni „poate cu altă ocazie":

„Caracterizarea operei d-lui L. Blaga e uşoară pentru critic. D-sa are o concepţie estetică pe care şi-a manifestat-o în diverse articole. Din aplicaţia ei consecventă rezultă poezia, la care nu se mai adaugă decît aceea ce aduce orice poet: imaginea şi tehnica poetică. Se întîlneşte rar în artă o aşa de ajustată alianţă între un poet şi un teoretician estetic, o fiinţă dublă a căror ambe ipostaze concură să ilustreze aceeaşi convingere finală. Poezie ieşită dintr-o atitudine filozofică asupra lumii, produs intelectualizat de concepţii filozofice, iată ceva care se întîlneşte rar de tot la noi. De aici lipsa de înţelegere, de afinitate reciprocă între poetul ardelean şi mediul românesc. Primit la început cu un entuziasm în care intrau mai multe motive naţionale (primul poet al Ardealului realipit) decît comprehensiune artistică, d. L. Blaga a trebuit să sufere în urmă o campanie a cercurilor tradiţionaliste, pe cît de neinteligentă, pe atît de nedreaptă. Concluzia care se impune ca bilanţ obiectiv al acestui proces e că poezia d-lui L.Blaga e un produs exotic şi ca atare izolat în mediul nostru artistic."

Şi după ce Ralea constată că „începuturile noastre culturale sînt caracterizate de două tendinţe: una raţionalistă, cea naţională", dezvoltînd procesul de formare şi dezvoltare a fiecăreia, continuă:

„Nimic din aceste două caractere la d. L. Blaga. Temperamentul d-sale e mistic. Se ştie ce înseamnă aceasta: o mentalitate care exclude peste tot diferenţierea şi relativismul. Existenţa apare uniformă, înecată într-o lumină cenuşie, în negura căreia nu e posibilă nici o distincţie. Toate obiectele şi fenomenele se aseamănă pînă la identificare. Nici opoziţia cea mai elementară între conştiinţa noastră şi lumea exterioară, între *eu* şi *non-eu*, cum zic filozofii, nu se poate stabili. Individualitatea dispare topită în haosul împrejmuitor, care

o înghite în absolutul său. Absolutul, iată forma la care tind misticii. Fiindcă diferențierile ori individualizările nu sînt posibile, nimic nu e contingent ori relativ. Cum se spunea în evul mediu, totul e implicit, totul e dat, orice fenomen există de totdeauna. În asemenea condiții, individualismul e o ambiție stearpă. Singura realitate e anonimatul, contopirea în marele tot. Dar dacă e vorba de impersonalizare, cea care ni se prezintă mai repede în minte e aceea socială : individul va dispărea înghițit de colectivitate.

Condițiile exterioare de distincție o dată dispărute, e firesc ca facultatea mentală care le percepe, aceea care stabilește comparații și diferențe între fenomene, rațiunea, să se atrofieze și ea. Rațiunea e relativistă : ea nu ne poate da informații decît despre întîmplări izolate. Comunicarea cu marele tot, cu absolutul nu ne poate veni decît prin intuiție ori instinct. E starea de extaz, de contemplație.

Se poate spune că orice poet, chiar acei care nu împărtășesc aceste concepții, sînt într-o anumită măsură mistici. Prin puterea imaginei, a metaforei, care permite orice comparație, deci asimilare, poetul topește diferențele pe care îndărătnicia naturii (așa de rebelă la identificări sumare!) i le pune în cale. În orice caz, orice poet mare are mai mult ori mai puțin sentimentul religios al unității cosmosului. Marele poet englez Keats avea obiceiul să spună : « Natura poetică n-are nimic specific. E pretutindeni și nicăieri, ea n-are caracter. »

D. Lucian Blaga e mai mult decît atît. D-sa n-are numai instinctul universalist al poeziei, dar și o concepție clară, intelectuală, care-i justifică atitudinea mistică. Cum s-ar zice : o rațiune a iraționalului, ceea ce dovedește că, chiar cînd profetizezi identitatea tuturor lucrurilor, nu poți scăpa de contrazicere, sancțiune ultimă, care dovedește ca ultim argument anarhia totală a acestui univers.

D. L. Blaga întrevede abrogarea totală a oricărui relief care să ne permită distincţia lucrurilor. „Psihologismul atît de iubit înainte e încetul pe încetul părăsit. În dramă, în roman, eroii sînt tot mai mult simple « idei înzestrate cu voinţă », idei ce mişcă din adîncimi nebănuite omenirea... În pictură şi sculptură linia nu mai urmăreşte conturul accidental al naturii, ci creează în simplificări viguroase şi monumentale o viaţă substanţială pe un plan real. De-a rîndul, în artă impresionismul relativist şi nuanţat face loc tendinţei hotărîte spre absolut... Individualismul l-am moştenit de la generaţia trecută, şi cu moştenirea aceasta blestemată vrem să creăm o spiritualitate ce nu poate fi decît un produs colectiv. A crea întru absolut înseamnă a crea anonim, a fi impersonal, colectiv" (L. Blaga : *Stiluri fundamentale, Arhiva pentru ştiinţa socială*, nr. 1—2, 1924, p. 127). Sau mai departe : „Niciodată Europa n-a suferit pe urma individualismului ca astăzi. Individualismul îşi face cele din urmă socoteli... organizarea sufletelor se face în semnul absolutului. Forţe anonime vor crea noua împărţire a spiritului. În ea nu se va putea uita decît anonim..." (*ibid.*, p. 130). Astfel, idealul estetic e lipsa de personalitate, de diferenţă, de relief, întunecarea originalităţii, a tehnicii specifice, contopirea în absolut, în colectiv, în anonim.

În noul volum de versuri *În marea trecere*, aceeaşi atmosferă. Poetul se ridică contra evoluţiei, transformării, fiindcă aceasta individualizează, relativează. Numai imanenţa e absolută :

> *Opreşte trecerea. Ştiu că unde nu e moarte, nu e nici iubire, — şi totuşi te rog : opreşte, Doamne, ceasornicul cu care ne măsuri destrămarea.*

34—1547

Panteismul se vede din versurile :

Viața mea a fost tot ce vrei,
Cîteodată fiară,
Cîteodată floare,
Cîteodată clopot — ce se certa cu cerul.

Cuvintele ajută și ele la precizare, la individualizare. Pe cît se poate ar trebui evitate, așa precum o preconizează și alt mistic, Maeterlink :

Zic: „Tată, mersul sorilor e bun.
El tace — pentru că-i e frică de cuvinte.
El tace — fiindcă orice vorbă la el se schimbă-n faptă.

Atmosfera aceasta e și mai bine redată în unele poezii în adevăr frumoase, pe care nu ne permite locul să le mai reproducem : *Sufletul satului, Lucrătorul, Un om s-apleacă peste margine.*

În *Gîndirea* (VIII, nr. 2, febr. 1928), sub titlul *Lucian Blaga*, G. Călinescu a făcut o primă sinteză asupra poeziei autorului, care aștepta să-i apară peste un an *Lauda somnului;* cea de a doua avea să fie cea din *Istoria literaturii române* din 1941. Dăm introducerea și alte cîteva fragmente :

„Ca să evoc universul poetic al d-lui Lucian Blaga, ar fi trebuit să aștept solstițiul de vară, arșița caniculară, pentru ca ierburile să se ardă și pîraiele să sece; ar fi trebuit să-mi tai un fluier de soc și să chem cu el răcoarea sălciilor, tilincile turmelor și mugetul cirezilor; ar fi trebuit să mă culc în lanuri, să mă întind la umbra fagilor, sub tegmine fagi împreună cu Tityrus, sau să pîndesc printre aluni cum satiri ies din cînepă și nimfele din scoarța copacilor. Dacă am figura felul poeziei printr-o ordine de instrumente muzicale, am trece peste biblica orgă, serafica violă, miticul corn, idilicul cimpoi, academica harpă și arcadicul flaut și am încredința poetului mai degrabă decît naiul și fluierul (fistula, calamus)

o trișcă de cucută (cicuta), ca să cînte cu ea o scurtă gamă agrestă. Căci ca și fluierele, tilincile, greierii și lăcustele, d. Blaga cîntă cu tonuri puține și subțiri și numai între iarbă și soare.

Ni se vorbește în privința asta de o poezie de imagini și de senzații, definiție care nu ne poate mulțumi pe deplin cîtă vreme știm că arta este tocmai anularea prin imagini a gîndurilor și a sentimentelor.

A rupe mătăsuri putrede, a te culca gol pe o blană, a mîngîia sfere de alabastru : acestea sînt senzații; a bate cu un ciocan de pîslă într-un gong cu raza de 2 m; a asculta cu urechea lipită de lespedea unui portic urletul de orgă al coloanelor, a auzi căderea fulgilor de zăpadă: acestea sînt senzații; a pîndi noaptea în biserici fuga arhanghelilor înspre livezi, a-ți simți la umeri mugurii a două aripi, sau a surprinde o capră rîzînd : acestea sînt senzații. Dar sînt producții incoerente ale minții ajutate de simțuri, nu elementele unei organice priveliști a lumii.

Va trebui așadar să reconstruim din singuraticele aspecte sfera de viață a poetului și să înlăturăm ca imitație și manieră tot ce depășește strînsa intuire a obiectului. Iată de ce socotim nefolositoare cercetarea premergătoare a izvoarelor de inspirație, care, distruse prin sinceritate în opera de artă, nu devin obiect de studiu decît în măsura în care au rămas neasimilate."

"Deși purtînd un nume spiritual, aproape ascetic, volumul *Pașii profetului* era o culegere bucolică. Mai mult decît profetul de țărînă care leagă tainice corespondențe în cosmos dincolo de vreme și loc, sau stă în colocvii simbolice cu duhul pămîntului, după formula doctorului Faust sau a neomenosului Zarathustra, mai mult decît chiotele cu care se simu-

leazã o vitalitate ce vrea sã ia parte, dincolo de trupul trecător, la însăşi viaţa universului : era vrednică de observat acolo tocmai supunerea spiritului la invazia unei realităţi campestre în chipul stîncilor, mărăcinilor, scailor, lăcustelor în plete şi a miresmelor de smochini. Pentru ca să fii cu adevărat bucolic, trebuie să te cobori cu simţurile pînă la graniţa în care trupul ia cunoştinţă de lume, iar spiritul este atît de adormit cît imaginea să nu devină o interpretare; trebuie, cu alte cuvinte, să cazi în acel subconştient al purei vieţi filozofice, unde numai amorţita identitate a Eului trage un hotar între vegetal şi animal şi simţurile trăiesc de la sine cum cîntă greierul la soare. O astfel de confundare a subiectului în obiect, care, ucisă cu conştiinţa, duce la formularea panteismului, aruncă spiritul într-o somnolenţă amorfă şi monotonă, fără putinţe de dezvoltare. Fără visul din suflet, somnul este egal pretutindeni şi de nepovestit. De aceea inspiraţia poetului este scurtă şi fără naraţie, ca somnul fără vise sau ca un bîzîit printre bozi. Versurile trebuiesc repetate ca descîntecele, pînă la amăgirea conştiinţei, pînă ce duhul ni se risipeşte anonim pe deasupra lanurilor şi heleşteelor.

Mai mult decît o amintire mitologică, Pan este în bucolica d-lui Lucian Blaga expresia modernă a sentimentului panic, o mitificare a unei morbidităţi agreste, ce uneşte într-un singur simţ pietrificarea, descompunerea vegetală şi somnul rozătoarelor reci :

Acoperit de frunze veştede, pe-o stîncă zace Pan.
E orb şi bătrîn.
Pleoapele-i sunt cremene,
zadarnic cearc-a mai clipi,
căci ochii-i s-au închis — ca melcii — peste iarnă.

Cu el îşi face loc în lirica noastră, peste vechea idilă, un simţ dinamic al naturii, nu fără un element de miracol pan-

teistic. « O minune : — zice poetul undeva — puterea așa de fragedă a mugurului proaspăt învinge și rupe scoarța cea mai tare și mai dură a unui arbor.» Pan are această voluptate tactilă de a controla apariția miraculoasă, vegetală și animală, a mugurilor și a corniţelor :

Ah, Pan!
Îl văd cum își întinde mîna, prinde-un ram
și-i pipăie
cu mîngîieri ușoare mugurii.

Un miel s-apropie printre tufișuri.
Orbul îl aude și zîmbește,
căci n-are Pan mai mare bucurie
decît de-a prinde-n palme-ncetișor căpșorul mieilor
și de-a le căuta cornițele sub năstureii moi de lînă.

Că Pan este orb nu e de mirare : dacă în ordinea teoretică el este rudă cu marele Orb din Zamolxe, personificare mitologică a miracolului cosmic, divin pretutindeni și neștiutor de sine, în ordinea poetică este o coborîre sub realitatea schematică pe care ne-o dă ochiul, la presimțirea internă a vieții. Marele Orb presimte deci viața în care este amestecat prin întunecate senzații de răcori silvestre și băloasa tîrîre a melcilor în barbă (...)."

„(...) Poezia d-lui Blaga este fără conștiință, fără cer și fără mișcare. Ea se făptuiește la rădăcinile ierburilor și macilor, în stare de somnolență impersonală, cu urechea spre inima pămîntului și cu o fixitate acută a ochiului și auzului în actul de delimitare a regnurilor, amestecate într-o mimeză prudentă. Din teama de divinitate și mimetică, ochiul poetului duce examenul fenomenelor pînă la antropomorfizare și mitologie : o mișcare scurtă în papură poate fi nimfa cu păr de mătasea-broaștei; doi melci, ochii închiși ai lui Pan; un mănunchi de mușchi, părul unei făpturi împădurite. Aproape de pămînt

ochiul pierde proiecția normală a lucrurilor pe orizont și dă fenomenelor mărunte diformități halucinante. Culcat în imensitatea lanurilor, omul vede pe aceeași întindere melcul și boul, vrejul și luna, picioarele păianjenului și fulgerele, malul mării de secară și lumile mărunte ale arachidelor.

Sentimentul morții nu se deosebește de cel al vieții decît printr-o mai largă dispersiune a Eului în multiplicitatea cosmosului. Încetarea sunetului și vegetalizarea tactului sugrumă Timpul și cufundă individul în nemărginire :

Atît de singur sînt, că de mult uitat-am să mai fac deosebire
Între mine și-ntre lucruri.

Dacă, așadar, bucolicul se înfățișează de cele mai multe ori ca sensibilitate panică, nu lipsește pastorala, ruralismul și idila campestră. Întîlnim ciobani întîrziați pe uliți, cîte-un bătrîn cu miros de ger în lînă, boboci de gîscă sub ulmii străvechi, capre care lasă laptele prin buruieni și alte aspecte ale unei vieți mai specific rurale."

LAUDA SOMNULUI

Poeziile din acest volum au fost scrise în anii 1924—1928. *Elegie* este scrisă în amintirea unei tinere fete decedate (credem că este vorba de Roma C. din *Hronicul și cîntecul vîrstelor*), *Oraș vechi*, *În jocul întoarcerii* — la Varșovia, *Drumuri* — la Praga. *Veac* implică impresii din Paris, unde autorul a fost pentru prima dată în 1928.

Volumul *Lauda somnului* apare la București, Ed. „Cartea românească" (colecția „Gîndirea"), în 1929. Cele 95 de pagini cuprind următoarele titluri : *Biografie*, *Somn*, *Fum căzut*, *Paradis în destrămare*, *Pasărea sfîntă*, *Echinocțiu*, *În munți*, *Oraș vechi*, *În jocul întoarcerii*, *Peisaj transcendent*, *Asfințit*, *Cap aplecat*, *Elegie*, *Noapte ecstatică*, *Drumuri*, *Perspectivă*,

Drumul sfîntului, *Peisaj trecut*, *Biblică*, *Tristeţe metafizică*, *Veac*, *Ioan se sfîşie în pustie*, *Citire în palmă*, *Tăgăduiri*, *Încheiere*. Toate au fost republicate în *Poezii* (ediţia din 1942), în ciclul cu acelaşi titlu.

Din acest volum, în periodice au apărut următoarele poezii:

Fum căzut, în Gîndirea, IV, nr. 6, ian. 1925, p. 172.

Drumul sfîntului, în Gîndirea, IV, nr. 11, mart. 1925, p. 315—316.

Pasărea sfîntă, în Gîndirea, VI, nr. 1, febr. 1926, p. 6.

În munţi, în Gîndirea, VI, nr. 1, febr. 1926, p. 7.

Somn, în Gîndirea, VI, nr. 2, mart. 1926, p. 69.

Paradis în destrămare (variantă), în Gîndirea, VI, nr. 3, apr. 1926, p. 104.

Oraş vechi, în Gîndirea, VII, nr. 4, apr. 1927, p. 124.

Cetire în palmă, în Gîndirea, VII, nr. 4, apr. 1927, p. 125.

Asfinţit, în Gîndirea, VIII, nr. 8—9, aug.-sept. 1928, p. 319.

Încheiere, în Gîndirea, VIII, nr. 8—9, aug.-sept. 1928, p. 319 (a apărut cu titlul *Încheiere la o carte*).

Biografie, în Gîndirea, VIII, nr. 8—9, aug.-sept. 1928, p. 319 şi varianta *Biografia mea pentru un prieten*, în Gîndirea, V, nr. 2, iun. 1925, p. 48.

Despre *Lauda somnului* un foarte interesant articol a scris Ion Barbu (în *Ultima oră* din 24.II.1929) sub titlul *Legenda şi somnul în poezia lui Blaga*. Cu titlu de document literar, redăm textul integral:

„*Poemele luminii* apărură acum nouă ani. Neîncorporate, cu albul de atunci — imposibil de susţinut — al unor statui-idei, cerul în care se petreceau rămînea ignorat; predical numai didactic, prin cîteva imagini foarte meditate.

O astfel de poezie, din care versul legiuit, număr consolidator şi incontrolabilă tradiţie, era exilat — precum lati-

neasca din liturghii luterane — putea mulțumi? Însăși veghea cercetătoare a d-lui Blaga a îndepărtat-o cea dintîi.

De fiecare trei ani, trei victorii. Și astăzi, cu *Lauda somnului*, iată-l, ca Alexandru, descoperit la marginea Împărăției extreme. Țara lui Porus stă, în munți, întemnițată. Poate nu i se va închina niciodată. Însă faptul însuși de a fi indicat-o, de a fi constrîns-o să corespundă într-o unică zi triunghiului de lance care e toată voința sa — faptul de a fi croit un mare drum pînă acolo, de a fi creat-o ca mișcare, mai înainte de a o fi probat ca substanță — nu este el însuși poezie?

D. Blaga știe precis unde trebuie căutată poezia. Propriile sale investigații și experiențe fraterne din acești ultimi nouă ani îl obligă să cunoască principiul poeziei ca o spiritualitate a vizualității: «Geometrie înaltă și sfîntă».

Dar extazul pitagorician trebuie manifestat. Cerul cristalelor, transpus. Probleme de distribuire a unei lumini calitative se ridică aproape insolubile. În ce chip vei realiza imanentul, în ce chip vei înlătura «placatul»?

Nu e aici o necuvenită preocupare pictoricească. Lirica nu poate fi umplută de toată coloristica sau de toată muzica. E mai bogată, într-un fel, și mai săracă, într-altul, decît amîndouă. Dar cuprinderea și spirituală nu se poate lipsi de elementele intelectuale, azi metice ale unei melodice simple sau ale unei frîngeri complimentare de culori. Acestea sînt esențe, și ca atare trebuiesc asociate corpului liric.

Astfel, d. Blaga propune la rîndu-i un anumit *verde*, ca veridică lumină a filonului nocturn, visul. Lumină de asemenea: a zodiilor, a Mormîntului sărit din peceți la cutremur, a punților nevertebrate dintre pămînturi și redutabile și ultime judecăți.

Somnul cu gravifica lui variabilă, cu deplasări răsturnătoare conciliate în unitatea păduroasă și contradictorie a

creaţiei, e o formă de existenţă mult mai completă ca existenţa diurnă. Întronat, acolo, stă *Sufletul*, categoria căreia Edgar Poe îi făcea să *corespundă* cîmpul strict al poeziei. Această nuanţă trebuie reţinută, şi identitatea riguroasă, denunţată, poezia fiind de asemenea operă de voinţă şi discriminare. Eroarea suprarealistă consta tocmai în confundarea legăturii meriedrice dintre experienţa-somn şi actul-poezie cu una elocdrică.

Închide poezia lui Blaga această experienţă? Mai puţin ca teatrul lui, cred eu. «Fapta» se desfăşoară în chiar cămările incongruente ale visului. Solemnitatea *Laudei somnului* vine din altă parte. O altă memorie se obliterează aici: memoria colectivă a rapsozilor şi profeţilor proclamînd istorii împlinite sau numai necesare. Durata specială a poeziei lui Blaga e durata Fabulei, vis al umanităţii.

Aş înscrie pe cartea d-lui Blaga versul rilkian care i se potriveşte.

«...*und wie Legenden weit, und über wunden.*» Subliniind acel *ÜBERWUNDEN* în onoarea viitoarelor sale poezii.

Astfel, versurile d-lui Blaga, cîteodată de o rară puritate («Intoarce-ţi faţa către părete şi lacrima către spus») au mişcarea şi descusutul literaturii profetice (nu însă şi indiscreţia). Versurile devin versete.

Se poate condamna o vină aşa de nobilă? Da, şi cu toată tăria. Cred că procedeul dezvoltării succesive, simfonice a imaginilor — procedeu de care simbolismul a abuzat înşelîndu-se asupra destinului propriu al poeziei — şi rotirea de tablouri cu apariţiuni profetice înseamnă cam acelaşi lucru. Lirismul rezidă în altă funcţie, în întărirea unei moralităţi eterne, sentiment veritabil şi permanent la d. Blaga, dar servit stîngaci de procedee echivoce. Această ordine trebuie numită «spiritualitate», oricare ar fi uzura de astăzi

a cuvîntului; sau, mai bine, cu versul — cuvînt deja citat al d-lui Blaga : «Geometrie înaltă şi sfîntă».

Dacă înţeleg foarte bine grija d-lui Blaga de a-şi compune un vocabular just şi pur, nu înţeleg în schimb de loc concesiunile făcute pitorescului indigen cînd geniul său liric îl înclină să enunţe raporturile în termeni universali. Procedeul din versurile :

Cocoşi apocaliptici tot strigă,
tot strigă din sate româneşti.

e inutil sau de o naivitate prea voită, în orice caz : fără ecou şi demn de alţi poeţi ai Ardealului. Mi-e teamă, atît de multe sînt motivele de folclor românesc la d. Blaga, că, rîvnind la o chimie completă a poeziei, i-a alterat puritatea.

Patriotismul, pentru poeţi, constă în a scrie o poezie cît mai puţin coruptibilă, în a lega destinele limbii de viaţa superioară şi puternică a versurilor lor. Cred că porţile ţărăneşti, iile, balaurii, feţii-frumoşi, mozaicurile şi zugrăvelile bizantine conduc poezia la un stil pastiş ori pestriţ.

Stilul poeziei d-lui Blaga nu trebuie să fie universal, în sensul imperial al catolicismului, ci intemporal şi ceresc, ca Ierusalimul ortodoxiei, care — în nici un caz — nu s-a refugiat în fundaţiile *Gîndirii*.

Dar ce ne pasă!

D. Blaga ne-a dăruit o poezie mîndră şi rară. Salutăm această calmă, binefăcătoare stea. Peste orgiile materialităţii ortodoxe, peste casapii *Apocalipsului*, de la a căror poezie, *où pourrit dans les joncs tout un Léviathan*, ne întoarcem cu un dezgust ilimitat; peste papagaliceasca înşirare de mici şi obraznice trucuri a tinerilor poeţi raţionalişti — semiurbani, capabili exact de trei silogisme — flutură aurul legendar al unei nobile poezii. Capriciul Graţiei."

LA CUMPĂNA APELOR

Poeziile din acest volum au fost scrise între anii 1929—1932, unele în Elveţia, altele pe Coasta de Azur, în 1929. *Colindă*, de proiecţie decorativ folclorică a sentimentului patern, este dedicată fiicei sale, Dorli.

Volumul *La cumpăna apelor* apare la Sibiu, Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Traiană", în 1933. Cele 90 de pagini cuprind poeziile: *Sat natal, Boală, Lumina de ieri, Semnal de toamnă, Septembrie, Cîntăreţi bolnavi, Munte vrăjit, Plajă, Seară mediteraneană, Hotar, Vrajă şi blestem, Trenul morţilor, Cerească atingere, Întrebări către o stea, Rune, Naştere, Arhanghel spre vatră, La cumpăna apelor, Stă în codru, Din adînc, Colindă, Ursul cu crin, Lumină din lumină, Haiducul, Ţară.* Toate au fost retipărite în volumul *Poezii* (ediţia din 1942).

16 dintre poezii au apărut în Gîndirea, astfel:

Septemvrie, în Gîndirea, IX, nr. 8—9, aug.-oct. 1929, p. 278.

Plajă, în Gîndirea, IX, nr. 8—9, aug.-oct. 1929, p. 279.

Cîntăreţii bolnavi, în Gîndirea, X, nr. 1—2, ian.-febr. 1939, p. 6.

Munte vrăjit, în Gîndirea, X, nr. 4, apr. 1930, p. 107.

Stă în codru fără slavă, în Gîndirea, X, nr. 5, mai 1930, p. 155.

Boală, în Gîndirea, XI, nr. 12, dec. 1931, p. 477—480.

Cerească atingere, în Gîndirea, XI, nr. 12, dec. 1931, p. 477—480.

Haiducul, în Gîndirea, XI, nr. 12, dec. 1931, p. 477 — 480.

Naştere, în Gîndirea, XI, nr. 12, dec. 1931, p. 477—480.

Sat natal, în Gîndirea, XI, nr. 12, dec. 1931, p. 477—480.

Seară mediteraneană, în Gîndirea, XI, nr. 12, dec. 1931, p. 477—480.

Semnal de toamnă, în Gîndirea, XI, nr. 12, dec. 1931, p. 477—480.

Țară, în Gîndirea, XI, nr. 12, dec. 1931, p. 477—480.

Întrebări către o stea, în Gîndirea, XII, nr. 1, ian. 1932, p. 28—29.

Trenul morților, în Gîndirea, XII, nr. 1, ian. 1932, p. 28—29.

Vrajă și blestem, în Gîndirea, XII, nr. 4, apr. 1932, p. 158.

După apariția volumului *La cumpăna apelor*, o încercare de sinteză asupra întregii poezii a lui Blaga a făcut în *Vremea* (24.IX.1933) Pompiliu Constantinescu.

Raportînd noua culegere la cele anterioare, criticul scrie: „(...) După «taina trăită» liric, prin mijlocul mitului revelator, revine în *La cumpăna apelor* la un puternic sentiment de deznădejde cosmică. Universul pe care și l-a creat, într-un moment de salvatoare intuiție, se destramă într-o tristețe a materiei și a spiritului, ajungînd la o metafizică a morții. Acest catren deschide perspectiva ultimei (pînă acum) evoluții sufletești a poetului:

Poteca de-acum coboară ca fumul
din jertfa ce nu s-a primit. De-aci luăm iarăși drumul
spre țărna și valea, trădate-nmiit
pentru-un cer chiemător și necucerit.

(La cumpăna apelor)

sau, sub zbaterea nostalgică, din *Lumina de ieri*, aceeași legendară lume își prelungește amintirea:

Caut, nu știu ce caut. Caut
o oră mare rămasă în mine fără făptură
ca pe un ulcior mort o urmă de gură.

Caut, nu știu ce caut. Subt stele de ieri,
subt trecutele, caut
lumina stinsă pe care-o tot laud.

Deşteptarea din candoarea primitivă şi naivitatea mitică se tînguie pe sine, cu accente care semnalează o febră cosmică :

Intrat-a o boală în lume,
fără obraz, fără nume.

Făptură e? Sau numai vînt e?
N-are nimenea grai s-o descînte.

Bolnav e omul, bolnavă piatra,
se stinge pomul, se sfarmă vatra.

Negrul argint, lutul jalnic şi grav
sunt aur scăzut şi bolnav.

Piezişe cad lacrimi din veac.
Invoc cu semne uitare şi leac.

(Boală)

Poema este antologică, prin concentrare şi aparenta ei simplitate, ca şi prin fiorul liric care-o însufleţeşte.

Frecvenţa elementelor de pastel nu înseamnă totuşi că d. Blaga şi-a întors inspiraţia spre semidescriptivele *Poeme ale luminii*. Spiritualizarea naturii dă notelor decorative o unitate interioară. Este o succesiune de aspecte funerare ale lumii, în ultima sa culegere de versuri, care întregesc un univers în descompunere. Presentimentul morţii cosmice este vibraţia care îşi multiplică undele, printre peisajele evocate. În *Semnal de toamnă*, pămîntul ia aspect mortuar, odată cu sosirea anotimpului :

O voce ieri din adînc s-a-nălţat
amară, amară, amară.
Îngeri mulţi murind şi-au lăsat
lutul în ţară.

Un semn pe subt cer ieri s-a dat
în cercul înşelăciunii.
Apoi spre Saturn au plecat
vîntul, lăstunii.

Obsesia caducității universale macină însuși misterul revelat poetului, prin legendă și identificarea cu absolutul. Moartea circulă printre spațiu și timp, ca unică realitate:

Intru în munte. O poartă de piatră
încet s-a închis. Gînd, vis și punte mă saltă.
Ce vinete lacuri! Ce vreme înaltă!
Din fereastră vulpea de aur mă latră.

Jivine mai sfinte-mi ling mîinile: stranii,
vrăjite, cu ochii întorși se strecoară.
Cu zumzet prin somnul cristalelor zboară
albinele morții și anii. Și anii.

(Munte vrăjit)

Elementele poetice din *Lauda somnului* au fost convertite într-o nouă valoare intimă. Ca să reluăm expresia metafizică din *Cunoașterea luciferiană*, «misterul deschis» spre esența originară a lumii se întregește aci cu finalitatea ei spre neant. În ritm de cantilenă populară, imaginea morții colective e sugerată ca un inluctabil mister:

Cît e noaptea-n lung și-n lat
nu s-aude un lătrat.
Colo numai dintre spini
pîn-la stelele-n vecini
licuricii dau lumini.

Licuricii cu lămpașe
semne verzi dau spre orașe
pentr-un tren care va trece
prin văzduhul mare, rece,
pentr-un tren care-a veni,
nimeni nu-l va auzi.

(Trenul morților)

Pretutindeni sînt semne care pregătesc inevitabila «călătorie din urmă». Din cer cad stele, prevestitoare de moarte; o pasăre bolnavă tînjește în codru după astrul izbăvitor. Aspirația spre universul astral, ca după un paradis pierdut,

capătă sensul reminiscenței platonice, rămasă ca o legătură subtilă cu absolutul. Ceea ce numeam la d. Blaga «sensibilitate dialectică» nu mai apare ca o formulă vagă sau hazardată. În filiația metafizicei sale poetice sînt atîtea posibilități de a-i determina sinuozitățile de gînd și simțire, încît cercetarea noastră nu mai oscilează între ipoteze, ci înaintează pe certitudini."

„(...) Relevăm încă, printre poemele de primă valoare, *Septembre* și *Vrajă și blestem*, în care sentimentul păraginii universale este realizat cu aceleași mijloace sobre, etapă supremă la care a ajuns talentul poetic al d-lui Blaga.

Nu știm ce forme va mai lua neliniștea de conștiință a acestui poet-filozof, singurul liric al generației postbelice care a izbutit să dea un prestigiu înalt unui gen compromis prin didacticism și retorică și prin platitudine cu pretenții de cugetare. Dacă d. Blaga a scos din speculația metafizică și o experiență poetică, aceasta se datorește în primul rînd faptului că își trăiește cu febra simțirii problemele abstracte. Eseurile sale filozofice sînt tot ce a produs mai valoros era recentă de filozofi români. Agonici, apocaliptici, ca experiențialiști, plini de autenticitate și în concubinaj cu toate absoluturile, amorfi și mai presus de orice orgolioși și egocentrici — tinerii care se agită pe diferite tribune metafizice vor trebui să-și recunoască în d. Lucian Blaga pe un deschizător de drumuri. Dar nu în sensul strict de inițiator, fără realizări organice, depline, ci în acela de singurul cap speculativ care nu trișează cu ideile fiindcă nu trișează nici cu gîndirea. D-l Blaga are un mod personal de a cugeta, afirmat cu prisosință atît în studii filozofice, cît și în lirica metafizică.

Scopul acestui studiu este de a-i fixa locul de frunte între mistici, singurul necontestat și incontestabil, cu toată decența de atitudine personală pe care d. Blaga o exagerează. În nici

un caz spre paguba operei sale, oricum însă spre a lăsa confuzia publică să-l pună la nivelul altor «animatori», cu retorică pretinsă ideologie şi cu teme poetice versificate, crezute poezie autentică."

Tudor Vianu (în articolul *Lucian Blaga poetul*, din *Gîndirea*, XIII, nr. 8, dec. 1934, p. 305—310), afirmînd că *La cumpăna apelor* e „poate volumul cel mai artistic pe care l-a scris Blaga", îl caracteriza astfel :

„Pînă acum, arta lui Blaga a fost născocitorul de comparaţii iscusite sau mai tîrziu a imagistului. Pentru expresia unui sentiment anumit se întrebuinţau imagini succesive, care obţineau prin convergenţa lor sugestia dorită, aşa cum forma unui ţărm este produsă de bătaia repetată a valurilor în aceeaşi direcţie. Prin procedeele acestei tehnice, poezia lui Blaga se dezvolta mai mult în durată decît în spaţiu. Aglomerarea detaliilor ei însuma un efect de intensitate, fără să descrie şi o figură spaţială. Din această pricină, Blaga putea neglija toate prescripţiile prozodice tradiţionale, care au tocmai rolul de a limita expresia poetică şi de a o constrînge într-un desemn precis. Încă din volumul *În marea trecere* apare într-acestea cîte o rimă, dar abia în *Lauda somnului* şi, cu mai multă stăruinţă, în *La cumpăna apelor*, versurile sînt strînse în unităţi metrice regulate. Această spaţializare a gîndirii poetice corespunde şi cu o atenţie mai vie acordată lumii exterioare. Căci dacă altădată imaginile aveau o pură funcţiune internă şi în tumultul sentimentului pe care îl purtau ele se diformau fantastic, acum găsim încercări de a prinde lumea vizibilă în pitorescul ei mai neamestecat, cum sînt pastelele aduse dintr-o călătorie în Sud, a cărei amintire poate fi identificată aci.

Dar noul volum are o însemnătate încă mai mare pentru evoluția interioară a lui Blaga. Neliniștea mai veche a poetului, sentimentul dureros al trecerii și destrămării par a se liniști în intuiția a două permanențe, care îi lipseau pînă acum: continuitatea prin procreație și prin pămînt, al cărui simbol se regăsește în acest detaliu caracteristic al peisajului nostru, *cumpăna apelor*. Nașterea copilului prilejuiește astfel o meditație mîngîiată de o mare lumină:

Dura-vei în noi o lumină mare ca-ncrederea
cu care tu azi ne-ai ales.

(*Naștere*)

De ce dar teroarea nimicirii, spaima marii treceri, cînd neființa în care intrăm prin moarte este deopotrivă cu aceea din care ne-am desprins în sînul matern? Poezia *Din adînc*, una din cele mai pătrunzătoare care s-au scris vreodată în lirica noastră, opune spaimei de moarte acest gînd suprem. Și aceasta cu o neasemănată economie de cuvinte, din ale căror silabe și aliterații cuvîntul invocator și magic de *mamă* se reface neîncetat:

Mamă — nimicul — marele! Spaima de marele
îmi cutremură noapte de noapte grădina.
Mamă, tu ai fost odat' mormîntul meu.
De ce îmi e așa de teamă — mamă —
să părăsesc iar lumina?

În sfîrșit, drumul acestei liniștiri îl caută poetul către pămîntul lui. Înapoierea cuprinde mai întîi tristețea unei înfrîngeri metafizice:

Dar de ce m-am întors? Lamura duhului nu s-a ales,
ceasul meu fericit, ceasul cel mai fericit
încă nu a bătut.

Ceasul așteaptă
subt ceruri cari încă nu s-au clădit.

(Sat natal)

O lume a bucuriei i se înfățișează totuși în această călătorie de înapoiere :

De cîte ori calc
prin brazda bătută,
buzele humei
pe tălpi mă sărută.

(Arhanghel spre vatră)

Și volumul sfîrșește într-o mare explozie de lumină :

Fluturînd în veșminte
de culoarea șofranului,
ard fetele verii ca steaguri
în vîntul și-n rîsetul anului.

(Țară)

În acest punct se termină itinerariul liric de pînă acum al lui Lucian Blaga, unul din cele mai patetice care au răsunat în graiul nostru, document al unui suflet de o profunzime cum n-au fost multe printre noi (...)."

LA CURȚILE DORULUI

Poeziile din acest volum au fost scrise între anii 1933—1938, unele dintre ele în Elveția, în 1937 *(Ani, pribegie și somn, Anno Domini, Corbul)*, altele în Portugalia, 1938 *(Alean, Boare atlantică, Coasta soarelui, Estoril, Unicornul și oceanul, Vînzătorul de greieri)*.

Volumul *La curțile dorului* apare la București, Fundația pentru literatură și artă, 1938, în 105 pagini. Sumarul : *La curțile dorului, Ani, pribegie și somn, Anno Domini, Lîngă cetate, În preajma strămoșilor, Corbul, Iezerul, Trezire, Bună-vestire pentru floarea mărului, Oaspeți nepoftiți, Alesul, Ciocîrlia, Satul minunilor, Belșug, Basin într-un parc, Cîntecul bradului, 1917, Destin, Asfințit marin, Estoril, Alean, Boare atlantică, Vînzătorul de greieri, Unicornul și oceanul, Coasta*

soarelui. Toate titlurile au fost republicate în volumul *Poezii* (1942), la Editura Fundațiilor, în ciclul cu același titlu.

Înainte de a fi culese în volum, apăruseră în *Gîndirea*, XVI, nr. 7, sept. 1937, p. 319—326, următoarele: *Ani, pribegie și somn, Anno Domini, Asfințit marin, Basin într-un parc, Belșug, Bunăvestire pentru floarea mărului, Ciocîrlia, Cîntecul bradului, Corbul, Iezerul, În preajma strămoșilor, Lîngă cetate, Trezire.*

Destin, La curțile dorului, 1917 au apărut în *Gîndirea*, XVII, nr. 8, oct. 1938, p. 398—399.

Dintre cronicile apărute, redăm cîteva extrase din cea semnată de Al. A. Philippide în *Viața românească*, XXX, nr. 12, dec. 1938, p. 187—189:

„Din punct de vedere formal, ultimul volum de versuri al lui Lucian Blaga aduce o schimbare față de maniera de pînă acum a poetului. Rima, care altădată era izgonită aproape cu desăvîrșire și apărea în chip cu totul excepțional, este întrebuințată acum cît mai des. Varietatea ritmurilor a rămas aceeași. Lucian Blaga este un adept intransigent al versului liber, pe care îl cultivă cu multă măiestrie. Impreciziunea ritmică este la el expresia unei nevoi adînci. Ritmul urmează fără nici o constrîngere drumul sinuos al gîndului. De aci acea perfectă identitate dintre fond și formă, dintre vers și gînd, dintre ritm și emoție, care dă atîta siguranță și atîta trăinicie poeziilor în aparență atît de incerte ca formă ale lui Lucian Blaga.

Ca expresie generală în ce privește conținutul volumului, se poate observa o tendință spre pitoresc și spre notarea amănuntului coloristic (ceea ce, de altfel, ar explica în parte și necesitatea rimei, deși culoarea se poate obține foarte bine și în versurile albe prin întrebuințarea meșteșugită a metaforei). *(Lîngă cetate)*"

„Sub acest nou aspect de culoare și muzicalitate poezia lui Lucian Blaga cuprinde același fond de contemplație mistică și de interpretare idealistă a vieții și a lumii care caracterizează întreaga lui operă poetică. Pentru el lumea este plină de semne și de revelații. Sarcina poetului este să descifreze semnele și să culeagă revelațiile. Poezia nu este un simplu joc al închipuirii și un mijloc de expresie a sensibilității. Ea este în primul rînd căutare de sensuri și de tîlcuri noi, tălmăcire mistică a vieții, revelație, extaz, intuiție. Poezia este, așadar, un mod de cunoaștere. Setea de revelații este cuprinsă în poemul liminar al volumului *La curțile dorului*."

„Neliniștea poetului este de natură metafizică. Zbuciumul e mai mult mintal, cerebral. Totuși, poezia aceasta, plină de întrebări și căutări, grea de gînduri și de nostalgii mistice, nu este rece și distantă. Nimic mai îndepărtat de lirica lui Blaga decît așa-zisa poezie de idei, poezia filozofică. Nu e nimic abstract în ea. Expresiile metaforice și imaginile abundă. Rareori gîndirea în imagini a fost realizată cu mai multă izbîndă. Poezia aceasta nu deschide *porți* și nici nu vrea să deschidă. Dar ea ne duce «pe mările somnului» pînă în preajma porților, lăsîndu-ne să le deschidem fiecare cu cheia extazului nostru propriu. Ceea ce înseamnă că nu este o poezie pentru cei mulți."

POEZII (ediție definitivă), 1942

A apărut la București, Fundația pentru literatură și artă, în 1942. Volumul cuprinde 165 poezii — republicări după primele ediții — grupate în ciclurile: *Poemele luminii*, *Pașii profetului*, *În marea trecere*, *Lauda somnului*, *La cumpăna apelor*, *La curțile dorului*. La *Inedite* figurează numai poezia *Întoarcere*, scrisă în 1940, după întoarcerea definitivă a poetului în țară (aprilie 1939). Această poezie a fost publicată

pentru prima dată în *Revista Fundațiilor*, IX, nr. 3, mart. 1942, p. 483.

Volumul poartă dedicația : „Corneliei".

Pe versoul paginii de titlu, el poartă indicația : „Este al optulea volum din colecția «Scriitori români contemporani», ediție definitivă". Versurile strînse în prezentul volum au fost alese de autor, iar textul lor revizuit de dînsul. Această ediție s-a tras în patru mii două sute douăzeci și șase de exemplare (...)."

NEBĂNUITELE TREPTE

Cuprinde poeziile scrise între anii 1941—1943 și publicate la Sibiu, Editura „Dacia Traiană", în 1943. Volumul de 108 pagini cuprinde următoarele titluri : *Monolog, 9 Mai 1895, Autoportret, Fetița mea își vede țara, Schimbarea zodiei, Pleiadă, Încîntare, Domnițele, Poetul, Răsărit magic, Îndemn de poveste, Mînzul, Veste, Viziune geologică, Sfîntul Gheorghe bătrîn, Olarii, Șovăirile voiului, Sud, Cuvinte către fata necunoscută în poartă, Dumbrava roșie, Ardere, Veghe, Pe multe drumuri, Noiemvrie, Cetini negre, Cîntec pentru anul 2000, Epitaf.*

Dintre acestea, în periodice, au apărut :

Încîntare, în C l a v i a t u r i, I, nr. 7—8, dec. 1941, p. 7.

Cuvinte către fata necunoscută din poartă, în R. F. R., IX, nr. 8, aug. 1942, p. 265.

9 Mai 1895, în R. F. R., IX, nr. 8, aug. 1942, p. 267.

Autoportret, în R. F. R., IX, nr. 8, aug. 1942, p. 268.

Mînzul, în P r e o c u p ă r i l i t e r a r e, VII, nr. 8—9, aug.-sept. 1942, p. 422.

Poetul, în R. F. R., IX, nr. 10, oct. 1942, p. 21.

Viziune geologică, în R. F. R., IX, nr. 10, oct. 1942, p. 23.

Pleiadă, în R. F. R., IX, nr. 10, oct. 1942, p. 24.

Domnițele, în R. F. R., IX, nr. 11, nov. 1942, p. 297.

Îndemn de poveste, în R. F. R., IX, nr. 11, nov. 1942, p. 299.
Veste, în R. F. R., IX, nr. 11, nov. 1942, p. 301.
Răsărit magic, în Preocupări literare, VII, nr. 11, nov. 1942, p. 553.
Veghe, în Preocupări literare, VII, nr. 11, nov. 1942, p. 554.
Sfîntul Gheorghe bătrîn, în Preocupări literare, VII, nr. 11, nov. 1942, p. 555.
Monolog, în R. F. R., IX, nr. 12, dec. 1942, p. 439.
Ardere, în R. F. R., IX, nr. 12, dec. 1942, p. 440.
Sud, în R. F. R., IV, nr. 12, dec. 1942, p. 441.
Epitaf, în R. F. R., IX, nr. 12, dec. 1942, p. 442.
Cînele din Pompei, în *Claviaturi*, anul II, nr. 4, 1943.

POEZII (1962) și *ALTE POEZII*

Cele 95 de poezii cuprinse în volumul *Poezii*, București, Editura pentru literatură, 1962 (ediție îngrijită, cu un cuvînt înainte, de George Ivașcu), republicate integral și menținînd denumirea ciclurilor: *Mirabila sămînță*, *Vară de noiembrie*, *Stihuitorul*, cît și *Alte poezii*, care încheie volumul actual, au fost scrise, toate, între anii 1945—1960.

Pentru unele poezii se cunoaște cu precizie perioada în care au fost scrise.

Astfel, seria de poezii: *Văzduhul semințe mișcă*, *Zi de septembrie*, *Cu înc-o bucurie*, *Răsunet în noapte*, *Epitaf pentru Euridike*, *Cîntecul brumelor*, *urmelor*, *Întîlnire*, *Prezență*, *Legenda noastră*, *Oedip în fața Sfinxului* au fost scrise la Sibiu în toamna și iarna 1945—1946 și sînt dedicate unei tinere fete, decedată în 1946. Unele dintre aceste poezii au fost publicate în *Revista Fundațiilor* în 1947.

Ulise, pe care autorul o considera una din cele mai realizate poezii ale sale, este scrisă la începutul anului 1949, și este dedicată soției sale.

Cele mai multe sînt însă rodul activității dintre 1950—1960.

Mirabila sămînță a fost scrisă în vara anului 1960 și publicată în revista *Steaua* în același an.

Ultimele poezii, scrise probabil în vara și toamna anului 1960, au fost găsite între manuscrisele autorului după moartea sa.

Din volumul *Poezii* (1962), următoarele au apărut în periodice :

Întîlniri, în R. F. R., XIV, nr. 2, febr. 1947, p. 3—5.

Cu înc-o bucurie (titlul original *Octombrie*), în R. F. R., XIV, nr. 8—9, aug.—sept. 1947, p. 3—4.

Fîntînile, în S t e a u a, XI, nr. 8, aug. 1960, p. 28.

Mirabila sămînță, în S t e a u a, XI, nr. 8, aug. 1960, p. 28.

Soare iberic, în S t e a u a, XI, nr. 10, oct. 1960, p. 42.

București, 1919, în S t e a u a, XI, nr. 12, dec. 1960, p. 16—18.

Cerbul, în S t e a u a, XI, nr. 12, dec. 1960, p. 16—18.

Mică odă unei fete, în S t e a u a, XI, nr. 12, dec. 1960, p. 16—18.

Risipei se dedă florarul, în S t e a u a, XI, nr. 12, dec. 1960, p. 16—18.

Anotimpuri, în C o n t e m p o r a n u l, nr. 14 (756), 7 apr. 1961, p. 3.

Ceramică, în C o n t e m p o r a n u l, nr. 14 (756), 7 apr. 1961, p. 3.

Cîntec sub stele, în C o n t e m p o r a n u l, nr. 14 (756), 7 apr. 1961, p. 3.

Scoici, în C o n t e m p o r a n u l, nr. 14 (756), 7 apr. 1961 p. 3.

Solstițiul grădinilor, în C o n t e m p o r a n u l, nr. 14 (756), 7 apr. 1961, p. 3.

Catrenele fetei frumoase, în Iaşul literar, XII, nr. 4, apr. 1961, p. 6—9.

Caut nume, în Iaşul literar, XII, nr. 4, apr. 1961, p. 6—9.

Părinţii, în Iaşul literar, XII, nr. 4, apr. 1961, p. 6—9.

Răsunet în noapte, în Iaşul literar, XII, nr. 4, apr. 1961, p. 6—9.

Catrenele dragostei, în Steaua, XII, nr. 5, mai 1961, p. 23—26.

Glas de seară, în Steaua, XII, nr. 5, mai 1961, p. 23—26.

An de răscruce, în Contemporanul, nr. 24, 16 iun. 1961, p. 3.

Cerbul cu stea în frunte, în Contemporanul, nr. 24, 16 iun. 1961, p. 3.

Cîntecul brumelor, urmelor, în Contemporanul, nr. 24, 16 iunie 1961, p. 3.

Nu crede tu vîntului, în Contemporanul, nr. 24, 16 iunie 1961, p. 3.

Sonata lunii, în Contemporanul, nr. 24, 16 iunie 1961, p. 3.

Stihuitorul, în Steaua, XII, nr. 7, iul. 1961, p. 16—19.

Văzduhul seminţe mişca, în Steaua, XII, nr. 7, iul. 1961, p. 16—18.

Ceas de vară, în Iaşul literar, XII, nr. 9, sept. 1961 p. 10—12.

Iubire, în Iaşul literar, XII, nr. 9, sept. 1961, p 10—12.

Oraş în noapte, în Iaşul literar, XII, nr. 9, sept. 1961, p. 10—12.

Catren, în Contemporanul, nr. 44, 2 nov. 1962, p. 3

Romanul furtunii, în Contemporanul, nr. 44, 2 nov. 1962, p. 3.

Vară de noiemvrie, în Contemporanul, nr. 44, 2 nov. 1962, p. 3.

Din *Alte poezii* au apărut în periodice :

Oedip, în fața Sfinxului, în R. F. R., XIV, nr. 2, febr. 1947, p. 3—5.

Alean, în Contemporanul, 14 (756), 7 apr. 1961, p. 3.

Frumusețea, în Gazeta literară, nr. 35, 29 aug. 1963, p. 5.

Pod peste Mureș, în Gazeta literară, X, nr. 35, 29 aug. 1963, p. 5.

Război, în Gazeta literară, X, nr. 35, 29 aug. 1963, p. 5.

Sălcii plîngătoare, în Gazeta literară, X, nr. 35, 29 aug. 1963, p. 5.

Scutul, în Gazeta literară, X, nr. 35, 29 aug. 1963, p. 5.

Toamnă de cristal, în Gazeta literară, X, nr. 35, 29 aug. 1963, p. 5.

Ulciorul, în Gazeta literară, X, nr. 35, 29 aug. 1963, p. 5.

Corn de vînătoare, în Contemporanul, nr. 43, 25 oct. 1963, p. 1.

Înviere, în Contemporanul, nr. 43, 25 oct. 1963, p. 1.

Apoteoză, în Scrisul bănățean, XIV, nr. 11, nov. 1963, p. 37.

Judecata în Cîmpul Frumoasei, în Scrisul bănățean, XIV, nr. 11, nov. 1963, p. 38.

Poetii, în Scrisul bănățean, XIV, nr. 11, 1963, p. 37.

Suprema ardere, în Scrisul bănățean, XIV, nr. 11, nov. 1963, p. 38.

Cariatide, în Contemporanul, nr. 2, 10 ian. 1964, p. 3.

Columna lui Memnon, în Contemporanul, nr. 2, 10 ian. 1964, p. 3.

Măgărușul, în Contemporanul, nr. 2, 10 ian. 1964, p. 3.

Anii vieții, în Orizont, I, nr. 1, ian. 1964, p. 38.

Giordano Bruno, în Orizont, I, nr. 1, ian. 1964, p. 39.

Moara, în Orizont, I, nr. 1, ian. 1964, p. 39.

Odă simplisimei flori, în Orizont, I, nr. 1, ian. 1964, p. 38.

Cîntec în doi, în Viața românească, XVII, nr. 2, febr. 1964, p. 4.

Cîntecul obîrșiei, în Viața românească, XVII, nr. 2, febr. 1964, p. 3.

De profundis, în Viața românească, XVII, nr. 2, febr. 1964, p. 4.

Drum prin cimitir, în Viața românească, XVII, nr. 2, febr. 1964, p. 5.

Dumbrava africană, în Viața românească, XVII, nr. 2, febr. 1964, p. 4.

Unde un cîntec este, în Viața românească, XVII, nr. 2, febr. 1964, p. 3.

Cîntecul așteptării, în Contemporanul, nr. 20, 15 mai 1964, p. 3.

Cîntecul călătorului în toamnă, în Contemporanul, nr. 20, 15 mai 1964, p. 3.

Ermetism, în Contemporanul, nr. 20, 15 mai 1964, p. 3.

În timp, în Contemporanul, nr. 20, 15 mai 1964, p. 3.

Lăcaș, în Contemporanul, nr. 20, 15 mai 1964, p. 3.
Odă către Runa, în Contemporanul, nr. 20, 15 mai 1964, p. 3.
Oglinda din adînc, în Contemporanul, nr. 20, 15 mai 1964, p. 3.
Prin toate erele, în Contemporanul, nr. 20, 15 mai 1964, p. 3.
Sub scutul amurgului, în Contemporanul, nr. 20, 15 mai 1964, p. 3.
Catren, în Orizont, I, nr. 6, iun. 1964, p. 24.
Cîntec în noapte, în Orizont, I, nr. 6, iun. 1964, p. 24.
Lucruri sîntem, în Orizont, I, nr. 6, iun. 1964, p. 25.
Toate drumurile duc, în Orizont, I, nr. 6, iun. 1964, p. 24.
Zodia Cumpenei, în Contemporanul, nr. 31, 31 iul. 1964, p. 1.
Cuib de rîndunică, în Contemporanul, nr. 44, 30 oct. 1964, p. 3.
Umbra Evei, în Contemporanul, nr. 44, 30 oct. 1964, p. 3.
Catren, în Orizont, I, nr. 10, oct. 1964, p. 19.
Greeruța, în Orizont, I, nr. 10, oct. 1964, p. 19.
Întrebare și răspuns, în Orizont, I, nr. 10, oct. 1964, p. 19.
Brumar, în Ramuri, dec. 1964.
Dacă m-aș pierde, în Steaua, XV, nr. 12, dec. 1964, p. 58.
Lîngă un fluture, în Contemporanul, nr. 951, 1 ian. 1965, p. 3.
Umblăm pe cîmp fără popas, în Contemporanul, nr. 951, 1 ian. 1965, p. 3.
Poveste, Steaua, nr. 2, 1965.
Suflete prund de păcate, în Contemporanul, nr. 19, 7 mai 1965.

Vestea cea bună, în Contemporanul, nr. 19, 7 mai 1965.
Inscripție acoperită de mușchi, Contemporanul, nr. 19, 7 mai 1965.
Orînduire, în Contemporanul, nr. 19, 7 mai 1965.
După furtună, Contemporanul, nr. 19, 7 mai 1965.
Ceas, în Contemporanul, nr. 19, 7 mai 1965.
Ziua a șaptea, în Gazeta literară, nr. 29, 15 iulie 1965.
Pelerinii, în Gazeta literară, nr. 29, 15 iulie 1965.
Poveri. în Gazeta literară, nr. 29, 15 iulie 1965.

ÎNTRE manuscrisele postume se află și diverse însemnări personale ale autorului, însemnări ce nu credem că au fost destinate (toate) tiparului.

Am ales și reprodus aici numai acele (foarte puține) fragmente care se referă strict la creația poetică (eliminînd tot ce era de natură personală).

Aproape toate aceste însemnări se referă la activitatea sa literară din ultimii ani :

„...Iscodesc locurile cele mai retrase din preajma cetății, cîmpul, vegetația, dealurile, viile, crîngurile, apele. Mă duc uneori spre miazănoapte, s-ajung prin sate ce cultivă podgorii și vinuri, ce-ar putea să răspundă la egalitatea beției mele lăuntrice. Nu este drum subt soare sau cărare adumbrită de unde să nu mă întorc acasă cu existența sporită de cîte un nou stih. Iau seama zidindu-mă astfel că față de versurile mele de altădată (...) noua mea poezie (...) se adîncește pe un plan mai organic și mai omenesc. De la forma versului liber, în ritmuri abrupte, trec tot mai mult la forma clasică, căutînd totuși să păstrez și să amplific modernitatea expresiei. Pe drumuri subt soare, sau pe cărări adumbrite mă simt redat rostului meu ziditor."

„Cîteva ceasuri pe zi le închin plimbărilor cu rază întinsă. Mersul subt zare largă mă ține într-o stare prielnică plăsmuirii poetice. Creez de preferință în ritmul pasului. Mă poticnesc adesea în cîte un vers, ce pune rezistență cizelării ca nodul din care iese creanga copacului.

Cînd stihul prezintă dificultăți ce-mi par fără soluție, îl părăsesc, și nu-l mai reiau decît a doua zi. După un somn adînc de noapte, este cîteodată suficient să-mi amintesc versul, în substanța zgrunțuroasă a căruia m-am împotmolit în ajun, pentru ca din cadența pasului cuvintele să se găsească precum pietricelele într-un caleidoscop."

„Simt că din modul simplu al dicțiunii ce nici nu poate fi numită dicțiune, poeziile mele mai din urmă ce-și creaseră faima de a fi dificile* (...) devin dintr-o dată accesibile. Nu prin explicații, ci doar prin felul citirii, prin care reliefez sensuri și accente (...). *Sensuri ascunse, ce ar putea să fie formulate în chip abstract,* nu se găsesc în poezia mea decît ca alunecări, pe cari însumi le condamn. Toate sensurile țin de domeniul unei sensibilități metafizice ce coboară în adînc și vine din adînc, ele n-au confinii cu înțelegerea filozofică discursivă. Aceste lămuriri ale mele (...) încearcă doar să pună pe orice ascultător în gardă față de ispita curentă de a transpune stihurile mele în interpretări școlărești, didactice."

„Mi se spune că poezia mea ar fi mistică, metafizică (...). Nu intenționez să-mi apăr poezia (...). Poezia mea este, *în afară de orice intenție,* așa cum este. Aceasta fiindcă în general eu nu concep altfel de poezie.

E adevărat că în poezia mea sînt frecvente și motivele mitice, chiar teologice. Dar de aceste elemente uzez în chipul cel mai liber, ca mijloace de expresie poetică. Motivele nu sînt tratate « dogmatic ». Le folosesc în sens totdeauna creator, liber; le modific și le amplific după necesități. Născocesc motive mitice la fiece pas, fiindcă fără de o gîndire mitică nu ia ființă, din păcate sau din nefericire, nici o poezie. Nici chiar poezia socialistă."

* Autorul se referă aici în special la poeziile dinainte de 1944.

În afară de aceste însemnări despre creaţia sa poetică în general, am mai găsit şi cîteva însemnări privind anumite poezii.

Despre *Glas de seară:*

„Viaţa izbucneşte în mine ca un murmur năvalnic de ape, parcă a-şi da spre o vară cît patru anotimpuri. Atari avînturi au darul să-mi apropie, prin contrast, gîndul morţii. În stări de exuberanţă şi turmentare, gîndul nefiinţei îmi este suportabil. El nu mă atinge decît cu melancolii de natură lirică, stinse ca subt surdină. Iar asemenea melancolii dau relief înseşi stărilor mele de beatitudine (...), mă închipui subt zarea de la miazăzi, în căsuţa de la Căpîlna. Văd în închipuire uşa deschisă spre pridvor. Şi încep jocul cu gîndul morţii. Cîteva strofe se încheagă degrabă în cugetul şi-n inima mea. Cuvintele se ivesc în ritmul pasului, care cîntă pe drumul bătut ca de os. Întorcîndu-mă acasă, îmi însemn versurile pe o foaie de hîrtie, ca să nu pierd melodia, care a doua oară desigur nu mai poate să mă încerce la fel."

Despre *Greeruşa* :

„Cîntecul greerului de subt vatră, acest nimic de argint, poate fi sufletului o uşurare? Poate!"

Despre *Zodia Cumpenei:*

„Începuse să lucreze în mine o poezie în legătură cu Zodia Cumpenei. Zodia e ascunsă în dosul luminii. Mi-o aminteşte doar calendarul şi gîndul.

Ecouri de cimitir, amintirea unui trandafir crescut lîngă o cruce de piatră cu inscripţie cirilică, imagini din Lancrăm se amestecă cu un anume calm al sufletului meu, care se simte subt Zodia Cumpenei. Numai calendaristic, firește, căci sîntem în plină zi, încît stelele nu s-ar vedea decît în fundul fîntînilor adînci, adînci.

Se numeşte *Zodia Cumpenei* (...); am alcătuit-o într-un metru antic, ce nu m-a prea ispitit pînă astăzi. Suntem un echinocţiu de toamnă, pătrunşi poate amîndoi de o melancolie, haide să-i zicem adînc senină, sau cel puţin calmă, antică în felul ei. Melancolia e de stelă funerară din vechime. Dar melancolia aceasta mai e şi o contrapondere ce face parte din fericire."

Despre *Cîntec sub stele:*

„În cursul nopţii m-am trezit de cîteva ori. Cred că între ora 2 şi 3, ceas labil şi echivoc, n-am dormit. M-au deşteptat nişte stihuri ce voiau să se închiege în mine. Întîiul stih se alcătuise în mine încă de cu seară, în ritmul pasului, sub stelele vii, cînd am urcat singur din cătun pe poteca şerpuitoare, spre lăcaşul meu de lîngă pădure. Întîiul stih lua fiinţă chiemat de-un anume ritm, de care am fost cuprins. Stihul s-a oprit în faţa cugetului meu. Mi-am zis mie însumi: nu te mira, că-l deochi! Şi m-am desmirat, ca să nu-l alung. Acum, trezindu-mă, simt că stihul a crescut singur în timpul somnului. Simt nelămurit că poezia este în mine şi că nu trebuie s-o scot din latenţa ei. Va trebui să-mi reamintesc doar stihul ce a prins fiinţă aseară, pentru ca poezia să se închiege de la sine. Nu trebuie decît să cobor găleata de aur pînă în fundul fîntînii, căci poezia se împlinise cumva şi aştepta doar să fie ridicată. Cu oareşicare teamă de a nu sfărîma o făptură atît de fragilă, încerc să-mi amintesc versul incipient. Ajung nu ştiu cum dintr-o dată pe linia lirică cea mai lăuntrică a poeziei. Şi poezia creşte, fără efort; se rotunjeşte, rămînînd totuşi deschisă într-un fel. Şi iarăşi mă mir, căci mi-a căzut în palme ca un rod copt, cînd nici nu mai speram asemenea cules. Repet versurile în gînd, ca să mi le fixez."

G.Iv.

BIBLIOGRAFIE

(Selectivă)

1. Puşcariu, Sextil — *Un poet: Lucian Blaga*, în Glasul Bucovinei, II, nr. 49, 3/16 ian. 1919, p. 1.

2. Puşcariu, Sextil — *Poetul Lucian Blaga*, în Patria (supliment literar), I, nr. 55, 20 apr. 1919, p. 3.

3. Iorga, N. — *Rînduri pentru un tînăr*, în Neamul românesc, XIV, nr. 88, 30 apr. 1919, p. 1.

4. [Ovid Densusianu] — *Poemele luminei*, în Viaţa Nouă, XV, 1—4, 1919.

5. Agîrbiceanu, I. — *Lucian Blaga*, în Patria, I, nr. 72, 15 mai 1919, p. 1.

6. Gerota, Const. — *Poeziile d-lui Lucian Blaga*, în Sburătorul, I, nr. 8, 7 iun. 1919, p. 179—180.

7. Vianu, Tudor — *Cugetările d-lui Lucian Blaga*, în Sburătorul, I, nr. 12, 5 iul. 1919, p. 274—275.

8. Enăşescu, A. — *Lucian Blaga, un poet nou*, în Junimea, I, nr. 11—12, 1—15 iul. 1919, p. 22—24.

9. Brătescu-Voineşti, I. Al.. — *Poemele luminei* şi *Pietre pentru templul meu*, raport, în Analele Academiei (Desbaterile), t. XLI, 1920—1921.

10. Enăşescu, A. — *Lucian Blaga: Poemele luminii*, în Junimea, I, nr. 13, 15 sept. 1919, p. 11—13.

11. Maniu, Adrian — *Un nou volum de Lucian Blaga: Paşii profetului*, în Voinţa, I, nr. 167, 26 mart. 1921, p. 1.

12. Isac, Emil — *Paşii profetului, versuri de Lucian Blaga*, în Adevărul literar şi artistic, 10 apr. 1921.

13. [Ovid Densusianu] — *Paşii profetului*, în Viaţa Nouă, XVII, 1—2, 1921.

14. P.(etrescu), C.(ezar) — *Lucian Blaga: Paşii profetului*, în Gîndirea, I, nr. 1, 1 mai 1921, p. 16.

15. Crăciun, Eugen — *Paşii profetului, poeme de Lucian Blaga*, în Ţară nouă, II, nr. 351, 29 mai 1921, p. 1.

16. Irineu, Cora — *L. Blaga, Paşii profetului*, în Viaţa romînească, XIII, nr. 6, iun. 1921, p. 445—446.

17. Lovinescu, E. — *Figurine, Lucian Blaga*, în Sburătorul literar, I, nr. 5, oct. 1921, p. 129—130.

18. Lovinescu, E. — *Figurine, Lucian Blaga*, în Sburătorul literar, I, nr. 8, nov. 1921, p. 177—179.

19. Lovinescu, E. — *Critica şi literatura*, în Sburătorul literar, I, nr. 22, febr. 1922, p. 513—514.

20. Davidescu, N. — *Poezia d-lui Lucian Blaga*, în Flacăra, VIII, nr. 1, 8 dec. 1922, p. 17—18.

21. Ralea, Mihai — *Lucian Blaga: În marea trecere*, în Viaţa romînească, XVI, nr. 5, 1924, p. 296—298. (V. şi vol. *Perspective*, Ed. literară a Casei Şcoalelor, 1928, p. 94—102.)

22. Breazu, Ion — *Pe marginile literaturii române contemporane*, în Cosînzeana, X, nr. 1, 1 ian. 1926, p. 8—10.

23. Breazu, Ion — *Opera poetică a lui Lucian Blaga. Poemele luminii*, în Cosînzeana, X, nr. 2, 12 ian. 1926, p. 12—20.

24. Breazu, Ion — *Opera poetică a lui Lucian Blaga — Paşii profetului*, în Cosînzeana, X, nr. 4—5, 31 ian. 1926, p. 42—43.

25. Breazu, Ion — *Opera poetică a lui Lucian Blaga — Paşii profetului*, în Cosînzeana, X, nr. 6, 7 febr. 1926, p. 55—56.

26. Breazu, Ion — *Opera poetică a lui Lucian Blaga. În marea trecere*, în Cosînzeana, X, nr. 8, 21 febr. 1926, p. 78—79.

27. Vianu, Tudor — *Pagini alese*. Din volumul *Masca timpului*, în Viaţa literară, I, nr. 22, 3 oct. 1926, p. 3.

28. Lovinescu, E. — *Critica ideologică. Lucian Blaga şi Tudor Vianu*, în Viaţa literară, I, nr. 30, 3 dec. 1926, p. 1.

29. Călinescu, G. — *Lucian Blaga*, în Gîndirea, VIII, nr. 2, febr. 1928, p. 80—83.

30. Iancu, Victor — *Cazul Lucian Blaga*, în Patria, XI, nr. 40, 21 febr. 1929, p. 1.

31. Barbu, Ion — *Legenda şi somnul în poezia lui Blaga*, în Ultima oră, I, nr. 49, 24 febr. 1929, p. 2.

32. Bucuța, Emanoil — *Cronicarul de pe Vistula*, în Ultima oră, I, nr. 49, 24 febr. 1929, p. 2.

33. Pillat, Ion — *Lucian Blaga și specificul românesc*, în Ultima oră, I, nr. 49, 24 febr. 1929, p. 2.

34. Comarnescu, Petru — *Lucian Blaga. Uriașul din semne*, în Vremea, II, nr. 53, 28 febr. 1929, p. 2.

35. Botez, Demostene — *Lucian Blaga. Lauda somnului*, în Viața românească, XXI, nr. 2—3, febr.—mart. 1929, p. 318—321.

36. Maniu, Adrian — *Lauda somnului, versuri de Lucian Blaga*, în Dimineața, XXV, nr. 8.004, 25 mart. 1929, p. 2.

37. Aderca, F. — *Profetul Blaga*, în Bilete de papagal, II, nr. 354, 31 mart. 1929, p. 7—8.

38. Sadoveanu, Izabela — *Lucian Blaga: Pietre pentru templul meu — Lauda somnului*, în Adevărul literar și artistic, IX, nr. 438, 28 apr. 1929, p. 7.

39. Sebastian, Mihail — *Lucian Blaga: Lauda somnului*, în Tiparnița literară, II, nr. 1, oct.—nov. 1929, p. 12—13.

40. Streinu, Vladimir — *Lucian Blaga*, în Vitrina literară, I, nr. 5, 18 nov. 1929, p. 5.

41. Perpessicius. — *Literatura în 1929*, în Cuvîntul, VI, nr. 1.688, ian. 1930, p. 3.

42. Boz, Lucian — *Lucian Blaga*, în Adevărul, 43, nr. 14.278, 16 iul. 1930, p. 2.

43. Drăghici, Petre — *Poezia lui Lucian Blaga* (broșură), Sibiu, Tiparul Tipografiei arhidiecezene, 1930, 41 p.

44. Boz, Lucian — *Bacovia și Lucian Blaga*, în Rampa, XVI, nr. 3.904, 25 ian. 1931, p. 5.

45. Cioculescu, Șerban — *Lucian Blaga: La cumpăna apelor*, în Adevărul, 47, nr. 15.150, 27 mai 1933, p. 1.

46. Boz, Lucian — *Lucian Blaga*, în România literară, II, nr. 68, 3 iun. 1933, p. 3.

47. Breazu, Ion — *Lucian Blaga: La cumpăna apelor*, în Gînd românesc, I, nr. 3—4, iul—aug. 1933, p. 175—178.

48. Perpessicius — *Lucian Blaga: La cumpăna apelor*, în Cuvîntul, IX, nr. 2.974, 6 aug. 1933, p. 1.

49. Constantinescu, Pompiliu — *Poezia d-lui Lucian Blaga*, în Vremea, VI, nr. 306, 24 sept. 1933, p. 10.

50. Vianu, Tudor — *Lucian Blaga poetul*, în Gîndirea, XIII, nr. 8, dec. 1934, p. 305—310.

51. Puşcariu, Sextil — *Poezia şi drama lui Lucian Blaga*, în R. F., II, nr. 8, aug. 1935, p. 338—352.

52. Teculescu, Horia — *Amintiri despre Lucian Blaga*, în Ţara noastră, XIV, nr. 957, 1 sept. 1935, p. 2.

53. Iorga, N. — *La ce serveşte această poezie*, în Cuget clar, II, nr. 15, 21 oct. 1937, p. 226—227.

54. Lovinescu, E. — *Lucian Blaga*, în Istoria literaturii române contemporane, 1900—1937, Ed. Socec, Buc., 1937, p. 97—99.

55. Cioculescu, Şerban — *Lucian Blaga: La curţile dorului*, în Lumea românească, II, nr. 525, 14 nov. 1938, p. 2.

56. Streinu, Vladimir — *Lucian Blaga: La curţile dorului*, în Timpul, II, nr. 570, 2 dec. 1938, p. 2.

57. Philippide, Al. — *Lucian Blaga: La curţile dorului*, în Viaţa romînească, XXX, nr. 12, dec. 1938, p. 187—189.

58. Ivaşcu, George — *Lucian Blaga: La curţile dorului*, în Jurnalul literar, I, nr. 4, 22 ian. 1939, p. 3.

59. Comarnescu, Petru — *Poetul Lucian Blaga*, în ediţie definitivă, în Timpul, VI, nr. 1.918, 10 sept. 1942, p. 2.

60. Călinescu, George — *Lucian Blaga* în Istoria literaturii române, Fundaţia pentru lit. şi artă, Buc., 1941, p. 792—797.

61. Constantinescu, Pompiliu — *Lucian Blaga* în ediţie definitivă, în Vremea, XVI, nr. 666, 20 sept. 1942, p. 7.

62. Drăghici, Petre — *Note la ultimele poezii de Lucian Blaga*, în Luceafărul, III, nr. 2, febr. 1943, p. 71—73.

63. Doinaş, Ştefan Aug. — *Nebănuitele trepte*, în Ţara III, nr. 580, 18 apr. 1943, p. 2.

64. Comarnescu, Petru — *O nouă etapă în poetica lui Lucian Blaga*, în Timpul, VII, nr. 2.138, 23 apr. 1943, p. 2.

65. Constantinescu, Pompiliu — *Lucian Blaga sau poetul misterului*, în Vremea, 2 mai 1943, p. 7.

66. Bogdan, Mircea — *Lucian Blaga*: *Nebănuitele trepte* (versuri nouă), în Viaţa, III, nr. 732, 3 mai 1943, p. 2.

67. Façon, N. — *Poezii de Lucian Blaga*, în Leonardo (Rassegna bibliografica), XIV, mai—iunie 1943, p. 117.

68. Iancu, Victor — *Nebănuitele trepte de Lucian Blaga*, în Transilvania, 74, nr. 6, iun. 1943, p. 474—479.

69. Călinescu, G. — *Notaţii de jurnal (Lucian Blaga)*, în Contemporanul, nr. 20, 19 mai 1961, p. 1.

70. Călinescu, G. — *La un volum de poezii*, în Contemporanul, nr. 8, 22 febr. 1963, p.1.

71. Călinescu, Matei — *Lucian Blaga — Poezii*, în Gazeta literară, nr. 10, 7 mart. 1963, p. 2.

72. Nicolescu, Vasile — *Lucian Blaga — Poezii*, în Viaţa romînească, XVI, nr. 4, apr. 1963.

73. Crohmălniceanu, Ov. S. — *Lucian Blaga — poet*, în Steaua, XIV, nr. 7, iul. 1963.

74. Tertulian, N. — *Lucian Blaga*, în Viaţa romînească, XVI, nr. 6—7, 10, 11, 1963.

75. Bălan, I. D. — *Lucian Blaga*, în Luceafărul, VI, nr. 26, 21 dec. 1963, p. 3.

76. Crohmălniceanu, Ov. S. — *Lucian Blaga*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1963, p. 178.

INDICE ALFABETIC

(După titlu)

Pag.

A

A fost cîndva pămîntul străveziu 281
Alean 374
Alean 182
Alean şi amintiri ce torc 282
Am înţeles păcatul ce apasă peste casa mea 96
Amintire 301
Amintire 94
Amurg de toamnă 48
Anacreon 68
Andante 271
An de răscruce 318
Anii vieţii 407
Ani, pribegie şi somn 162
Anno Domini 164
Anotimpuri 290
Apoteoză 413
Aràbida 341
Ardere 219
Arhanghel spre vatră 150
Arheologie 261
Aripi de argint 302
Asfinţit 116
Asfinţit marin 180
Atotştiutoarele 317
Autoportret 193

B

Bazin într-un parc 176
Belşug 175
Biografie 105
Boală 134
Boare atlantică 183
Boca-del-Rio 263
Brînduşile 426
Brumar 373
Bucureşti, 1919 336
Bunăvestire pentru floarea mărului 170

C

Calendar 351
Cap aplecat 117
Cariatide 363
Catren 345
Catren 401
Catren 412
Catrenele dragostei 294
Catrenele fetei frumoase 277
Caut nume 291
Călugărul bătrîn îmi şopteşte din prag 87
Cărăbuşul de aramă 234
Către cititori 79
Ceas 396
Ceas de vară 238
Ceasul care nu apune 233
Ceramică 312
Cerbul 313
Cerească atingere 146
Cerbul cu steа în frunte 250
Cetate în noapte 335

Cetini negre 223
Cetire din palmă 127
Cetăţi, arhipelaguri, oceane..... 338
Ciocîrlia 173
Cinele din Pompei 226
Cîntare vîntului 280
Cîntăreţi bolnavi 138
Cîntecul aşteptării 384
Cîntec în doi 369
Cîntec înainte de-a adormi..... 334
Cîntec în noapte 376
Cîntec pentru anul 2000 224
Cîntecul bradului 177
Cîntecul brumelor, urmelor..... 266
Cîntecul călătorului în toamnă 397
Cîntecul focului..... 296
Cîntecul obîrşiei 416
Cîntecul somnului..... 331
Cîntecul spicelor 257
Cîntec sub stele..... 343
Cîntecul vîrstelor 309
Coasta soarelui 186
Colindă 154
Columna lui Memnon 359
Corbul..... 167
Corn de vînătoare..... 389
Creaturi de vară 256
Cresc amintirile..... 23
Cuib de rîndunică..... 387
Cu înc-o bucurie..... 246
Cuvinte către fata necunoscută din poartă.... 216
Cuvîntul din urmă..... 100

D

Dacă m-aş pierde 357
Dar munţii — unde-s? 16
Daţi-mi un trup, voi, munţilor 61
De mînă cu Marele Orb 93
De profundis 428
De rerum natura 348
Descîntec 276
Destin 179
Din adînc 153
Din cer a venit un cîntec de lebădă 90
Din copilăria mea 57
Din părul tău 9
Domniţele 200
Don Quijote 421
Dorul 36
Dorul-dor 310
Drum de toamnă 243
Drumeţie 300
Drum prin cimitir 406
Drumul sfîntului 122
Drumuri 120
Dumbravă africană 414
Dumbrava Roşie 218
După furtună 392

E

Echinocţiu 111
Elegie 118
Epitaf 225
Epitaf pentru Euridike 265
Ermetism 367

Estampă 287
Estoril 181
Eu nu strivesc corola de minuni a lumii..... 3
Eva 24

F

Fetiţa mea îşi vede ţara..... 194
Fiorul 17
Fiica pămîntului joacă 95
Fiu al faptei nu sunt 99
Fîntînile 324
Floare de viţă..... 244
Flori de mac 63
Focuri de primăvară..... 232
Frumoase mîni 13
Frumseţea 377
Fum căzut 107

G

Ghimpii 28
Giordano Bruno cîntă..... 409
Gîndurile unui mort..... 54
Glas de seară 349
Glas în paradis 270
Gorunul 7
Greeruşa 405

H

Hafis 66
Haiducul 156
Heraclit lîngă lac 89
Hotar 143

I

Iarbă 236
Iezerul 168
Inima 29
Inima pădurii 248
Inscripție acoperită de mușchi 361
Inscripție pe-o casă nouă 350
Insomnii 328
Ioan se sfîșie-n pustie 126
Iubire 268
Izvorul 342
Izvorul nopții 27

Î

Încă odată ! 315
Încheiere 130
Încîntare 199
Îndemn de poveste 205
În fața unei statui a Sfîntului Gheorghe 362
Înfrigurare 47
În jocul întoarcerii 114
În jocul vîrstelor 424
În lan 56
În lumea lui Heraclit 311
În marea trecere 82
În munți 112
În preajma strămoșilor 166
În timp 395
Întîia Duminică 425
Întîlniri 269
Întoarcere 187
Întrebare și răspuns 382

Întrebări către o stea 147
Înviere 391
Înviere de toate zilele 88

J

Judecată în Cîmpul Frumoasei 411

L

Lacrimile 14
La cumpăna apelor 151
La curtea-nsinguratului 419
La curţile dorului 161
La mare 10
La mînăstire 59
Lăcaş 388
Leagănul 52
Legendă 34
Legenda noastră 316
Linişte 12
Linişte între lucruri bătrîne 86
Lîngă cetate 165
Lîngă un fluture 378
Lîngă vatră 427
Lucrătorul 97
Lucruri suntem 404
Lumina 4
Lumina de ieri 135
Lumina raiului 19

M

Madrigal 308
Martie 22

Măgăruşul 398
M-am oprit lîngă tine..... 284
Melancolie 39
Mi-aştept amurgul 15
Mică odă unei fete 288
Mînzul..... 207
Mirabila sămînţă 229
Misticul 69
Moara 408
Moartea lui Pan 70
Monolog 191
Mugurii 8
Munte vrăjit 140
Munţi şi nori 247

N

Naştere 149
Noapte 33
Noapte ecstatică 119
Noapte de mai 240
Noapte la mare..... 329
Noemvrie 222
Noi şi pămîntul 11
Nu crede tu vîntului 286
Nu-mi presimţi? 18

O

Oaspeţi nepoftiţi 171
Odă către Runa 386
Odă simplisimei flori 366
Oedip în faţa Sfinxului 358
Oglinda din adînc 372

Olarii 213
Oraş în noapte..... 258
Oraş vechi 113
Orînduire 371
O toamnă va veni..... 40

P

Pan 45
Pan către nimfă..... 70
Pan cîntă 73
Paradis în destrămare..... 108
Pasărea sfîntă 109
Pax magna..... 38
Păianjenul 74
Pămîntul 6
Părinţii 346
Péan pentru o tînără 306
Pe ape..... 98
Pe multe drumuri 221
Peisaj transcendent 115
Peisaj trecut 124
Pelerinii 422
Perspectivă 121
Plajă 141
Pleiadă 198
Pluguri 84
Pod peste Mureş 393
Poetul 202
Poeţii 418
Poezia 344
Portret 304
Porumbă 314

Poveri 402
Poveste 380
Prezență 283
Prier 231
Primăvară 35
Primăvară 320
Prin toate erele 379
Printre lacurile de munte 249
Psalm 80
Psalmistul 67

R

Răboj 368
Răsărit magic 204
Răsunet în noapte 251
Risipei se dedă florarul 298
Romanul furtunii 289
Rune 148

S

Sat natal 133
Satul minunilor 174
Sălcii plîngătoare 364
Schimbarea zodiei 196
Scoica 20
Scoici 340
Scrisoare 92
Scutul 385
Seară mediteraneană 142
Semnal de toamnă 136
Semne 101
Septemvrie 137

Sfîntul Gheorghe bătrîn 212
Sfîrşit de an..... 319
Soare iberic 339
Solstiţiul grădinilor 326
Somn 106
Sonata lunii 303
Spune-o-ncet, n-o spune tare 275
Stalactita 31
Stă în codru fără slavă..... 152
Stelelor 41
Stihuitorul 323
Strigăt în pustie..... 65
Strofe de-a lungul anilor 273
Sub scutul amurgului 370
Sud 215
Sufletul satului..... 91
Suflete, prund de păcate..... 356
Suprema ardere 417
Sus 32

Ş

Şovăirile roiului..... 214

T

Tămîie şi fulgi..... 64
Tăgăduiri 128
Tîlcuri 347
Toamnă de cristal..... 399
Toate drumurile duc..... 403
Trei feţe 21
Trenul morţilor 145

Trezire 169
Tusculum 259

Ţ

Ţară 157

U

Ulciorul 355
Ulise 332
Umblăm pe cîmp fără popas..... 375
Umbra 72
Umbra Evei 365
Un om se-apleacă peste margine 85
Unde un cîntec este 415
Unicornul şi oceanul..... 185
Ursul cu crin..... 155

V

Vară..... 51
Vară de noiembrie 255
Vară în jurul cetăţii 327
Vară lîngă rîu..... 293
Văzduhul seminţe mişcă 241
Veac..... 125
Veghe 220
Vei plînge mult, ori vei zîmbi ? 37
Veniţi după mine, tovarăşi! 49
Versuri scrise pe frunze uscate de vie..... 66
Veste 209
Vestea cea bună..... 360
Veşnicul 26
Viori aprinse, femeile..... 285

Visătorul 25
Viziune geologică..... 211
Vînzătorul de greieri..... 184
Vrajă şi blestem 144
Vreau să joc!..... 5

z

Zboruri uitate 420
Zeul aşteaptă 71
Zi de septembrie..... 245
Ziua a şaptea 423
Zodia cumpenei 383

1917 178
9 mai 1895..... 192

INDICE ALFABETIC

(După primul vers)

A

A căzut pe lucruri rouă (De rerum natura).... 348
Acoperit de frunze veștede, pe-o stîncă zace Pan (Pan) 45
Adînc subt bătrînele (Noapte ecstatică) 119
A fost cîndva pămîntul nostru străveziu (A fost cîndva pămîntul străveziu) 281
A cunoaște. A iubi (Primăvară)..... 320
Aici e casa mea. Dincolo, soarele și grădina cu stupi (Către cititori)..... 79
Ajuns-am prin pulberi și miriști (Satul minunilor) 174
Alean și amintiri ce torc (Alean și amintiri ce torc) 282
Am căutat mereu umbra genelor (M-am oprit lîngă tine) 284
Am înțeles păcatul ce apasă peste casa mea (Am înțeles păcatul ce apasă peste casa mea) 96
Amurg fecund, din altă vîrstă (Prier) 231
Anii se vor lungi (Ani, pribegie și somn) 162
Aprile era moale. Stele calde mai năștcau prin preajmă (Ziua a șaptea)..... 423
Aràbida — țară ce are (Aràbida)..... 341
Aramă grea ca vinul — părul (Portret) 304
Arbori cu crengi tăgăduitor aplecate (Tăgăduiri) 128
Ard lumini ca sorii tineri (Tusculum)..... 259

Ard mulcom luminările (Suprema ardere).... 417
Arendaş al stelelor (Cuvîntul din urmă) 100
Ascult. Adîncul tău ce-amar şi ce pustiu (Oedip în faţa Sfinxului)..... 358
Ascultă, tu, un cuvînt, ascultă ce bănuiesc (Atotştiutoarele) 317
Aşa a fost, aşa e totdeauna. (Răsărit magic) ... 204
Aşa-mi spuneam încă ieri, mereu: (Schimbarea zodiei) 196
Atîta linişte-i în jur de-mi pare că aud (Linişte) 12
Atîtea stele cad în noaptea asta. (Noi şi pămîntul) 11
Aurie, noua seminţie de albine (Şoviirile roiului) 214

B

Bucură-te floarea mărului, bucură-te! (Bunăvestire pentru floarea mărului)..... 170

C

Ca o pulbere de-argint (Cîntecul brumelor, urmelor) 266
Calea aici ce greu se găseşte (Epitaf) 225
Calea lactee abia ghicită se pierde (Hotar).... 143
Cariatide lîngă mare (Cariatide)..... 363
Casele cresc în pădurea de pini (Estoril)..... 181
Castelul e-acelaşi (Peisaj trecut)..... 124
Cat în sus, în noapte sus (Pleiadă) 198
Caut nume — fie-o mie — (Caut nume)..... 291
Caut, nu ştiu ce caut. Caut (Lumina de ieri) 135
Ce alesături de aur (Cîntec sub stele)..... 343
Ce arătare! Ah ce lumină! (Cerească atingere) 146
Ce ne va ţine totdeauna tineri? (Întrebare şi răspuns) 382

Cel mai adînc din doruri (Dorul-dor) 310
Cetate de veac, prăsilă de paianjeni verzi (Drumuri) 120
Cetini negre sună-n urmă (Cetini negre) 223
Chiar şi atunci cînd scriu stihuri originale (Stihuitorul) 323
Cineva într-o zi te-a luat, Euridike, de mînă (Epitaf pentru Euridikė) 265
Cîmp alb. Descinde-ntrupat din ţesuningeni (Corbul) 167
Cînd izgonit din cuibul veşniciei (Lacrimile) 14
Cînd mă privesc într-o fîntînă (Oglinda din adînc) 372
Cînd orice scut are (Scutul) 385
Cînd prin oraş calci lin pe străzi (Strofe de-a lungul anilor) 273
Cînd şarpele întinse Evei mărul îi vorbi (Eva) 24
Cînd treci fără sandale pe sub tei (II, Psalmistul) 67
Cîntă cineva în nori de zi (Ciocîrlia) 173
Cît e noaptea-n lung şi-n lat (Trenul morţilor) 145
C-o mare de îndemnuri şi de oarbe năzuinţi (Stelelor) 41
Coboară-n lut părinţii, rînd pe rînd (Părinţii) 346
Cocori s-au pornit spre clime de flăcări (Destin) 179
Cocoşi apocaliptici tot strigă (Peisaj transcendent) 115
Columna, rănită cu spada de-un rege (Columna lui Memnon) 359
Copil, fragile globuri eu lansam din pai (Amintire) 301
Copilo, pune-ţi mînile pe genunchii mei (Sufletul satului) 91
Copilul rîde: (Trei feţe) 21

Cremene, bazalt e totul. Blocuri (Cetate în noapte) 335
Cu alesături de aur (Cîntec sub stele)..... 343
Cu chiotele-ţi de lumină (Strigăt în pustie).... 65
Cu lira mea de grindini bîntuită (În jocul vîrstelor) 424
Cu repezi copite de-argint (Boare atlantică).... 183
Cu strai de broască-n păr răsai din papură (Moartea lui Pan, I, Pan către nimfă)..... 70
Cum s-a făcut, nu-i bine să cunoaştem (Întîlniri) 269
C-un zîmbet îndrăzneţ privesc în mine (Scoica) 20

D

Da, negrii din dumbrava africană (Dumbravă africană) 414
Dac-am trăi-n aceeaşi casă, în chilii vecine (Orînduire) 371
Dacă m-aş pierde în toate (Dacă m-aş pierde).. 357
De ceasuri, de zile veghez (Alean)..... 182
De ce-n aprinse dimineţi de vară (Pax magna) 38
De cînd viaţa mea te ştie (Catren)..... 412
De greul prea lungului joc (Veghe)..... 220
De întrebări ce mă frămîntă (Porumbă)..... 314
De la liman pe golfuri (Ulise)..... 332
De mînă-şi prinde timpul ca să-i pipăi (Gîndurile unui mort)..... 54
De prea mult aur crapă boabele de grîu (În lan) 56
De săptămîni un roşu cerb prigoana (Cerbul).. 313
De trei zile luna creşte ca un fagure (La mînăstire) 59
De veacuri ei îşi au aci lăcaşul, de la începutul (Olarii)..... 213
Deoarece soarele nu poate să apună (Catrenele fetei frumoase) 277

Despre tine şi otravă (Descîntec) 276
Din belşugul de verdeaţă (Cărăbuşul de aramă) 234
Din caier încîlcit de nouri (Martie)..... 22
Din cer a venit un cîntec de lebădă (Din cer a venit un cîntec de lebădă)..... 90
Din clima fierbinte (Îndemn de poveste) 205
Din dulcele chin (Umbra Evei) 365
Din prag un gînd se uită lung (Glas de seară).. 349
Din straşina curat-a veşniciei (Dar munţii — unde-s?) 16
Din vîrf de munţi amurgul suflă (Amurg de toamnă) 48
Doarme colo în poiată (Colindă)..... 154
Domniţa din basmul acelei cetăţi (Domniţele).. 200
Domniţă din ţară bîrsană (Încîntare)..... 199
Dragă-mi este dragostea (Catrenele dragostei) .. 294
Dragostele mele bune (Cîntecul vîrstelor) 309
Dreaptă, ziua Cumpenei ne surprinde (Zodia Cumpenei) 383
Dulcele, ce începu (Ceas de vară) 238
După douăzeci de ani trec iarăşi pe-aceleaşi uliţi (Sat natal)..... 133

E

E acelaşi, nu-s aceleaşi (Giordano Bruno cîntă) 409
E moarte-atunci la căpătîiul meu? (Fiorul).... 17
Eram aşa de obosit (Leagănul)..... 52
Eram copil. Mi-aduc aminte, culegeam (Ghimpii) 28
Eu (Vei plînge mult, ori vei zîmbi?)..... 37
Eu nu strivesc corola de minuni a lumii (Eu nu strivesc corola de minuni a lumii)..... 3

F

Faruri ghicite (Seară mediteraneană)..... 142
Făptură nouă, iată, pe frunte (Naştere) 149
Făpturi în umbra anului apun (Sfîrşit de an).. 319
Fără de număr sînteţi fii ai faptei (Fiu al faptei nu sunt) 99
Fiinţă tu, găsi-voi cîndva cuvenitul (Ardere).. 219
Foaie udă, mătrăgună — (Noemvrie)..... 222
Focul tăcu. E zi de odihnă. Privim din tranşee (1917) 178
Frate, o boală învinsă ţi se pare orice carte (Încheiere) 130
Frumoaso, (Izvorul nopţii)..... 27
Frumuseţea, ca şi zborul şi iubirea (Lîngă un fluture) 378
Frunză verde, dragele (Coasta soarelui)..... 186
Frunzuliţă ram de laur (Fetiţa mea îşi vede ţara)..... 194
Furtună se vestea pe dealuri. Toată noaptea (Romanul furtunii) 289

G

Gonit de crucile sădite pe cărări (V, Păianjenul) 74
Greu e totul, timpul, pasul (Greeruşa) 405

I

Iată-amurguri, iată stele (Cîntec înainte de-a adormi) 334
Iată-ne-n sfîrşit la piatra (Oraş în noapte).... 258
Intrat-a o boală în lume (Boală)..... 134
Intrat-a noaptea-n burg, fără de vamă (Anno Domini) 164
Intră în codru, în patria verde (Haiducul) 156

Intru în munte. O poartă de piatră (Munte vrăjit) 140
Iubești — cînd ulciorul de-aramă (Iubire).... 268
Iubită Runa, dragă una (Madrigal)..... 308
Iubito-mbogățește-ți cîntărețul (Vară de noiembrie) 255
Iunie este (Iarbă) 236

Î

Îl duc de mînă prin păduri (De mînă cu Marele Orb) 93
Îmi place să te văd în cuvenitul cadru (Prezență) 283
Împărății s-au prăbușit (Izvorul)..... 342
În apropiere e muntele meu, munte iubit (Liniște între lucruri bătrîne) 86
În azur se simt întoarceri (Înviere) 391
În bolta înstelată-mi scald privirea (Mi-aștept amurgul) 15
În ceasul acela pe-a muntelui coamă—(Văzduhul semințe mișcă) 241
În chip de rune, de veacuri uitate (Rune)..... 148
În cuibul de-argilă, sub streșini (Cuib de rîndunică) 387
În cumpănă cu tot ce-a fost, pe-o dîră de lumină (Brumar) 373
În fabula verde și caldă-a naturii (Cîntecul focului) 296
În frunză de cucută-amară (Flori de mac)..... 63
În holda de grîu ce se coace în vară (Ceasul care nu apune) 233
În iubire nimeni, nimeni (Cîntare vîntului).... 280
În limpezi depărtări aud din pieptul unui turn (Gorunul) 7

În pîlnia muntelui iezerul netulburat (Iezerul).. 168
În satul meu, în Cîmpul Frumoasei (Judecată în Cîmpul Frumoasei) 411
În seara aceea, cu grave tumulturi în urmă, (Legenda noastră) 316
În spațiu tainic, fără mărturie (Anii vieții).... 407
În străinătate-mi, pămîntean în lacrimi (Lîngă vatră) 427
În vițe roșii strugurii par sînii goi (III, Anacreon) 68
În vîntul de nimeni stîrnit (Pasărea sfîntă).... 109
În ziua șaptea Dumnezeu, din umbră (Întîia Duminică) 425
Înalți și drepți ca fumuri (Poveri) 402
Încă un an, o zi, un ceas, (De profundis) 428
Îngînînd prin văi tăria (Focuri de primăvară).. 232
Într-o piață veche mi-e popasul (În fața unei statui a Sfîntului Gheorghe)..... 362
Într-un amurg, sînt ani de-atunci, mi-am zgîriat (Cresc amintirile) 23
Înțelepciunea unui mag mi-a povestit odată (Din părul tău) 9
Îți amintești de anul de răscruce? (An de răscruce) 318

J

Jos, prin ierburi, printre lemne (Noapte de mai) 240

L

La fața stihiei (Bazin într-un parc) 176
La început — se știe — stelele aveau pe cer (Versuri scrise pe frunze uscate de vie, I, Hafis) 66
La obîrșie, la izvor (Cîntecul obîrșiei)..... 416

La orizont — departe — fulgere fără de glas (Vară) 51
La patruzeci de ani — în aşteptare (Cetire în palmă) 127
La vad, un pod de lemn, cu coperişul de şindrilă (Pod peste Mureş) 393
Lîngă ape verzi s-adună cărările (Heraclit lîngă lac) 89
Lilieci ţîşneau în slavă (Bucureşti, 1919)..... 336
Livada s-a încins în somn. Din genele-i de stufuri (Înfrigurare) 47
Lîngă mare, zveltele agave (Sud) 215
Lîngă sat iată-mă iarăşi (Întoarcere) 187
Lîngă schit miezul nopţii găseşte (În munţi).... 112
Lucian Blaga e mut ca o lebădă (Autoportret).. 193
Lucruri suntem printre lucruri (Lucruri suntem) 404
Lumea toată (Estampă)..... 287
Lumina cc-o simt (Lumina)..... 4
Lumini scăpate din cuptor se zbat între pereţi (Tămîie şi fulgi)..... 64

M

Mai trecem cîteodat', purtaţi de-acelaşi gînd, (Arheologie) 261
Mamă, — nimicul — marele! Spaima de marele (Din adînc) 153
M-aplec peste margine (Un om s-apleacă peste margine) 85
Mă îndemn să fiu (Cap aplecat)..... 117
Mă-ntorc de acum ca (Arhanghel spre vatră).. 150
Mă rogi c-un surîs şi cu dulce cuvînt (Mirabila sămînţă) 229

Mirajul unui dulce fruct (Solstiţiul grădinilor).. 326
Mire-te, desmire-te (Inima pădurii) 248
Mocneşte copacul. Martie sună. (Trezire)..... 169
Munţii s-au făcut (Munţi şi nori)..... 247
Muşchiul reavăn, negrul murei (Dumbrava Roşie) 218

N

Natura-şi împlineşte ciclul (În timp)..... 395
Ne ducem prin tomnatice păduri (Poveste) 380
Ne odihnim în iarbă, cu un rest (Printre lacurile de munte) 249
Nebunul cetăţii spre turn (Lîngă cetate) 165
Nedumerit îl cauţi şi dibuind în întuneric (Veşnicul) 26
Neglorioasă e această floare (Floare de viţă) .. 244
Negrăit de încete (Cîntecul aşteptării)..... 384
— Negrule, cireşule, (Belşug)..... 175
Nemişcaţi deodată brazii! (Răsunet în noapte) 251
Ne-om aminti cîndva tîrziu (Risipei se dedă florarul) 298
Nimic din ale tale nu te mărgineşte (Odă către Runa) 386
Noapte întreagă. Dănţuiesc stele în iarbă. (Somn) 106
Noapte. Subt sfere, subt marile (Perspectivă).. 121
Noapte. Urnirea orelor (Oraş vechi)..... 113
Nu crede tu vîntului. (Nu crede tu vîntului).... 286
Nu mi-e destul. Şi după orişice (Încă odată!) 315

Nu te-mpotrivi. Tu va trebui să iei această grijă asupră-ți: (Cuvinte către fata necunoscută din poartă) 216
Nu ți-aș scrie poate nici acum acest rînd (Scrisoare) 92
Nu vă miraţi. Poeţii, toţi poeţii sunt (Poeţii) .. 418
Nu-l mişcă ştiutele (Cerbul cu stea în frunte).. 250
Numai despoiată de veşminte (Péan pentru o tînără) 306
Numai pe tine te am trecătorul meu trup (Daţi-mi un trup, voi, munţilor) 61
Nu-mi presimţi tu nebunia cînd auzi (Nu-mi presimţi?) 18

o

O durere totdeauna mi-a fost singurătatea ta ascunsă (Psalm) 80
O, inima! Mărturisiri afunde ard în ea. (Inima) 29
O înviere e pretutindeni pe drum (Înviere de toate zilele) 88
Octombrie, cu înc-o bucurie (Cu înc-o bucurie).. 246
Om de pădure sunt şi-mi place frunza (Soare iberic) 339
O pereche de piţigoi (La curtea-nsinguratului) 419
O toamnă va veni cîndva tîrziu, (O toamnă va veni) 40
O voce ieri din adînc s-a-nălţat, (Semnal de toamnă) 136
O, vreau să joc, cum niciodată n-am jucat (Vreau să joc) 5

P

Pan rupe faguri (III, Umbra) 72
Păpădie, ecumenică floare (Odă simplisimei flori) 366
Păsări ce-au fost vreodată călătoare (Zboruri uitate) 420
Păşteam cu alţii gîştele-n arinişti (Din copilăria mea) 57
Pe cal turnat în oţele (Drumul sfîntului) 122
Pe cîmp o moale căldură (Vară în jurul cetăţii) .. 327
Pe creasta nopţii moara seacă (Vrajă şi blestem) 144
Pe dealuri se-nalţă solare (Ţară) 157
Pe drumuri ce îngînă trăinicia (Drum de toamnă) 243
Pe lespezi dacă te-apleci (În preajma strămoşilor) 166
Pe lună cînd ne scapără-n argintul nopţii (Noapte) 33
Pe marginea Vistulei (În jocul întoarcerii) 114
Pe masă îmi stă, durat din argilă (Ulciorul) 355
Pe multe drumuri, pe multe, se-ncearcă (Pe multe drumuri) 221
Pe spate ne-am întins în iarbă : tu şi eu (Pămîntul) 6
Pe subt brazi, pe subt bătrînii (Creaturi de vară) 256
Pe-un pisc. (Sus) 32
Pelerini prin Indii sînt (Pelerinii) 422
Peste aceleaşi arătări şi-aceleaşi case (Asfinţit) 116
Petale par scoicile (Scoici) 340
Piere în jocul luminilor (Asfinţit marin) 180
Piere zvon subt zarişte (Cîntecul călătorului în toamnă) 397

Pietre-n cale, mereu pietre (Cîntec în noapte).. 376
Platanii suri şi cedrii-n mare (Plajă)..... 141
Plăcut e somnul lîngă o apă ce curge (Cîntecul somnului)..... 331
Plecară iarăşi voevozii daci (Oaspeţi nepoftiţi) 171
Popas în iarbă, de neuitat (Drumeţie)..... 300
Portarul înaripat mai ţine întins (Paradis în destrămare) 108
Porumbii mi i-am slobozit (Pe ape)..... 98
Porumbii—prooroci îşi scaldă (Semne) 101
Precum un ulcior (Mică odă unei fete)..... 288
Presimt: (Frumoase mîni) 13
Prietenă, să nu mai rostim zădarnicul sunet (Poetul) 202
Prietene crescut la oraş (Pluguri)..... 84
Prin ceasul verde-al pădurii (Septemvrie).... 137
Prin locul acesta cînd treci (Drum prin cimitir) 406
Prin mirişte se joacă (II, Zeul aşteaptă) 71
Prin toate erele (Prin toate erele) 379
Prin vegherile noastre — site de in— (La curţile dorului) 161
Printre lucruri cînd umblăm, pe-aproape sau departe (Vestea cea bună)..... 360
Produs al aerului soarele ar fi (În lumea lui Heraclit) 311
Purtăm fără lacrimi (Cîntăreţi bolnavi)..... 138
Purtăm încă în noi, fără izbîndă, visuri, (Andante) 271

R

Răsăritul e-atît de bogat în poveşti şi-n lumină (Apoteoză) 413

Saltă mînzul în joc, saltă-n ocolul bătut. (Mînzul) 207
Salută tu—anul! Răstoarn-apoi brazda (Monolog) 191
Sancho, vezi tu cum ne duce (Don Quijote) 421
Sapă, frate, sapă, sapă (Fîntînile) 324
Sat al meu, ce porţi în nume (9 mai 1895) 192
S-aude zbor scurt şi zadarnic (Fum căzut)..... 107
Să mă mai duc la (Boca del'Rio) 263
Semne — ar fi că locuiesc undeva (Lăcaş) 388
Semne verzi subt şovăiri solare (Echinocţiu).... 111
Se odihneşte subt prunii bisericii, adulmecă (Ursul cu crin) 155
Setos îţi beau mireasma şi-ţi cuprind obrajii (Dorul) 36
Sfios unicornul s-abate la mal (Unicornul şi oceanul) 185
Sfîrşise lupta. Cînd? Cînd s-a-ntîmplat? Că sta (Sfîntul Gheorghe bătrîn) 212
Soarele-n zenit ţine cîntarul zilei (În marea trecere) 82
Socot că orice frumseţe (Frumseţea) 377
Sonata lunii de Beethoven (Sonata lunii) 303
Spicele-n lanuri — de dor se-nfioară, de moarte, (Cîntecul spicelor) 257
Spînzurat de aer printre ramuri (Visătorul) .. 25
Spre dimineţile tale rid (Fiica pămîntului joacă) 95
Spre soare rîd! (Lumina raiului)..... 19
Spune-o-ncet, n-o spune tare. (Spune-o-ncet, n-o spune tare) 275
Stă în codru fără slavă (Stă în codru fără slavă) 152

Stea, care subt carul cel mare abia licăreşti, (Întrebări către o stea) 147
Strălucitoare-n poarta raiului (Legendă)..... 34
Sub piscuri mari, în munte, o căldare de bazalt. (Viziune geologică) 211
Subt o geană de dumbravă (Corn de vînătoare) 389
Subt pomii scrişi cu frunză rară (Anotimpuri).. 290
Subt ursa-mare, surpat de bureţi (Cîntecul bradului) 177
Suflete, prund de păcate (Suflete, prund de păcate) 356
Sufletul mi-i treaz într-una (Insomnii) 328
Sunt zilele acuma (Toamnă de cristal) 399
Sunt ca o moară lîngă rîu (Moara) 408
Sunt singur şi sunt plin de scai (IV, Pan cîntă) 73

Ş

Şi ani şi luni (După furtună) 392
Şi anotimpuri, vînt de miazănoapte (Aripi de argint) 302
Şi vine toamna iar (Cîntec în doi) 369

T

Tăcerea mi-este duhul — (Stalactita) 31
Tîlcul florilor nu-i rodul (Tîlcuri) 347
Te iroseşti în încordări de arc (Lucrătorul).... 97
Te-ntîmpină pretutindeni în căile tale (Cetăţi, arhipelaguri, oceane) 338
Tinere, care mergi prin iarba schitului meu (Călugărul bătrîn îmi şopteşte din prag).... 87
Toate stau la locul lor (Inscripţie pe-o casă nouă) 350
Trăim subt greul văzduhului (Catren)..... 401

Tîrziu, pe la ceasul amărăciunii, cînd am văzut că-n zadar (Ceas) 396
Tremură aceeaşi apă şi frunză (Elegie)..... 118
Tristeţea renunţării Dumnezeu — (Brînduşile) 426
Trupul tău şi sufletul înaltul, îţi sunt (IV, Misticul) 69
Tu eşti în vară, eu sunt în vară. În vară pornită (La cumpăna apelor)..... 151

T

Ţin război în duh arhaic (Război) 368

U

Ulcioare-nchipuind s-adape (Ceramică) 312
Umblă maşinile subpămînteşti. În nevăzut, peste turnuri (Veac) 125
Umblăm pe cîmp fără popas (Umblăm pe cîmp fără popas) 375
Umblu-n neştire pe potecă (Sălcii plîngătoare) 364
Umbra unui nor aleargă (Alean)..... 374
Umbre-aruncă ochii lumii (Sub scutul amurgului) 370
Uite, cîntă ciocîrlia (Vară lîngă rîu)..... 293
Unde eşti astăzi, nu ştiu (Amintire)..... 94
Unde eşti, Elohim? (Ioan se sfîşie-n pustie).... 126
Unde şi cum m-am ivit în lumină, nu ştiu, (Biografie)..... 105
Un fulger nu trăieşte (Poezia)..... 344
Un om s-apleacă peste margine (Un om s-apleacă peste margine) 85
Un strigăt în noapte pe bulevard : grilu! Din cîmp (Vînzătorul de greieri)..... 184

Un text şi-o melodie (Ermetism)..... 367
Un vînt de nimeni stîrnit (Pasărea sfîntă) .. 109
Un vînt de seară (Mugurii)..... 8
Un vînt răzleţ îşi şterge lacrimile reci (Melancolie) 39
Un zeu de cîntă, cum se-ntîmplă citeodat' (Unde un cîntec este)..... 415
Uşor nu e nici cîntecul. Zi (Catren)..... 345

v

Valul mai bate, acelaşi (Noapte la mare)..... 329
Văzui cîndva prin munţi iberici, ca de lună (Măgăruşul)..... 398
Văzui în Pompei acel cîne roman (Cînele din Pompei) 226
Veniţi lîngă mine, tovarăşi! E toamnă (Veniţi după mine, tovarăşi!)..... 49
Viaţa mea! (Inscripţie acoperită de muşchi).... 361
Vin din noapte, din miez de pădure (Veste).... 209
Vino să şedem subt pom (Glas în paradis) 270
Vino să vezi! În tîrzia, bogata căldură (Zi de septembrie) 245
Viori sînt femeile (Viori aprinse, femeile)..... 285
Visător cu degetele-i lungi pătrunde vîntul (Primăvară) 35
Viţe roşii, (La mare)..... 10
Vîntul mai ieri întinerea (Calendar) 351
Vultùrul ce roteşte sus (Cîntec pentru anul 2000) 224

z

Ziuă verde, duh de nuc (Toate drumurile duc) .. 403

CUPRINS

Introducere V

POEMELE LUMINII

Eu nu strivesc corola de minuni a lumii 3
Lumina 4
Vreau să joc! 5
Pămîntul 6
Gorunul 7
Mugurii 8
Din părul tău..... 9
La mare 10
Noi şi pămîntul..... 11
Linişte 12
Frumoase mîni..... 13
Lacrimile 14
Mi-aştept amurgul 15
Dar munţii — unde-s?..... 16
Fiorul 17
Nu-mi presimţi? 18
Lumina raiului 19
Scoica 20
Trei feţe 21
Martie 22
Cresc amintirile 23
Eva 24
Visătorul 25
Veşnicul 26
Izvorul nopţii 27
Ghimpii 28
Inima 29
Stalactita 31
Sus 32
Noapte 33

Legendă 34
Primăvară 35
Dorul 36
Vei plînge mult ori vei zîmbi?..... 37
Pax magna..... 38
Melancolie 39
O toamnă va veni..... 40
Stelelor 41

PAŞII PROFETULUI

Pan 45
Înfrigurare 47
Amurg de toamnă..... 48
Veniţi după mine tovarăşi! 49
Vară..... 51
Leagănul 52
Gîndurile unui mort..... 54
În lan..... 56
Din copilăria mea..... 57
La mînăstire 59
Daţi-mi un trup voi munţilor..... 61
Flori de mac..... 63
Tămîie şi fulgi..... 64
Strigăt în pustie..... 65
Versuri scrise pe frunze uscate de vie.... 66
I. Hafis 66
II. Psalmistul 67
III. Anacreon 68
IV. Misticul 69
Moartea lui Pan..... 70
I. Pan către nimfă..... 70
II. Zeul aşteaptă 71
III. Umbra 72
IV. Pan cîntă 73
V. Păianjenul 74

ÎN MAREA TRECERE

Către cititori 79
Psalm 80
În marea trecere..... 82
Pluguri 84
Un om s-apleacă peste margine..... 85
Liniște între lucruri bătrîne 86
Călugărul bătrîn îmi șoptește din prag.. 87
Înviere de toate zilele 88
Heraclit lîngă lac..... 89
Din cer a venit un cîntec de lebădă..... 90
Sufletul satului 91
Scrisoare 92
De mînă cu Marele Orb (variantă)..... 93
Amintire 94
Fiica pămîntului joacă..... 95
Am înțeles păcatul ce apasă peste casa mea 96
Lucrătorul 97
Pe ape 98
Fiu al faptei nu sunt 99
Cuvîntul din urmă..... 100
Semne 101

LAUDA SOMNULUI

Biografie 105
Somn 106
Fum căzut 107
Paradis în destrămare..... 108
Pasărea sfîntă 109
Echinocțiu 111
În munți 112
Oraș vechi 113
În jocul întoarcerii 114
Peisaj transcendent..... 115
Asfințit 116
Cap aplecat 117

Elegie 118
Noapte ecstatică 119
Drumuri 120
Perspectivă 121
Drumul sfîntului 122
Peisaj trecut 124
Veac 125
Ioan se sfîşie în pustie 126
Cetire din palmă 127
Tăgăduiri 128
Încheiere 130

LA CUMPĂNA APELOR

Sat natal 133
Boală 134
Lumina de ieri 135
Semnal de toamnă 136
Septemvrie 137
Cîntăreţi bolnavi 138
Munte vrăjit 140
Plajă 141
Seară mediteraneană 142
Hotar 143
Vrajă şi blestem 144
Trenul morţilor 145
Cerească atingere 146
Întrebări către o stea 147
Rune 148
Naştere 149
Arhanghel spre vatră 150
La cumpăna apelor 151
Stă în codru fără slavă 152
Din adînc 153
Colindă 154
Ursul cu crin 155
Haiducul 156
Ţară 157

LA CURȚILE DORULUI

La curțile dorului 161
Ani, pribegie și somn..... 162
Anno Domini 164
Lîngă cetate 165
În preajma strămoșilor..... 166
Corbul 167
Iezerul 168
Trezire 169
Bunăvestire pentru floarea mărului 170
Oaspeți nepoftiți 171
Ciocîrlia 173
Satul minunilor 174
Belșug 175
Bazin într-un parc..... 176
Cîntecul bradului 177
1917 178
Destin 179
Asfințit marin 180
Estoril 181
Alean 182
Boare atlantică 183
Vînzătorul de greieri 184
Unicornul și oceanul 185
Coasta soarelui 186
Întoarcere 187

NEBĂNUITELE TREPTE

Monolog 191
9 Mai 1895 192
Autoportret 193
Fetița mea își vede țara..... 194
Schimbarea zodiei 196
Pleiadă..... 198
Încîntare..... 199
Domnițele 200
Poetul 202

Răsărit magic 204
Îndemn de poveste 205
Mînzul 207
Veste 209
Viziune geologică 211
Sfîntul Gheorghe bătrîn 212
Olarii 213
Şovăirile roiului 214
Sud 215
Cuvinte către fata necunoscută din poartă 216
Dumbrava Roşie 218
Ardere 219
Veghe 220
Pe multe drumuri 221
Noemvrie 222
Cetini negre 223
Cîntec pentru anul 2000..... 224
Epitaf 225
Cinele din Pompei 226

POEZII, 1962

Mirabila sămînţă 229
Prier 231
Focuri de primăvară 232
Ceasul care nu apune..... 233
Cărăbuşul de aramă 234
Iarbă 236
Ceas de vară 238
Noapte de mai 240
Văzduhul seminţe mişcă 241
Drum de toamnă 243
Floare de viţă 244
Zi de septembrie 245
Cu înc-o bucurie... 246

Munți și nori 247
Inima pădurii 248
Printre lacurile de munte 249
Cerbul cu stea în frunte..... 250
Răsunet în noapte 251

VARĂ DE NOIEMBRIE

Vară de noiembrie 255
Creaturi de vară 256
Cîntecul spicelor 257
Oraș în noapte 258
Tusculum 259
Arheologie 261
Bocca del Rio 263
Epitaf pentru Euridike 265
Cîntecul brumelor, urmelor 266
Iubire 268
Întîlniri 269
Glas în paradis 270
Andante 271
Strofe de-a lungul anilor..... 273
Spune-o-ncet, n-o spune tare..... 275
Descîntec 276
Catrenele fetei frumoase 277
Cîntare vîntului 280
A fost cîndva pămîntul străveziu..... 281
Alean și amintiri ce torc 282
Prezență 283
M-am oprit lîngă tine..... 284
Viori aprinse, femeile 285
Nu crede tu vîntului..... 286
Estampă 287
Mică odă unei fete..... 288
Romanul furtunii..... 289
Anotimpuri..... 290
Caut nume 291

Vară lîngă rîu 293
Catrenele dragostei 294
Cîntecul focului 296
Risipei se dedă florarul 298
Drumeție 300
Amintire 301
Aripi de argint 302
Sonata lunii 303
Portret 304
Péan pentru o tînără 306
Madrigal 308
Cîntecul vîrstelor 309
Dorul-dor 310
În lumea lui Heraclit 311
Ceramică 312
Cerbul 313
Porumbă 314
Încă odată! 315
Legenda noastră 316
Atotștiutoarele 317
An de răscruce 318
Sfîrșit de an 319
Primăvară 320

STIHUITORUL

Stihuitorul 323
Fîntînile 324
Solstițiul grădinilor 326
Vară în jurul cetății 327
Insomnii 328
Noapte la mare 329
Cîntecul somnului 331
Ulise 332
Cîntec înainte de-a adormi 334
Cetate în noapte 335
București, 1919 336

Cetăți, arhipelaguri, oceane 338
Soare iberic 339
Scoici 340
Aràbida 341
Izvorul 342
Cîntec sub stele 343
Poezia 344
Catren 345
Părinții 346
Tîlcuri 347
De rerum natura 348
Glas de seară 349
Inscripție pe-o casă nouă 350
Calendar 351

ALTE POEZII

Ulciorul 355
Suflete, prund de păcate..... 356
Dacă m-aș pierde 357
Oedip în fața Sfinxului 358
Columna lui Memnon 359
Vestea cea bună 360
Inscripție acoperită de mușchi 361
În fața unei statui a Sfîntului Gheorghe 362
Cariatide 363
Sălcii plîngătoare 364
Umbra Evei 365
Odă simplisimei flori 366
Ermetism 367
Răboj 368
Cîntec în doi 369
Sub scutul amurgului 370
Orînduire 371
Oglinda din adînc 372
Brumar 373
Alean 374

Umblăm pe cîmp fără popas..... 375
Cîntec în noapte 376
Frumsețea 377
Lîngă un fluture 378
Prin toate erele 379
Poveste 380
Întrebare și răspuns 382
Zodia Cumpenei..... 383
Cîntecul așteptării 384
Scutul 385
Odă către Runa 386
Cuib de rîndunică 387
Lăcaș 388
Corn de vînătoare 389
Înviere 391
După furtună 392
Pod peste Mureș 393
În timp 395
Ceas 396
Cîntecul călătorului în toamnă..... 397
Măgărușul 398
Toamnă de cristal 399
Catren 401
Poveri 402
Toate drumurile duc 403
Lucruri suntem 404
Greerușa 405
Drum prin cimitir 406
Anii vieții 407
Moara 408
Giordano Bruno cîntă 409
Judecată în Cîmpul Frumoasei..... 411
Catren..... 412
Apoteoza 413
Dumbravă africană..... 414
Unde un cîntec este..... 415

Cîntecul obîrşiei 416
Suprema ardere 417
Poeţii 418
La curtea-nsinguratului 419
Zboruri uitate 420
Don Quijote 421
Pelerinii 422
Ziua a şaptea 423
În jocul vîrstelor 424
Întîia duminică 425
Brînduşile 426
Lîngă vatră 427
De profundis 428

Note 429
Bibliografie 481
Indice alfabetic (după titlu) 489
Indice alfabetic (după primul vers) 505

Redactor responsabil : FELICIA MARINCA
Tehnoredactor : IDA MARCUS

Dat la cules 16.08.1965. Bun de tipar 29.12.1965. Apărut 1966. Tiraj 20.140 ex. broșate. Hîrtie tipar înalt B. de 63 glm². Format 540×840/16. Coli ed. 17,42. Coli tipar 38,5. A. nr. 6885/1965. C. Z. pentru bibliotecile mari 8R. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—1.

Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918", Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97, București, Republica Socialistă România
Comanda nr. 1547